

Miron Costin

Letopisețul
Țării Moldovei
de la Aaron Vodă încoace

Letopisețul Țării Moldovei de la Aaron Vodă încoace

de [Miron Costin](#)

LETOPISEȚULŢ ȚĂRĂI MOLDOVEI DE LA
AARON-VODĂ ÎNCOACE, DE UNDE ESTE
PĂRĂSITŢ DE URÉCHE VORNICUL DE
ȚARA DE GIOSŢ, SCOSŢ DE MIRON
COSTINŢ VORNICUL DE ȚARA DE GIOSŢ ÎN
ORAŞŢ ÎN IAŞI, ÎN ANUL DE LA ZIDIREA
LUMIEI 7183, IARĂ DE LA NAŞTEREA
MÂNTUITORULUI LUMII, LUI IISUS HRISTOS,
1675 MESEȚA... DNI

Istoricii, adecă scriitorii de cursul anilor
acestor părȚi, carii pomenescŢ de descălecatul
cel dentâiu a țărâi noastre și Țărâi MunteneshȚi:

Bonfin, mare istoric, de Dachia, sau DaȚia —
latin.

DionŢ, la viaȚa lui Traian-âmpăratul — latin.

Topeltin, ungur; iară pre aceşȚi doi au urmat.

Aceste au scris de Dachia, cum au
descălecatu-oă TraianŢ, împăratul Râmului, în
anii de la Hristos 1202, pre socoteala vrémilor,
cu râmlénii.

Istoricii leşeşȚi carii au scris și lucrurile
domniilorŢ Moldovei:

Croner au scris latineşȚe, Dlugoş latineşȚe,

Stricovschâi litfan, leșește, Piaseșschâi, vlădicul de Premislia, latinește.

Istoricii leșești pre carii au urmat răpăosatul Ureche vornicul:

Bâlschâi, Martin Pașkovschâi. Acești doi au scris leșește.

Și aceste încă dzică că moldovenii sint den râmléni. Iară de descălecatul celū dentăiū n-au știutū că léșii mai apoi den împărăția lui Traian sintū veniți în ceste părți.

Prédoslovie adecă voroava cătră cititoriul

Fost-au gândul meu, iubite cititoriule, să fac létopisețul țărâi noastre Moldovei din descălecatul ei cel dintâi, carele au fostu de Traian-âmpăratul și urdzisăm și începătura létopisețului. Ce sosiră asupra noastră cumplite acestea vrémi de acmu, de nu stăm de scrisori, ce de griji și suspinuri. Și la acestu fel de scrisoare gându slobod și fără valuri trebuiește. Iară noi prăvim cumplite vrémi și cumpănă mare pământului nostru și noaă. Deci priiméște, în ceasta dată, atâta din truda noastră, cât să nu să uite lucrurile și cursul țărâi, de unde au părăsit a scrie răpăosatul Uréche vornicul.

Afla-vei de la Dragoș-vodă, din descălecatul țărâi cel al doilè, la létopisețul lui, pre rândul său scrise domniile țărâi, până la Aron-vodă. Iară de la Aron-vodă încoace începe acesta létopiseț, carea ți l-am scris noi, nu cum s-ari cădè, de-amănuntul toate. Că létopisețele céle streine lucrurile numai ce-s mai însămbrate, cum sintă războaiele, schimbările, scriu a țărâlor megiiășe, iară céle ce să lucrează în casa altuia de-amănuntul, adecă lucruri de casă, n-au scris. Și de locu létopiseță, de muldovanu scrisă, nu să află. Iară tot vei afla pre rându toate.

Și primește această dată această puțină
trudă a noastră, care am făcut, să nu să treacă
cumva cu uitarea de unde este părăsit, cu
această făgăduință că și letopiseț întrég să
aștepți de la noi de om avea dzile și nu va hi
pus preavécinicul sfat puternicului Dumnedzău
țărâi aceștiia țenchiu și soroc de sfârșire.

Stihuri de descălecatul țărâi

Neamul Țărâi Moldovei de unde să
trăgănează?

Din țărâle Râmului, tot omul să creadză.
Traian întâi, împăratul, supuind pre dahi
Dragoș apoi în moldoveni premenind pre
vlahi

Martor este Troianul, șanțul în țara noastră
Și Turnul Săverinului, munteni, în țara
voastră.

1. Dahii și dachii tot unii sint (n.a.).
2. Moldovénii mainte de Dragoș-vodă să
chema vlahi sau rumâni de la Râm (n.a.).
3. Turnul Săverinul este în Țara
Muntenească, unde au fost și pod de
piatră peste Dunăre, de Traian-âmpăratul
făcut atunce când au descălecat aceste 2
țări cu râmlénii (n.a.).

Capul I

Âncep. 1. Până la cumplita domniia lui Aron-vodă (aşe-i dzice acei domnii răpăusatul Ureche vornicul), ieste scris letopiseşul țărai de Ureche vornicul, început de la Dragoş-vodă, carele au descălecată din Maramureş această țară al doilè rândū, după ce să pustiisă de tătari şi fugisă toţi lăcuiitorii şi a Țării Moldovei şi Țării Munteneşti în Ardeal. Iară întâiū descălecată de Traian, împăratul Râmului, căruia împărat numele trăieşte între noi pân astăzi cu şanţul cela ce să dzice Troianul.

Iară de la Aron-vodă scris nu să află, nice de altul, nici de Ureche vornicul, ori că l-au împiedecat datoriia oamenească, moartea, care multe lucruri taie şi să să obârşască nu lasă, ori că izvoadele lui au răsăritū, ce va hi mai scris şi de la Aron-vodă încoace. Deci, de unde au părăsit elū, începem noi, cu agiutoriul lui Dumnedzău.

Zac. 2. Domniei lui Aron-vodă cu cale i-au dzis că au fostū cumplită, că aşè au fostū, desfrânată domniia şi nediriaptă foarte, cât de răul lui, ce era fruntea boierilor fugisă mai toţi în Țara Leşască.

Zac. 3. Să sfădiia și pre acele vremi domnii de Ardeal cu Crăiia Leșască, care de care să cuprindză țara, să fie suptă ascultarea sa. (Domnilor de Ardeală dzicem crai ungurești; eu să le dau acestu nume nu pociu, că ei crai nu sintă, ce direpți domni sau cnédzi. Iară și Ardealul tot de Crăiia Ungurească au fostă și tot o țară, ce după ce au ruptă o parte Împărăția Turcului, cu Buda și altă parte de crăiie au cuprinsă Neamțul cu Pojunul, unde sta și cununa Crăiei Ungurési s-au osebit acestu unghiă și s-au aședzat suptă cnédzi. Deci crai direptă Crăiei Ungurești ieste Neamțul, că la dânsăul ieste cununa Crăiei Ungurești cu Pojunul.)

Zac. 4. Ține domniia pre atunce la Ardeală Bator Jigmontă și aflându vréme pre voie a supunere țara cătră sine, s-au agiunsă cu boierii lui Aron-vodă, carii era de casa lui, că li să urăsă și lor cu faptele lui Aron-vodă, anume Ștefan Radul vornicul și Răzvană hatmanul. Și cu știrea lor au trimis oști Bator și l-au luat pre Aron-vodă cu toată casa lui și l-au dus la sine la Belgrad, unde și s-au fârșit și viața. Iară în locul lui pusesă pre Ștefan Radul vornicul domnă în Suceavă.

Zac. 5. La lési crăiia Jigmontă pre atunce, ficiorul craiului șvedzăscă, iară hatman mare

era Zamoysschii. Vădzindū lēșii c-au pus Bator de la sine domnū în Muldova și o scriia pe atunci lēșii Muldova că ieste Crăiei Leșești soție, după niște legături ce făcuse lēșii cu Ștefan-vodă cel Bun la Colomiia și mai pre urmă cu Bogdan-vodă, după ce să împăcasă cu dânsul, n-au suferit pre Ștefan Radul-vodă, ce îndată au trimis oști cu boierii carii era ieșiți în Țara Lēșască, unii de răutățile lui Aron-vodă, iară Movileștii, precum scrie Ureche vornicul, încă cu Pătru-vodă Șchiopul ieșisă în Țara Lēșască, asupra lui Ștefan Radului-vodă și l-au scos din țară. Și au pus domnū din partea sa pre Ieremiia Movila-vodă cu alesul boierilor de țară, puindū deodată și pen toate cetățile țării slujitori de ai săi lēșii. Fost-au acēstea în anul 7104 <1595>.

Zac. 6. Împărăția Turcului luptă pre acēle vrēmi pentru Crăiia Ungurească cu nēmții, pentru Buda, pentru Ostrogonul și Enicul. Iar vădzindū că cuprindū lēșii Țara Moldovei, au orânduit pre Caazi Cherei-soltan, hanul Crâmului, și trimițându-i și 2.000 de iniceri; cătră 70.000 de oaste ce avea tătarască. (Vestit era acēl han de războaie, care au avutū războiū și cu persii cu izbândă în câteva rânduri.) Îi trimisășă împărăția și steagul cu tuiuri de Muldova, să așeadză pre cine va socoti el la domnie, să fie din partea împărăției.

Zac. 7. Prindzindă veste lășii de clătirea lui Caazi Cherei-soltan la Muldova, cu rușine a fi socotindă să lasă pre domnă la sminteală, pus de dâșii, și era pe atunci și Crăiia Lășască în virtute, au orânduit și ei pre Zamuyschii hatmanul, cum spune Hronica leșască, mai multă de 7.000 de călări și 3.000 de pedestri n-au avut (de nu-i laudă), fără slugile lor, ce au ei pururea, peste cea ce sintă slujitori în catastije.

Zac. 8. Octovrie 9 dzile, v leato 7104 <1595>, au sosit Zamoyschii la Țuțora cu ostile lui și a doa dzi după sositul lui Zamoyschii, octovrie 10 s-au vădzut și străjile tătărăști, octovrie 11 au sosit și singur hanul cu toată oastea.

Zac. 9. N-au putut răbda lășii fără șanțuri, cât au vădzut atăta putere, ce ș-au întărit tabăra cu șanțuri pinpregiur și au făcut cu socoteala lui Zamoyschii hatmanul și denafară de șanțuri băști de pământă, de la șanțul taberii așe departe, cât agiunge glonțul pușcei. Și într-acéle băști au scos și Zamoyschii oastea leșască împotiva grosimei cei tătărăști. Năvăliia tătarăi cu toată oastea asupra lășilor, ce lășii sta neclățiți și din băști da tunurile. Dosul iarăș să le ia, nu putea tătarăi de tabără și așea au stăut războiul într-acea dzi, toată dziua.

Zac. 10. A doua zi, socotindă hanul cu meșterșug să depărtedză pre lēși de la șanțuri, au orânduit o samă de oști, să dea năvală la lēși și să facă a fugi. Ce lēșii, pricepândă meșterșugul, sta între băști neclătiți și așea au stătut până la vremea de chindie. Atunce, și deprindzindă amu pre tătari și vădzindă că să temă și de foc tătarăi, i-au luat lēșii în goană până la oastea cea supusă și cu acēia dacă s-au tumpinat, în loc au stătut și au ținut războiul, cât s-au mirat și hanul, mai puțină oaste fiindă lēșii. Și de acolo, iară încet, sprijenindu-să de năvala tătarălor, au venit iară la loc între băști, că trimisesă Zamoyschii totdeauna trâmbițele să dzică de întorsă.

Zac. 11. Nu dormiē leremiia-vodă, ce, de ave și în leși nedejde, iară dindată au agiunsă la hanul și de atuncea céle 7 sate de țară, ce să dzică hănești, li-au dat leremia-vodă hanului și au legat și miere, să dea hanilor în toți ani câte... <mii> cântare și alte daruri. Și așea, cu nevoința lui leremiia-vodă, au stătut între hanul și între Zamoyschii tractate, adecă legături de pace, dândă și hanul zălog la lēși și lēșii la hanul, până va închide tocmala.

Zac. 12. Capetele de pace au fostă aceste: leremie-vodă să fie domnă în țară, birnic împărății din an în an, după obicei, iară hanului

să dea din an în an daruri și câte... <mii>
cântare de miere și 7 sate să fie de câștele
hanului în Bugeag. Oștile leșești să nu mai între
în Țara Muldovei. Sol de la leși să margă la
Împărăția Turcului pentru întăritura păcii. Iară
despre partea hanului era aceste ponturi:
Steagul și tuiurile să le dea pe mâna lui Ieremii-
vodă și de la Împărăția Turcului să scoată dirés
de domnie neschimbată în dzilele lui, ce-i dzic
ei pe limba lor barat. Și să iasă din pământul
Muldovei hanul până în patru dzile cu oștile lui.
Și așa obârșindu-să pace, hanul întâi au
purces cătră Crâm și Zamoyschii cătră țara sa,
lăsind pe lângă Ieremia-vodă pre Albert
Hanschii și pre Ian Potoțchii cu 3.000 de
oameni, că să temă Ieremia-vodă de unguri. Și
așa au purces și Ieremia-vodă și s-au așădzat
la Suceavă. Războiul acesta la Țuțora este mai
întăi de acela, când au perit Jolcovschii
hatmanul leșesc. Vei afla și acela la rândul
său.

Zac. 13. Bine n-au ieșit Zamoyschii din
Muldova, iară Bator Jigmont alége pre Răzvan
domn în Muldova și orânduiește 12.000 de
oaste ungurească, să margă asupra Ieremii-
vodă, dând vina lui Ștefan Radul-vodă că au
lăsat scaunul să cuprindă lésii cu blăstămăția
lui.

Zac. 14. Luându vestele Ieremia-vodă de pogorâtul ungurilor, precum au putut, au strânsu oastea țărâi și s-au gătit a stare cu războiū împotiva lui Răzvan. Într-o dumenecă era, cându au apropiat oștile ungurești de Suceavă. Și-au tocmit oștile Ieremia-vodă asupra târgului, la sat la Aréni. Iară oastea leșască ce avè cu sine, o au tocmit mai la câmpu, despre Șchéia, pe suptu un mal, ce ieste alătura cu drumul Băiei. Singur Ieremia-vodă fiindu în besérecă la sfânta leturghie, i-au dat știre, cum oștile lui Răzvan amu să vād și să apropie de oștile țărâi. Ce n-au vrut să iasă din besérecă pân nu s-au săvârșit sfânta slujbă. Și să agiungea amu hărății lui Răzvan cu oștile țărâi, cându au ieșit Ieremia-vodă la oști den besérecă. S-au tâmpinat oștile de îmbe părțile și după câtăva luptă între oști, au lovit léșii pe oastea ungurească din aripa despre Șchéia. Îndată îmbărbătându-să și fruntea oștilor, unde era Ieremia-vodă, au înfrântu pe unguri.

Zac. 15. Supt Răzvanu-vodă au cădzut calul atuncea în războiū, ce încălecându pre altu calū, îndată au silit să oprească oastea ungurească și au opritu-oă și pusésă războiul iară la locū. Ce îndemnându-să iară oștile lui Ieremii-vodă și amu și léșii în frunte, au început a fugi oastea lui Răzvan-vodă, la care fugă l-au prinsu oștile lui Ieremii-vodă și pre Răzvan și l-

au adus la Ieremie-vodă. Stă movila și acum pe drumul Băiei de la Suceavă, care să pomenești Movila lui Răzvan până astăzi.

Zac. 16. Când l-au adus pe Răzvan la Ieremie-vodă, după câțeva mustrare, i-au tăiat îndată capul și l-au pus într-un pară împotriva cetății. Iară pre unguri i-au gonit oștile până la munți, cu mare vărsare de sânge. Fost-au acesta război în anul 7104 <1595>, dechevie 5 zile. Așa s-au plătit și lui Răzvan răul ce făcuse și el lui Aron-vodă.

Zac. 17. După acesta război și perirea lui Răzvan-vodă, s-au așezat domniile lui Ieremie-vodă, fără grije. Nici Bator Jigmont, domnul Ardealului, nu s-au mai ispitit să mai trimețe oști în Moldova, ce avându bănat pre lăși de paguba oamenilor săi cu Răzvan, au trimis soli cu jaloabă la Rodolf împăratul nemțesc, cumnatu-său și la papa de Râm, jeluind de mare pagubă ce i-au făcut lășii în oastea lui, luptându el să dezbată țara de supt mână turcului, să cuprindă Țara Moldovei, să-i împreune și pre moldoveni cu sine împotriva turcilor, iar lășii au împiedicat acest lucru, spre scăderea creștinătății, ce-au așezat Moldova supt birul turcilor, de supt care bir amu era ieșită țara, cu nevoia lui.

Zac. 18. Aceste înțelegându papa și

Împăratul nēmțăscū, mare ponosul au trimis
lēșilor și osebire de besérecă lorū craiului
leșăscū, ca unui împiedecătoriu de binele
creștinescū.

Zac. 19. Au trimis și craiul leșescū sol la
papa, făcându-i știre că are el de grije Muldovei,
să nu hie cu turci și mai denainte vreme fiindū
suptū grija sa, cum și de curundū acmu pre Cazi
Cherei-soltan l-au scos cu puterea sa din Țara
Moldovei. Iară domnul de Ardeal, neavândū
putere să să apere pre sine, nu poate să apere
Moldova de turci și de tătari, mai avândū prilej
de oști hiie cândū Crăia Leșască.

Zac. 20. Aceste pricini avè ei în de sine
pentru Moldova, iară Ieremie-vodă domniia cu
pace și cu lucruri aședzate pre acele vrémi a
țărâi, că ținea oști streine și pădzia și datoriia sa
ce avè spre împărăție.

Capul alu doilea

Âncep. 1. Țara Muntenească într-acesta anu, vara, la mare răutăți era de turci, că din doao părți avându oști Împărăția Turcului asupra Crăiei Ungurești, o samă de oști despre Buda, iară altă oaste asupra Ardealului avè, că și împăratul nemțescă oștile lui într-acoalea împotiva turcilor era orânduite. Iară aicea despre Ardeal Bator Jigmontu fiindu cumnat împăratului nemțescă, alte oști avea împotiva turcilor și luasă de la turci câteva orașe de Crăie Ungurească, iară cătră Ardealu.

Zac. 2. Era despre aceasta aripă Sinan-pașea, vezirul de Silistra. Și pentru să-i hie mai lesne a supune Ardealul, luasă toată Țara Muntenească și orașele toate, Bucureștii, Târgoviște și alte orașe aședzase cu turci.

Zac. 3. Domnă era atunci la munteni de curundă Mihai-vodă, acel vestit între domni, încă bine neaședzat după moartea Mihnei-vodă. Vădzindă țara cuprinsă de turci, singur au năzuită la Bator, domnul Ardealului si au trimis soli și la împăratul nemțescă, dându-i știre că, cuprindzindă Sinan-pașea Țara Muntenească, prea lesne va putea să supuie și Ardealul.

Zac. 4. Dat-au Bator îndată oști într-agiutor lui Mihai-vodă, vădzindă că să apropie de dânsul focul. Și durându-i inima și pre munteni pentru moșiile sale, în puține vreme s-au strânsă si întâiău au împinsă ostile lui Sinan-pașea di pen orașe și apoi la Giurgiuău au stătut si la războiău de față Mihai-vodă cu Sinan-pașea. Și au fostă războiul cu mare vărsare de sânge și după câțava luptă, au înfrântă Mihai-vodă oastea lui Sinan-pașea, cât si el singur pașea, să nu fie aflat îndemână o luntre mică, cu care au scăpat peste Dunăre, ar hi cădzut la prinsoare. Și așe s-au curățit Țara Muntenească de turci într-acéia dată cu osârdia lui Mihai-vodă, însă avea și oaste némțască cu sine de la Batoră Jigmontău.

Zac. 5. După acesta război multe pagube au făcut Mihai-vodă turcilor peste Dunăre, ardzindă și prădândă satele, orașele, până aproape de Pravadiia. Fost-au acestea toate într-acela ană, v leato 7104 <1595> și apoi în anul 7105 <1596>. Iară precum izbândeale dintâiău a mulți au fostă mai pre urmă spre scădere, așea și acestui domnă, lui Mihai-vodă, precum vei vedea povestea mai gios, la rândul său. Neștiutoare firea omenească de lucruri ce vor să fie pre urmă. Ce pentru un lucru sau doaă pre voie ce i să prilejescă, bietul om purcede desfrânată și începe lucruri peste puterea sa și

apoi acolo găsește perirea.

Zac. 6. Al treilea an după acestea, vădându-să Bator Jigmont, domnul Ardealului, sosit la bătrânețe și fără cuconi și vădându că turcii din an în an să întăresc și cască asupra Ardealului să-l cuprindze, și el amu îmbătrânit și obosit de virtute, alegându-și viața bătrânețelor cu odihnă, au socotit că si frații lui, nice unul nu va putea să ție de răul turcilor Ardealul, au făcut cu cumnatu-său, împăratul nemțască, tocmala, să hie pre sama împărăției Nemțești Ardealul, iară lui i-au dat împăratul, cumnatu-său, doaă olate, anume Ratibor și Opulia, la Țara Silezii, căriia țări îi dzic lésii Slionsca, să hotărăște cu dânșii acéia țară.

Zac. 7. Peste voia ardelenilor era această tocmală, temându-să apoi de supunerea a neamțului. Ce îndată după purcesul lui Bator Jigmont, s-au strânsu toți boierii Ardealului și au ales să le hie cneadză, adecă domn, pre Andreieșu Bator, carele era pre acéia vreme în Țara Belghii, cu acela gându sa sa călugărească. Ce, chemat de boierii și de căpeteniile Ardealului, cu glasurile tuturor, au lăsat călugăria și au vinit la domnia Ardealului de moșii.

Zac. 8. Împrotiva era acestu lucru tocmélei ce

făcuse împăratul némțesc cu Jigmontu pentru Ardeal, pecum s-au pomenit mai sus. Ce nu lăsind în voia căpeteniilor de Ardeal împăratul némțesc, au socotit și cu sabiia să-i supuie, avându tocmală cu Bator. Și au orânduit cu ostile pre un ghegeneral al său, adecă hatman, anume Baștè Giurgi și au trimis și la Mihai-vodă un vlădic al său, îndemnân-du-1 asupra lui Bator Andreieș, pentru supunerea mai lesne Ardealului din doaa părți, că avea Mihai-vodă și mai înainte pururea cu împărăția Neamțului răspunsuri.

Zac. 9. Prea lesne au priimit Mihai-vodă acestu lucru, ca un om de oști pururea poftitoriū și fără zăbavă au strânsu oastea Țărâi Muntenesti, ca 30.000 și au intrat în Ardeal, până la Sibiiu și acoloa s-au pus tabăra, așteptându pe Baste Giurgiu cu ostile nemțești.

Zac. 10. Trimisesă Bator Andreieș la împăratul nemțesc solie cu rugămintea să nu-i facă această asupreală, să-l scoate din domnia ce-i era de moșii de atâte vacuri a Batoréștilor, ce acéle oști gătite asupra lui mai bine depreună cu dânsul să orânduiască împrotiva turcilor. Ce vădzându că nu poate face nimica cu rugămintea, au socotit să lovască pre Mihai-Vodă mainte de ce să va împreuna cu Baștè Giurgiu.

Zac. 11. Avea Mihai-vodă oști amu deprinse la izbânde, alesă o samă de slujitori, ce să chema pre numele căpitanilor săi, anume Budzeștii, alții Rățăștii, foarte stătătoare oaste. Iară ardelenii și îndoii unii și bine nestrânși încă la Bator Andreieș cu toții, ce cu câtă oaste au putut strânge au dat război lui Mihai-vodă la Sibiiu. Iară foarte au ținut puțină vreme războiul, îndată au înfrântă oastea lui Mihai-vodă pre unguri. Singur Bator Andreieș la fugă, părăsit de toți ardelenii, numai cu puținei lăși neștiutori rândul locurilor și rătăcit într-o pădure, au cădzut pre mâna oștenilor lui Mihai-vodă. Și dacă l-au adus la Mihai-vodă, au pus de i-au tăiat capul. Neștiutoare fire oamenească și de primejdiile sale, că apoi peste nu îndelungată vreme așa au pățit și Mihai-vodă de Baștè Giurgiu, cum au făcut el lui Bator Andreieș. Bine dzice sfânta Evanghelie: „Cu ce măsură măsură, măsură-ți-să-va”.

Zac. 12. Vesăl și tare Mihai-vodă după izbândă, pre lesne cuprinde orașele pre sama sa și să închina și cetățile, dându-i nume de domnul lor, priimind pen cetăți și oșteni de a lui. (De pe acéle vrémi are nume de-i dzic Mihai-crai.) Și au făcut și episcopie la scaunul domnilor de Ardeal, la Belgrad. Iară capul lui Bator Andreieș l-au trimis pre solii săi la împăratul némtască, pentru care slujbă au trimis

Împăratul nemțască daruri lui Mihai-vodă și l-au făcut prințipe, adecă din domnii împărăției unul. Iară nu îndelungă au ținut Mihai-vodă domnia țării aceea, cum nice împăratul nemțască au putut a aședza Ardealul în partea sa nici într-un chip, numai ce au fostă pricina de multe vărsări de sânge între creștini și au făcut turcilor îndemână să poată a cuprinde locurile cele mai bune de Ardeal. Fost-au aceste în anul 7107 <1599>.

Capulă al treilea

Âncep. 1. Stândă Mihai-vodă după aşedzarea Ardealului, iară de aicè din țară, Ieremia-vodă, îndemnată de turci, au strânsă oaste și câta oaste avè și streină, au purces asupra Țărâi Muntenești. Și neavândă cu nime nici un război nicăiure în Țara Muntenească, au mărșă la București și au aşedzat domnă pe frate-său, pre Simionă-vodă. Lăsându-i oaste de a sa pe lângă dânsul, singură s-au întorsă la Suceavă.

Zac. 2. N-au fostă îndelungată domniia acéia a lui Simion-vodă, că înțelegândă Mihai-vodă de cuprinsul Țărâi Muntenești de Ieremia-vodă, îndată au purces asupra lui Simion-vodă, lăsândă pin cetățile Ardealului slujitori din oștile sale.

Zac. 3. N-au stătut Simion-vodă împotiva lui Mihai-vodă dendată, ce s-au dat spre marginea țărâi, spre Focșeani, pentru agiutoriu de la frate-său, Ieremie-vodă, de la care vinisă slujitori de Țara de Gios la Simion-vodă. Și dacă s-au strânsă câtașa samă de oști și la Simion-vodă, au stătut și au aşteptată pre Mihai-vodă cu războiul la o vale ce se chiamă Milcovulă cel Mare în Țara Muntenească. (Are

și altă nume grozav acelpârâu și spun că de atunci). Și au stăut războiul câteva ceasuri și apoi au pierdut Simion-vodă războiul.

Zac. 4. După război, oastea, care încotro i-au fost calea mai îndemână, s-au răsipit, iară Simion-vodă au năzuit la Suceavă, la frate-său, Ieremiia-vodă. Ce nu s-au destulit Mihai-vodă cu atâta, ce îndată, fără nimica zăbavă au tras oștile sale asupra lui Ieremii-vodă, spre Suceavă, cu mare sirguială.

Zac. 5. La grabă ca acéie, neavându nimica pas, nice vreme de gătire Ieremiia-vodă, numai ce i-au cătată a lăsa Suceava și a năzui spre Hotin. Așe-i pripise Mihai-vodă de aproape pe Ieremie-vodă, cât niște haiduci pedestri, cu câteva cară, pre urma lui Ieremiei-vodă, i-au agiunsă fruntea oștii a lui Mihai-vodă și au stăut haiducii la război, apărân-du-se câteva ceasuri. Ce dacă s-au mai înglotit oaste de-a lui Mihai-vodă, i-au spartă pe haiduci, pre Jijie, la un sat anume Verbie, unde stă o movilă mare peste trupuri, apoi de Ieremiia-vodă făcută. Și era așea de groaznic Mihai-vodă și vestit de războaie în toate aceste părți, cât îndată ce au sosit la Suceavă, i s-au închinat și cetatea Sucevei și a Neamțului, la cetăți puindă oșteni de ai sei pedestrași. Singur nici cu atâta n-au vrut să hie, ce de la Suceavă au purces gonindă

pre Ieremie-vodă și pre Simion-vodă până la Hotin.

Zac. 6. Cetatea Hotinului grijisă bine Ieremie-vodă cu slujitori de ai săi nemți ce avea, iară el singur au trecut la leși pentru agiutoriu. Pusesă Mihai-vodă și un domnișor, anume Marcu-vodă, căruia numele nu să nice povestește, pentru scurtă vreme ce au avut acel domnișor și nu să află numele aceștii domnii la lătopisățe streine.

Zac. 7. Era lășii pe acéia vreme strânși toți la săimă, la Varșav, sfătuindă oaste împotriva Șfedului, că craiul leșesc Jigmontă fiindă dreptă moșan aceii Crăiei, ce încă viu tată-său, Ioan-crai, l-au ales lășii pre Jigmontă la crăiea lor. Și după moartea tătâne-său, neavândă altă fecior, fără Jigmontă, cu-prinsesă Crăiea Șfedzască ună frate craiului șfedzască, unchiu lui Jigmontă, anume Gustav. Deci fiindă mai aproape Jigmontă, ficiorul craiului svedzască, de acéia crăie, decât fratele tătâne-său, Gustav, siliia pre leși, numai să pozvolească la acela săimă, să să facă oști împotriva lui Gustavă.

Zac. 8. Iară socotindă lășii că nici într-un chip acéle două crăie să să facă una nu vor putea, fiindă una dincoace, alta dincolo de mare, care mare să chiamă Marea Balticum, o coadă din Occean, și nici din lăge sintă una și prilejindu-

să această tîm-plare cu Mihai-vodă lui Ieremie-vodă, au dat craiului nedejde de oști asupra șvedzilor pe altă dată, ară-tîndu-i mare treabă aceasta și cu grije Crăiei Leșești, să lasă cuprinsă țările aceste de Mihai-vodă, Ardealul, Moldova, Țara Muntenească. Ce au statut săi mul după această treabă, să să facă oști împotriva lui Mihai-vodă, avîndu Ieremiia-vodă câțva domni la lîși, tot oameni mare, gineri.

Zac. 9. Mihai-vodă cu toată osirdiia bătè cetatea Hotinului, glonțurile lui să cunoștè în zidiurile cetății pînă la suruparea cetății, avîndu nedejdea că dacă va lua și acéia cetate, va putea stăpîni prea lesne și Țara Moldovei.

Zac. 10. Scrie Hronograful, leșescă că așè era de vestit Mihai-vodă și la leși, cât Țara Podolii fiindă de lége de suptă ascultarea patriiarhului de Țarigrad, ca și noi, pe acéle vremi avîndu mare zarvă și price cu papiștașii pentru lége, aștepta cu bucurie pre Mihai-vodă să vie, știindu-l de o lege cu dînșii, să i se închine toți podolénii.

Zac. 11. După ruptul săimului a lîșilor, îndată au purces hatmanul și canțelarul Zamoyschii la tabără și apoi fără zăbavă s-au pornit cu oștile împotriva lui Mihai-vodă. Vestit era acéia

hatman la leși, căruiè faptele nici Coneþpolschii hatmanul, amu din vacul nostru, n-au agiunsu.

Zac. 12. Prindzindũ veste Mihai-vodã cã au purces oþtile leþeþti asupra lui, au lãsat Hotinul þi au purces spre Suceavã. Ieremie-vodã cu Zamoyschii încã, dacã au oblicit de purcesul lui Mihai-vodã, au lãsat drumul Hotinului þi au trecut Nistrul la un satũ Colodrubca, la þinutul Cernãuþilor þi apoi Prutul la târgũ la Cernãuþi þi au mãrsu pe la Codrii Cozminului, la Suceavã, unde Mihai-vodã întãrise cetatea cu oamenii sãi. Iarã singur au tras spre țara sa, pentru sã-þi mai îngloteascã oaste þi sã mai obosascã þi pre leþi.

Zac. 13. Aflãndũ Zamoyschii cu Ieremiia-vodã cetatea Sucevei grijitã bine de oamenii lui Mihai-vodã, au ales cu sfatul sã nu facã zãbavã cu cetatea, ce sã margã întinsũ dupã Mihai-vodã. Þi aþea au fãcut, fãrã nemicã zãbavã, au purces spre Țara Munteneascã.

Zac. 14. Împãrãþiia Turcului avãndu treabã tot cu nẽmþii pentru Crãiia Ungureascã, bucuroasã era cã sã sfãdeþte Ieremia-vodã cu Mihai-vodã. Aþea s-au tras cuvãntul pãnã astãdzi, cum sã fie trimis cu tainã 40.000 de galbeni de aur la Ieremie-vodã, sã facã oþti asupra lui Mihai-vodã þi diresã, ce-i dzicũ ei atþirif, de domniie vécinicã lui þi seminþii lui.

Zac. 15. Simțindă Mihai-vodă că-i tot vină asupra lășii cu Ieremie-vodă, ș-au mai îngluțit oastea și ș-au ales locul de a dare războiă lășilor, pe apa Teleajinului. Avă la acela războiă Mihai-vodă 60.000 de oameni, unguri, munteni, sirbi; nămți încă avă puțini. Și au tocmit oastea pre malul dincolo, călăreții au pus de îmbe părțile la arepi, iară pedestrima cu pușcile au tocmitu-o tocma asupra vadului, unde era vadul. Și așea au așteptat pre leși, puind apa ca o piedecă între oști, până or deprinde oștenii lui acel fél de oaste și să vadză până încâtă sintă de sămeți lășii la războaie.

Zac. 16. Oastea lui Zamoyschii era la număr ales 30.000 de leși și 10.000 la Ieremie-vodă de oaste de țară. Însă oastea leșască tot aleasă în leafă, că și lefecii cei vechi, ce le dzic ei lășii cvarciana, era toți cu Zamoyschii și lefecii noi, cari-i făcuse craiul, să-i fie împotriva șvedzilor, tot era cu Zamoyschii, fără oameni de pe la domni, ginerii lui Ieremie-vodă. De toată oastea cu Zamoyschii și cu Ieremie-vodă 40.000 era, între cari era 4.000 de husari. Acél fel de oaste este tot în hieră, temeinică, oaste foarte și neînfrântă, ales de oștile cum sintă ale noastre și muntenești.

Zac. 17. Dacă au sosit la Telejin și lășii,

precum era oștile lui Mihai-vodă tocmite, așa au tocmiț și Zamoyschii. Aripile ținē oastea călare, din-na-direapta Petru Lașei, dintr-acolo era și husarii, din-na-stânga Ieremie-vodă cu oastea sa și cu samă de leși. Iară Zamoyschii singur cu pedestrimea și cu armata, adecă cu pușcile au ținut mijlocul și dreptū împotriva pedestrimei lui Mihai-vodă au stătut cu oastea.

Zac. 18. Cu atâta era mai meșter Zamoyschii decât Mihai-vodă, că Zamoyschii cât au sosit, îndată au făcut cu pedestrimea sa băști de pământū înalte și acolo au suit îndată pușcile. Toată dzua acéie au stătutū războiul numai din tunuri unii la alalți și din sinéță, peste apă.

Zac. 19. A doaă dzi, mai sămățū Zamoyschii decât Mihai-vodă, au trimis de au cercatū mai sus pre apă despre munte și au aflat vadū. Și îndată toată aripa céie ce sta din-na-direapta, stoluri după stoluri au pornitū la vad; singur au stătutū mai tare cu focul asupra vadului, decât în dzua dintăiū.

Zac. 20. Mihai-vodă vădzândū că trece oastea călăreață a léșilor pe altū vad, au mai întărit pedestrimea și el cu șanțuri, iar el singur cu toată oastea călare au mărșū împotriva oștii cei leșești. Vădzândū și Zamoyschii că lipsește toată oastea călăreață a lui Mihai-vodă, toată oastea au pornit și el a sa și husarii într-acolē cu

Zac. 21. S-au mirat Mihai-vodă de semeția lășilor, cu ce sânguială au apucat vadul și au stătit un război mare acolă pentru vad. Singur Mihai-vodă ca un leu în fruntea războiului și au fost războiul câteva ceasuri, până au sosit husarii.

Zac. 22. Nedepinsă oastea lui Mihai-vodă cu acest fél de oaste, ce s-au pomenit, husarii. Acél fél de oaste, precum s-au dzis, este tot în hieră, numai ochii și vergile gurii să văd. Mulți pun și arepi tocmite de péne de hultur sau de alte pasări mare și cei mai de a hirea cu pardosi peste platoșe. Iară slugile, care n-are pardos, pun scoarță de acéstea turcești, iară în fruntea cailor pună câte o tablă de hieră și mulți și la piepturile cailor pentru fereală de glonțuri. Nice hiece cală încalecă husarii, ce tot cai mare groși, să poată birui a purta tarul și tot friji de cei nemțăști sau cai turcești cei mai de a hirea. La războaie, niceodată nu aleargă mai multă din treapădul calului, sau numai cândă sar asupra pedestrimei ori tabării, că asupra oștii sprintare, cum ieste tătarul, niceodată nu-i slobod, ca să rășchira tătarăi și nu făcă cu sulița nice o treabă. Sulițele loră sintă câte de opt coți de lungi, cu prapore până în pământ. Ca ună zidiu stau la războaie.

Zac. 23. Dacă au sosită toată oastea leșilor peste vad și husarii s-au stălit și au purces asupra oștii lui Mihai-vodă și de la celalaltă vad au biruită focul lui Zamoyschii pe pedestrimea lui Mihai-vodă. Și cum au împinsă pe pedestrimea lui Mihai-vodă de la mală din șanțurile lor, au și cuprins-o călăreții ce mai era cu Zamoyschii și au vinit toată pedestrimea a lui Mihai-vodă cu toată armata pre mânuile lui Zamoyschii.

Zac. 24. I-au dat știre lui Mihai-vodă de pedestrimea lui că s-au spartă de la vad, și acolo iarăș nu era puțină să să înfrângă oastea leșască numai ce au căutată a da dos oștilor lui Mihai-vodă. Inșă nu de tot răsipa, ce cu tocmală, întorcându-se singur Mihai-vodă cu capul său unde era greul. Și tot așea au mărșă apărându-să până la un oraș ce să dzice Târgșor. Zac. 25. Știindă Zamoyschii de Mihai-vodă cine este la războaie, să nu să mai depărtédză oastea lui cea călăreață, temându-să cumva în goană de sminteală, au trimis trimbițași de au dzis de întorsă oștii și porunca la capete, numai să să întoarcă. Și s-au întorsă oastea leșască. Cădzut-au la acela războiă 1.000 de trupuri de îmbe părțile, iară vii prinși din oastea lui Mihai-vodă mulți. Fost-au acestă războiă în anul 7108 <1600>.

Capul al patrulea

Âncep. 1. Să urâse muntenilor cu domnia lui Mihai-vodă, totu cu oști și războaie. Ce, după fuga lui Mihai-vodă, trei dzile după războiū, au ședzutū domnii, Ieremiia-vodă si Simion-vodă, cu Zamoyschii pre loc, până au început a veni toți boierii Țărâi Muntenesti și slujitorii, priimindū pre Simion-vodă domnū cu giurământū. Și au măsū și Ieremie-vodă până în București și au aședzat la scaun pre Simion-vodă, frate-său, lăsindu-i și Zamoyschii 3.000 de oaste leșască cu Ianū Potoțchii, starostele de Cameniță. Singur Ieremie-vodă și cu Zamoyschii s-au întorsū la Suceavă.

Zac. 2. Iară Mihai-vodă, după războiul ce-i pierduse la Teleajen, strângea iară oaste pen munți, de ai sei și din Țara Ungurească cunoscuți și amu făcuse aproape de, 7.000 de oameni, cum scrie Hronograful, și pornise pre Udrea cu 4.000 de oameni, să fie de straje. Iară singur tot să gătiia în munți, să iasă odată cu pusei și gătit mai bine. Ce l-au grăbitū Simion-vodă, de n-au avut vrēme să să mai întărească, că, de sirgū strângându oaste de loc și cu lēșii, pre sfatul iarăș boierilor celor de loc, au purces din București și au măsū dzua și noaptea pin locuri ascunse, păn la orașulū Arghișului¹, pe

numele apei Argeșului, într-acela târgșor era Udrea cu oastea lui Mihai-vodă acea de straje. Dez-dimeneată Într-o dzi, au agiunsă oastea a lui Simion-vodă supt acela târgșor și amu prinsese și Udrea de veste și i-au căutat a scoate și lui oastea la câmp, că loc de fugă nu era, că să apropiase oștile lui Simion-vodă. Ce, până în de trei de ori au dată războiă lășilor, întorcându-se, iară a patra oară au purces în răsipă oastea Udréei.

Zac. 3. Mihai-vodă nu era departe, mai în munți de acolo, viindă să să adune cu céialaltă oaste. Ce, dacă au dat știre Udrea de răsipa sa, au început și céielaltă a-l părăsi cu toții. Și numai ce i-au căutată a lăsa Țara Muntenească și a trece munții la Ardeală.

Zac. 4. Udrea după acéie curundă au venit si el și s-au închinată la Simion-vodă. Și așea Mihai-vodă, vrândă să dobândească Ardealulă, au pierdută și Țara Muntenească.

Zac. 5. În Ardeal, după ce au sosit Mihai-vodă și au aflată oamini săi, cari-i pusese pen cetăți, scoși de Baste Giurgiu și puși oșteni de a împăratului nemțască, ce vădzindă că n-are loc nice în Ardeal, s-au sculată cu toată casa lui și cu câțva căpetenii, ales căpitanii lui cei credzuți, Mârze, Ghieț și Racă și au mărșă în Béciă, la împăratul nemțască, în nedejdea slujbei ce au

făcut împotriva Batoréștilor. Și l-au priimit
împăratul bine, iară Ardealul că n-au fost
pentru dânsul, ce pentru sine așezat, atunce
s-au arătat.

Zac. 6. Nu peste multă vreme, vădzind
Jigmont Bator pierirea frăține-său, lui Andréiaș
Bator, coborâtă de cumnatu-său, împăratul
nemțesc, și Ardealul nice într-un chip nu vrea
să supuie supt némți, s-au căit de tocmala ce
făcuse cu cumnatu-său Rodolf-împărat, cum
s-au pomenit mai sus, și lăsându olatele care-i
didese cumnatu-său, au trecut în Țara
Leșască, că-i era Zamoyschii ginere, fiind
doamna lui Zamoyschii fata lui Andréiaș Bator.
Și apoi din Țara Leșască au venit în Ardeal și
îndată cuprindzind Țara Ardealului iară cătră
sine, au început a strânger oști împotriva lui
Baste Giurgiu, ghenărariului împăratului
nemțesc.

Zac. 7. Vădzându împăratul neamțesc
sculat Ardealul și rocoșit iară împotriva sa, de al
doile rând, au gătit pre Mihai-vodă și l-au
pornit iară să margă să strângă oști și
depreună cu Baste Giurgiu să stă împotriva
Batoréștilor, lui Jigmont, cumnatu-său, și lui
Bator Iștioan, fratele lui Jigmont. Acești doi
mai rămăsesă din Batorești.

Zac. 8. Au purces Mihai-vodă din Béciu asupra Ardealului, dăruit bine de împăratul, strângându iară oști și de ai săi, munteni carii se aședzasă în Ardeală și sirbi, unguri și s-au împreunat cu Baste Giurgiu la Cliujvar.

Zac. 9. Batoreștii încă au strânsă oaste și mai sămeți fiindă pre locurile sale, au dat războiă lui Baste Giurgi și lui Mihai-vodă aproape de Cliujvar, la un sată anume Mojina. Și au fostă războiul câteva ceasuri, ce stândă nemții în frunte tare cu focul și Mihai-vodă lovindă din dos pe oastea Batoréștilor, au înfrântă pre Batorești, cât de-biia au scăpată ei cu capete. Iară din oștile loră, parte mai mare ce au fostă pedestri cu armata, adecă cu tunuri, cu tabăra, au cădzut toată pre mâna lui Baste Giurgiu.

Zac. 10. Era veste de biruință acelu războiă mai mare a lui Mihai-vodă, decât a lui Baste Giurgiu, care zavistiie au făcută și perirea lui Mihai-vodă.

Zac. 11. Spună oameni bătrâni de pre acéle vrémi, cum să fie agiunsă în câteva rânduri cu dare Ieremie-vodă la Baste Giurgiu, pentru moartea lui Mihai-vodă, care lucru poate să hie (că ce nu lucreadză în lume avuția). Bani răscolescă împărățiile și mare cetăți le surupă, cum să dzice cu un cuvântă leșescă: „Sula de aură zidiul pătrunde”.

Zac. 12. V leato 7109 <1601> avgustă, 8 dzile dez-de-noapte, într-așternut încă Mihai-vodă, au venit doi căpitani némți cu oamenii lor, trimiși de Baste Giurgiu să omoară pre Mihai-vodă. Și cum au sosită la tabăra lui, că era deosebi, au lovită la cortă unde odihniia și acolo în locă i-au tăiată capul și l-au dus la Baste Giurgiu, iară trupul până a triia dzi au stătat la vederea tuturor, neîngropat. Oștile lui, ce avea, nu era cu dânsul în tabără; pre toți îi slobodzise în pradă; până în copiii lui au fostă mărșă și ei în pradă. Și așea s-au plătită lui Mihai-vodă slujbele ce-au făcută nemților.

Capulă al cincilea

Âncep. 1. După perirea lui Mihaiŭ-vodă, n-au mai avut leremiia-vodă nice o dodeială de nime. Ce, plinindŭ ai cu pace domnii sale 12 ani, cu țara aședzată în tot bivșugul, au plătitŭ și el datoriia omenească. Au murit leremiia-vodă în anul 7116 <1608>. Rămasu-i-au pomană în țară mănăstirea anume Suceavița, de dânsul făcută. Iară la domniia țărâi au stătut, după moartea lui, frate-său, Simion-vodă, nefiindŭ feciorii lui leremiei-vodă încă la vârstă deplină. Era Simion-vodă amu mator de dzile, sosit la bătrânéță. Iară moartea lui, precum au rămas den om în om în țară poveste, au murit otrăvit de cumnată-sa, de doamna lui leremiei-vodă, trăgândŭ domniia mai curundŭ la feciorii săi, temându-se că să vor întemeia ficiorii lui Simion-vodă la domniia țărâi, care fapte acéi doamne apoi mai pre urmă au arătat Dumnedzău cu patimile ei.

Zac. 2. Stătu-au la mare amestecături și zarve scaunul țărâi după moartea lui Simion-vodă, că era feciori de-a lui leremiei-vodă trei: Costantin-vodă, Alexandru-vodă și Bogdan-vodă, iară a lui Simion-vodă era cinci feciori: Mihalaș-vodă, Gavril-vodă, Pătrașco-vodă, Moysei-vodă, Ion-vodă. Deci să împărecheasă

boierii și cu dâșii și țara, în două părți, o parte ține cu casa lui Ieremie-vodă, iară altă parte ținea cu casa lui Simion-vodă. Și dintâiu era mai tare partea lui Mihailaș-vodă, feciorului lui Simion-vodă cel mai mare, cât au căutat lui Costantin-vodă, feciorului celui mai mare a Ieremiei-vodă și cu boierii din partea lui a ieși cu fuga din Iași. După care, trimițându-l Mihailaș-vodă în goană, au agiunsă carăle boierilor și câțva boieri de a lui Costantin-vodă la Mălăiești și i-au jecuit.

Zac. 3. Marginile Țărâi Leșești mai toate era tot de oamenii lui Costantin-vodă, cumnați, domni mărgineni, cum era Potoțceștii, Vișnoveceștii, Corețchii, toți cu cuscii legați, că au avut Ieremiia-vodă trei fete măritate în Țara Leșască, tot după oameni mari. Ce, îndată ce au înțeles că au scos feciorii lui Simion-vodă pre feciorii lui Ieremiei-vodă din scaunul țărâi, au purcesă singur Vișnovețchii și cu câțva den Potocești cu oști asupra lui Mihailaș-vodă. Avă și Mihailaș-vodă, pe lângă oastea de țară, puținei tătari și turci. Ce, turcii la război n-au vrut să margă, ce au prăvit de departe. Fost-au acesta război între verii, pentru domnia țărâi, la Ștefănești și au înfrânt partea lui Costantin-vodă pre partea lui Mihailaș-vodă. Și numai ce le-au căutat a părăsi țara feciorilor lui Simion-vodă și unii în Țara

Ungurească, alții la turci au mărșă. Unul dentru dâșșii, Pătrașco-vodă, au agiunsă de au fostă mitropolit la Chiovă, cu vestită mitropoliia și arhimandriia de mănăstirea mare, ce ieste anume pre limba rusască Pecerschii, unde stau trupuri, moștii a mulți sfinți întregi pen peșteri și până astădzi, cu multe minuni.

Zac. 4, Și așea s-au aședzat Costantin-vodă, feciorul lui Ieremie-vodă cel mai mare, la domniie, cu bucuria țărâi, avându țara nedejdeă că va urma pre tată-său. Ce departe au fostă Costantin-vodă de acéie fericiie. Ce precum dzice Isus-Sirah: „Vai de acéie cetate, unde este domnul tânără”. Luându-să și Costantin-vodă după socoteala tinereților, n-au păzit datoriia sa deplin spre împărăție¹ și precum scrie Letopisețul cel leșescă, dintâiaș dată birul a anului celui dintâiă nu l-au plinit. Și așea, scârbindu-se împărăția, l-au mazilit pre Costantin-vodă și au dat domniia lui Ștefan-vodă Tomșii. Nu i-au folosit lui Costantin-vodă uricile ce avea de la împărăție, date tătâne-său, de domniie vécinică, lui și feciorilor lui și nepoților lui, că Turcul cu vréme dă, cu vréme ia, precum este vremea, așea lasă, blândă cândă ieste vréme de blândéte, sămețu și ageră, când este vréme de sămeție. Creștinului niceodată cuvântul nu-l ține, nice este a-l amăgi rușine, toate precum ieste vremea face.

Capul alu șaselea

Âncep. 1. Pre Ștefan-vodă Tomșea nu l-au știut Letopisețul cel leșescă ce neam de om au fostă. Iară au fostă dreptă moldovan, din sată den Otéști, de pre râul ce se chiamă Răcătăul, în ținutul Putnei. Era pre acéle vrémi Tomșea-vodă la Poartă pre trébile țărâi, pre lângă capichihăi și vădzându-l omă de țară, cunoscut amu la căpeteniile Porții, i-au scos domniia și i-au orânduit împărăția și pre Cantemir-beiă, cu ordile lui, care pre acéle vremi lăcuia în Bugeacă, să-l ducă pre Ștefan-vodă în scaun.

Zac. 2. Apropiindu-se Ștefan-vodă Tomșea de țară, Costantin-vodă cu imă-sa și cu frații săi au purces la leși și cu câțva și din boieri, între carii era și Nistor Ureche, tatăl lui Grigorie Ureche vornicul, carele au scris Letopisețul țărâi până la Aron-vodă.

Zac. 3. Léșii avea atunci mare amestecături cu Moscul și nu era vremea să facă oști și în Muldova. Ce, Ștefan Potoșchii, cumnatul lui Costantin-vodă, carele ținea pre doamna Mariia, fata lui Ieremie-vodă, cu puterea sa, peste voie și porunca craiului (că-i trimisesă singur craiulă ună copil din casa sa, să nu cumva să să ispitească să între în Muldova, întărâtându pre

turci), au strânsă oaste di prin cetăți și de pre la rudeniile sale, ca vro 6.000 de oameni strânsură, lăsându pre soacra-sa, doamna lui Ieremie-vodă, în Țara Leșască. Iară singur cu Costantin-vodă și cu Alexandru-vodă, frate-său, au purces asupra lui Ștefan-vodă.

Zac. 4. Au prinsă veste Ștefan-vodă îndată de lăși că vin și au strânsă și elă oastea țărâi toată. Și să prilejise atunci sosiți și niște slujitori de a lui Mihai-vodă, căpitanii lui cei vestiți, neputându a lăcui, după moartea lui Mihai-vodă, în Țara Ungurească, chemați pre cărți de Ștefan-vodă, anume Mârze și Ghiețe și Racă cu câțva oameni. Și au pusă Ștefan-vodă tabăra deasupra satului Popricanilor, dându știre și la Cantimir, la carele, pre acéle vremi era mulțime de nohai tătari. Și au venit si Cantimiră, cu oștile într-ajutor lui Ștefan-vodă.

Zac. 5. Veniia Potoțchii sămățu cu izbânde de făcuse frații lui aicea într-aceste țări împotiva lui Răzvan-vodă și apoi împotiva lui Mihai-vodă, ce, cum dzice muldovanul, nu sintă în toate dzile Pastile. Mergea fără nice o tocmală, fără străji, a puterea hi fără limbi, să știe ce félă sau ce samă de neprietini are unde merge și avându și oaste strânsură. Nu i-au dodeitū nimica Cantimiră, nice muldovenii, până au sosit lăși cu tabăra lor la un loc, ce să dzice

Cornul lui Sas. Atunce au vădzut Potoțchii unde au venit.

Zac. 6. Acela loc, Cornul lui Sas, este cotit Prutul, însă cotul este din partea despre răsărit, iară din partea aceastalaltă, unde era tabăra leșască, este ieșită apa Prutului pieptu la câmpu. într-acéia loc au făcut oștile lui Ștefan-vodă și tătarâi la leși năvală. Și n-au ținut războiul lésii nimica, cât în cela război, așe de sirg, s-au spăi-mat și s-au amestecat lésii, cât nice tunurile o dată n-au apucat să sloboadză. Singur Potoțchii, pentru să i să tăinuiască numele, au dat între carăle haiducilor, ce apoi l-au vădit haiducii. Pre Alexandru-vodă încă l-au prins moldovenii. Iară Costantin-vodă au cădzut pre mâna unui tătar, carele înțelegându cine este, vrându să-și facă cinste la hanul, ferindu-se de Cantemir, depreună cu niște cetași ce avea tatarul, au fugit cu Costantin-vodă și cu un comis a lui, anume Mihăilescul. Și când au sosit la Dașău, ferindu-se iarăși și acolo de turci să nu-l ia pre Costantin-vodă, au găsit o luntre mică și s-au băgat să treacă singuri tătarâi. Trecându apa Niprului, s-au scornit vânt și s-au împlut luntrea de apă și acolè s-au înecat Costantin-vodă în Nipru. Iară pre Potoțchii și pre Alexandru-vodă i-au dus oșteni de țară la Ștefan-vodă și pre amândoi i-au trimis la

împărăție. Potoțchii apoi au ieșit cu răscumpărare pren solū. Iar Alexandru-vodă au cădzut la legea turcească, în care au și murit.1 Spunū să hie sosit la turci și la boierie, anume... la împărăție.

Zac. 7. Céialaltă oaste leșască toată au cădzutū în robie la tătari și s-au înecatū mai mulți în Prut, cât de-biia de au scăpatū cineva de poveste, că câți au și înotat Prutul, pline erau luncile de țărani și coșurile tătarâlor era peste Prutū, tot i-au prinsū și i-au adusū la Tomșea-vodă, pre mai mulți i-au și ucis țărani.

Zac. 8. Perit-au și boierii toți, câți s-au prilejit de venise cu oastea, tot oameni de casa lui Ieremie-vodă: Vasilie Stroici logofătul, Balica hatmanul, Chirița postelnicul, Miron stolnicul. Numai Nistor Ureche n-au vrut să vie din Cameniță și așea-i sfătuia și pre dânșii, să nu margă, dzicându-le să lase să să mai vechiască domniia lui Ștefan-vodă, că acmu fiindū domnia noaă, moldovenii sintū den hire purure la domniea noaă lacomi. Ce nu s-au ascultatū sfatul lui Ureche vornicul, cum mai multe în lume sfaturi bune la domni nu să ascultă, ce apoi vinū la primejdii și ei si casele lor. Iară pre Vasilie Stroici îl iertase Ștefan-vodă, numai învătase pre Nicoriță armașul să-l ducă să vadză perirea celoralalți, să-i hie grije mai pre

urmă de moarte, că era om tânăr Stroici si din casă mai vechiū și cinsteș decât toate casele în țară. Ce dzilele lui cele fârșite, cum să dzice cuvântul, vâdzindū că merge la perire și nu-i spusesă armașulū povestea, s-au apucat de sabiea unui dărăbanū să moară cu răscumpărare, că era om din hirea lui inimos. Ce l-au împresurat îndată darabanii și n-au apucatū să scoată sabiia. Care lucru dac-au spus armașul lui Ștefan-vodă, îndată au pus de l-au omorât si pre dânsul, răcnindū: „Ai, cănele, au vrutū să moară cu soții". Și pre câți-și aducea, pre toți li omorâea, până si în slugi și prostime. Acela vărsătoriū de sânge s-au arătatū dintâiaș dată Tomșea-vodă.

Zac. 9. Pentru unū diiac care era foarte de treabă de scrisoare, s-au rugatū boierii să-l ierte, că ieste cărturariū bun. Au răspunsū: „Ha, ha, ha. Mai cărturarū decât dracul nu este altul." Și totuș l-au omorât și pre acela.

Zac. 10. Și așea au fostū stingerea casei lui Ieremie-vodă. Fost-au acesta războiū la Cornul lui Sas, v leato 7120 <1611>. Tătarii după acéia, îndată au mârșū în pradă în Țara Leșască și lovindū fără veste și de sirgū, multū pleanū au luatū și mare, robiie au făcut în oameni.

Zac. 11. Domniia lui Ștefan-vodă Tomșea,

cum s-au început în vărseri de sânge, tot așa au trăit. Ave un țigan calò, ce să dzice pierdzătoriù de oa-meni, țigan gros și mare de trup. Acela striga de multe ori înaintea lui, arătându pre boieri: „S-au îngrășatù, doamne, berbecii, buni sintù de giunghiat”. Ștefan-vodă râdè la ceste cuvinte și dăruia bani țiganului.

Zac. 12. Ce cum a tuturor tiranilor, adecă vârsătorilor de singe, la toate țărâle în lume urâtă este stăpâniia, așa și a lui Tomșea-vodă. Îlù urâse și boierii, carii, măcar că era mai toți de casa lui, anume Beldiman logofătul, Bărboiù vornicul, Sturdzea hatmanul, Boul visternicul, iară nice ei fără grijea morții nu era, ce îmbla în tot ceas, cum să dzice, cu dzilele amână. Și hiecându unde este frica, nu încape dragoste. Pentru acéia, întrebându un împărat pre un dascăl: cum ar fi împăratù să hie drag tuturora? Au răspunsù: „De nu vei hi, împărate, groznic nemăruie”. Fericiți sintù acéia domni, căroră țărâle lor slujescù din dragoste, nu din frică, că frica face urâciune și urâciunea, câtù de târdzâù tot izbucnește.

Zac. 13. Așè s-au prilejit și la Tomșea-vodă, in toate dzile petrecându boierii supt grije, s-au vorovitù cu toții și au tras slujitorii toți în partea sa și pre mârzești și într-o noapte au ieșit cu toți la satù, la Cucutèni și de acolo au poruncitù lui

Ștefan-vodă, cu bine să iasă din scaun, că nu poate nimé a suferi domnia lui cu atâte vărseri de sânge.

Zac. 14. Sa spăriiesă Tomșea-vodă de o turburare ca acéie, ce îmbărbătându-l cine era pre lângă dânsul, au strânsă darabanii, carii tot pe un cuvântu era cu céialalți slujitori. Ce, dacă au vădzutú banii vârsindu-le Ștefan-vodă, au stătut ei cu domnia. Și au strigatú și târgul în leafă. Și s-au strânsú din târgoveți și den slugile negușitorilor și oameni nemernici, câtáva gloată și la Ștefan-vodă. Și s-au prilejit de veniaa atuncea si din ținuturi din gios niște steaguri de călărași la căutare și era descălecați la Toméști. Au răpedzitú Ștefan-vodă și la céia cu léfe și i-au tras în partea sa.

Zac. 15. Slujitorii ce era cu boierii audzindú că strigă Ștefan-vodă în leafă, măcar că giurasă boierilor, ce, pre obiceiul neamului nostru, au în-ceputú mulți de cei mai necunoscuți a să rumpe de la boieri și a veni la Ștefan-vodă și în loc au înce-putú a slăbi partea boierilor.

Zac. 16. Dacă au vădzut boierii că nu va să iasă Ștefan-vodă de bunăvoie din scaun, au vinit cu războiú, cărora au ieșit Ștefan-vodă cu gloatele sale de laturea târgului, deasupra Fântânii lui Păcurarii și scoasesă și târgulú tot Ștefan-vodă, cu arme, cine cu ce avè. Și despre

vii au orânduită de au lovit călărimea ce avè din dos pe gloata boierilor.

Zac. 17. Fără zăbavă au început a să răsi pi gloata boierilor, deci și boierii, care încotro au putut, au plecat fuga, din carii în loc au prinsă pre Bărboi vornicul și apoi și pre fecioră-său. Deci pre Bărboiă cel bătrân îndată l-au înțepată de laturea târgului, iară pre feciorul lui au trimis de l-au spândzurată în poarta casei tătâne-său. Iară Beldimană și. Sturdzea și Boul scăpasă în Țara Muntenească, ce și acéia tot n-au hălăduită, precum vei vedă povestea la rândulă său.

Zac. 18. Pre cățiși aducea prinși, pre toți îi omorâia, cu mustrea ce avea elă obiciaiă: „Să nu te ierte Dumnedzău, cu cel cap mare al tău". Tuturora această mustrare făcè.

Zac. 19. Aceste neaședzări a lui Ștefan-vodă audzindă doamna lui Ieremie-vodă, avându încă rămas un fecior copil mic, anume Bogdan-vodă, au îndemnată pre ginerii săi, pre Vișnovețchii și pre cneadzul Corețchii, din Țara Leșască, și atuncea amu era și cu sfatul lui Nistor Ureche. Au venită singură doamna cu ginerii săi, cu oști asupra lui Ștefan-vodă și le-au ieșit și Ștefan-vodă cu oști înainte la sată la Tătăreni. Ce au ținută foarte puțină vrème

războiul, îndată au plecatu fuga călăreții, iar bieții darabani, părăsiți de călăreți, să buldzisă la o râpă deasupra Tăuteștilor și să apăra. Ce au venit lésii de le-au făgăduit viață, numai să-și dea armele. Și au credzut darabanii și au dat armele de la sine. Și dacă le-au luat armele lésii, au intrat cu săbiile într-âșii și au perit toți acoloa. Le stau movilele și până astăzi deasupra satului Tăuteștilor.

Zac. 20. Era la Ștefan-vodă darabanii foarte îmbrăcați bine, după credința cea ce făcuse, de stătusă cu dânsul la rădicarea boierilor, cum n-au fost nice la o domnie grijită bine pedestrimea cu haine tot de feleandrăș, cu nasturi și cu ceprage de argint, în pilda haiducilor de Țara Leșască, cu pene de argint la cumănace și cu table de argint la șoldure pe lădunce. Fost-au acest război a lui Ștefan-vodă cu lésii la Tătărăni, în anul 7123

Zac. 21. După cea răzsipă a oștii lui Ștefan-vodă, au ieșit Ștefan-vodă în Țara Muntenescă și măr-gându aproape spre Focșeani, l-au tumpinat ceaușii împărătești cu Beldiman logofătul și cu Sturdzea hatmanul și cu Boul visternicul în obedzi, că-i pornise Radul-vodă, domnul munténesc pre atunci, de mersesă cu pâra la Poartă asupra Tomșei-vodă, că-i era Radul-vodă lui Ștefan-vodă mare nepriatin. Ce,

cine era vezirū la împărăție, era priatin lui Ștefan-vodă și au dzis veziriul, pricepândū lucrul: „Ce să acoliséște Radul-vodă de cel săracū”. Și îndată au trimis ceauși de au tâmpinatū pre boieri, carii sintū mai sus pomeniți și i-au pus în obédzi și i-au dus la Ștefan-vodă. Deci, câtū i-au adus ceaușii, îndată le-au tăiatū capetele și le-au arun-catū trupurile în Sirétiū.

Zac. 22. Ședea Ștefan-vodă în Țara Muntenescă în bejenii, la Radul-vodă și loviaa oamenii lui până i la Bârladū, până la Vasluiū, ce totu-i împengē lēșii. Iară doamna lui Ieremiei-vodă în Iași cu fecioru-său, cu Bogdan-vodă, însă toate divanurile era pre Nistor Ureche, și au trăgănat acea domnie acei domniei, mai până la anul.

Zac. 23. Să urăsă turcilor aceste dodeiale despre leși asupra Țărâi Moldovei și mai vârtos că tot atunce luasă cazacii Trapezondul, cetate turcească, dincolo de Marea Neagră și pre mare multe corăbii turcești cu negoată și pre un Țical-pașea cu câteva corăbii de oaste l-au luat viu și ținea toată Marea Neagră închisă. Deci au orânduitū pre Schinderū-pașea de Silistria cu oști asupra lēșilor, ce era în Moldova cu doamna lui Ieremiei-vodă. Și vâdzindū și pre Ștefan-vodă în turburări totdeauna și despre ai

săi și despre; streini, l-au mazilit, luându-l în obédzi din Țara Muntenescă, iară domniia, în locul lui, au dat Radului-vodă, carile are nume în țară, de-i dzic Radul-vodă cel Mare. Și cu adevărat cade-i să acest nume în véci să aibă, precum vei afla hirea acestui domn la rândul său scrise. Este aceștii Radul-vodă fecior Mihnei-vodă, domnului muntenesc, carele Mihnea-vodă au domnit pre o vreme cu Pătru-vodă Șchiopul la noi în țară.

Capul alu șeptelè

Âncep. 1. Au purces Schindirù-pașea și cu Radul-vodă asupra lëshilor, ce era în Iași cu doamna lui Ieremie-vodă. Vișniovețchii, unul din ginerii lui Ieremie-vodă, murise în Iași, deci și oamenii lui, cari au fost a lui, să dusesă în țara lor și din oastea lui Corețchii. Scrisesă Jolcovschii hatmanul cărți la slujitori, care nu va ieși din Moldova, loc în oastea lor să n-aibă, că întrasă ei fără voia craiului în Moldova. Deci numai cu 600 de oameni rămăsesă Corețchii.

Zac. 2. Luasă veste doamna și boierii că le vine Schinderù-pașea asupra și le poruncia și Radul-vodă, ca un creștin, să fugă devreme. Ce Leahul simățu și fără crieri n-au vrut să pourceagă mai devreme, ce amu dacă să apropiasă oștile. Bine le dzicū de aceasta cazacii lëshilor: „După pagubă, leahul înțeleptu”.

Zac. 3. Îndată ce au înțăles Schinder-pașea de purcesul lëshilor din Iași, au răpedzit o samă de oaste sprintenă și i-au agiunsă la Drăgșani, în ținutul Hârlăului. Apăratu-s-au oarece lășii dintâiu, iară dacă s-au mai înglotit oastea, s-au răsipitū cine încotro au putut. Singur Corețchii au cădzutū pre mâna lui Schinder-pașea și biiata doamna cu coconul, Bogdan-vodă¹ și o

samă de boieri. Pre boieri i-au scos Radul-vodă pre toți de la Schinder-pașea, câți era prinși. Iară doamna la mare ocară au sosit, de care singură au mărturisit cătră boieri. Trecându cu carul, au vădzut pre boieri și lăcră-mândău au dzis: „Boieri, m-au rușinat păgânul”. La această ocară au sosit casa lui Ieremie-vodă și poate hi pentru răutățile ei, că era o făméie răpitoare, precum spun și de vréme ce au otrăvit pe cumnatu-său, pre Simion-vodă (de va hi așa) și de frica lui Dumnedzău depărtată.

Zac. 4. Nu era în ceia hire singur Ieremie-vodă, ce era om întreg la toate, nerăpitor, nemândru, ne-vărsătoriu de sânge, blând, dumnădzărescu, pe cum mărturisește războiul lui cu Răzvan-vodă, cum n-au vrut să iasă din beserică, până n-au săvârșit sfânta leturghie, măcar că-i spune ca să agiungă oștile. În dzilele lui mare bivșiuguri și plină țara de toate. Ce de ieste vro osândă stingerea casei lui, din faptele doamnei sale ieste.

Zac. 5. Pre doamna și pre Corețchii i-au trimis Schinder-pașea la împărăție. Corețchii cneadzu apoi pre urmă au ieșit den chisoare cu multă cheltuială, iară doamna au fost după un agă turcu, până la moartea sa. Bogdan-vodă copilul iară în turcie s-au săvârșit. Agiunesă de au fost la împărăție capigi-baş.

Zac. 6. Trimis-au Schinderŭ-pașea după răsipa lui Corețchii, din porunca împărăției unŭ ceaușŭ la craiul leșescŭ să oprească cazacii de pe mare, carii atunceși niște cetăți, ce făcuse turcii pre Nipru, anume Aslan Horod și altă cetate luasă și omorâsî și oștenii câți erau turci și într-acéle cetăți (și aceste toate apoi au făcut de au venit soltan Osman la Hotinŭ) și să părăsască a călca Muldova cu ostil lorŭ.

Zac. 7. Au trimis și craiul leșescŭ un sol, anume pre Cohanschii, la împărăție, dândŭ pricina toată pre tătari, carii dodeindŭ casele cazacilor, ei încăși întorcŭ din pagubile ce le fac tătarâi. Este și aceasta laudă în Letopisețul lor, cum acela Cohanschii cu solia lui au mazilit pre Ștefan-vodă Tomșea, ce nu știu cum s-ari prinde acestŭ lucru, că amu era domnŭ Radul-vodă în locul Tomșei-vodă, cândŭ au trecut Cohanschii la împărăție. Iară pâră, adevăratŭ c-au avut Ștefan-vodă Tomșea totdeauna despre leși la împărăție.

Zac. 8. La anul, Schinder-pașea, din porunca împărăției, au strânsŭ câtă oaste au avutŭ din pășia lui si cu Radul-vodă, domnul de Moldova, și cu oștile muntenești și ungurești de la Betlean Gabor, domnul Ardealului, că era Betlean Gabor mare nepriatin lésilor, și cu

tătarâi, au purces asupra Țărâi Căzăcești, să le strice pălăncile și să-i prade.

Zac. 9. Oblicise și leșii gândul lui Schinder-pașea și i-au ieșit hatmanul Jolcovschii cu oștile leșești la margine, la un loc anume Bușa, mai sus de Soroca pe Nistru, din céia parte de Nistru ieste acela locū.

Zac. 10. Începuse Schinder-pașea a bate Rașcovul, ce, dacă au sâmtițu aproape de ostile leșești, au lăsatū Rașcovul și au purces pe dencoace de Nistru, pin țară, împotiva locului unde era Jolcovschii, însă-i despărțiē Nistrul. Mai puțină oaste era la Jolcovschii, decât la Schinder-pașea, iară mai aleasă, tot lefecii și să strânga și cazacii din toate pălăncile la dânsul. Numai fiindū craiul leșăscū la Moscū cu oștile, s-au feritū a întărâta puterea turcească. Avându treabă într-altă parte Crăiia Leșască, au stătut cu Schinderū-pașea la tocmală, la legături de pace, nedejdiuindū că vor ținea turcii pacea.

Zac. 11. Capetele de pace era, despre leși, să oprească pre cazaci, să nu îmbie pre mare și în Moldova să nu mai îmbie oștile lor. Iară despre Schinder-pașea era să oprească pre tătari, să nu îmbie stricându în Țara Leșască și în Muldova domni streini să nu hie, fără cine va hi fecior de domnū. Ce, toate aceste în vântū au

fostă, că bine n-au sfârșit pacea și au purces oștile și aceste și acelea îndireptă, iară tătarii pre de altă parte au și lovită în Podoliia, în Țara Leșască și au făcut câteva robii. Și apoi, la anul, fără veste, mulțime de tătari au j lovit Volinia, o țară mai sus de Podoliia și pân-a strânge oștile Jolcovschii, au ieșit tătarăi cu mare plean den Țara Leșască, fără nice o sminteală.

Zac. 12. Mare bănat pentru aceste toate au avută Jolcovschii de la crai și de la toată Crăiia Leșască, pentru moale lucrurile lui. Ce, la creștini nu sintă certări pentru unele ca aceste ca la turci.

Zac. 13. Radul-vodă spre aceste al treilea ană domnii sale céle dintâiu, s-au războlit de ochi și poate hi, vădzândă că nu va putea trece, să nu sa îngroașe între turci și între léși lucruri de sfadă, singur s-au poftită la împărăție să-i vie maziliia să poată a merge la Țarigradă pentru leacul ochilor. Deci, i-au făcut pre voie împărăția, pre dânsul l-au chemat la Poartă, iară domniia au dată lui Gașpar-vodă aicea în țară, în locul lui Radul-vodă celui Mare.

Capulă ală optulă

Âncep. 1. Gașpar-vodă era omă de neamul său italiană, cum dzicemă la noi în țară, frâncă, omă neștiutoriă rândul și a obiceiurilor țărâi, fără limbă de țară, care lucru mai greu nu poate hi, cândă nu știe domnul limba țărâi unde stăpânește.

Zac. 2. O! Muldova, di ar hi domnii tăi, carii stăpânescă în tine, toți înțelepți, încă n-ai peri așe lesne. Ce, domniile neștiutoare rândul tău și lacome sintă pricine perirei tale. Că nu caută să agonesască șie nume bun ceva la țară, ce caută desfrânați numai în avuție să strângă, care apoi totuș să răsipéște și încă si cu primejdii caselor lor, că blăstămul săracilor, cum să dzice, nu cade pre copaci, câtă de târdzâu.

Zac. 3. Era acestă Gașpar-vodă multă vrăme tergimană la împărăție, adecă tâlmaci tuturor solielor creștinești ce vină la împărăție. Și fiindă și la mijlocul păcii ce făcusa între Împărăția Neamțului și între împărăția Turcului, pentru slujba acăia i-au dată aicea în Moldova domniia în locul Radului-vodă. Iară cât s-au aședzat la domniie, măcară că era de mare credință la împărăție, îndată s-au așădzată cu gândul spre părți creștinești.

Zac. 4. De laudă este hie la care domnă să hie spre partea creștinească, că aceasta țară, căci trăiește așa în statul său până acmu, pentru țări creștine stă până astăzi în rândurile sale, însă cu înțelepciune, nu fără socoteală și fără temei, în loc de folosul țării să-i aducă perire, cum s-au prilejit amu și în vrémile noastre în câteva rânduri, de adusésă a mulți nesocoteala și nebunia, mare cumpănă acestui pământ. Dumnedzău mai bine știe, că de nu s-ar hi prilejit o samă de capete să cerce mijloace și să nu alerge la împărăție, ar hi fost de perire de istov țara aceasta în câteva rânduri. Așa adusésă la mare primejdie țara și domnia lui Gașpar-vodă.

Zac. 5. Să rădicasă în dzilele aceștii domnii și j un domnișor de la Orhei, ce îndată Gașpar-vodă au trimis oaste și au ieșit și singur împotriva lui și l-au prins și pre dânsul viu, pre domnișor și câteva capete de la Orhei, pre carii i-au și omorât j îndată. Știa limba sârbească Gașpar-vodă și când i-au muștrătu pre căpitani cei prinși orheiieni, li-au dzis sârbește: „Да имаете срдце чисто къ Господарю”. Le tâlmăciia apoi aceste cuvinte pre rumâniie Bucioc vornicul de Țara de Gios, adecă: „Să aveți inimă curată spre Domnă”.

Zac. 6. Stăpâniia atuncea Ardealul, căruia

dzicem noi Țara Ungurească, Betleanŭ-Gabor, după stângerea Batoréștilor și avè mare războaie împotiva nemților pentru Crăia Ungurească și îndemna și pre turci asupra lésilor că dedésă lésii agiutoriŭ i împăratului nemțască împotiva lui Gabor și atun-ceș de curundŭ îi bătuse lésii o oaste foarte rău la Casa. Deci îndemna într-acéia pizmă pre turci asupra lésilor, făgăduindu-le că de or merge asupra lésilor, să nu poată a da Leahul agiutorŭ nemților, va putea fără zăbavă a lua Beciul de la némți. Și cu acelea îndemnări și cu făgăduință, cu mare daruri Scrisesă și la hanul la Crâm, care cărți au cădzutŭ pre mânuile lui Gașpar-vodă și îndată le-au trimis Gașpar-vodă la craiul leșescŭ. Dacă le-au vădzut craiul cărțile, singur n-au vrutŭ să pono-sluească lui Betlean, ce avându Betlean Gabor oameni a săi între svetnicii leșești cu cuscii, au pus craiul pe oameni de ai lui să-i poruncească, căci nu se părăsește de aceste fapte, cu vrăjmășia împotiva creștinilor. Și i-au trimis și izvoadele scoasă din cărțile lui și au mărșu solul de la boierii leșești cu multă mustrare și bănatŭ, arătându-i și izvoadele cărților lui, ce au scris la hanul. Dacă le-au vădzut Betlean Gabor cuvintele sale de față, au dzis cătră soli: „Muri-va Gașpar pentru acéle cărți”. Și îndată, de toate îmbletele lui Gașpar-vodă au dat știre la împărăție.

Zac. 7. Curundă au simțit Gașpar-vodă că s-au pierdut la turci credința, deci s-au așădzațu cu gândul și mai tare cu leșii, îndemnându-i asupra turcilor. Și în cetatea Hotinului îndată au băgată oșteni leșăști, dându-să aieveya suptă apărarea lor cu țara. Nu putea de tot slobod să hie în gândul său de boieri, carii socotindă cea de apoi, să nu vie vreo perire țărâi, nu-i pristăniia boierii, din carii era mai capă atunci Bucioc vornicul mare de Țara de Gios; Vasilie-vodă era vistiernic mare la aceea domnie. Ce, în multe chipuri să ispitiia să omoară o samă de boieri, să fie el slobod în faptele sale, ce așea aieveya nu să cutedza să-i omoară pentru țară, că era Bucioc la țară ales de toți. Iară pre Vasilie-vodă, dându-i pricină că nu dă samă de o sumă de bani a visteriei, măcară că-i era hină de cununie, l-au pus în temniță si l-au pus și la muncă. Iară pre Bucioc pusesă gândă să-l otrăvască și într-o dzi oprindu-l la masă și-au scornită voie bună, închinându la Bucioc cu veselie și au pus de i-au dată otrava. În loc s-au simțit Bucioc otrăvit și s-au și sculat de la masă și s-au dus la gazdă, avându ierbi împotiva otravei, date de la un doftor priiatin, că aștepta elă una ca acéia de la Gașpar-vodă. Îndată au luată ierbi și au început a vărsa otrava, cu mare cumpănă de viață. A doa dzi s-au făcută războlit și Gașpar-vodă, dându vina stolnicilor că au fostă bucatele cotlite.

Zac. 8. Văzându grije de viața Bucioc vornic, numai ce i-au căutat a prestăni cătră sfatul lui Gașpar-vodă, ce avea amu aședzată cu lésii. Și era aievea și la împărăție imbletele lui, deci trimisă la Schinder-pașea poruncă împărăția să nevoiască doară îl va prinde. Ce oblicise Gașpar-vodă și de toate da știre la lési. Deci vădzându împărăția că nu-l pot prinde cu meștersug, au trimis ună agă pre obicei, Schimni-ceauș, să cuprindză scaunul și să-l mazilească pe Gașpar-vodă. Iară cât au prinsă de veste Gașpar-vodă că vine Schimni-aga, au scornit că-i vin lési asupra-i și au ieșit den lași și au pus tabăra la Capul Stâncii, împotiva Țuorâi.

Zac. 9. Cum au sosită Schimni-ceauș după obicei, amu era gătit lucrul; îndată au pus slujitorii de au abătut în turci și câți au fostă cu aga și pre singur Schimni-aga i-au omorâtă. Și îndată au răpedzit și în târgă, de au turburată și târgul și cu slujitori amestecați, pre unde, pe care au apucat vremea, acolo i-au omorât. Mulți den turci să închidea pen pivnițe cu arme, de să apăra. Gașpar-vodă, după aceasta faptă, îndată au purces în tâmpinarea lui Jolcovschii hatmanul leșescă, carele era amu aproape, la margine, cu oști.

Zac. 10. Era gata Schinder-pașă și mai

Înainte de aceste fapte a lui Gașpar-vodă, să
margă cu oști asupra lășilor den porunca
împărăției și era orân-duită și hanul și
Cantimiră-bei, vestit războinic pe acéle vrémi
și oștile muntenesti și o samă de oști Ungurési
de la Betlean Gabor, de toată oastea aproape
de 60.000 și 1.000 de iniceri, din odăile ini-
cerési orânduite și cu aceste oști au întrat în
țară Schinder-pașea.

Zac. 11. Lési înă să nu lase înșelat pre
Gașpar-vodă cu prietinșugul lor și să-și
tocmească Jolcovschii smentélele céle dinții, au
purces și el cu oastea și au trecut Nistrul la
Hotin în 22 de dzile a lui av-gust.

Zac. 12. Oaste Jolcovschii hatmanul avé
1.600 de husari tot înherați, 4.000 de călări
deosebi de husari, ce le dzic steaguri
îndzăoate, 200 de raitari némți călări, 400 de
cazaci lisovți, 2.000 de pedestri némți. Această
oaste era lefecii; era și a domnilor deosebi vro
2.000 de oameni și de acéia câțva carii mărgu
de bunăvoie, în dobândă, carii apoi au mân-
cat capul lui Jolcovschii. Venisă și un copil
den casa craiului, de la crai, numai să între
Jolcovschii cu oști în Moldova într-agiutoriū lui
Gașpar-vodă. Al doilea hatman, cum dzic la
dânșii, de câmp, era pre acéia vréme
Conețpolschii.

Zac. 13. Dac-au trecut Jolcovschii hatmanul cu oștile leșăști Nistrul la Hotin, au făcut lășii sfat și sfătuii Coneșpolschii să aștepte oștile acolea la Hotin pre Schinder-pașea, să nu se depărteze așa în câmpi, împotriva mulțimei de oști tătarăști și turcești și el să meargă pe Nistru de pe cea parte, să strângă cazaci de pen pălânci, să lovască în urma oștilor pe la Tighinea. Ce acesta sfat n-au priimit Jolcovschii hatmanul, ce să hie dzis, mai bine să vadze veștile cum sint, decât să le audze de la alții.

Zac. 14. În 23 dzile a lui avgust au venit și Gașpar-vodă în tabăra leșască, sprintin, numai cu 600 de oameni, la adunarea cu Jolcovschii și după sfat ce au avut cu capetele leșăști, au purces cu toată oastea leșască pe Prut în gios, de la Hotin la Țuțora și acolo la Țuțora au pus tabăra lășii. Scribe Lăto-pisățul leșăscu că au avut și Gașpar-vodă 12.000 de oaste de țară. Sosit-au Jolcovschii la Țuțora, septembrie 2.

Zac. 15. Nu știu Jolcovschii de Schinder-pașea, la ce loc este și cu câtă samă de oaste, lăsându-se de toate în nedejdea lui Gașpar-vodă. Ce, Gașpar-vodă, deși Știia din iscoadele sale de mulțimea oștilor turcești, iară nu spunea toate lășilor, să nu le strice inimile.

Zac. 16. La 7 dzile a lui septemvrie, în 5 dzile după sosirea lășilor la Țuțora, au sosit și străjile tătarăști, deodată cu 300 oameni, cu carii hărățindu-să cazacii, ce le dzice lisovții pre acéle vrémi, i-au înfrântă lisovții pre tătari, iară vii n-au putut prinde nice pre unul. Numai capete câteva de tătari au adus la Jolcovschii, ce n-au putut ști nice atunce lășii de puterea lui Schinder-pășea. Iară tătarăi prindea în toate dzile de la lăși limbă, din holota lor ce îmbla pentru hrana, și Știia Schinder-pășea de toate de la lăși și cum este oastea leșască puțină.

Zac. 17. în 8 dzile a lui septemvrie, întâiă Can-temir-beiă, apoi și singur Schinder-pășea, au sosit la Țuțora și ș-au întinsă corturile Schinder-pășea dreptă deasupra taberii leșăști, mai din gios. Lășii era în șanțuri, céle încă de Zamoysschii făcute. N-au vrut să scoată oastea Jolcovschii într-acéia dzi, mai multă de niște steaguri sprintene cu lisovții amestecate, mai multă doară ari putea prinde vreo limbă, să știe de oaste, atâta este cât sosisă, au mai este pre urmă. Ce toată dzua hărățindu-să cu turcii și cu tătarăi, ieșindă și de ai noștri muldoveni la harț și nice atuncea au putut lua limbă, că mai multă de un stegară turcă n-au prinsă și până a-l aduce la Jolcovschii, au murită de rane.

Zac. 18. Atâta oaste de toată, câtă sosisă

descălecată, socotindă Jolcovschii și neștiindă că în ceaș noapte au sosită și oardele a hanului, cu galga-sol-tană, fratele hanului, că hanul sângur rămăsesă în Bugeagă, iară ostile toate le pornisă cu galga-sol-tană, a doa dzi dez-dimeneață, au scos Jolcovschii toată oastea leșască, pre pilda lui Zamoyschii, cândă cu Cazi Cherei-soltan, și-au tocmit oastea, căt agiungea glonțul pușcei, făcândă și doao băști de pământă, una la un cornă de oaste, alta la altă cornă, câte cu patru pusei și câte 300 de pedestrași cu focă. Iară Schinder-pașea tocmisă oastea sa turcească și pre unguri și pre munteni la aripa din gios, iar aripa din sus au dat-o lui Cantemir cu oardele lui, iară celelalte oarde ce era cu galga-soltană nu s-au ară-tată de după deală, până nu s-au început războiul. Zac. 19. Dacă s-au apropiat oștile de sine, au dată leșii întâi și cu muldovenii războiă și în loc împengândă pre ordele lui Cantemir și turcii înce-pusă a să da înapoi. leșiți leșii la câmpă mai multă decât le era porunca cu șireagul cel din frunte, au izbucnită și ordele cu galga-soltană și au dat cu toate oștile năvală la rândul cel din frunte leșăscă și l-au înfrântă. Ai noștri, moldovenii, pre obiceai, îndată au plecată fuga și holota leșilor, ce era în goană, așijderè. Iară tătarăi, neîncăpândă toți în frunte, au lovită si din dos pe leși. Și așea cu mare vărsare de sânge, au înfrântă rândul cel dentăi, păn au

agiunsă la al doilea rând, ce era tocmai iară frunte, unde era și hatmanii singuri. Și era toate și acele rânduri mai încungiurate de tătari, de cătră tabăra lor. Ce au mărșă tot buluc lășii, apărându-să de tătari, până supt șanțuri.

Zac. 20. Schinder-pășea tot cu acéia năvală au lovit bașta cea din gios și fără zăbavă au intrat ienicerii în baștă. Sărit-au lășii, amu de lângă șanțuri, și au apucat de au scos o samă de pedestrași ce era în baștă, iară mai mulți au perit și patru pusei au luat turcii. După acéia au stătit oastea în tocmală neclătită, numai cât să apară lășii de năvala tătarilor și bașta cea din sus au rămas întreagă.

Zac. 21. Aproape de apusul soarelui, Schinder-pășea au descălecat oastea toată la odihnă, iară lășii au căzut la mare spaimă și turburare, și lăsind și ei străji, iară oastea céialaltă au intrat în șanțuri, pe la otace. Și îndată au mărșă toate capetele la cortul lui Jolcovschii, la sfat, mărșă toți, vâdzin-du-să închiși de atâtea mulțime de oști, depărtați de țară și cetățile sale, fără nice o nedejde de agiutori. Ținea hatmanii amândoi inime tari, răspun-dzându tuturor, cum a doa dzi vor să-și tocmească lucrul cu război și apoi, dacă n-or putea a înfrânge puterea nepriiatinilor, să lege tabăra și să mărșă cu tabără legată spre țara

lor, spre Nistru. Au pătrunsă tuturoră inimile acestă sfată, dacă au au-dzită cu tabăra legată marșul, fiindă amu den loc închiși de pășunea de cai și de hrană de oameni. Și după acéia s-au rășchirat sfatul îndată. Ună domnă anume Strus și Calinovschii staroste de Cameniță și Samoil Corețchi s-au gătită de fugă noaptea cu oamenii săi și au purces năzuindă îndată să treacă Prutul noaptea și acoloa, la trecătoarea Prutului, dândă în Prut ca oile spăimați, s-au înecată Calinovschii starostele de Cameniță și mulți din lési. Unii, rătăcindă noaptea, au cădzută a doa dzi în mânule tătarălor, pe alții i-au dus cursul apei, de i-au abătută iar înapoi la mal, de li-au căutată a întră iară în tabără. Iară Hmelețchii și Cazanovschii, capetele cazacilor, au lovită întâi alătura cu Prutul, apoi au luat câmpii și au mersă, fără nici o dodeială, întregi. Ceielaltă oaste de lefecii să turbu-rasă cu toții și ei de fugă, scornindu-să cuvântă pen tabără c-au fugit hatmanii, cât și céia ce era la straje, părăsise străjile. Ce înțelegândă Jolcovschii spaimă ca acéia oștii, au îmbiat pe la otace cu făclii de vântă, arătându-se oștenilor, cum este de față și are grije de oaste și au mai întărită și străjile. Și așea de-biia au aședzat oastea de spaimă. Și în céiași noapte au scris și cărți, dândă știre la craiul, cu pâra pe acéia ce au fugit din tabără.

Zac. 22. Gașparŭ-vodă vădzându mare
turburare și fugă în oastea leșască, părăsit și de
oștenii săi, au purcesŭ și elŭ noaptea și au
trecutŭ Prutul bine. Numai, amu la braniște
fiindŭ cu puținei de ai săi și den boieri,
Șepteliciŭ hatmanul și Goia postelnicul, pe
lângă dânsul, l-au omorât ceia ce era cu dânsul.
Scârnăvă și groadznică fapta și neaudzită în
toate țări creștine. Domnul, ori bun, ori rău, la
toate primejdiile feritŭ trebuiește, că oricum
este, de la Dumnedzău este. Precum dzice
svinta Scriptura: „Нъ ест ин едина класт
тъкомошт бога", adecă: „Nu-i nice o putere,
fără de la Dumnedzău dată".

Zac. 23. Plătit-au apoi cu capetele sale
această faptă și Șépteliciŭ si Goia, de la
Alexandru-vodă, pe lége direaptă de le-au
taietŭ capetele și trupurile le-au aruncatŭ în
ieșitoare. Și cu cale le-au făcut, că după
scârnave fapte, scârnave morți vinŭ. Iară bietul
Bucioc vornicul, în braniște amu, au năzuitŭ la
un hin al său, anume Toader brăniștériul, unde-
ș lăcuia acel Toader, singur nemerit din răssipă,
fără slugi pe lângă sine, precum vremea acéia
în răssipă oștii așea aduce. Și cu multă
rugămente și giu-ruită cătră hinul său, s-au
oploșit în vicleană făgăduința lui. Apoi, a doa
dzi, l-au legatŭ hinul și legat l-au dus la
Schinder-pășea. (O, să nu-l ierte Dumnedzău

hin ca acela!) Și dacă l-au dus la Schinder-pașea au pus îndată de l-au înțepat pre Bucioc, săracul, acela carile pururea sfătuiè pre Gașpar-vodă spre bine și de mare nevoie i-au căutat a pristăni la sfatul lui Gașpar-vodă. Acestă domnă, Gașpar-vodă, niceodată post n-au avut, ce pre ascunsă în tote posturile mănă carne.

Zac. 24. Iară hatmanii leșești, vădzându-se închiși și părăsiți și de tovărășia moldovenilor și în țară streină, încungiurați de atâtea oști, au scos, a doa dzi, toată oastea, câtă le rămăsesă, stoluri, însă aproape de șanțuri, cât să să apere de năvala turcilor și a tătarilor. Și toată dzua acéia au stătut călări în tocmală; nice Schinder-pașea și tătarai așe nu li-au stătut asupra, alegându cu sfatul să-i ție așea închiși până ce i-ari strânge foamea și hrana de cai, să să închine de bunăvoie. Lésii încă să facă războiă nu era putere, că și oastea li să îpuținasă cu domnii cei fugiți și răniți mulți din războiul cel dintâiu, între carii era răniți feciorul lui Jolcovschii și nepotul lui de frate. Ce și a triia dzi după războiul cel dinții, iară așea au scosă oastea cu tocmală aproape de șanțuri. Și într-acéle dzi s-au apro-piet și galga-soltan cu puținei tătari pe lângă sine și au poftit pre singur Jolcovschii la voroava. Scoasesă Schinder-pașea într-acéia dzi toate oștile sale și pusesă

rându înainte ochilor léşilor, să vadză mulţimea şi aşea au făcutu în trei dzile, pentru spaima léşilor, să să închine, vădzându oastea mulţime. Iară la voroava cu galga-soltanū Jolcovschii n-au vrut să iasă, ce au trimis pre cneadzul Coreţchii, fratele celui Coreţchii ce fugise. Deci şi galga încă au trimis pre Veli Şah-mârza şi au cerşut o sumă mare de ban să le dea léşii şi să margă cu pace. Iară Coreţchii arătându alte legături de pace, s-au apucat mârzaculū de sabiie şi au dzis să aştepte léşii toţi sabiie.

Zac. 25. Vădzându-să léşii că cu altū mijloc de acoloa n-au cum să iasă, de unde erau cădzuţi, au ales sfat să iasă cu tabăra legată pre mijlocul oştilor şi aşé au făcut, 19 dzile a lui septemvrie îndesară. Amu era de trei dzile tocmită tabăra la rânduri şi au făcut porţi în şanţuri, cineşi la rândū şi au purces din loc cu tabăra legată de cară, şi orânduite oşti pi den toate părţile şi pedestraşi şi călări. Gândiia turcii şi tătarai dintâi că vin să dea războiū, apoi au vădzutū purcesul. Şi în céia dzi, până în sară şi toată noaptea au mărşū léşii cu puţină dodială, numai de tătari.

Zac. 26. A doa dzi, septemvrie 20, au sosit şi Schinder-paşea cu toate oştile asupra taberii leşăşti, ce léşii, cât s-au făcut dzuă, stătusă, unde i-au apucat dzua. Şi într-acéia dzi au fostū

războiul foarte tare și mare, până la vremea de chindie și descălecându turcii cu corturi de mas, lășii mai îndesară iară au purces cu tabăra și iară toată noaptea au mărșu, numai cu dodiială de tătari.

Zac. 27. A triia dzi, septemvrie 21, iară au stătit tabăra leșască la un pârâu, care nu-l pomenește Letopisețul leșescă anume ce vale a hi fost, iară adevărat pe la Scumpiia au lovit, ce ori la o vale ce să dzice Răchita, ori la vreun ciuluc. încă nu trecusă toată tabăra leșască valea, cându au sosit Schinder-pașea și acolo au ruptu turcii o bucată mare de tabără și au luat și câteva steaguri de la leși și pusei. Și s-au închis lășii iară acolo, la căia vale, de s-au apărat toată dzua acéia.

Zac. 28. A patra dzi, septemvrie 22, au socotit Schinder-pașea să le ție din frunte calea și au purces înainte și aproape de Răutu, desupra Răutului, au tocmit toată oastea frunte. Lășii încă ce-au avut oaste mai aleasă, o au tras de pen arepi în frunte și la o vréme ca acéia la care și de nevoie numai caută a hi toți viteji, că nu era altă cale de viața, au mărșu cu toată tabăra dreptu asupra temeiului oștii turcești și stându tare și cu focul, au căutat turcilor a le da cale. Și într-acéia războiul au luat lășii de la turci două steaguri și tătari prinși vii câțva. Și după ce

s-au aşădzat tabăra la Răut, au mai ieşit steagurile leşăşti de au mai lovit pe o drâmbă de tătari, carii trecusă Răutul.

Zac. 29. După acéia petrecanie, să îmbărbătasă leşii şi pierduse toată grijea. Iară ce ieste să nu treacă şi orânduiala lui Dumnedzău nu poate să să amistiiască. Amu, fără nice o grije, tare şi sămeţi leşii şi cădzusă la valea Coboltei, unde era de o parte pâraul, de altă parte oastea, loc deschis, fără trecători. Şi pierduse şi Schinder-paşa nedejde de a-i dobândire şi trimisesă la Jolcovschii Schinder-paşa, poftindă să-i trimaţă un om, să ştie turceşte. Au trimis Jolcovschii, ce apoi nu l-au mai slobodzit Schinder-paşa pre tălmaciul acela. Cândă au fostă amu aproape de Nistru, ca o milă de loc de la Movilău, la un satu anume Slobodziea Saucăi, la ținutul Sorociei, acolo descălecasă oastea leşască, conacul cel de apoi. Holota ce era strânsură, temându-să de hatmani pentru dobândă, că jecuisse multe case în țară, să apuce ei trecătoarea la Nistru noaptea, au dat spaima şi toată oastea aşea greu s-au turburat, cât care cum au putut, au apucat cal, sluga stăpănu-său şi pedestraşi şi călăreţi toţi amestecaţi, unii de lalţi fugindă, s-au şpărcuit toată tabăra, hatmanii rămaşi singuri, unul într-o parte, altul într-altă.

Zac. 30. Dzacă unii să să hie făcut acéie spaimă din slugile oștenilor, carii mersesă la o arie cu fân, departe de tabără și să-i hie lovită tătara. Ce, oricum au fostă, spaima ca acéia au fostă, în care nu s-au mai putut îndrepta oastea, să să aședza. Poate hi si de grijea trecătoarei Nistrului, care de care să apuce mai curundă să treacă.

Zac. 31. Au pricepută tătara încă de cu noapte răssipă oștii leșăști și încălecase toți. A doa dzi dez-dimeneață, au cădzut mai toate capetele leșăști, părăsiți unii și de slugile sale, alții rătăciți, pre mână tătara. Pre feciorul lui Jolcovschii si un nepot a lui i-au găsit între cară, răniți încă de la Țuțora, pre Conețpolschii cu puținei oameni buluc, așteptându dzua, doară ari putea aduna ceva oaste și să știe și de Jolcovschii, ce s-au făcut, l-au încungiurat tătara și au cădzută viu pre mână tătara. Iară pre Jolcovschii, numai cu o slugă a lui rătă-cită, pedestru, l-au găsită o drâmbă de tătara și până a înțelege cine este, vâdzându-l om bătrân, l-au tăiată. Și apoi din sluga lui înțălegându că este Jolcovschii, i-au dus capul la Schinder-pășea și au stătat toată dzua într-o sulită înainte corturilor lui Schinder-pășea capul lui Jolcovschii. Și într-acela loc stă stălp de piatră, făcut apoi de oamenii lui Jolcovschii și până astădzi, în ținutul Sorocii, în céia parte de satu, anume Slobodzia

Saucăi, locu ca de giuământate de milă de la Movilău.

Zac. 32. Schinder-pașea după aceasta izbândă, capetele leșăști ce au fostu și pre Conețpolschii, i-au trimis la împărăție, iară singur s-au întorsu la Cetatea Albă și acoloa peste puține dzile ș-au fârșitū viiața. Dzicū să fie murit otrăvit de veziriul ce era atuncea la împărăție, temându-și vezirii de dân-sulū. Iară tătarai au lovitū toată Podoliia și Rusiia¹ fără nice o sminteală de nimé, cu plianū multū s-au întorsū în părțile sale. Fost-au acéia răssipă a oștilor leșăști și perirea lui Gașpar-vodă, v leato 7129 <1621>.

Capulă ală noaălea

Âncep. 1. După domniia lui Gașpar-vodă, au venit la domnie Alexandru-vodă, feciorul lui Iliaș-vodă, iară acélă Iliaș-vodă au fostă feciorul lui Pătru-vodă Rareș și după moartea tătâne-său, lui Pătru-vodă, cădzuse la domnie, ce de bunăvoia sa au lăsat domniia, precum scrie Ureche vornicul și au mărșă la soltan Suliman și s-au turcită, la care întunecarea menții au venită din desfrânate fapte a curviei.

Zac. 2. Apoi Iliaș-vodă au cădzută la Rodos, la opreală și acoloa, la Rodos, au născută acestă Alexandru-vodă. Spun de dânsul că la moartea sa au mărturisită legea creștinească.

Zac. 3. La începutul domniei sale, oblicindă de moartea lui Gașpar-vodă că au fostă pricina Șep-telici hatmanul și Goia postelnicul, i-au omorâtă și trupurile lor le-au aruncat în ieșitoare, precum s-au pomenit mai sus. Și cu lége direaptă le-au făcut acéie pedeapsă, numai munca ce au făcut făméilor lor și îmmei a lui Șeptelici pentru avuție, au fostă peste pravilă, că pre legea direaptă nice fecior pentru fapta tătâne-său, nice părintele pentru fapta fecioru-i de vârstă nu-i platnică.

Zac. 4. Domniia era aceasta foarte slabă și cu purtatul trébilor peste obiceiurile țărâi. Și în dzilele lui au venit și împărăția Turcului, singur cu sine sultan Osman la Hotin, asupra lésilor. Că înțelegându împărăția de perirea oștii leșăști de Schinderü-pașea, avea nădejdea că pre lesne va putea să cuprindze den Crăiia Leșască o parte, soco-tindü că ce au fostü fruntea oștilor leșăști și slujitori vechi au perit în Moldova, nu or avea lésii nice o putere să stea împotiva. Și măcar că Venisă vești că perșii să gătiadză asupra Vavilonului, să-l ia de la turci, tot au lăsatü grijea Vavilonului și au stătit după gătirea asupra lésilor peste toată iarna, trimițându și ceauși la craiul leșescü, dându-i știre să știe că-i vine asupra Crăiei lui, cu toată puterea.

Zac. 5. Au acestü obicei împărății, de dau știre unul altuia, cândü vorü să facă războaie unul asupra altuia. De care lucru s-au cutremurat lésii, de vrémile acéle, vadzându-și răssipă oștilor cu amândoi hatmanii și a vederea venire asupra sa puterii ca aceia. Ce au trimis și craiul un sol de la sine la turci, mai multü să vadză și cu ochii, este adevă-ratü gătirea turcilor să vie, au numai sintü cuvente. Ce, pe solul la împărăție nice cu veziriul nu l-au adunat, ce numai i-au răspunsü cu scârbă și l-au pornitü înapoi.

Zac. 6. Iară și craiul leșăscu n-au șădzutū fără gătire, ce, îndată, iarna, au strânsū săimū și den ceputulū săimului au trimis soli pe la toate țări creștine, dându-le știre de vinirea asupra sa împăratului turcescū, cu toată puterea împărăției lor. Și au stătut la sfat să facă oști de a stare împotriva puterei turcești și au ales la săimū să facă 30.000 lefecii, în carii să fie 14.000 de husari și 8.000 de pedestrime, altă oaste mai sprintenă și la 15.000 de cazaci să trimață lefe și singur craiul cu toată pospolita să încalece și au stătut și ei toată iarna de gătire. Iară de la Crăiei streine n-au avut de la nime nice unū agiutoriū, mai multū de la holendezi câteva corăbii cu platoșe si cu sănețe și alte măiestrii de oaste. Iară de la celelalte craii creștinești fără nice o nedejde de agiutoriū s-au întorsū solii lor și încă de la némți oprise și marginile țărâi sale, nice pre banii săi leșii să nu facă lefecii, avându împărăția Neamțului pre acéle vrémi mare zarve și amestecături cu Crăiia Bohemului, care crăie, cu altū nume, să dzice Cehul. Așé lăsasă toți pre leși, numai singuri să raspundze împărăției Turcești. Husari încă atâtea n-au putut a face leșii, că acél fél de oaste să face cu greu și cu mare cheltuială.

Zac. 7. Cătū s-au dezvărat, sultan Osmanū au purces cu mare gătire cu oști strânsă de pen toate unghiurile țărâlorū sale. Așé scrie

Hronograful leșăscu, că și din limbi, apoi și din iscoade ce avea lēșii la turci, cum au avut sultan Osmanu 300.000 de călări, 12.000 de iniceri, 80.000 de tătari cu Zaimbu Chierei-sultan, hanul Crâmului, fără de oștile muntenēști ce era cu Radul-vodă, domnul muntenescu. Amu aproape de Dunăre fiindu sultanu Osmanu, au venitū' veste, cum au luat perșii Vavilonul, ce totu au păzitu calea asupra leșiloru.

Zac. 8. La leși lipsiia hatmanii amândoi, că Jolcovschii hatmanul cel mare perise, iară Conețpolschii al doilea hatman era la închisoare la Țarigrad și era zarva între leși pentru hătmăniie. Ce craiul Jigmontu, ferindu-să să nu cadze la mai mare împărăchie în tre capete lucrul, au răspunsu că așteaptă pre Conețpolschii să iasă din robie și este pravila lor așea, ales la capetele oștilor, să margă pre rândū din stăpâni mai mică la mai mare. Deci oștile toate au datū pre mâna lui Hotchevici hatmanului de Litfa, om vestitū din tinerēțele sale la războaie și atunci de vârstă sa, ca de 80 de ani.

Zac. 9. Cu 14.000 de oaste au purces deodată Hotchevici hatmanul și înainte sa au trimis cu 4.000 de oameni pre Liubomirschii, să treacă îndată Nistrul la Hotin, fiindu cetatea

Hotinului din dzilele lui Gașpar-vodă pre sama lășilor. Deci întrându Liubomirschii în țară, păn a să apropiia oștile turcești, au prădat țara până în Iași, ieșind și lăsind și Alexandru-vodă lășii cu fuga la Romanu. Și au ars lășii și lășii și din prada țării au strâns hrană, care apoi au ținut pre leși toată vremea, cât au fost la Hotin, în urma lui Liubomirschii au sosit și Hotchevici hatmanul la Hotin și apoi, după Hotchevici, și feciorul craiului leșăscu, Vladislav, cu 16.000 de oaste. Nu știu ce vină or hi dat bieților târgoveți de Hotin, a o samă ce au fost mai fruntea, de i-au înpensu din cetate de pe zid, fără de nici o milă lășii.

Zac. 10. Amu era împărăția la Țuțora, iară cazacii tot nu sosisă la Hotin, cu mare mahniciune lășilor și amu agiungea tătarai până în tabăra leșască, cât pierduse lășii de cazaci nedejde.

Zac. 11. în 20 dzile a lui avgust au lovit un soltan cu oștile sale și cu mulți și din oastea turcească, la tabăra leșască supt Hotin, cât s-au gândit Hotchevici hatmanul și alte capete leșăști că amu și împărăția singură este sosită și scoasesă și lășii toată oastea la câmpu. Ce, tătarai, după puțină năvală, s-au dat îndărăptu. Și atunceși, în ceași dzi, au sosit și 1.000 de cazaci înaintea hatmanului lor, anume

Sahaidacinii, dându-i știre că sosește și oastea căzăcească cu tabăra legată, de trei dzile tot cu războiū prin tătari, că trecusă cazacii pe la Soroca și zăbăvindu-să cu prada, pe hirea lor, îi apucase tătarai pe cale. A doa dzi, 21 a lui avgust, au sosit si Sahaidacinii cu 20.000 de cazaci și într-acéiași dzi, orânduindū Hotchevici șanțurile pe lângă tabără și făcândū căutare cazacilor, au dat știre străjile, cum sosește și împărăția cu toate oști în tocmală, cum dzic la turci, alai. Ce, au lăsatū si Hotchevici căutarea cazacilor și au scos și el toată oastea la câmpū, cu tocmală puindū oaste și pen vâi și pin ceretei supuse. Singur au stătut cu partea mai aleasă a oștii frunte, gândindū că vor da turcii îndată războiū. Ce, oastea turcească n-au stătut de războiū, ce, cum au sosit, au început a descăleca și a întinde corturile. Cantemir-pașea numai cu oștile sale au făcut năvală o dată la aripa léșilor, ce vâdzindū oaste leșască supusă pin toate văile, au purces si el spre descălecatul oștii sale. Iară turcii scoasesă o samă de pusei și da în oastea leșască și au fostū harțuri între oști până sară.

Zac. 12. Avgust 22, dez-dimeniață, au cuprinsū turcii tot locul acela cu corturi, unde stătusă léșii în dzua dintâiu. Léșii încă au scos oastea împregiurul taberei aproape si într-acéia dzi toată năvala turcilor au fostū asupra

cazacilor, vădzându-i încă fără șanțuri și osebiți de tabăra leșască.

Zac. 13. Avgustă 23 dzile, dez-dimeneață, gătiți turcii de război, cazacii era descălecați cu tabăra lor, mai gios pe Nistru, deosebi de tabăra leșilor, încă fără șanțuri, numai încheiată cu căruțele. Acolè, la cazaci, au făcut mare năvală cu toate oștile turcii cu tătarii, cât să vedea luată amu tabăra căzăcească. Ce, au stătut cazacii foarte tare și cu nevoința a hatmanului lor, care era om, oștean drept, si le-au dat și Hotchevici hatmanul agiu-toriu cu trei roate de nemi și cu o mie de haiduci cu bardișe (ieste un fel de arme, topoară cu coade lungi). Deci, cum au vădzut cazacii agiutoriu, au sărit drept asupra inicérilor, bătându-se de la o vreme de țiușu cu sânețele, cât le-au căutat a să da înapoi inicérilor. Și așa gonind cazacii și haiducii pre iniceri, s-au întărat și oștile călă-reță și s-au făcut o glogozală mare între oști, adao-gându-să și din oști turcești cu tătarăi și den bulucuri a leșilor la acéia aripă, unde era sfada, cu mare vărsare de singe. Și într-acéia dată, la acela război, au perit capete câteva den iniceri și pașea de Silistra, vestit războinic. Din partea leșilor, din capete au perit Zavisa și Endriiovschii, amândoi rohmistri. Și din capetele tătarălor de Litfa au perit Bogdan-mârza și Țarovici, iară mârzac.

Lucru mare, cumu-i laudă Hronica leșască, cum au stătit de bine atuncea împotriva turcilor, macara că sintă și ei turci de lége. În céia dzi, spună să hie chematū soltanū Osmanū pre iniceri și le-au dzis că nu va mânca, până nu or lua tabăra căzăcească.

Zac. 14. 24 a lui avgust, léșii la câmpū n-au ieșit, ce au stătit toată oastea la întăritura șanțurilor, ca până atuncea pe mai multe locuri era tabăra leșască numai cu cară îngrădită. Iară turcii într-acéiași dzi, vădzândū că léșii nu stau la războiū, ce de lucrul șanțurilor, și călării de-a valoma cu inicerii pedestri întâi au datū năvală unde era fruntea șanțurilor și acoloa dându-le tare némții răspunsū, s-au mutat mai sus, cercândū locū mai slabū, ce și acolo, la năvală au cădzutū mulți din turci. Apoi și la al tréilè loc, au luatū mai despre Zvancea, ce și acoloa s-au apărat léșii tare si până amiadzedzi au dodeit pe leși. Iară de la amiadzedzi, iară cu toată năvala au lovitū la tabăra căzăcească, care amu era grijite peste noapte, cu doă rânduri de șanțuri, un șanțū tocma pe lângă cară, iară altū rândū de șanțuri mai departe de tabără și amu lipiți de șanțurile léșilor. Multă oaste turcească au peritū de cazaci într-acéia năvală și au gonitū léșii pre turci înfrânți de focul cazacilor, până în corturi.

Zac. 15. Avgust în 25, nimica n-au gândit turcii de paguba oștii sale, ce au avut, ce, a doa dzi, au scos pușcile céle mari si s-au apropiat de șanțurile cazacilor și au dat nepărăsit în cazaci câteva ceasuri. În loc de minune scrie Hronograful leșesc că dându așea des și mai mult de un cazac, anume Vasilie sotnicul, n-au perit, iară cai au omorât mulți în tabără. După patru ceasuri ce începuse a bate pușcile în cazaci, au ieșit cazacii și-au făcut năvală la pusei, de unde bătea. Și din aripa despre léși au lovit un stol de leși, iară într-acelea si au împensă pre toată oastea acéia de pe lângă pusei și au apucat toate pușcile céle apropiate. Și au mărșă într-aceia dzi până în corturi turcești cazacii, cu mare spaimă în toată oastea turcească și amestecătură. Ce, cum și-i hirea cazacilor, la dobândă lacomi, au dat îndată de jacuri și cu acéia zăbavă, avându vréme turcii, au împensă iară pre cazaci și de la corturi și de la pusei. Pușcilor apucase cazacii de le stricase roatele și straturile.

Zac. 16. Dintr-aceia dzi amu au mai răsuflați cazacii și s-au acolesit turcii despre parte léșilor cu năvala, că să deprinsesă léșii, de sta gata, bulucuri călări și cât îi împengea cazacii den foc pre turci, iară léșii loviia din aripa. Deci, den 26 a lui avgust au cădzut greul asupra léșilor, că în 27 a lui avgust mare năvală au

făcut turcii la oastea leșască, care era scoasă dinafară de șanțuri și au în-frântu pe leși și doaă bulucuri de némți a doi polcovnici au peritū cu totulū. Mare bucurie în turci și semeție de atâte capete de némți, de carii sta o grămadă înainte corturilor împărătești. Și să nu hie întorsū pre turci îndărăptū niște steaguri de husari, la grije era și toată tabăra leșască, așea să amestecasă de rău leșii. Au luatū într-acéia dzi turcii steagul lui Hotchevici, rumpându-și zăbala calul stegariului, care purta steagul de husari la Hotchevici, l-au băgatū pe stegariul fără voie lui în desimea turcilor. La acéia grije scrie Hronograful, că singur moșneagul Hotchevici au ieșit din șanțuri afară și pin toate celelalte porți ieșiia orânduită oastea și așea s-au dezbăratū de oarbă năvală turcilor, într-acéia dzi. Iară oaste au peritū multă într-acéia dzi din leși și steagul lui Hotchevici cu stegariul.

Zac. 77. În 28 a lui avgust și 29 și 30, turcii au ședzut pre odihnă, iară Hotchevici hatmanul mîh-nitū pentru steagul său, care lucru la oștenii acestor părți și în locū de necinste și în locū de piedzi răi să socotește.

Zac. 18. În dzi I a lui septeavrie au pus gândū leșii să lovască cu toată oastea sa noaptea pre turci, numai să lasă pedestrimea la șanțuri și așea au făcut. Toată oastea scosesă denafară,

ce au împliecatu lucrul și gândul lor ploaia. A doua zi au oblicit turcii gândul lésilor den haiduci unguri, care fugia totdeauna de la leși la turci și de la turci rusii totdeauna. Iară cazacii tot nu s-au răbdatu și pe ploaie, la o aripă de corturi au îndrăznit de i-au lovit, tot într-acéia noapte.

Zac. 19. A treia zi a lui septevrie au venit în tabăra leșască de la Radul-vodă, domnul muntenéscu, Batiste Veveli, om de neamul sau criteană, dzicū să hie fostu cu știrea veziriului, îndemnându pre lési să trimață sol de pace la turci. Și nu s-au apăratu lésii, ce au trimis foarte om cu ispravă de la sine, anume Zelenschii, să întrebe, putea-vor să să priimască soliile la împărăție, au ba. Și de atunci îmbla și soliile, iară și singele bieților oșteni mai multu să vărsa din îmbe părțile între dânșii, în toate dzile și în tot ceasul.

Zac. 20. În 5 dzile a lui septevrie, au obârșitu turcii și podul peste Nistru și au trecut și în céia parte de Nistru oastea. Avea hrană până atunci slobodă de cai lésii peste Nistru, iară den céiași dzi i-au închisū și den céia parte. Și tot într-acéia dzi au venit și Caracaș-pașea de Buda, carele temându-se de împărăție, scârbită de dânsul pentru zăbava, trimisesă răspunsū veziriului că nu va merge la adunare, până nu

va hi întâi în tabăra leșască.

Zac. 21. Toată oastea turcească iară să pornise după Cărăcașu-pașea și din toate părțile au stătut năvală asupra leșilor, iară mai mare cu multu unde era singur Caracaș-pașea. Era acél loc despre Zvancea, unde era mai slabă tabăra leșască. Îl dusésă pre Caracaș-pașea anume la acel loc niște unguri ce fugise de la leși la turci și acéia năvală au făcuții la șanțurile leșăști, cât să nu hie apucat a ieși un bulucă de némți cu un căpitan anume Veier, neamțu si s-au prilejită vro 2.000 de cazaci, carii păștea caii, țiindu-i amână prin ceretei, luasă Caracaș-pașea șanțul leșilor. Ce némții ca din dos să prilejise a oștii cei turcești și alții di pe șanțuri au vărsatū focul în turci, cum dau némții, odată. Și dintr-acela focū au nemerit glonțul den sinețū pe Caracaș-pașea dreptū pren capū. Deci, cât au vădzut turcii c-au cădzutū Caracaș-pașea, s-au dat îndărăptū. leșit-au și leșii călări din șanțuri, iară n-au gonit pre turci, stândū după sprejeneală de alte locuri, pe unde mai năvăliia turcii.

Zac. 22. Slăbise leșii de hrană si de desimea mare de trupuri să scornise mare putoare în tabăra lor, că nu mai biruia a căra trupurile în Nistru. Deci să scornise boale între osteni și mai vârtos muriia caii de o boală ce era în cai.

Feciorul craiului, Vladislav, dzăcea bolnav și Hotchevici hatmanul iară așa, din care boală au și murit acolea la Hotin Hotchevici, septevrie 14, omă între léși vestitū de lucrurile războaielor. Spunū de dânsul, păn au fostū viu, cândū au venitū pomenire de pace de la Radulvodă, să hie dzis: „Lasă, lasă, să vie Simedriul, să va căi soltanū Osmanū c-au venit asupra léșilor”.

Zac. 23. Trei dzile după perirea lui Caracaș-pașea, turcii au șădzutū fără războiū, iară tătarâi ardea și prăda Tara Leșască pre lângă Cameniță și mai sus de Cameniță și să fuma Țara Leșască la vederea ochilor a léșilor și ei închiși de toată hrana. Mai multū ce răzbiia cazacii pen păduri, pe la cetăți de pe aproape și aducea câte oarece hrană, ce iară nu de agiunsū. Și au ales și léșii într-un rândū, noaptea, cu vreo mie de haiduci, niște cară, de au adus den Cameniță puțină hrană și iarbă de sinéță, că împutinasă léșii și iarba și plumbul. Și boale să scornise multe în némți și în leși și mai ales boală de ventre, învățați cu berea, cu horilcă și acolo numai apa Nistrului era băutura, care este foarte grea la băutū.

Zac. 24. Svătuia unii din leși să lase pedestrimea să apere șanțurile, iară ei să iasă călări, alții sfătuia să pornească pre feciorul

craiului, să margă el să sirguiască pe craiul, pe tată-său, să vie mai curundă cu agiutoriū și să burzuluisă și oastea Litfei, numai să o plece din tabără. Ce, apoi toate acestea sfaturi le-au așădzat Liubomirschii, pre carele l-au și ales oastea și în locul lui Hotchevici și l-au pus feciorul craiului hatman.

Zac. 25. În 15 a lui septevrie să întorsesă și solul lor Zelenschii, trimis la veziriul și tot într-acéiași dzi au lovit turcii iară tabăra leșască la poarta Litfei. Ce făcusă léșii în céle trei dzile o tabie, adecă o baștă denafară de șanțuri, de care nu luasă turcii aminte, ce și de la șanțuri și den tabie dândă tare léșii foc, au căutată turcilor a să da înapoiū. A doa dzi, septemvrii 16, au trecut pușcele turcii în céia parte de Nistru și au bătut toată dzua în tabăra leșască. Și toată dzua acéia numai unū neamțū au ucis, la corturile feciorului craiului. Si tot într-acea dzi au trecut Nistrul și sultanū Osmanū singurū și au mărșū de au vădzutū Cameniță. Pusesă să bată o cetățuie anume Panăvții, lângă Cameniță, ce era niște haiduci, puși acolo de pază. Ce au perit câțva turci de haiduci și au lăsat-o cetățuia acéia nedobândită. Iară pre lângă Zvancea, numai căci au trecut pe lângă cetate. Scie Letopisețul leșăscū să hie dzis soltanū Osmanū pentru Cameniță: „Dumnedzău au făcut-o această cetate și Dumnedzău va lua-

oă". Iară în dzilele noastre au luatu-o sultanu Mahmetu, împăratul turcescu, în 9 dzile în anul 7180 <1672>, în 16 dzile a lui avgust, pentru păcatele leşilor şi netocmala între dânşii.

Zac. 26. Făgăduită era plata tătarilor la Hotin de soltan Osmanu, care va aduce cap de cazac, să ia câte 50 ughi de aur, deci alerga tătarai, lovindu pin Ţara Leşască ţărănimea şi le aducea capetele şi lua bani. Ce, cărasă nişte grămadă de capete de ţărani înaintea corturilor împărăteşti, cu numele de cazaci. Iară oastea turcească neputându strica leşilor den frunte, au trecut Nistrul puşcile cele mare şi bătea foarte tare den cea parte pre cazaci şi o parte de tabăra leşască. Numai ce au căutat a să muta de la mal şi cazacilor si leşilor, de pe unde agiungea puşcile. Şi în 16 a lui septevrie acela războiu şi năvală să făcusă, cât amu didesă tătarai înot să treacă apa, să între în tabăra. Care grije vădzind Liubomirschii, carele era în locul lui Hotchevici celui mortu, au coborât nemi pedestri cu foc şi s-au îmbărhatu şi cazacii si au început a da foarte desu focul, cât au căutat turcilor a părăsi deodată puşcile şi a să mai depărta de la mal.

Zac. 27. Acéstea lucrându-să la Hotin, craiul leşăscu Jigmontu venia încet, cum să dzice, leşeşte, într-agiutor fecioru-său. Şi amu

împuținase de tot tabăra leșască iarba de sinețu și de hrană era foarte strânși, care nevoie nice de la turci nu lipsia, că flămândzisă foarte rău si turcii și în toate dzile venia vești de mare prădzi ce făcea cazacii pre Marea Neagră. Deci vinisă iară Batiste Veveli de la Radul-vodă, domnul muntenescă, cu făgăduință tare, că or hi priimite soliile, numai de zăloage poftise lésii de la turci, au adus răspunsă că ieste cu rușine împărăției să dea zăloage. Deci și lésii au ales pre Iacob Sobetșii, tatăl craiului de acmu și pe Joravinschii caștelanul de Bâlza și au mărșă solii leșăști în tabăra turcească.

Zac. 28. Schimbasă împărăția pre veziriul în scârbă că n-au fostă harnic de a lua tabăra căzăcească și pusesă altă veziriă, carele să-și arate lucrurile mai tare, au dzis solilor leșăști să lége biră pre an la împărăție. Care lucrul nici într-un chip nepriimindă solii leșăști, pre dânșii i-au oprită, iară oastea toată cu mare gătire si cu toate pușcile și măistriile au pornit cu sine asupra taberei leșești și o parte au pus dencoace de Nistru să bată, iară altă samă cu sine au trecut Nistrul și au bătut în céia dzi, toată dzua, septeavrie 24 și septeavrie 25. Ce, făcuse pre mală și lésii șanțuri dincoace, iară tot îi strica din pusei turcii și mai rău din céialaltă parte de Nistru. Și așa să lupta în toate dzilele acéstea până în 27 a lui septeavrie.

Zac. 29. Au acestu obicéiū cazacii, daca li să dodiește răul și pieru de pusei, iesu de dau năvală, tocma acolè, de unde batū pușcile, care hirea lor, hie cine va hi vădzut la Suceavă, cândū închisésă Ștefan-vodă Ghiorghie pre feciorul lui Hmilū. Așea au făcut și la Hotin, cândū părea turcilor că sintū pătrunși de morți ce făcea pușcile într-ânșii, că-i bătea atuncea în cele 5—6 dzile 60 de pusei, cum scrie Hronograful leșăscū, tot de céle mari, ce le dzicū balemézuri, și-i socotiia spăimați, atuncea, în 27 a lui septeavrie, au făcutū cu hatmanul său, cu Sahaidacinii, sfat și s-au orânduit în doao bulucuri, o parte în céia parte de Nistru și altă parte din ceasta parte. Și așea au făcut, noaptea au purcesū și au trecut Nistrul pe pod la Zvancea, că avea și léșii pod peste Nistru, mai sus, împrotiva Zvancei si au lovitū tocma șanțurile veziriului din céia parte, cât i-au căutatū și veziriului în céia noapte a nu mânear supt cortū. Iară dincoace, acéia spaimă și glogozală făcuse în oastea turcească, cât în giumătate de oaste fugisă de supt corturi la altă parte de tabără, părăsisă și pușcile și să făcuse o amestecătură mare. S-au împlut cazacii de boarfe, de săbii, de rafturi, de corturi, iară mai multe au tăiat și le-au răsturnat și cu mare dobândă s-au întorsū în tabăra sa.

Zac. 30. De miratū era la împărăție și la toate

capetele împărăției neînfrântă și neînsălmată
hirea căzăcească, la ce strânsoare amu era.

Zac. 31. Amu aducea tătarăi și limbi, carii
spunea de singur craiul leșăscu sositu la Liov.
Ce, a doa dzi după acéia petrecanie din cea
noapte, au chemat împărăția pre vezirul la sine,
iară pușcile den céia parte totuși au bătut pân
îndesară, iară singur veziriul au stătu cu solii
leșăști la legături de pace, avându veste și de
sosirea craiului la Liov.

Zac. 32. Multu au stătu turcii să priimască
lēșii cevași biru, ce lēșii nice să pomenească
acestu lucru n-au priimit. Deci, după multă
frământătură, au stătu și s-au ales pace,
septevrie 29 dzile, pre calendariul nostru, iar pre
a papistașilor octovrie 91. Zac. 33. Legăturile
despre împărăție au fostu acētea: Pace
vécinică de la turci să aibă Crăiia Leșască,
niceodată asupra ei oști să facă (iară, ia, cum
țin)², pre tătari să-i oprească să nu îmbie,
stricându în Țărăle Leșești, la Moldova pași sa
nu puie (iară și de céia, măcar de n-ar hi
aproape) și alte mănânțușuri, pentru semnele
hotarilor la câmpii Oziei și despre Tighinea.

Zac. 34. Iară de la leși era aceste legături: în
Moldova cu oști să nu mai îmbie, pre cazaci de
la mare să-i oprească, cetatea Hotinului să dea
pre mâna domnului de Moldova, solū mare cu

daruri și cu întăritura legăturilor de pace să trimață la împărăția. Și numai ce le-au căutat lășilor mai apoi, mai în silă, a priimi și a lega și 30.000 de cojoace, din an în an să dea tătarilor. Și așa acestea istovindu-să, în loc într-âmbă taberile, și turcească și acea leșască, au strigat strigătorii pace și în loc au părăsit și armele de îmbă părțile.

Zac. 35. În 30 zile a lui septevrie s-au făcut târguri între leși și între turci; au cumpărat lășii mulți cai turcești ieftini, corturi și turcii de la leși postav, pistoale. Și iarăși în ziua întâia a lui octovrie și a doua zi, iară au făcut târguri oștile între sine.

Zac. 36. A treia zi după pacea legată, au purces împărăția în giosul de la Hotin. leșii toată oastea leșască în tocmală la câmp și petrecându bulucurile turcești, își lua dzua bună cu clătirea și capului de la leși. Apoi, a patra zi, și lășii, după purcesul împărăției, octovrie 6, au ieșit și ei din șanțurile sale cu cazacii, lăsându cetatea Hotinului pre sama Radului-vodă, domnului muntenesc, că domnul țării noastre, Alexandru-vodă, precum s-au pomenit mai sus, viind la Hotin împărăția, n-au aflații nemică grijă, nice poduri, nice conace și țara aflându-se fugită și strică de leși, s-au scârbit pre Alexandru-vodă așa de rău, cât numai era să-l

omoară. Ce, l-au scos de la moarte veziriul, iară de urgie n-au hălăduit, că până la Hotin, tot au fostă legatū la pusei în obedzi și toată vremea acéia, cât au fostă împărăția la Hotin, tot au fostă la închisoare, până la întorsul împărăției spre Țarigrad.

Zac. 37. Pre cale mergându împărăția, mare scădere au avutū în oameni, hămnesită oastea și caii, că lovisă niște răceale și ploi cu ninsori. Și de atuncea sintū luate Renii cu câteva sate de soltan Osmanū, sat de țară pe Dunăre, ascultătoriū cătră ocolul Galaților și sintū date de împărăție cătră Smil, de atuncea, căruia olatū venitul ieste închinatū la mormântul lui Mahmet, ce ieste în Țara Arăpască, aproape de Marea Roșie.

Zac. 38. Iară craiul leșescū Jigmontū, înțelegându de pacea făcută între turci cu ficioru-său, s-au făcut mânios deodată, ce era zugrăvită acéia mâniie, că popolita veniia foarte încetū, velcopoleanii atunce trecea Visla, iară Litvei veniia asupra craiul șvedzăscū Gustav, la Riga, care cetate vestită foarte între cetățile lumii, atunceași au luat-o Șfedul.

Zac. 39. Și așea au fostū lucrurile împărăției cei dintăi, cu vinirea lui sultan Osmanū la Hotin, în anul de la zidirea lumii 7130 <1621>.

Capulă ală dzécilea

Âncep. 1. După grea de scârbă împărătească mazilie a lui Alexandru-vodă, feciorul lui Iliiaș-vodă, încă de pe drum mergându împărăția la Hotin, au trimis iară la Ștefan-vodă Tomșea și iară i-au dată domniia țărâi.

Zac. 2. Amu mai blândă Ștefan-vodă, la a doa domniia sa, precum au putut întai, îmblândă singur pre la bejenii, strângându conace împărăției și aflându-se la slujbă. Și cât s-au mântuită de împărăție, s-au apucat cu toată osirdiia de obârșirea mănăstirei Soleai, care urdzise la domniia dintăi, ce nu o fârșise. Este mănăstirea Solea obârșită de dânsul și sfârșită în anul 7131<1622>, după împărăție.

Zac. 3. În locă, peste voia lășilor era domniia lui, că era în mare vrajbă cu dânsii și pre Radul-vodă avé iară mare neprietin. Însă siliia Ștefan-vodă să nu dea ceva pricină lășilor, fiindă atuncea de curundă legați cu prietenșugă nouă împărăției. Și după împărăție, într-acelaș ană, vara, a solului care veniia de la lăși la împărăție, cu întăritura păcii ce făcuse la Hotină, mare cinste și vâlhvă au silită să-i facă, iară tot pre leși prietini a face n-au putut.

Zac. 4. Era solul de la craiul leșesc un om mare, anume cneadzul de Zbaraj, din Vișnovecești, cu mulțime de oameni și cu desfrânate de tot podoabe, cât de-biia de să află în vro istorie pre aceste vacuri solie ca acéia la vreo împărăție prilejită, cu 300 de oameni călări, fără pedestrași pe lângă carate ce avea și păn în vezetei îmbrăcați cu ursinice. Ciubărâle cu carile adapă caii, de argint, și cofe, barilce, la hamuri țintele și la haiduci cepragi de argint. Întrându în Țarigrad, au pus potcoave de argint, numai câte un cu.iu bătute la cai, anume să cadă pre ulițe.

Zac. 5. leșindu-i Ștefan-vodă o milă de loc înainte cu câteva gloate, în carată cu sine solul nu l-au poftit, nice au primit să hie la masa lui Ștefan-vodă, la ospăț. Iară Ștefan-vodă și la purcesul lui din lași spre Țarigrad, iară l-au petrecut cu cinste, până la locul unde au făcută apoi Barnovschii-vodă un hălășteu, ce să chiamă lazul lui Barnovschii până astăzi.

Zac. 6. Acolea l-au tâmpinat călărașii de la Țarigrad, cu veste că s-au schimbat veziriia și au stătut veziriū unul ce-i era lui Ștefan-vodă prietin. Cum au înțales din călărași de veziriia aceluia vezirū veste, îndată au dzis gloatelor să să întoarcă și tnloc s-au întorsă și singur, poftorind cu glasul: „Lase, câine lese, că te voi

purta eu". Și neluându-și nice dzua bună de la sol, s-au întorsă la scaun și au trimis și înaintea solului, pen țară, pe la toate conacele, de i-au tăiată obroacele.

Zac. 7. Sosindă solul acéia la Țarigrad, au aflată împărăția lui soltan Osman la mare turburare și închis Țarigradul din rădicatul inicérilor asupra împărăției. Și au ținută acea turburare 9 dzile, închiși toți, cineși la casele sale, cu mare grije și spaimă. Și oamenilor celor streini și solilor ieșise poruncă de la caimacamul, cine era suptă acéia vréme, nimé denafară de casa lui să nu iasă. Deci și solului leșăscău au ieșit răspunsă să stea denafară de Țarigrad și au ședzut solul toate dzilele acéle la un sătcel denafară, anume Halcali, păn la așădzarea împărăției lui soltan Mustafa, în locul lui soltan Osman.

Zac. 8. Iară pricina rădicării a inicérilor asupra lui sultan Osman au fostă aceasta: întorcându-se sultan Osman fără izbândă de la Hotin, da toată vina inicérilor, că n-au vrut să stea la războiă, cum s-ari cădea slujitorilor celor buni, muștrându-i pururea că sintă buni numai de beție, să hie Cjăl-cători legii lui Mahmet. Ce, aședzase gândul pe toți să-i stingă și să facă slujitori arapi, carii stătuse la Hotin mai tare la războaie și așa în toate nopți îi sugruma pre

iniceri. Iară neputându aşè plini pre voie gândul în Țarigrad, ş-au ales cale la Anadol, spre mormântul prorocului său, la închinăciune şi pusesă amu de au strigat pre obicei şi strigătorii, dându ştire de gătirea purcesului împărătesei!.

Zac. 9. Vădzându inicerii gândul împăratului aşedzat spre stângerea lor, întâi la veziriul şi la muftiu], în gloată strânşi, au măsă şi au strigat să grăiască împărăţiei să să lasă împăratul de acéia cale, fiindă de curundă descălecaţi den oaste, lipsiţi de toate. Ce, dacă n-au putut face nimica cu graiul veziriului şi a muftiului, să întoarcă pre împăratul din cale, a doa dzi s-au strânsă cu toţii, plecându spre sine şi pre spahii şi au măsă la curtea împărătească şi au strigat să să lasă împăratul de cale, însă Venisă în céia dzi fără arme. Ce răspundzindu-le sultan Osmană că aşea va să facă, aşea va face, a triia dzi au venit cu arme la curte cu mulţime din toate unghiurile Țarigradului, mulţi carii nici iniceri nu era şi au lovit casele împărăteşti şi îndată hadâmbii, ce era fruntea pe lângă sultan Osmană, i-au făcut fărâme. Singur sultan Osmană scăpase deodată la grajdiuri, ce l-au găsită inicerii.

Zac. 10. Era între casele céle din grădini sultan Mustafa, un unchiu a lui sultan Osman,

ascunsă, care fusesă întâi împărat, puțină vreme, ce fiindu la hire foarte prostatec, îl scosesă den împărăție și-i ținea ascunsă între grădini. Acolea oblicindu-1 inicerii, au năvălit și l-au apucat de acolea în-spăimat de moarte și l-au pus în scaun, străgându cu toții: „Acesta ni-i împărat”.

Zac. 11. Dacă stătu sultan Mustafa la împărăție, cu învățatura lui au luat inicerii pre sultan Osman și l-au pus pre un cal prost, acoperit pre cap, să nu-l cunoască nimea și întâi la Edi Cula1 îl duce, apoi, temându-se sultan Mustafa să nu iasă cumva iară la împărăție, au trimis poruncă să-l omoare și omorându-l inicerii pre cale la Edi Cula, l-au îngropat la un mecet împărătesc, iară fără nice o cinste.

Zac. 12. Deci solul leșăscu ș-au dat soliia la sultan Mustafa, întrându în Tarigrad cu acéia podoabă și vâlvă, cât este în voroava țarigrădenilor soliia acéia până astăzi. Potcoave de argint pusesă la o samă de cai, numai câte cu un cui prinse, anume să cadză pre ulițe, și alte zburdate cheltuiale, care toate acéle apoi l-au adus și pre solul acéia la mare nevoie și cheltuială și pre léși la mare căință, cât este legat cu săimă, oameni mare ca acéia de atunci să nu mai trimață la turci. Și să nu hie

fostă nevoița Radului-vodă, domnului muntenesc și după ce slobodzisă turcii pre sol, s-au prilejit de au lovit niște cazaci pre Marea Neagră, deci răpedzise împărăția de olacū ceauș, să-l întorcă pre solul, ce Radul-vodă, mainte oblicindū povestea, i-au datū de sângū cale pren Țara Ungurească.

Zac. 13. Spunū de solul acéia, dacă l-au dus la împărăție, după adunare, n-au vrut nimica, căutândū pe după sine vreun scaun să șadză și ședzândū, să-și dea solii. Și așteptândū câțva, vădzind că nu-i dau scaun, cabanița ce era pe dânsul, învâlin-du-oă, au pus și au ședzut în locū de scaun. Și după solii n-au vrut să mai priimască haina, răs-pundzândū să hie prețul ei la visteriia împărătească de un scaun, să hie de solii leșăști. Și aceasta poveste au rămas de acéia solii și alte cheltuiale desfrânate peste măsură.

Zac. 14. Nemică așea însemnatū în ceilalți ani ai domniei aceștii a lui Ștefan-vodă Tomșăi nu s-au prilejitū, ce era țara în pace și în tot bivșugul, cât părea hiecuī că nu ieste domniia acelui domnū dentâi, tot în zarve. Și până jla domniia lui aceasta, la toate biruri să ținea în samă la visteriia împărătească câte 5.000 ughi, léfele darabanilor.

Zac. 15. Numai, nice într-un chip nu-l lăsa în

pace Radul-vodă, domnul muntenesc, ce săpându-1 totdeauna și astăzi și mine, i-au venit lui Ștefan-vodă mazilia iară, în care i s-au prilejit și moartea în Țarigrad. Și avuția ce au avut, toată au luat-oă împărăția.

Zac. 16. Domn Ștefan-vodă Tomșea, mare vărsătoriu de singe, gros la hire și prostatec, cât îi părea că iese așa bine, cum domnia întâi. Iară la a doua domnia, cu mult schimbat într-alt chip, după patime ce-i venise și lui la cap. Și el au făcut și biserica domnească pe poarta curții și cu domnie fericită țărâi. În locul lui au stăut domni în țară Radul-vodă cel Mare cu a doua domnie.

Capulă ală unsprădzécilea

Âncep. 1. Domniia Radului-vodă celui Mare împărăției, nu domniei sămănătoare și pentru lucrurile și tocmelele casei lui i-au dzis Radul-vodă cel Mare.

Zac. 2. Scribe Pliutarhă, vestitū istoricū, la Viița lui Alexandru Machidon care au scris Alexandriia cea adevărată, nu basne, cum scribe o Alexandrie den grece ori dintr-altă limbă scoasă pre limba țărâi noastre, plină de basne și scornituri, el dzice că hărniciia împăraților și domnilor mai multū să înțelege din cuventele lor și sfaturi grăite de dânșii, care cum și păn încât au fostū, decât den războaie făcute de dânșii, că războaiele, avuțiia și prilejul vremii face mai de multe ori. Iară cuvântul și sfat înțeleptū den singură hirea izvoréște, până în cât ieste, precum dzice și înțelepciunea lui Solomon: „Иеъ оустъ пракедиагш исходить разум”. „Den rostul direptului izbucnește înțelepciunea.”

Zac. 3. Fost-au acestū domnū, Radul-vodă, deplin la toate si întreg la hire. Cuvântul ce-i grăiia ca o pravilă era tuturora, giudețele cu mare dreptate și socoteală, fără fățarie, cu cinste, iară nemăruia cu voie veghiată. Avea acestū cuvântū: „Domnul hiecare, cândū

giudecă pre un boierin cu un curtean, ochii domnului să fie pre boierin, iară giudețul pre calea sa să margă. Și așea, cându să părăște un curtean c-un țaran, mai de cinste să fie curteanul și la cuvântu și la căutătura domnului, iară nu abătându-să giudețul din calea sa cea dreaptă." Și la multe divanuri, cătră vornicii cei de gloată dzicea: „Vornice, dzi celui om mâine să mai iasă la divan", ferindă să nu hie greșit cumva giudețul. Și de să prilejiia cumva negăcită giudețul la un divan, să îndrepta la altul. Dzicea de multe ori: „Nemică nu ocărește pre domnulu așea ca cuvântul nestătător". Pentru boieri dzice: „De mare folos și cinste este domniei și țărâi boierinul înțeleptă și avut, că dacă are domnulu cinci-șase boieri avuți, nici de o nevoie a țărâi nu să teme". Cu boieriul ca c-un boieri, cu slujitoriul ca c-un slujitor, cu țaranul ca c-un țaran făcea voroave și tot cu blândete și cu mare înțelepciune, că deși era răpit la vremea sa, iară nu îndelungă.

Zac. 4. Boierii la mare cinste avé și dzicea: „Pre un om, dacă-1 boierește domnul, nu încape să-l suduiască. De nu se poartă cumsăcade unui boierin, să-l scoată și să puie altul în loc, iară a-l sudui, sau să nu i se treacă cuvântul grăit cu cale, nu să cade."

Zac. 5. Avea o slugă Radul-vodă, încă din

copi-lăria sa, căruia socotindă că nu este hirea de boierie, îl socotiia de amână, iară boierie nu-i da. Ce, văzându-se denafară din rândul altora, pre hirea omenească, ce ieste pururea silitoare în viață să fie între cei de frunte, s-au rugat mitropolitului și boierilor să-i grăiască Radului-vodă pentru dânsul, să nu fie uitat, fiindu slugă de atâta vrême, și așteptându în nărocul stăpânu-său, să hie și el între oameni. I-au grăit boierii cu toții pentru dânsul, să nu hie uitat, ca o slugă veche ce ieste și slugile cu nedejdea cinstei stăpânilor, să agiungă și ei a hi între oameni, mai multu slujescă. Au răspunsă Radul-vodă boierilor: „Mie, sa nu vi să treacă cuvântul vostru, nu mi să cade, iară eu știu hirea omului, că de boierie nu este, iară, ia, că 1-oi boieri pentru voia dumilor-voastre". Și a doa dzi l-au chemat și i-au dat vătăjiia de aprodzi, care era la cinste îa Radul-vodă, si aprodzii cei de divană nici la o domnie mai de cinste n-au fostă, cu urșinice mulți și cu cabaniță cu jder și cu hulpi îmbrăcați aprodzii. Și ori la cine și la ce boieri mergea cu carte, în picioare sta boieriul, până să citiia cartea.

Zac. 6. N-au trecut săptămâna și veni jalobă din târgă la divană de niște făméi pre acel vâtav nou, de sila ce le făcuse și le bătuse în târgă. Au căutații Radul-vodă la boieri și li-au dzis: „Nu v-am spus că acesta om de boierie nu

este ?" Iară cătră dânsul: „Eu, măre, încă pe boierie nu am apucat să-ți dzică”. Și au dzis armașului de i-au luat gârbaciul și au pus de i-au dat 300 de toiege.

Zac. 7. Numai, cum nimé în lume fără vină, așea și Radul-vodă cu mare pustietate țărâi, care nu să va uita den pomenirea oamenilor în véci. Și de mirat este, cum au încăpută într-o înțelepciune ca acéia o vină ca aceasta. Așea era de greu țărâi, cât să pustiisă curtea și țara. Ce pricină ar hi fostă, nu știu, fără de tot zburdată podoaba curții. Nimé den boieri, până în cei a treia, cu haine cevași proaste să nu hie, că era de scârbă. Postelnicii, copii den case cu mari podoabe și cu fotaze la cai. Mare întunecare aicea înțelepciunii acestui domnă, că este domnul să să poarte cumă biruiește venitul țărâi.

Zac. 8. Birul țărâi era legatū la Tighinea pre acéle vrémi și la Cetatea Alba, ce veniia inicerii la birū și pân cu hamgiare săriia la boieri. Acéia vâdzândū Radul-vodă, au mutat birul, să să ducă la Țarigrad, la împărăție, că credința acéia avea Radul-vodă la împărăție, care n-au avut nice mainte de dânsul, nici mai pre urmă, nici un domnă, câți au fostū în țară. Și crăiile creștinești, ales léșii, ungurii și alte țări creștine, mare folos avea de dânsul, că-i feriia de multe

primejdii, ca un creștin. Păzindu-și slujba direaptă către împărăție și datoriia creștinească o păziia, precum s-au arătații și la Hotin, cu mijloacele lui la pacea ce s-au făcut între turci si între leși și apoi cu solul cél leșăscu, cneadzul de Zbaraj, căruia i-au dat cale prin Țara Ungurească, gătit acéia sol de opreală la împărăție. Deci, și la turci credință si la creștini laudă avea, că toate era cu înțelepciune legate.

Zac. 9. Radul-vodă domniia aicea în țară la noi, iară feciorul său Alexandru-vodă în Țara Muntenească și la aceasta domniie au făcut si nunta la Tecuci fecioru-său cu fata lui Seărâet, vestit om între țarigrădénii, la care veselie era adunate doă țări, țara noastră și Țara Muntenească. Scaunele boierilor, din-a-cliriapta domnilor boierii de Muldova, iară den-a-stânga boierii muntenești ținea dvorba și așea și căpeteniile de slujitori. Divanuri, case, cerdacuri, anume de această treabă făcute, cu lucrători de îmbe părțile a țărâlor, la satu la Movilénii, în malul Sirétiului, dincoace. Unde și soli streini cu daruri era veniți de la unguri și de la câțva domni den Țara Leșăscă. Și au trăgănatu acéia nuntă până a doa săptămână cu mare petrecanii și bivșuguri.

Zac. 10. Pacea era întemeiată pre acéle vrémi den toate părțile, fără numai dodiia tătarâi

Cânte-mirăștilor cu trecătorile sale în Țara Leșască, că să dezbătuse Cantemirăștii de suptă ascultarea banelor și ședea cu ordele sale dencoace de Nistru, în câmpii Cetății Albe și a Chilii, ce să dzice Bu-geacul și-i dedeșă împărăția pașii lui Cantemir, de să scriia pașă. Și în toți ani lovia Țara Leșască, precum și atunci, în dzilele Radului-vodă. Nu așa cu multă după pacea legată între împărăția Turcului și între Crăia Leșască, au lovit ordele lui pe la Sneatin, toată Pocutiia, fără veste și au făcut mare robiie și plean. Și după acéia pradă a lëshilor, curundă au lovit si în Țara Muntenească, până în Buzău, de au făcut câtăva pradă la munteni. Ce, au sărită fâlcienii si covurluienii și tecucénii, cu porunca lui Radul-vodă, de au lovit pre tătari la întorsă și le-au loată toată dobândă și robii. Și au făcut Radul-vodă și jalobă mare la împărăție, den care să apropiasă scârbă de la împărăție mare lui Cantemir și n-au scăpată mai pre urmă de dânsa, pentru aceste fapte.

Zac. 11. Curândă după acéia au arsă curțile la Iași, céle domnești și s-au mutat Radul-vodă la Hârlău cu șederea. Și așa îndrăgise locul la Hârlău, cât în toate veri, la Hârlău ședea cu toată curtea, că tocmise și curțile céle domnești și beserici câteva făcute acolo în Hârlău de dânsul.

Zac. 12. Omă boleac fiindă Radul-vodă și de mâni și de picioare, care boală podagra și hirarga să dzice, n-au trăgănată multă viața și acolea la Hârlău s-au sfârșit viața, în anul 7134 în dzile...

Zac. 13. De mare primejdii s-au prilejit de au scutit țara atuncea moartea Radului-vodă, că să suisă tătarăi, cu singur galga-soltan den Crâmă și cu Cantemir-pășea de aicea, den Bugeagă, cu 40.000 de tătari, cu prada în Țara Leșască, pentru oprite cojoacele lor de leși, legate la Hotin. Și le-au ținut calea ostile leșăști cu Conețpolschii hatmanul leșăscă, de curundă ieșit den Edi Cula, den chisoare, din Țarigrad, iarăși cu nevoința lui Radul-vodă. Și așea de rău i-au bătut pre tătari, cât și soltanul și Cantemir cu fuga au hălăduit. Ce vrea să-și astupe rușinea, veri, neveri, să prade țara, dândă vina Radului-vodă, cum să hie dată el știre leșilor, să să găteadză asupra lor. Ce, dac-au înțăles de moartea lui Radul-vodă și de domniia lui Barnovschii-vodă în locul Radului-vodă, n-au stricat în țară nimica, fără ce au fostă de hrana cailor, că era Cantemir fârtată lui Barnovschii hatmanul și satele lui, la boierie, niceodată nu fugiia den calea lor, cândă trecea pe la Cernăuți ordele în Țara Leșască, ce petrecea Cantemiră la Toporăuți cu dzilele în casele lui Barnovschii hatmanul.

Zac. 14. Oasele Radului-vodă cu cinste mare
s-au pornit de la Hârlău în Țara Muntenească,
la mănăstirea făcută de dânsul în București, cu
Hrizea visternicul și cu Trufanda postelnicul și
cu Costin postelnicul al doilè pe acéle vrémi.
Iară în scaunul țărâi domnă au stătut
Barnovschii hatmanul.

Capulă ală doisprădzécè

Âncep. 1. După moartea Radului-vodă celui Mare, boierii și țara vădzându pre Barnovschii hatmanul, omă de țară și fără cuconi și cunoscut împărăției cu slujbele ce făcusa la Hotin, la sultan Osman și știut și căpeteniilor tătarăști, ales lui Cantemir, cu carile legasă prietenșug încă den mârzeciaa lui, la Toporăuți, la o trecătoare a lui în Țara Leșască, au ales cu glasurile tuturor pre Barnovschii hatmanul de domnie și au măsă o samă de boieri la împărăție, de i-au adus steag de domnie.

Zac. 2. îndată ce au stătut Barnovschii-vodă la domnie, întâiău au stătut după grijea țărâi ce-i vinisă asupra de tătari și au trimis la galga-soltan daruri și la Cantemir-pășea și au întorsă vrăjmășia tătarilor, ce gătisă ei asupra țărâi și apoi au stătut și după aședzarea țărâi, care să stricasă foarte rău la Radul-vodă.

Zac. 3. Iară războiul atuncea a tătarilor cu lășii au fostă așa: neșindu-sa lășii de cuvântă ce-i legasă la Hotin, să dea Crâmului den ană în an 30.000 de cojoace, s-au sculat singur galga-soltană, fratele hanului, și Cantemir-pășea cu 40.000 de tătari și au lovit Țara Leșască în trei părți. Pe o parte sângur galga-

sultan, pe altă parte Salmașâ-mârza, pe a triia parte Cantemir-pașea și au prădat până la Socal și până mai sus de Liov. Ce, i-au lovită lésii și întâiū pre singur galga-soltanū Conețpolschii hatmanul și cu Hmilețchii și au pieritū acolea mulțime de tătari și feciorul lui Cantemir și au cădzut la robiie și un frate a hanului, mai mieu de galga-soltanū, robū la leși, carile apoi au ieșitū și cădzusă han la Crâmū, de îmbila cu Hmil în Țara Leșască. Iară partea lui Salmașâ-mârza și a lui Cantemirū-pașea nu era de tot răsipite, că măcar că lovisă și pe Cantemir-pașea iară lésii cu Liubomirschii, iară de tot răsipă acestor orde a face n-au putut. Ce, strmgându-se iară ordele la Nistru, la carii scăpasă și galga-soltan, numai ce era să prade țara, dândū vina Radului-vodă, că au datū știre lésilor de dânșii. Și să nu să hie prilejitū moartea Radului-vodă și nevoința lui Barnovschii-vodă, n-ar hi hălăduit țara atuncea de mare primejdiie.

Zac. 4. Ce, cum floarea și pomeții și toată verdeața pământului stau ovilite de brumă cădzută peste vrème și apoi, după lină căldura soarelui, vinū iară la hirea și la frâmsețele sale céle împiedecate de răceala brumei, așa și țara, după greutățile ce era la Radul-vodă (care vacurilor de miratū au rămas, cum au putut încăpea întru înțelepciunea acelui domnū acéia

nemilă de țară), au venit fără zăbavă țara la hirea sa și până la anul s-au împlut de tot bivșugul și s-au împlut de oameni.

Zac. 5. Milele domnilor pot aședza țărâle, nemila și lăcomia fac răsipă țărâlor. Făcusa Barnovschii-vodă mare volniciie curții să dea numai la biră, o dată într-un an. Și oricine den curteni de nevoie au răsărită de la ocina sa, ori la satu boierescă, ori la sat domnescă, pre toți i-au adus la breslele sale și la locul său. Și siliștilor, pe unde să pustiisă, au dat slobodzii, chemându oameni din Țara Leșască și așa s-au împlut țara, în puțină vreme, de oameni.

Zac. 6. La al doilea an domniei sale, i-au venit porunca de la împărăție să margă cu oștile țărâi la Daseu, pentru întăritura Dașevului, că măcară că legasă pacea aceasta la Hotin între turci și între leși, să nu îmbie tătarăi la leși stricându și cazacii pre mare la turci, iară nu-i putea opri îmbie părțile pe aceste neamuri, nice pre tătari turcii, nice pre cazaci leșii. Ce, lovia totdeauna și cazacii pre Marea Neagră locurile turcești și mai multă Dașovul păția nevoie în toată vremea de dâșii. Deci, au mărșă și Barnovschii-vodă într-acela an, toată vara, de au lucrat penpregiurul cetății, tocmindă zidiurile și șanțurile și cu muntenii și cu niște pași orânduți de la împărăție pe acăia treabă.

Zac. 7. După slujba ce au făcut Barnovschii-vodă împărăției la Dașău, domniia cu mare fericie țărâi, stândū tot după grijile țărâi și după lucruri dumne-dzăierești. Și au fârșitū mănăstirea mare în dricul orașului lëshilor întâi, ce să dzice Sfânta Mariia și apoi mănăstirea anume Hangul, în munți, den pajiște și Dragomirna au fârșit iară el, urdzitā de Crimca mitropolitul, aproape de orașul Sucevei, așijderē și Bârnova, lângă lași, care apoi au fârșit-oă Dabijē-vodă, fără beséreci în multe locuri și beserică lui Sfetii Ioanū, iară aicea în orasū, de îmnră-sa făcută. El au lăsat moșia sa, Toporăuții, sat la Cernăuți și Șipotele, la Hârlău, cu afurisănie a patru patriarși mănăstirii sale Sfintei Măriei den târgū den leși, întâi cu țara să nu hie la alte dări, fără numai la birū. Ce, binele pururea este gingaș și pentru păcatele oamenilor, nu în multă vréme stătătoriū. Pentru 40 de pungi ce-i cerea veziriul de la Barnovschii-vodă, ferindū țara de obicei, i-au venitū mazilie, neîmplândū bine patru ani la domniie. Și mulți, cari-i era prietini, îl sfātuia să nu să puie împrotiva veziriului, să-i dea acei bani, să nu-i vie vreo primejdie. N-au vrutū nice într-un chip să priimască, pentru obiceiū să nu să facă asupra țărâi, urmândū pe Pătru-vodă, carele au făcut Galata de Sus, care avându dodeiale totdeauna de la turci cu dările, au strânsū boierii și țara, și le-au dzis că nu mai

poate să sature pântecele turcilor fără fund. Și luându-și dzua bună de la toți, au lăsat domniia și s-au dus pen Țara Leșască la Veneția, unde-și s-au săvârșit și viața sa, cu vécinică pomenire în țară. Să cunoaște că acești domni matce drepte au fost aceștii țari, nu maștihnă, cându, pentru obicei să nu să facă în dzilele lor cu greul țărâi, domniile s-au lăsat și asuprelele țărâi n-au priimit să hie de la dânșii.

Zac. 8. Așea au făcut și Barnovschii-vodă, macara că cu foarte prost sfat, căce după maziliia n-au mărșu la împărăție, ce-și cumpărasă un târg în Țara Leșască, anume Ustiia, cu câteva ocine, nu departe de Nistru, și după mazilie ce i-au venit, au mărșu cu casa lui în Țara Leșască, la Ustiia. Iară domn în locul lui au venit Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă celui Mare.

Capulă ală treisprădzecè

Âncep. 1. Aceste trei domnii, a lui Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă, și a lui Moysei-vodă, domniia întâiă, și a lui Alexandru-vodă Iliașu, suptă un cap închidem, căci că toate aceste domnii și scurte, câte giumătate de an unile, altele peste un an oarece cu puțin, trăitoare au fostă și nice lucruri așea înșămnate în anii lor prilejite nu s-au tâmplată.

Zac. 2. Mai cu greu mi-au fostă, iubite cititoriule, a scrie de aceste domnii, decât de cele mai de multă trecute, că de aceste domnii, ce mai sus scriem, necăiuri, nice într-un létopisețu streină, pomenit nu să află, ori căce au fostă scurte, ori căci nemică așea ales nu s-au prilejită în dzilele lor. Ce, cât am putută a înțelege den boieri bătrâni den dzilele lor, pre rândul său mergândă cursul anilor, îi înșăm-nămă.

Zac. 3. Deci, după ieșitul lui Barnovschii-vodă în Țara Leșască, au venit domnă în țară Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă celui Mare. în vestea tătâne-său, ce avea la împărăție, i să dideasă domniia, ce, cu cât ceriul de la pământă, cu atâta de hirea tătâne-său departe, om și de trup și de hire slabă și

boliac. Care lucru înțelegându și împărăția că nu este de domnia țării de margine ca aceasta, neîmplându bine giurăta de an, i-au venit maziliia.

Zac. 4. Să ispitisă Barnovschii-vodă oarece la margine cu trimisul lui Necoriță hatmanul la Toporăuți, în dzilele ceștii domnii a lui Alexandru-vodă, ce i-au ieșit cu oști Vasile Lupul vornicul și Grama stolnicul și l-au împensă pre Nicoriță de la marginile țării.

Zac. 5. După maziliia lui Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă, au venit cu domnia Moysei Moghila-vodă, feciorul lui Simion-vodă, om blând, un miel la hire, nelacom, nemăruia rău. Multe case de gios, lipsite, au scos în fruntea lăcuiitorilor țării, ales pre Ciogoléști. Pace din toate părțile, numai de datornicii turci mare strânsori și sile și așa să împinsă țara și de oameni răi, cât, a vedere cu bulucuri îmbla, de prăda și jecuiia oamenii FÂ pre lingă oraș.

Zac. 6. Iară cum toate domniile nu sintă fără neprietini și mai ales domnii mai mulți neprietini au, cum copacii cei mai înalți mai multe vivoară și mai mare vânturi sprejenesc, așa și Moysei-vodă, avându neprietini la împărăție, îi scornisă cum va să fugă în Țara Leșască pre urma lui Barnovscliii-vodă. Care lucru înțelegându împărăția, în taină au trimis

poruncă la Cantemir-pașea, să margă să-l pornească den scaun spre împărăție, să vie, iară ari vrea spre altă parte, să-l prindză și să-l trimață la Poartă.

Zac. 7. Și așea, neștiindū nemică Moysei-vodă, stătu Cantemir-pașea la Țuțora, sprinten cu o samă de oșteni ai săi și au trimis lui Moysei-vodă pren ceauș cărți de maziliie. Deci numai ce i-au căutatū a purcede spre Țarigrad și în locul lui s-au datū domniia lui Alexandru-vodă Iliaș, a doa domniie.

Zac. 8. Cum au venit știre de domniia lui Alexandru-vodă la boieri, mare mâhniciune și voie rea în toată curtea, mai ales în boieri, știindū cu toții hirea acelui domnū. Ce, au făcut sfat cu toții și îndată au purces fruntea toată de boieri la Țarigrad, cu jalobă la împărăție pentru greul ce petrecea țara de domnii neștiutori rândul ei. Lupul Vasilie vornicul, ce au cădzutū apoi domnū, Cehan vornicul, Savin hatmanul, Costin postelnicu, Ureche spătariul, Buhuș visternicul, Furtuna comisul, Bașotă logofătul și alți boieri cu numărul până la 50 de capete numai de boieri, fără alte capete de țară și au purces cu toții la Țarigrad. Ghenghea logofătul și cu Enachie postelnicul rămăsesă caimacami la scaun.

Zac. 9. Nepurcesu den Tarigrad au apucatū boierii pre Alexandru-vodă cu domniia, că oblicise el de boieri că vinu cu pâra, cum nice într-un chip nu-l priimește țara. Și au trimis înainte boierilor Alexandru-vodă pre Batiste Veveli și cu ceauși, Batiste să le grăiască cu bine și ceaușii să tragă pre boieri ca să să sparie. Carii fără știrea veziriului fiindu si vădzindū atâtea capete, nu s-au cutedzatū ceaușii a le face silă și încă pe Batiste l-au suduit foarte tare, ales Cehan vornicul.

Zac. 10. Iară la curțile împăraților multe răutăți pot să să facă peste știrea celor mai mari. Așea s-au prilejit și boierilor celora ce mersesă, tuturora. Până agiunge ei la veziriul, au venit într-o noapte, poate hi cu voia chihaiiei veziriului, carii multe pot fără știre, și au legatū pre câțva boieri, câți au fostū mai capete și i-au ținut pen ieșitori închiși, peste știrea veziriului. Ce, le-au căutatū boierilor numai a face tocmală cu Alexandru-vodă și legături. Să mai ispitisă boierii, după ce au ieșit din opreală, să margă la veziriul și era gata lucrul acéia. Ce, s-au prilejit perirea veziriului, pe ulițe mărgându de la curțile împărătești la săraiul său, de iniceri, l-au ucis cu pietri inicerii. Deci, numai ce au căutatū boierilor a priimi pre Alexandru-vodă și au măsū la patrierșie și au făcut giurământuri boierii lui Alexandru-vodă și el boierilor iarăși. Și așea au

purces din Țarigrad spre țară.

Zac. 11. Dacă s-au așezat Alexandru-vodă la scaun (lupul părul schimbă, iară nu hirea), tot pre acéia cale, ca și la domniia dentâiū au purces lucrurile. Ce, cârpiia boierii cum putea trébile țărâi, iară domniia mai multū își petrecea cu Batiste Veveli.

Zac. 12. În Țara Muntenească pre atuncea să rădicasă muntenii pre domnul lor, Lion-vodă pentru mare desfrânăciuni și nespuse ce era într-acela domnū. Și dintre toate căpeteniile Țărâi Muntenești era Matei-aga și de atunceși au cădzut domnū fericit Țărâi Muntenești. Supt vremea acelor amestecături scosesă Alexandru-vodă de la împărăție domniia fecioru-său, Radului-vodă, a Țărâi Muntenești și tot în anul dintâiu domnii sale. După ce au venit steagul de la împărăție fecioru-său de domniie, l-au pornitū și cu câtăva gloată de aicea den țară. Ce, le-au ieșit Mătei-vodă domnul muntenescū înainte și de-abia au scăpat și singur Radul-vodă cu sprejeneală unora ce s-au ales pe lângă dânsul den moldoveni.

Zac. 13. Nici într-un chip nu putea să amistiiască Alexandru-vodă fapta boierilor, ce făcusă cu venirea împotiva lui la Țarigrad și nice boierilor nici într-un chip lucrurile ce era foarte proaste la toate trébile a lui Alexandru-

vodă nu le plăcea. Și dentr-acestea adăogându-să necredința și prepusul den dzi în dzi, aședzasă gândul său Alexandru-vodă numai să omoară pre o samă de boieri, ales pre Vasilie Lupul vornicul și pre Cehan vornicul și pre Savin hatmanul, pre Buhuș visternicul, pre Ureche spătarul. Costin postelnicul era mazil la țară, ce, ori să-l tragă în partea sa Alexandru-vodă, ori altă gândă avându, îl chemasă la curte și-i da hătmaniia. Ce, vădzindă Costin lucrurile amu îngroșate între domniie și între sfatū, gânduri spurcate și rele, s-au luat dzua bună pre câteva dzile și au ședzut la țară.

Zac. 14. Iară celoralaltți boieri toate gândurile a lui Alexandru-vodă au descoperită Costantin Aseni, om de casa lui Alexandru-vodă, cum în dzua de Paști era să-i omoară, cu sfatul lui Batiste. Deci și boierii îmbla toți cu paza vieții.

Zac. 15. Și vădzândă de adevărat urclizită perirea sa de Alexandru-vodă, ca céia ce să îneacă să apucă de sabie cu mâna goală, s-au vorovitu cu toții și au dată știre țărâi, care hierbândă în greutăți și în netocmele, pre lesne s-au pornitu și nu numai curtea, ce și țărănimea. Și atâta mulțime s-au strânsă den toate părțile, cât nu încăpea în târgă, ce împlusă locul pe supt Miroslava, petutinderea, străgândă pen toate ulițele pre greci.

Zac. 16. Vasilie Lupul vornicul era cap tuturor lucrurilor acestora. Dacă au năbușit țara, au mărșă de au spus domniei aieve, cum s-au rădicat țara și strigă pre greci. Au raspunsă Alexandru-vodă: „Dacă să rădică pre greci, pre mine să rădică”. Și vădzându atâta mulțime, nu s-au apucată de nemică, numai de grijea să hălăduiască cu casa sa de gloate.

Zac. 17. Au mărșă boierii cu toții la curte și la purcesul domnii, să nu hie pus cu toții să oprească desfrânată prostimea, pozna mare și de-abia prilejită în vro țară s-ar hi tâmplat. Ce, tot pe lângă domnie au mărșă boierii, oprindă și domolindă țărănimea. Iară mai nu era în puterea boierilor a-i opri, pornită grosimea. Ce și pre Vasilie vornicul, anume că iese și el den greci, au zvârlit unul cu un os și l-au lovit în cap, den care lovitură au fostă Vasilie vornicul multă vreme rănit.

Zac. 18. O! nestătătoare și niceodată încredințate lucrurile a lumii, cum vârsteadză toate și turbură și face lucruri împotriva! Cândă cu cale să fie frică celor mai mici de cei mai mari, iară cursul lumii aduce de este de multe ori celui mai mare de cei mici grije.

Zac. 19. Fericiți sântă împărații, craii, domnii, carii domnescă așa, să nu le hie de cei mai

mici niciodată siială.

Zac. 20. Un craiū de Englitera, de câte ori să îmbrăca dimenețile, de atâtea ori dzicea singur sie: „Adu-ți aminte că a multe gloate de oameni ești stăpânū”. Domnii cei buni și direpți fără grije și desfătați stăpânescū, iară cei răi tot cu siială.

Zac. 21. Dacă au agiunsū în șesul Bahluiului domniia, aproape de mănăstirea Balicăi locul era tot plin de oameni, nu să vedea șesul deșertū ne-căiuri. Striga: „Dă-ne, doamne, pre greci”. Unii hăicăia, alții suduia și jecuiia. Și acolo au strigată pre Batiste, să le dea, carele era tot aproape de Alexandru-vodă, vădzândū strigarea pre sine. Ce, nu sta domniia de grija lui, ce de grija sa și numai ce i-au dzis să să depărtédză de la dânsul. Și așea l-au apucat și l-au dat pre mâna țăranilor. Nespusă vrăjmășiia a prostimei! Și așea, fără de nice o milă, de viu, cu topoară l-au făcut fărâme. Și până într-atâta s-au amestecat unii, anume Bosie Lăpușneanul, cât nici ermulucul den spinarea lui Alexandru-vodă, că bura a ploaie, atunce n-au hălăduitū.

Zac. 22. De grija țărănimei ce era pen tot locul, să nu între Alexandru-vodă îndată la pădure și boierii încă așea socotisă, să să mai depărtédză de gloate, la loc deschis, fără

pădure, l-au pornit pe drumul braniștei, pe dencoace de Bahlui, por-nind și săimeni cu sinețele gata pe lângă dânsul. Apoi, dacă s-au întors boierii, au stătut la grije, să nu ia Alexandru-vodă calea den braniște spre Cantemir-pașea la Bugeag. Ce, îndată au ales o samă de boieri, cu Buhuș visternicul și l-au trimis la braniște, după Alexandru-vodă, să-i îndiréptedză calea pe la Huși, pre Bârlad în gios.

Zac. 23. Era mai mare spaimă decât dentâi, dacă vădzu Alexandru-vodă gloate iară după sine și la braniște și-i lăsasă și siimenii toți și copiei den casă. Și dacă s-au apropiat boierii, le-au dzis Alexandru-vodă cu lacrimi: „Mă rog pentru fiul meu, Radul-vodă, să-l lăsați viu!” Au dzis Buhuș visternicul să n-aibă nice o grije, nice să gândească măriia-sa c-au vinit cu vreun rău, numai poștețe țara pre măriia-sa să margă pre Bârlad spre Galați, să nu aducă vreun rău asupra țărâi cu tătari și i-au giurat să n-aibă nici o grije. Și așa au priimit și Alexandru-vodă, pe unde va hi voia țărâi, pe acolo să margă. Și au purcesu spre drumul Bârladului și au aședzat boierii iară pre siimeni pe lângă dânsul și copii cei den casă, carii îl părăsisă dându-i și den boieri petrecători până în Galați.

Zac. 24. La Tecuci au ieșit și Costin
postelnicul înainte, de la Putna, și l-au petrecut
cu cinste și cu conace, până la Galați,
plecându-l să vie la împăcăciune cu boierii și
să-și hie iară în scaun, luându Costin
postelnicul asupra sa acéia grije. Ce, n-au vrut
să priimască nice într-un chip. Deci, au trecut
Dunărea la Galați, spre împărăție.

Capul alǔ patrusprădzécè

Âncep. 1. Și așea m'intuiți boierii și țara de domniia lui Alexandru-vodă Iliaș, au stătut cu toții după alesul domnului nou. Striga cu toții să fie Lupul vornicul, însă îi da și legături, ce va lua den țară, ce s-ari lega pentru dări, atuncea la acel ales, mai multǔ să nu ia din țară. Ce, acéle legături vădzându Lupul vornicul, ori că vedea pre câțva den capete că trag spre Barnovschii-vodă, n-au priimitǔ într-acéia dată domniia, ce au stătutǔ și el la sfatul acela, să să trimață în Țara Leșască la Barnovschii-vodă să vie iară la scaunul țărâi.

Zac. 2. Ce nu era să treacă pre Barnovschii-vodă și fârșitulǔ dzilelor trage cu de-a sila pre om. Cât au sosit boierii la Ustiia, unde ședea în Țara Leșască, cu veste că țara iară-l poștește să vie la domniie, cu mare bucuriie au priimitǔ aceia veste. Neștiutor gândul omenescǔ, singur de sine la ce merge și la ce tâmplări apoi sosește, îndată știre au dat și craiului și domnilor în Țara Leșască, poftindǔ voie să margă la scaunul țărâi cei de moșie. Și îndată s-au gătit den Ustiè și au purcesǔ spre țară și la margine amu îl aștepta boierii și slujitorii cu mare bucurie.

Zac. 3. Mainte de purcesul lui Barnovschii-vodă den Ustii, un leah megiaș de a lui, totdeauna îl sfătuii să nu margă, să nu-și dea viața fără grije pe viață cu grije și cu cumpănă, arătându-i lunicoasă lucrurile domniei de Moldova supt împărăție păgână. Și ce i-ari lipsi, fiindu ca și un domn în țara lor, fără grije, cu târguri, cu sate? Iar Barnovschii-vodă să hie răspunsu leahului la acéle cuvete a lui: „Dulce este domnia de Muldova !" Iară leahul cătră dânsul: „Iară și obedzăle turcești încă sintu grele!" Și apoi așea au ieșitū cuventele leahului, cum au dzis.

Zac. 4. Cum au sosit Barnovschii-vodă în Iași den Țara Leșască cu bucuriia tuturor, au stătut după'gătire de calea Țarigradului, că nu era altii mijloc, numai să margă la împărăție, să ia de acolè domniia după sărutatul poalei împărătești. Svătuia mulți în multe chipuri și s-au cercatū și la Abăza-pașea, care era pașă la Silistriia pe atuncea, ce nu era altū mijloc, numai de mărșū la împărăție. Și atuncea s-au prilejitū de chiemasă împărăția și pre Mătei-vodă den Țara Muntenească la sărutatul poalei împărăției și după câteva fapte și a lui Matei-vodă împotiva împărăției, cu scosul lui Lion-vodă și apoi a lui Radului-vodă, feciorul lui Alexandru-vodă. Iară tot era mai iușoare lucrurile lui Matei-vodă, că n-au ieșitū într-altă țară, cum ieșisă Barnovschii-

vodă, suptă ascultarea altui stăpân, craiului leșescă.

Zac. 5. Deci să aducă turcii mai pre lesne pre Barnovschii-vodă la mâna sa, pre Matei-vodă l-au pornit fără zăbavă cu steag de domnie în Țara Muntenească, iară Barnovschii-vodă n-au putut hălădui de perire, precum vei afla la rândul său.

Zac. 6. Purcesésă cu Barnovschii-vodă mulțime de boieri și fruntea curții, preoți, călugări, cu un gând și glasuri cu toții, să roage împărăției să li se dea domn Barnovschii-vodă, între carii era și Lupul vornicul. Ce, vădzându că mulți sfătuia pre Barnovschii-vodă să omoară pre Lupul, știind amestecăturile lui și mergându Barnovschii-vodă pe la Matei-vodă, pen București, au stătut Lupul Vasilie vornicul, vădzind că-i a merge pe la Matei-vodă, carele știa den Țarigrad toate îmbletele lui, au névoit cu toate mijloacele să să întoarcă îna-poi în țară, dzicându cătră Barnovschii-vodă că 1-or gâlcevi grecii pentru scosul lui Alexandru-vodă și pentru morții ce să făcuse în greci la scosul lui Alexandru-vodă. Deci, ca un creștin Barnovschii-vodă ce era la hire, l-au slobodzit. Iară dacă s-au adunat cu Matei-vodă și au oblicit Matei-vodă că s-au întors Lupul vornicul, îndată au răpedzit după

dânsul, să-l întoarcă. Ce, să păzisă bine Lupul Vasilie vornicul cu marșul și nu l-au apucat în cale. Nice era în puterea lui Barnovschii-vodă să trimață aice în țară, să-i facă vreun rău Lupului vornicului, nefiind încă cu domnia dată și stând după grija lucrurilor sale.

Zac. 7. De la Matei-vodă au mărșă Barnovschii-vodă pe la Abăza-pășea, pen Silistria. Cit au putut

Matei-vodă, au luptat pentru dânsul și la Abăza-pășea, și la Poartă și să arăta Abăza-pășea foarte blând și cu cuvinte mângăioasă. Ce turcii cu săgeți de bumbac ucig pre oameni și lor pot să slujască acele cuvinte a sfintei Scripturi: „Оумакижше слокеца паче их паче и тасж стрълыы” <„Muiatu-s-au cuvintele lor mai mult decât unt-de-lemn si acele sint săgeți” >.

Zac. 8. Dacă au sosit la Țarigrad, vădzind veziriul atâte gloate de țară cu Barnovschii-vodă, i-au învățat să nu strige pentru Barnovschii-vodă, ce să tacă, să să lasă pre mila împărăției, că i-or face perire. Ce, gândindu-să boierii că este agiunsă veziriul de la cineva cu daruri, totdeauna striga și da răvașe la veziriul, cum nu primăscă pre altul și să puna cu gloatele la locuri ca acele, să să vadză și de singur împăratul. Și acéia apoi au mâncat capul lui Barnovschii-vodă, că pâră de

la neprietini nu lipsia, mai ales de la Lupul Vasilie vornicul, pe la prietini lui den țară, cu cărți, cum, de 1-or slobodzi viu pre Barnovschii-vodă, Țara Moldovei va hi cu lésii totuna și este ca o iscoadă a lésilor. O, îndrăcite a voitoriului de rău veninuri, ce nu scornește limba amară a neprietinelui!

Zac. 9. Acelea adoogându-se la împărăție asupra lui Barnovschii-vodă, după fapta ce i să prilejise, de ieșisă den țară, den domnia dentâi în Țara Leșască și Abăza-pașea încă-i era pârâș și mai ales dzilele lui cele fârșite, loviră supt acéia vrème cazacii pre Marea Neagră, numai ce s-au ales cu sfatulă împărăției să piiie Barnovschii-vodă.

Zac. 10. Stătusă voia împărăției, pe toți câți Venisă cu dânsul, ori să-i puie supt sabie, ori să-i dea pe la cătărgi. Ce cine era muftiul, capul legii turcești, n-au pozvolită, ce au dzis: „Ce-i vinovată gloata? Capul să să piiardză, să vor potoli gloatele.”

Zac. 11. Au pricepută Barnovschii-vodă cu câteva dzile perirea sa și amu din chisoare (că-i închisésă cu câteva dzile mainte veziriul cu porunca împărăției), Scrisesă o carte aicea în țară la îmma-sa, care carte pre cuventele lui s-au cunoscută că era asupra morții acéia

scrisoare. Și așa, într-o dzi l-au luat de la împărăție și, la vederea divanului, prăvind și singur împăratul pe fereastră perirea lui, i-au tăiat capul. Iară boierii, o samă den capete, era închiși și aștepta și ei din ceas în ceas perirea, iară céialalți boieri mai de gios și gloatele, ce era toți spăimați de grija morții, pen toate unghiurile ascunși, au petrecut câteva dzile cu mare grije.

Zac. 12. Nu putem să trecem cu pomenirea niște tâmplări ce s-au prilejit în Țarigrad, după perirea cestui domn, care, nu numai în țară aicea, ce plin este Țarigradul până astăzi. De un cal a lui Barnovschii-vodă, ducându-l la grajduri împărătești, după perirea lui, în céieș dzi s-au trântit calul gios și au murit în loc. Și a doa dzi noaptea au ars și Țarigradul până <câteva> mii de case. Acestea că s-au tâmplat, ori că s-au tâmplat atunci ce se poate prileji și altă dată, ori s-au mai prilejit, ori că au arătat Dumnedzau singe nevinovat, că era Barnovschii om dumnădzăieresc și mare rugători spre Dumnedzau. De care mărturisia Toma vornicul, fiind postelnic al doilea la dânsul, că în multe nopți l-au zărit pe la miiadză-noapte îngenunchiat înaintea icoanei la rugă, cu mare osârdie.

Zac. 13. Era la hirea sa Barnovschii-vodă

foarte trufaș și la portul hainelor mândru, iară la inimă foarte dreptă și nelacom și blândă.
Mănăstiri și beserici câte au făcută, așa în scurtă vreme, nice unu domn n-au făcută.
Făcut-au alți domni și mai multe, iară cu mai îndelungate vrămi, în 40 de ai unii, alții în 20 de ani, iară el în trei ani. Mănăstirea în oraș aicea, ce să dzice Svinta Mariia, și Hangul la munte, și Dragormirna lângă Suceavă au fârșit și au urdzit și Bârnova pre numele său, supt dealul <Pietrăria> lângă Iași și au istovită și beserică cea mare în Liov în târgă, unde este și chipul lui scris. Cu toate bunătați era spre țară, iară de sine, cu purtatul trébilor împărăției, pre mărturia a mulți boieri bătrâni, foarte slabă. Să pomenește den dzilele lui și o iarnă ce cădzuse în luna lui martă, care iarnă dzic iarna lui Barnovschii-vodă, până astăzi. Fost-au perirea lui în anul 7141 <1633>, iuni 16 dzile.

Zac. 14. Trupul după perire au stătut înaintea curții împărătești până îndesară. Apoi, au învățat veziriul să sloboadză un boier în, care va fi fostă chihăia lui, care slujbă să prinde la turci, cum este postelniciia cea mare la noi în țară. Deci, au slo-bodzit pre Costin postelnicul, care era postelnic mare la Barnovschii-vodă. Au mărșă și au luat oasele dinaintea curții și le-au dus la patrierșie¹ și acolo pre scurtă, pre cât au lăsat vremea de atunci, l-au astrucat în

pătrierșie, în céiași noapte. Și de acolo apoi Vasilie-vodă spună să hie adus oasele aicea în țară.

Zac. 15. La slobodzitul lui Costin postelnicul din chisoare, au întrebată ceaușii, cu pază 1-or slobodzi, au fără pază? Au dzis chihaiia veziriului: „Unde să fugă, săracul?” Ce, de atuncea ceialaltă boieri, ce mai era închiși și cei ascunși au apucată mai la sufletă cu nădejde de viață, dacă au vădzut pre Costin că l-au lăsată fără pază, să astruce oasele. Apoi, a doa dzi, dacă au vădzută chihaiia veziriului pre Costin postelnicul că au venită dez-dimeneață iară înaintea lui, au dzis: „Săracul, el au venit ca o oaie singur iară la închisoare. Pasă la céielaltă, vei ieși și tu și ei în puțină vréme.” Închiși den boieri era Ghenghea logofătul, Bașotă hatmanul, Cehan vornicul, Roșea visternicul, Costin postelnicul.

Zac. 16. A treia dzi după astrucarea lui Barnovschii-vodă într-o noapte trecuse împăratul pre acéle vremi soltan Murat, în céia parte, la Scuder. peste Bohază, la primblare și au întrebat pre veziriul: „Aședzat-au domnă la Muldova, în locul ghiaurului ce au perit?” Au răspunsă viziriul că nu s-au pus încă domnă, ce pre cine ar hi voia împărăției să să puie, să nu stea acéia țară fără domnă. l-au răspunsă

împăratul: „Chiamă pre ghiaurii, ce-s boieri acei țări si pre cine ori vrea ei să-și aleagă domnă, să le hie dată”. Deci, îndată, tot într-aceiaș noapte, au trimis veziriul cu caicul la boieri, unde era închiși și au luat iară pre Costin postelnicul, înspăimătat că-i ducă noaptea să-l înece, ori să-l muncească pentru avuția lui Barnovschii-vodă. Dacă l-au dus înaintea viziriului, i-au dzis: „Iată că împăratulă vă iartă capetele și sunteți de acmu slobodzi și să mergeți să vă alegeți domnă, pre cine veți pofti”.

Zac. 17. Întorsă Costin postelnicul den spaimă cu bucurie de la viziriul la ceialalți boieri ce era închiși, le-au spus vestea. Și au slobodzit și pre céielalți boieri, de ș-au măsă cu toții la un loc și îndată au stătut la sfat cu toții și au ales pre Moysei-vodă în locul lui Barnovschii-vodă, cu a doa domniie.

Capul alů cinsprădzecē

Âncep. 1. Au mǎrsũ a doa dzi toți boierii și gloatele la gazda lui Moyseiũ-vodă și de acolo la curțile viziriului, de au luatũ căftanũ de domniie și fără zăbavă au purces spre țară, iară cu câteva datorii, făcute de cheltuiele ce s-au făcut den asupreală turcilorũ.

Zac. 2. Nu ieșiia suspinul dentre toți pentru moartea lui Barnovschii-vodă, ce toți jăluia pre Lupul vornicul, căruia toate pârăle să oblicise. Deci, încă den cale au ales Moysei-vodă pre Cehan vornicul, și pre Roșea visternicul, și pre Banul, să vie înainte, să prindze pre Lupul vornicul. Ce, precum era paza cestora ce mergea să-lũ prindze, cu multũ mai mare pază avea Lupul și mai meșter, și mai cu pază. Avându știre de toate, câte i să gătisă, au fugitũ den lași și în câteva dzile au fostũ tupilat aicea în țară pen păduri. Apoi pen Țara Muntenească au trecut în chipul negușitorescũ la Țarigrad. Iară casei lui și îmmei sale și surori ce au avut, dacă au venitũ Moyseiũ-vodă în scaun, nice o asupreală n-au făcut, ce încă socotință avea giupâneasa lui și cuconii de Moysăi-vodă, pre care lucru să poate cunoaște hirea creștină a lui Moysei-vodă, măcar că Știia că îndată ce au mǎrsũ Lupul vornicul în Țarigrad, îmbla după

domniie.

Zac. 3. În cale fiindu Moysei-vodă, iară lui Abăza-pașea amu venisă porunca de la împărăție să să gateadză asupra lésilor, carii așea supusesă pre moscali, cât craiul leșăscu Vladislav nu mai ieșii den Țărâle Moscului cu oști. Și amu pierduse toată puterea a stare împotiva lésilor moscalii și până în stolița Moscului ținea cetățile lésii și mulți din capetele Moscului priimiè să fie craiul leșăscu și la dânșii împăratu.

Zac. 4. Deci trimisesă moscalii sol la turci, giuruindu-le Cazanul și Azderhanul, doă țări tătărăști care ținu și acum supt mâna sa moscalii, numai să le dea agiutoriū împotiva lésilor. Și le-au dat agiutoriū atunceși, orânduindū pre Abăza-pașea de pe Volga să fi fost oferite turcilor, care n-aveau cum să ajungă acolo cu granițele lor. cu toate oștile turcești, câte sântii de la Buda până la Nistru și țărâle amândoaă, Țara Muntenească și țara noastră și pre tătari. Și au lovit întâiū ordele lui Cantemir cu trecătoarea Nistrului la Hrinciuc, mai gios de Hotin, Țara Leșască și robise Podoliia și cu câțva plean întorcându-să, i-au gonitū Conețpolschii hatmanul, carele era lăsat aicea la margine de crai, pentru paza despre aceste părți. Și i-au agiunsū pre tătari aicea în țară, pe

Prutū, în preajma Cornul lui Sasū și i-au lovit, de au scos toți robii, câți luasă și au perit câțva den tătari.

Zac. 5. În luna lui avgust, v leato 7141 <1633>, au sositū Moysei-vodă în scaun și bine încă nea-ședzatū, au intrat și Abăza-pașea cu oști în țară, la octovrie 7, v leato 7142 <1634> (și dentr-acesta anū sintū începute și dzilele vieții mele), cu care depreună și Moysăi-vodă cu ostile țărâi au purces spre Țara Leșască și au pus tabăra Abăza-pașea pre Nistru, unde cade apa Smotriciului, care apă vine pre la Cameniță, în Nistru.

Zac. 6. Puterea toată a lēșilor era cu craiul asupra Moscului, ce, cât au pututū a strânge Conețpolschii hatmanul oaste și leșască, și căzăcească, ca pre 12.000 de oameni, au pus tabăra sa și el supt Cameniță, despre capiștea armenească. Iară Abăza-pașea, lăsindū tabăra pe Nistru dincoace, precum s-au pomenitū, singur cu toate oștile de războiū, au trecut Nistrul și au mersă dreptū asupra taberii leșești, avându cu sine de toate oști, cu tătari, cu îmbe țărâle, Țara Muntenească, cu domnul lor, Matei-vodă și țara noastră, ca 30.000 de oameni de războiū.

Zac. 7. Lēșii grijise șanțurile bine cu pusei și cu pedestrime și au ieșit și ei cu călărimea

denafară de şanţuri. Au dat năvală turcii cu mijlocul oştii foarte tare şi aripa den-a-direapta a tătarilor, până s-au amestecat cu călărima lăşilor. Iară aripa den-a-stânga, a domnilor, ori nedepinse hirea ţărâlor acestora la foc, ori nu-i trăgea inima pre munteni şi pre ai noştri să margă creştin asupra creştinului, au stătut mai slab. Iară şi turcii cu tătari n-au zăbăvit mult, apropiati de şanţurile lăşilor, pentru focul care da foarte des, cu moarte în turci şi în tătari, ce s-au dat şi ei înapoi. Şi s-au mutat Abaza-paşa cu toată oastea despre o vale, care este aproape de Cameniţă, anume Mucşa şi iară au tocmit oastea. Şi amu cu săbiile zmulte asupra moldovenilor şi a muntenilor turcii, să margă de frica lor la năvală. Şi au dat Abaza-paşa al doilea rând cu toate oştile năvală asupra lăşilor şi înfrânsă o roată de leşi, ce le-au ieşit alte roate în sprejeneală şi n-au făcut nemică, nice cu a doa năvală, să poată răzbi tabăra leşască.

Zac. 8. Stătut-au războiul peste vreme de chindie şi se mira domnia, cu ce mijloc ari spăria pre Abaza-paşa de la Cameniţă, că să ia tabăra leşască, pusă la un loc ca acia şi supt o cetate ca acia, nu era putinţă. Ce, au făcut veste pen nişte călăraşi, cum au dat călăraşii de nişte oşti Căzăceşti cu tabăra legată despre Nădăboru, vinitoare într-agiutori

lășilor. Și den cuvântu în cuvântu, au sosită până la Abaza-pașea vestea acéia, care vrândă să știe Abaza-pașea de adevăratu și întrebândă pe Moysăi-vodă, au adus călărașii înaintea lui, învățați să adeverească lucrul, cum așea este și cum au vădzută cu ochii lor peste pădurea Nădăborului oastea. Au stătu în gânduri îndată Abaza-pașa, de purces spre tabăra sa, spre Nistru, vădzându că n-are ce face și oștii leșești și socotindă și răceala acestor doă țări la bătaie și au purces într-acéiași dzi cu noaptea îndărăptă.

Zac. 9. Lășii încă bucuroși că s-au mântuită de neprieteni, n-au gonită ce au stătu pre loc, păzân-du-și tabăra lor. Iară Abaza-pașea, să nu să întoarcă de tot fără veste, înțelegându de unu orașă leșescă pe Nistru, în gios de Cameniță, anume Studenița, au purces asupra celui târgșoră la care puținei haiduci era de paza cetății. Ceielaltă gloată, tot țărănime, strânși de pen pregiură, au fostă bejenari. S-au apărat doă dzile târgul, iară spre a triia dzi haiducii au fugită cu noaptea spre Cameniță. Iar țărănimea toată, câtă era strânsă acoloa, au cădzut'ân robiie la turci și la tătari. Acolea, la năvală, au căutată și alor noștri a merge, iară totuș s-au dată știre haiduciloră să fugă, să nu piaie.

Zac. 10. Mare veste siliia Abaza-pașea să

scoată Studeniții și ce-au fost fruntea de oameni au ales și i-au trimis la împărăție, scornindu-le nume de oameni mari în Țara Leșască. Și o fată ce să prilejise între roabe, foarte iscusită de trup, au trimis-o la împărăție, puindu-i nume că este fata hatmanului leșăscu.

Zac. 11. S-au întors după aceia izbândă Abaza-pașea spre Dunăre, cu gându foarte rău și pre domni, și pre boieri, pentru însăltura care s-au aflat apoi, c-acéia cu cazacii la Nădăbor, ce s-au fostu scornit, n-au fostu nemică. Și dacă au sosit aicea la Iași, au stătu cu corturi în șes despre mănăstirea Balicai și a doa dzi era aședzat gândul lui să prindze pre toți boierii, să-i puie în obedzi, să-i ia cu sine, să plătească la împărăție de ponoslă, că i-au fostu țările acéstea de sminteală. Ce, un turcu orb de un ochi, prietin lui Costin hatmanul, au descoperit gândul lui Abăza-pașea și au fugit boierii, în céiași noapte den Iași, de-au îgiuns până în dzuoă la Pobrata mănăstirea.

Zac. 12. A dooa dzi, strângându pre Moysei-vodă pentru boieri Abaza-pașea, au dat seamă că s-au dus pentru graba birului întârdziiat fiindă birul. Iară alții șoptia lui Abăza-pașea că s-au dus boierii la leși, să-i pornească pe leși pe urma lui. Și așea s-au fârșită venirea lui Abăza-

pașea asupra lășilor. În anul 7142 <1633> toamna la noievrie, au trecută Dunărea înapoi, spre scaunul său.

Zac. 13. Și cât s-au așezată, nepărăsit pârâia pre domni, ales pre Moysei-vodă. Iară Matei-vodă fiindu-i cirac, ș-au tocmită prea lesne lucrurile la dânsul. Iară Moysei-vodă n-au putută trăi multă în domnie de pârâle lui, ales fiindă acoloa și Lupul vornicul, cunoscută mai deinte lui Abăza-pașea. Ce au domnită Moysei-vodă, după Abaza-pașea, numai peste iarnă. Deci, la primăvară i-au venită maziliia și s-au dat domniia lui Lupu Vasilie vornicul de sultan Murat.

Zac. 14. Iară Moysăi-vodă, după maziliia sa den domnie, sătul de binele turcilor, au mărșă în Țara Leșască, petrecut de boieri câțva până la margine, undeși apoi, după câțva ani petrecuți în odihnă, cu ocine în Țara Leșască și cinste de la leși, ș-au fârșit și viața pre vremea domniei lui Dabijè-vodă.

Capul alu șesesprădzecè

Âncep. Fericită domniia lui Vasilie-vodă, în care, de au fostă cândva această țară în tot binele, și bivșug, și plină de avuție, cu mare fericiie și trăgănată până la 19 ani, în dzilele aceștii domnii au fostă, în anii dentâiū cu prepusuri de nepace iară între leși și între turci, iară apoi, după trei-patru ai, deșchidzându-și calea împărăția Turcului asupra Persului cu soltan Murat pentru Vavilonul, aicea aceste părți la mare păci și liniști și mare fericii era.

Zac. 2. Domniia cum s-au prilejit, de-au luat Vasilie-vodă, s-au pomenit la domniia lui Moysei-vodă, în capul al cincisprădzecilè, cum fugise Vasilie-vodă de frica lui Moyseiă-vodă, de aicea den țară în Țarigrad. Și acolea, cunoscut la câțva den capete și mai vârtos lui Abaza-pașea, care era pârâș lui Moysei-vodă și mai multă cu nevoința lui, i-au dat soltan Murată domniia, vădzându-l omū harnicū de acéia treabă.

Zac. 3. Dacă au luat domniia, nevrându să hie nemulțemitoriă lui Moysei-vodă, pentru binele lui, ce făcuse casei lui, neamestecându-se nice cu un rău asupra casei lui, au scris carte la Moyseiă-vodă, cu mare mulțemită pentru

oamenii săi, căci n-au avut nice o nevoie și lăsându-i în voie, unde ari vrea să margă, ori spre ce parte volnic, fără nici o grije să fie, și sfătuindu-l să nu vie la Țarigrad, pentru multe datorii ce avea Moysei-vodă în Țarigrad. Și să nu bănuiască că ce s-au prilejit așa, fiindă aceste lucruri, ales a domniilor, supt orânduiala lui Dumnedzău, fără care nu iese domnii.

Zac. 4. După aceasta țărămonie, au purces Vasilie-vodă de la Țarigrad cu domnia în țară, în anul 7142 <1634>. Iară Moysei-vodă, strânsu cu casa lui și cu Costin hatmanulă den boieri, au trecut în Țara Leșască.

Zac. 5. Abaza-pașea iară să gătiia cu mare putere asupra lășilor, să-și mai tocmască lucrurile a războiului celui dentâi care făcuse asupra lui Conețpolschii la Cameniță, până n-ari oblici împărăția că cu rândul dentâi n-au lucrată atâta, cit da samă înaintea împărăției. Deci îndemna pre împărăția iară asupra lășilor și sta de față și solii moschicești la Țarigrad, nevoitori, cu mare făgăduință împărăției de Cazanul și de Azderhanul, să fie a turcilor. Și numai, ce aștepta și Vasilie-vodă, neaședzat bine la domnie, să-i vie porunca de gătire de oaste, iară ca și lui Moysei-vodă.

Zac. 6. Era și solul leșască, den Țara Moschicească pornit de craiul la împărăție,

anume Tră-binschii, pre carele (dândă știre craiului Conețpolschii hatmanul, cândă veniia asupra lui Abaza-pașea cu oști turcești) îi trimisesă la împărăție craiul, între-bândă de turci, ce pricină ar hi stricăciunei de pace cei legate la Hotin cu sultan Osmană. Și au trecut solul acéia pen țară, curundă în urma lui Abaza-pașea, în dzilele lui Moysei-vodă. Ce, oblicindu-l Abaza-pașea, au trimis de l-au oprită la Pravadiia, silindu-l să-și dea solii la dânsul, temându-se să nu se obliceasca prin solii lui, acéia cale a lui, cum au fostă. Ce, nevrândă solul să-i dea solii și răspundzindă că este trimis la singură împărăția, nu la unul den pași, l-au oprit câtăva vréme. Ce Leahul au silită cu mijloace de au dată știre de sine la Poartă că este oprită și au venită poruneă la Abaza-pașea să-l sloboadză. Și numai ce i-au căutată a-l slobodzi. Iară așe-i stricasă solului lucrurile la împărăție, cât nici o cinste n-au avut, care să cade solilor și l-au pornit cu răspuns de scârbă înapoi, fără zăbavă și anume să hie gata Crăiia Leșască iară de sfadă.

Zac. 7. Acela răspuns a turcilor dacă au agiunsă la craiul în Țara Moschicească; că era tot în Țara Moscului cu oști și dândă-i știre și de la margine iară de gătirea turcilor, deci numai ce i-au căutată a sta la tocmală cu Moscul. Și îndată, lăsindă toate într-o parte, au legată cu

moscalii pace, cu câteva orașe luate de la Moscă în partea lășilor. S-au întorsă la Varșav craiul și îndată au stătut la săimă de gătire împotriva turcilor.

Zac. 8. Înțelegându turcii că lășii au făcut pace cu Moscul și mai adevărat den solii moschicești, și era și solul turcilor la Moscū, întărindu-i împotriva lășilor, și de aicea den țară, de la Vasilie-vodă, avândă știre, au pornită pre solii moschicești cu scârbă pentru nestătoriia lor la cuvântă și au trimis și la craiul leșască solū de înnoitura păcii, anume pre Șahin-aga, unul den agii divanului, avându amu și cu cazilbașă amestecătură începute pentru Băgdatul, adecă Vavilonul, împărăția Turcului.

Zac. 9. Pornite oști leșăști amu au aflată Șahin-aga spre Cameniță și pre singur craiul aproape de Varșeav în tabără, răspundzindă lui Șahin-aga, solului turcescă, craiul cu scârbă, pentru stricarea și căl-cătura păcii, care cu atâtea giurământuri s-au făcut la Hotin cu soltană Osmană și între dânsul. Câteva conace au mărșă cu oști spre Cameniță și cu acesta răspunsă au pornită pre turcul, carile da toată vina pre Abaza-pașea și cum este gata de perire pentru acéia faptă.

Zac. 10. Fost-au aceasta clătire a lășilor în anul 7143 <1634>, care oști mai mare și mai

bine grijite nu să pomenescă în toată Hronica leșască. Țin minte oamenii bătrâni, carii spun că agiungea tabăra de supt târgul Cameniții până la un copaci la câmpu, mai multă de o milă de loc, că oști avea gata céle ce era asupra Moscului și plină Țara Leșască de mulțime de oameni pre acéle vrémi.

Zac. 11. Iară până a sosi craiul leșăscu la Cameniță, Conețpolschii hatmanul amu era cu o samă de oști supt Cameniță și viniia și cărți pren Vasilie-vodă de la veziriul Murtaza-pașea pentru pace, adevierindă lui Conețpolschii că acéia călcătură a păcii, carea au făcut Abaza-pașea fără știrea împărăției, va plăti cu capul, ca un călcătoriū de pace.

Zac. 12. Și așea omorându împărăția pre Abaza-pașea sugrumatū, s-au rășchirat și gătirea léșilor în vântū, fiindū supărați și slujitorii lor de atâta vreme cu oșteniia la Moscū. Au stătut pace iară între leși și între turci cu înnoitura legăturilor de la soltan Osmanii, adăogându și aceasta legătură între sine pentru tătari, să nu lăcuiască în Bugeagū. Omū Abaza-pașea vestitū cu războaiele asupra Persului și oștean dreptū.

Zac. 13. La anul după aceasta au purces soltanū Murat cu mare gătire asupra Persului și

Într-acelaș an au luat de la perși cetatea anume Răvanul, care apoi, cât s-au întorsă soltan Murat înapoi la Țarigrad, iară au luat-oă cazilbașii pre sama sa. Iară Vasilie-vodă domniia cu mare liniște și pace, fără grije țara, din toate părțile sta toți de neguți-torii și de agonesită. Însă lăcomiia nice pre atunce nu lipsiia, cu dări grele, ce avându lăcuiitorii țărâi vrémi de agonesită, biruia toate acéle greutăți a domniei.

Zac. 14. În Țara Ungurească era mari amestecături între Racoți și între Betlean Isteoan, feciorul lui Betlean Gabor, pentru domniia Ardealului. Ce, au căutată a da locul domniei acéiia Betlean Isteoan lui Racoți, neputându avea agiutoriū de la împărăția Turcului, pentru gătirea lui soltan Murat iară asupra Persului.

Zac. 15. În anul 7145 <1637>, să rădicasă cazacii cu Pavliuc hatmanul asupra lășilor, pentru opreală sa pre Marea Neagră, pre carii Potoțchii hatmanul leșăscă polnii l-au lovită și, închidzându-le tabăra, au dată cazacii viu pre hatmanul său, pre Pavliuc. Și în cesta ană au făcut lășii și o cetate anume Godacul pre Nipru, la pragul cel dentăiū a Niprului, oprindă pre cazaci să nu îmbie pre Marea Neagră, stricându pacea cu turcii, care opreală lor au răsuflată

spre mare pustietate Crăiei Leșești, cu Hmil
hatmanul căzăcesc.

Zac. 16. Tot într-acéiași anū, Cantemir-pașea
cu ordele sale, peste voia hanului, au ieșitū den
Crâm și s-au aședzat iară în Bugeag, care lucru
nesuferindū hanul și mărgândū dodeială și de
la leși, carii legasă cu a doa legătură pren
Conețpolschii cu Murtaza-pașea veziriul, sa nu
hie slobodzi tătarai a lăcui în Bugeagū, făcândū
dodeială Crăiei lor, au ieșit porunca la hanul și
lui Vasilie-vodă, domnului țărâi noastre și lui
Matei-vodă, domnului muntenescū, să margă cu
hanul asupra lui Cantemirū. Deci au venitū
hanul cu oști și au purces și domnii cu îmbe
țărâle asupra lui Cantemir, care temându-să de
hanul, au fugit în Țarigrad, iară ordele lui le-au
luatū hanul cu sine la Crâm. Si de pâră hanului
la împărăție, au perit și Cantemir zugrumat în
Țarigrad.

Zac. 17. După ce au pornitū pre tătari, hanul,
den Bugeag, au lăsatū pre doi soltani, frații săi,
să vie cu dânșii, iară el singurū au purcesū spre
Crâm înainte. Deci cândū au fostū la
trecătoarea Niprului, s-au burzuluitū nohail și au
lovit fără nădejde pre soltani și i-au omorātū pre
amândoi. Și după această faptă, au purces cu
coșurile sale spre Tara Leșască, poftindū de la
leși loc, să să aședze supt ascultarea lor. îmbla

pe la târguri, pen sate, tot câte cu o cruce de lemn făcută la piept, semn de închinăciune. Ce, léşii loc aşea deşert, fără oameni, mai înluntru ţărâi sale neavându, le-au dat câmpii pe Nipru, între Crilov şi între Godac, şi era aproape do 20.000 de nohai orda acéia.

Zac. 18. Care lucru vădzind împărăţia Turcului, iară, cu a doa orânduiala au pornit câţva paşi în prejma lor, la anul după scosul lui Cantemir din Bugeag. Şi iară au venit porunca şi la Vasilie-vodă şi la Matei-vodă, să margă să să împreune cu paşii asupra tătarilor. Deci, de iznoavă au purces Vasilie-vodă cu oşti, al doilea rând, la Cetatea Albă, la adunarea paşilor. Iară Matei-vodă au venit până la marginea ţărâi sale şi de acolo au pornit un serdar cu oşti de la sine, iară el singur s-au făcut bolnav şi s-au întors înapoi. Iară şi Vasilie-vodă şi paşii fără zăbavă s-au întors de la Cetatea Albă înapoi, că pre tătari îi trăsese amu hanul cu blândeţă şi cu făgăduinţă de iertare pentru moartea soltanilor şi-i trecuse Niprul, pre unii în Crâmă, iară pre alţii i-au aşezat pre câmpii Donului. Iară moartea soltanilor mai pre urmă tot n-au lăsat hanul nerăscumpărată.

Zac. 19. Ce, câţi era din singele lui Cantemir mai capete, într-una de dzile, cu

meșterșug i-au împărțit, pre unii la o samă de agii curții sale, la ospățu, văz, doamne, pe alții la alți agi și la masa sa oprindă pre unii. Și la acéia ospățu i-au omorâtă pre toți, câți era Canteniirești mai aproape. Și de atunci s-au stinsă acéia răgulă la dânșii, care era mai frunte decât toate ordele, precum pre aceste vrémi sintă Șirănești. Unul den Canteniirești atunci, anume Azametă-mârza, pre carile 1-am apucat și ieu, dvorean la craiul leșăscă Vladislav, neprilejindu-se la acéia ospățu ce le făcuse hanul, au scăpat den Crâm în Țara Leșăscă și slujia la craiul leșăscă între dvoreani și avea de la craiul leafă.

Zac. 20. într-acesta ană, au luată cazacii Donului Azacul, cetate turcească pre apa Donului, care apoi au dat-o de bunăvoie Moscul turcilor înapoi. Isară au îmblată la acesta mijlocii pentru acéia cetate la Moscă, omă aicea în țară pe acéle vrémi yestită cu neguțitoria în Țara Moschicească.

Zac. 21. Iară întorsul lui Matei-vodă de la margine, mergândă al doilea rândă la Cetatea Albă, n-au fostă fără pricină, ce avându mare neprieten-șug Matei-vodă cu Vasilie-vodă, dendată ce au stătut Vasilie-vodă la domnie, făcuse multe amestecături la pașea pe acéia vréme de Silistria. Deci, s-au temută a merge

Matei-vodă, de acéle amestecături, ce-i amestecasă Vasilie-vodă la paşa şi la Poartă, ce, precum s-au pomenit mai sus, au trimis oaste, iar el singur s-au întorsă la scaunul său.

Zac. 22. Era la împărăţia lui soltan Murat pre acéle vrémi toate trébile şi lucrurile împărăţiei pre doi oameni, carii era musaipi la sultan Murat, unul silihtar, ce era înluntru, care slujbă este de împărăţie foarte aproape, adecă spătar, ce poartă spata or buzduganul după împăratul, al doilea, câzlară-aga, care este pre toată casa împărătească şi pre fete mai mare. Aceşti doi purta toată împărăţia, vezirria înaintea lor era foarte slabă. Cândă să aduna veziriul cu unul de acéia, spun că le săruta poala hainelor.

Zac. 23. Deci, pre unul de acéle capete la împărăţie, pe silihtar-paşa, îl cuprinsesă Matei-vodă cu dările, iară pre câzlar-aga Vasilie-vodă şi ieşia isprăvi si lui Vasilie-vodă de la împărăţie şi lui Matei-vodă, pren chipuri mai sus pomenite. Covâr-şia cu atâta Matei-vodă pre Vasilie-vodă, că avea Matei-vodă şi cu megieşii mare prietinşug, ales cu ungurii. Iar Vasilie-vodă nici cu un megieş, precum am apucată şi noi acéia domnie, viaţa bună n-au avut, den nebăgare samă pre nime den megieşi.

Zac. 24. O, nesăţioasă hirea domnilor spre

lățire și avuție oarbă! Pre cât să mai adaoage,
pre atâta râhnéște. Poftile a domnilor și a
împăraților n-au hotar! Avându multu, cum n-ari
avea nemică le pare. Pre câtu îi dă Dumnedzău,
nu să satură. Avându domnie, cinste și mai
mari, și mai late țări poftescă. Avându țară, și
țara altuia a cuprinde cască și așea lăcomindă
la altuia, sosescă de pierdu și al său. Multe
împărății în lume, vrândă să ia alte țări, s-au
stânsă pre sine. Așea s-au stânsă împărăția lui
Darie-âmpărată de Alexandru Machidon,
vrândă să supuie Țărăle Grecești și toată
Machido-nia, Darie au stânsă împărăția sa, de
au cădzută pre mânule lui Alexandru Machidon.
Așea împărăția Cartaghinii vrândă să supuie
Râmul, au cădzută la robia râmlénilor. Așea
Piră-âmpărată vrândă să ia Italiia, au pierdut
țărăle sale. Așea și Mihai-vodă, vrândă să hie
crai la unguri, au pierdută și domniia Țării
Muntenești.

Zac. 25. Așea și Vasilie-vodă, avându fericite
vrémi de domniie în pace den toate părțile, că și
țara nu era nici cu o datorie îngreuiată, fără nice
o dodeială despre turci, carii avea începută
sfadă cu perșii și într-acéle părți sta cu valuri, au
înce-pută svadă cu Matei-vodă, domnul
muntenescă pentru domniia acei țări, ori că nu-l
încăpea Muldova, ca pre un omă cu hire înaltă
și împărătească, mai multă decât domnească,

ori că siliia să vadză pre fecioru-său, Ionu-vodă, la domnie, care hire au părinții spre feciorii săi, să-i vadză în viața lor ieșiți la cinste. Domnii la domnii pre feciorii săi poftescă să-i vadză ieșiți, boierii la boierii, slujii-toriul să bucură să-și vadză de slujitorie pre feciorul său harnic, pementeanul de hrana pământului pre feciorul său destoinicii pofteste să-l vadză. Ori că l-au îndemnată pre Vasile-vodă mare netocmala și neprietenșug ce avea mai de demult, încă den boierii sa, scoasesă domniia Țării Muntenesti de la împărăție, pre mijlocul lui căzlar-aga și pașii de Silistria, feciorului său, lui Ion-vodă.

Zac. 26. Prostatec îl ținea Vasile-vodă pre Matei-vodă. Deci, avându și pre veziriul în partea sa, au făcut oști de țară¹ și au purces în Țara Muntenescă asupra lui Matei-vodă, lăsindă în scaun pre fecioru-său, pre Ion-vodă. Iară singur au intrat cu oști în Țara Muntenescă, cu știrea veziriului și a pașii de Silistria. Oști avea câteva, iară tot de țară și lefecii și céialaltă oaste, fără puținii sârbi, ce avea în leafă, călări.

Zac. 27. Iară și Matei-vodă, domnul Țării Muntenesti, nu dormiia, ce apărându al său, avea oști și streine, și de țara sa, ales pedestrime, hie cândă avea până la o mie în leafă, fără dărăbanții de țară și călări de ai noștri

moldoveni, acolo mersi în leafă, căroră numele era livinții, și leși călări ținea pururea câte 200 și deosebi unguri călări. Și dideasă știre și la arcalele sale, ce avea la împărăție, de silă ce-i făcea Vasilie-vodă. Deci, cu mijlocele lui silihtar-pașea, bine n-au intrat Vasilie-vodă în ȚaraMuntenească, la o vale care să chiamă Râbna, l-au tâmpinat un ceaușu de la împărăție cu poruncă numai să să întoarcă Vasilie-vodă îndărăptu. Și în urma ceaușului au sositu și o samă de oști a lui Matei-vodă. Zac. 28. Numai ce au căutat lui Vasilie-vodă a să întoarce înapoi, vădzându cartea împărătească și cine era soltanu Murat-âmparatul, nu era de-a șuguire cu dânsul. Deci purcegându îndărăptu Vasilie-vodă, să simețlsă muntenii și în chipul goanei, să gonească pre oștile lui Vasilie-vodă, lovisă la coada oștii. Ce, s-au întorsu apoi oștile de țară și singur Vasilie-vodă și au înfrântu pe munteni si au prinsu câțva vii și au și peritu den munteni câțva. Vasilie-vodă apoi, după acéia au ieșitu îndată den Țara Muntenească, plinindu porunca împărăției și ședzindu câteva dzile la Ploscuțeni, la Putna, de acolo au porriitu pre ceaușul cel împărătescu, iară singur s-au întorsu și au venit în scaună.

Zac. 29. Era pre acéle vremi veziriul Tabani Buiuc, carile ținea cu Vasilie-vodă și pașea de Silistria, iară așea și numai să scoată pre Matei-

vodă să pusesă cu toată voia. Și fără știrea împărătească ieșii de la veziriul isprăvi de domnia Țărâi Muntenești lui Ionu-vodă, feciorului lui Vasilie-vodă. Cum și atunci, dacă au vădzut veziriul împiedecate isprăvile dentâi de silihtariul, au făcut altele, la singur pașa de Silistria, să ducă el singur pre feciorul lui Vasilie-vodă în scaunul Țărâi Muntenești, care lucruri apoi au mâncat capul veziriului, obli-cindă împărăția pen silihtariul războaiele și vârsările de singe între domni, de unde să pogoară. Nice te mira, cum de au putut domnii a îmbla în zarve, fără știrea împărăției și ales la un împărat leu ca acéia.' Deci, să știi că țările pre atunci acéstea nu era așa supuse, ce într-altă voie veghiată și să temea turcii să nu se dea Țara Moldovei în partea lășilor, carii era pre acéle vrémi foarte tare, cât să siia împărăția de sfada lășilor și ales avându amu începute războaie cu perșii, precum ți s-au pomenit. Ce era bucuroși că să sfădescă aceste țări între sine și poți pricepe și pre domniile acéstea așa de îndelungate, 19 ani Vasilie-vodă domnă, iară Matei-vodă până la moarte, aproape de 30 de ai la domniie. Alte vacuri să socotești țărâloră acestora pre atunci.

Zac. 30. Cu al doilea isprăvi de domniia Țărâi Muntenești au socotit Vasilie-vodă cu altă cale. Avându acéia și de la veziriul știre, au

pornit pre lon-vodă la pașea de Silistria cu câțva boieri, să-l ducă pașea în scaun. Și trimisesă înainte la pașea pre Enachie Catargiul vel-postelnic, să mai întărească -lucrurile, păn a veni lon-vodă. Ce, ședzându acolea la pașea Catargiul, așteptându sosirea lui lon-vodă, au simțit lucrurile într-altu chip, că-i agiunsésă pre pașea iară alte porunci împărătești pren silihtariul și-i unsesă osiia și pașii Matei-vodă. Deci, vădzindū Catargiul lucrurile într-altu chip și amirosindū că, cât ari sosi lonū-vodă la pașea, va să-l oprească și să-l trimită la împărăție, au dat Catargiul știre la boieri, ce era pe lângă lon-vodă, amu aproape de Dristor, la un satu și îndată s-au întorsū lon-vodă can cu fuga de grija pașii și au ieșit și a doa ispită pentru domnia Țărâi Muntenești.

Zac. 31. Iară nici cu atâta nu s-au lăsat Vasilie-vodă, ce îndemnatū și de veziriul și ca o nemică socotindū a călca pre Matei-vodă, iară au strânsū oști și cu mai bună gătire, cu pedestrime, cu pusei și iară au purces în Țara Muntenască asupra lui Matei-vodă și cu acéia nebăgare în samă de Matei-vodă, cât aicea în locul său pusesă domnū pre fecioru-său, lon-vodă, în scaunul țărâi, cu boieri, cu ispravnici, cu domniie deplină, tiindū ca-n palmă domnia Țărâi Muntenești. Iară lunecoasă sintū lucrurile războaielor și în puterea lui Dumnedzău mai

multă stau. Nice unu neprietin, cât de slabă hie, cum să nu-l ții nimea, nece-1 țină oștenii cei direpți. Și bine au dzis unul: „Bella momentis constant", adică „Războaiele în clipala ochiului stau". Că atâta era numai să ie acéia războiă Vasilie-vodă și să aședze în domniia Țărâi Muntenesți. Iară roata lumii nu așea cum gândește omul, ce în cursul său să întoarce.

Zac. 32. De care silă n-au putut nice silihtariul a-i trimite alte isprăvi lui Matei-vodă, să nu să de tot descopere cu îmbletele împotiva veziriului, să-i răsaie ceva împărăției cu scârbă în partea sa, că, ales la turci, foarte cu siială sintă toate și cu mare meștersug și taină strică unul altuia, cândă va unul pre altul să-l surupe. Că să pârască a vedere, sie strică, cine începe pâră. De multe ori cu laudă pre neprietinul său mai curundă coboară și ales supt împărăția lui soltan Murat cu mare siială era toți. Iară totdeauna trimite silihtariul pre taină la Matei-vodă, îmbărbătându-l să stea împotiva lui Vasilie-vodă, să-l bată, iară despre scârbă împărătească să nu poarte grije, că ieste grija lui. Deci, și Matei-vodă ș-au strânsă oastea toată și vâdzindă că Vasilie-vodă trage cu ostile sale spre București, nu spre Târgoviște, au coborâtă și elă spre București cu oști.

Zac. 33. Vasilie-vodă, daca au sosită la

Praova, la sat anume Ojogenii, știindă din limbi de gătirea lui Matei-vodă împotriva sa și cu oști câteva și streine și de țară, au făcută sfat acolo la Ojogeni, socotindă și trecătorile apelor și locuri închise de păduri de pen toate părțile și de bâhnișuri, înțelegându pre Matei-vodă că anume locuri ca acelea poștește să dea războiă, fiindă oștile mai tare hiecare la locul său și la strâmtori, împotriva oștilor celor streine hie cândă cei de loc sintă mai tari, au ales cu sfatul să nu treacă Praova, ce să stea acolo la câmpă, să tragă pre Matei-vodă, să iasă cu oștile sale la câmpă. Și alegându-se sfatul, au purces toate ostile lui Vasilie-vodă în jacuri în podgorii, pe supt munți, încotro să bejenise toată Țara Muntenească, de pen toate acéle olate, până în Praova.

Zac. 34. Și așa cu acela sfat — ce svétnici or hi fostă așa de buni de războaie pre atunci — rășchirată oastea pe la jacuri, în loc au priceput Matei-vodă lucrul și îndată au purces spre Praova. Și di-reptă în prejma Ojogénilor, unde era Vasilie-vodă cu corturi, au stătut la trecătoare, dândă știre den câteva pusei ce avea cu sine și îndată au început a trece oastea în vad. Tot călărețul au trecut câte un pedestraș după sine și au stătut în tocmală cu oștile, dencoace de Praova, tocmindă oastea pedeastră cu focul și cu pușcile între oastea

căjăreță și au purces cu toată oastea stolită asupra taberii lui Vasilie-vodă.

Zac. 35. Nu avea de ce să apuca Vasilie-vodă cu oastea rășchirată în toate părțile și așa venire asupra degrabă a lui Matei-vodă și întemeiată. Că oștenii lui Vasilie-vodă, unii venii cu plean îngreuiți, neștiind lucrul ce este, alții spăimați de sosirea oștilor așa degrabă, mai mult de gătire la fuga îndată au stătut, nu de război. Și așa șpârcuită oastea și fără nice o tocmală, au plecat și Vasilie-vodă fuga și toată oastea, câtă nu era dusă în pradă lăsându și corturile, și pușcile, și pedestriimea toată pre mâna lui Matei-vodă. Și de grijea gonașilor, Vasilie-vodă au lăsat drumul pe care Venisă, ce de-a dreptul au năzuit la Brăila.

Zac. 36. La Brăila zăbăvind Vasilie-vodă câteva dzile și Matei-vodă dedésă știre de olac la pașea îndată de izbândă sa asupra lui Vasilie-vodă. Așa de sârgu lucrul, ori cu știrea pașii, ori dentru sine agii de Brăila și de Mecinș sfătuiia să prindze pre Vasilie-vodă, să-l trimită la pașea. Și să nu hie dat știre Stamatie, ce au cădzut apoi stolnic la Vasilie-vodă și la alte domnii pre urmă și postelnic mare, ar hi încăput Vasilie-vodă la prinsoare. Ce ședzându sară la masă, i-au dat știre și de la bucate s-au sculat, pentr-o grădină, peste un gard, suind de pe

spinarea unuia din slujitori și acolo i-au scos calul și au ieșit cu fuga din Brăila, la Galați, lăsându toate în Brăila, câte nu rămăsesă la Ojogeni.

Zac. 37. Înțelegându Ion-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, poticala tătâne-său în Țara Muntenescă, au strânsu boierii ce era puși la boierii pe lângă sine și le-au dzis, cum el, nefiind de domnie, pentru slabă sănătate ce avea (că era Ion-vodă omu slabu și deznodată și de mâni și de picioare, cum n-ar hi fostu feciorul lui Vasilie-vodă, care era ca un leu și la hire, și la trup), iară tătâne-său lasă scaunul domniei. Și au venit Vasilie-vodă iară în scaun.

Zac. 38. Iară Matei-vodă jeluindu-se și la împărăție de pradă ce făcuse oștile lui Vasilie-vodă și la megieși, să-și întoarcă călcătura ce făcuse Vasilie-vodă Țărâi Muntenesti, legasă cu Racoții cneadzul Ardealului, tatăl lui Gheorghe Racoți, lucrul, fiindu și Racoții rănit cu nebăgarea în samă megieșii lui de Vasilie-vodă, au pornit nește oști asupra lui Vasilie-vodă, cu Ionu-vodă Moghila, feciorul lui Simion-vodă, carele era la Ardeal aședzat, după războiul de la Ștefănești, care era între feciorii lui Simion-vodă și între feciorii lui Ieremie-vodă pentru domniia țărâi. Și amu până în Troțuș coborâți ungurii și oștile muntenești pân la

Milcov sosiți, au schimbată Racotși sfatul cu Matei-vodă. Ori temându-să de împărăție, înțelegându patima veziriului, ori alta socoteală le-au venit, au întorsă și pre Ion-vodă cu oștile îndărăptă și s-au întorsă și muntenii. Ieșisă casa lui Vasilie-vodă spre Huși de spaima acéia. Și pre vremea cobo-râtului acestor oști asupra lui Vasilie-vodă, au pe-rită și Gorgan, și Sămăchișă căpitanul și Cârste visternicul, den prepus de la domnie pentru vicleșug.

Zac. 39. Deci după aceste zarve, numai ce i-au căutat a sta lui Vasilie-vodă la pace, vădzându și primejdia veziriului, curundă după acéia, să nu să mai ațițe lucrurile asupra sa. Cum n-ar hi fostă fără primejdiie Vasilie-vodă atunceși, de n-ar hi stătut împărăția după lucrurile împotiva perșilor, care curundă după acéia au purces cu toată puterea asupra Vavilonului. Ori de la cei doi megieși n-ar hi fostă fără răscoală, de nu s-ar hi spăimat Racotși și Matei-vodă cu moartea veziriului. Și sta în cumpănă soltan Murat, asupra Azacului va merge, că încă nu-l didésă moscalii, au asupra Vavilonului. Ce, viindă cu acéia veste Isară. că or da Azacul moscalii, au purces asupra Vavilonului. Iară până a să înțelege purcesul, aceste țări era supt grije că va veni împărăția spre aceste părți cu oști. Fost-au aceste zarve între Vasilie-vodă și între Matei-vodă în anul

Zac, 40. Iară primejdia veziriului Tabani Buiuc, anume cum au venit, de au perit de soltan Murat, așa au fostu: după răszipa de la Ojogeni oștilor lui Vasilie-vodă, face Matei-vodă ardzehal, adecă răvaș de jalobă, la singur împăratul și aflându omū de acéia treabă, să dea acéia jalobă la singur împăratul, au purces omul acéia cu cărțile și, știindū rândul, au păzit cândū au ieșit împăratul la primblare cu vânătoare la câmpū. S-au făcut omul a merge de olac pe denaintea împăratului, anume să-l vadze. Și așa vâdzându-l împăratul mângându tare, au trimis de l-au oprit și au pus de l-au întrebatū de unde vine. El au răspunsū că vine den Țara Muntenească cu cărți la împărăție, să știe împărăția de mare vărsare de singe si pradă ce s-au făcut în Țara Muntenească de Vasilie;vodă, care au venitū cu oști asupra lui Matei-vodă. Înloc au trimis împăratul de i-au luat cărțile și au cetit ardzahalul cel cu jalobă asupra lui Vasilie-vodă, pomenindū că să laudă Vasilie-vodă că are isprăvi de la veziriul, să hie domnū și în Țara Muntenească, și în Țara Moldovei. Atunci au avut vréme silihtariul asupra veziriului, căindū țărâle, cum să strică ele în desine și să pradă. De care jalobă focū s-au făcutū împăratul, soltan Murat pre viziriul, înțelegându că de la veziriul să coboară acéle

amestecături. Ce, dentăiau trimis pre omul cu toate acéle scrisori, să vadză și veziriul. Ce, au dzis silihtariul cătră împăratul ca omul îndată va peri de veziriul. Deci, i-au dat hasăchii și i-au învățat singur împăratul: „Pre acestū omū iară să-l aduceți la mine”. Și așea au fostū: l-au dus hasăchi la veziriul și dacă au înțeleș veziriul, au vădzutū că este rău de dânsul. Au vrut să oprească pre om, ce hasăchii i-au spus porunca care au de la singur împăratul, să-l ducă pre omul iară la împăratul.

Zac. 41. Scosesă veziriul daruri hasechiilor, să lasă pre omul la dânsul, ce nu s-au cutedzat hasechii de silihtariul a face peste poruncă. Iară să nu hie fostū omul de fațe, putea să tocmască veziriul lucrurile sale, dzicândū că au fostū un marghiol de cei de Țarigrad și au spus menciuni, că de aieste să fac multe la turci sau s-ar hi uitatū la împărăție, care de lucrurile a toata lumea gânclindū, céle mai mănunte le trece cu gândul. Ce, păziia acestū lucru silihtariul, să nu scape vréme ca acéia asupra veziriului. Și înnoindū scârbă împărăției silihtariul, au chemat pre veziriul împăratul și după mustrare că strica țărâle fără știrea lui, l-au omorât. Și așea au ieșit veziriului aceluia zarvele între domni. Aceste am înțăles de la boieri bătrâni de sfatū pre acéle vrémi.

Zac. 42. Curundă după aceste svade cu Matei-vodă, să potoale Vasilie-vodă sunate zarvele, pre fecioru-său, pre Ion-vodă, l-au tremis la Țarigrad, undeși s-au săvârșit și viața nu pestiți ani. Și s-au săvârșit într-acești ai dzilele și doamna dentâi a lui Vasilie-vodă, fata lui Bucioc. Și după moartea doamnei, au trimis Vasilie-vodă pre Catargiul în Țara Cerchijască și de acolo i-au adus doamnă, fata unui mârzac de ai lor, cu care au trăit apoi până la săvârșitul său.

Zac. 43. în anul 7143 < 1635 >, au luat sultan Murat Vavilonul cu mare vărsare de singe de la perși, după patru luni den ce dzi începuse a bate orașul. Spune istoriia să hie fostă 30.000 de oșteni în Vavilon. Ce, acéie gătire făcuse și sultan Murat asupra perșilor, cât singur Vavilonul. Iară tot Mi-siriul¹ și pașii ce sintă peste arapi i-au pornit despre Marea Roșie, de au lovită și dintr-acolea Țara Persului și le-au luat turcii și dentr-altă parte o scală foarte mare. Și așea îndoită Persul, n-au putut da nici un ajutor Vavilonului.

Zac. 44. Sultan Murat într-acolea zăbăvinduse cu oștile, iară aicea, în ceste părți, sta fericite vacuri și liniște și pace întemeiată den toate părțile, fiindă în pace amu Vasilie-vodă și cu megiașii. Și în-tr-acești ani au zidit Vasilie-vodă

și lăudate mănăstiri, și aice în orașul Lêșilor, întâi supt numele a trei sfinți învățători a besericii, ce să dzice Trieh Svetitelei, mai pe urmă mănăstirea, a doa mănăstire, a Golăi, cu făptură, cum să vede, peste toate mănăstirile aici în țară mai iscusită. Golăe îi dzic pre numele unui boier iu, anume Golăi, carele într-acela loc au avută făcută o besericuce de piatră. Și în cești ai au adus Vasilie-vodă și moaștiile a sfintei prepodobnei Paras-chevei, în anul 7148 <1640>, căriia svinte viața și de pe ce locuri au fostă, să citește viața ei petrecută cu mare dumbledzăire în Minei, în luna lui octovrie, în 14 dzile.

Zac. 45. Aceștii domnii au făcut ca de iznoavă și curțile céle domnești în Iași, casele céle cu cinii, grădini, grajdiuri de piatră, tot de dânsul sintă făcute. Și multe locuri au așădzat, care au stătută multe vrémi stătătoare. Că de a fostă cândva vrémi fericite acestor părți de lume, atuncea au fostă. Plină Țara Leșască, oi dzice, de aur, la care pre acéle vrémi curea Moldova cu boi de negoț, cu cai, cu miere și aducea dintr-acéia țară aură și argintă. Oi putea dzice că săracă nu să afla pre acéle vrémi, doară care nu-și vrea să aibă. Țara Leșască la acéia scară de fericire să suisă, precum și singuri Lêșii dzic și scrisorile lor, care nici o crăie pre acéle vremi nu era deopotrivă; în bine și în dezmiardaciune

pre atunci lășii, și așa și țara noastră.

Zac. 46. Iară di pe acéle vrémi să cunoaște paharul lui Dumnedzău aproape de schimbare și curundă spre alte mai cumplite vrémi. Că era la mare zbur-dăciune țărâle aceste. Si care țări să suie pre la mare bivșuguri, zburdeadză hirea omenească peste măsură, și zburdăciunea naște păcatul și pre păcatul urmadză mânia lui Dumnedzău. Așa Tara Lășască era la mare zburdăciune, așa și aicea țara și singur domnul Vasilie-vodă, cu silă a câteva case de boieri, luându-le fetele peste voia părinților la țietorie. Iară oamenii de casa lui, nepoții lui Vasilie-vodă, ca mai mare sile făcea, luându băieții oamenilor în silă la curvie, care toate fapte mai pe urmă s-au arătat cu mare osindă asupra casei lui Vasilie-vodă.

Zac. 47. În cești ani, după ce au așădzat sultan Murat Vavilonul spre împărăția Turcească, s-au întorsu în Țarigrad și să gata tare asupra lășilor, să răscumpere rușinea lui sultan Osmană, deșchi-dzându-și calea pen Ardeal, să lovască peste munți de-adiréptul spre Liov. Ce, i-au tăiată atunci curund puternica mâna lui Dumnedzău dzilele. Și după moartea lui sultan Murat, au stătu în locul lui sultan Ibraim, frate-său, omă dat cu toată hirea spre zburdăciuni. Și cu împărăția lui, iară au

hălăduit țărâle acéstea de răscoale.

Zac. 48. Începuse în cești ani Racoți cel bătrân svadă cu némții, căruia era orânduită oaste și de aice, de la noi den țară și den Țara Muntenească. Ce, n-au ținut multă aceia sfada, curundă au venit la tocmală cu împăratul nemțască. Iară prădasă câțva loc cu ai noștri în Ungurimea de Sus. Apostol de Orheiă au fostă serdară într-acéia oaste cu Racoții.

Zac. 49. În anul 7153<1645> au făcută și nunta fiicăi sale Vasilie-vodă, cei mai mari, doamnei Măriei, după cneadzul Ragivil, om de casă mare, den cnédzii Litfei. Numai, cu ce inimă și sfată au făcut acéia casă după omă de lége calvinească, care este scornită de un mitropolit de Fiandra¹, de supt ascultarea papei de Râmă, peste legăturile săboarelor cu multe dumnedzăirești minuni legate. Iară calvinul numai pre singure pohtele sale trupești, osebite de sfânta săbornică besérecă au scornită acéia lége, la care, ca la o lége slobodă, în puțină vréme au cursă toată Fiandra și Englitera. De mirat au rămas vacurilor această casă, cum au putut suferi inima lui Vasilie-vodă să să facă. Și multă vréme s-au frământ-tată acestă lucru în sfat și câțva boieri pre atunci apăra acest lucru, să nu hie, ales Toma vornicul și lordachie visternicul, care capete de-abea de au avut

cindva această țară, saude va mai avea. Ei dzice lui Vasilie-vodă și pentru legea rătăcită și un lucru nu fără grije despre împărăția Turcului. Iară Tode-rașco logofătul și Ureche vornicul sta asupra aceștii minte să să facă.

Zac. 50. Avea Vasilie-vodă pozvolenie de la turci, ce era acéia voie din bani, nu din inima turcilor. Și așea s-au făcut nunta aicea în Iași, la care câțva domni den Țara Leșască, singuri cu chipurile sale au fost, cu curțile lor și Pătrașco Moghila, feciorul lui Simion-vodă, mitropolitul de Chiev. Iară soli trimiși era de la Racoți cneadzul Ardealului, Chimini Ianaș, cu daruri și de la Matei-vodă domnul muntenescu, singur Ștefan mitropolitul Țărâi Muntenesti și Radul logofătul și Diicul spătariul că să împăcase amu domnii între sine.

Zac. 51. N-au lipsită nemică den toate podoabe, câte trebuia la veselie ca acéia, cu atâte domni și oameni mari den țări streine. Meșteri de bucate, aduși dintr-alte țări, dzicături, jocuri și de țară, și streine. Curtea podobită toată și strânși boierii și căpeteniile țărâi, feciori de boieri, oameni tineri la alaiuri, pe cai turcești cu podoabe și cu pețiene la șlice. Și așea cu petrecanii trăgându-se veselii câteva săptămâni, au purces cneadzul Ragivil cu doamna sa în Țara Leșască, cu dzește foarte

bogate.

Zac. 52. La anul, simțindu-se Crăiia Leșască în virtute, îndemnat de papa de Rimă și de venețiani, carii avea dodiiială de la turci la ostrovul Critului, au făcut sfat cu senatorii craiul Vladislav, numai să înceapă sfadă cu turcii, adecă cu împărăția lor, de care gătirea lui și la ce au ieșit apoi acéia sfat, ceti-vei povestea mai gios la rândul său. Iară soli trimițându la toți craii creștinești craiul leșescă, aice la Vasilie vodă, pre cneadzul Ragivil au lăsat soliia cu această treabă, fiindu viitor Ragivil, la anul după nuntă, la socru-său, aicea în țară. Care soliia au credzut Vasilie-vodă îndată și au priimit să fie una cu lésii, cât și birul amu oprise a anului celuia și pornisă pre aga birului fără bir, răspundzindu-i că nu s-au putut strânge birul pentru sărăcia oamenilor. Ce, dacă au stătit la voroava cu boierii pentru opritul birului și într-un rânclă și într-altul, spun să hie dzis Petri-ceico vornicul de Țara de Sus pre carele îl ținea ei mai prostatec dentr-alții în sfat: „Eu ași dzice să nu oprim noi birul, păn nu om vedea că trec lésii Dunărea”. Și acéia cuvântu au intrat îndată în gândul lui Vasilie-vodă și au răpedzitu după aga și l-au oprit la Galați, până au gătitu birul și l-au încărcat și l-au pornitu. Așea ferescă pre domni și țărăle voroava cu svatul de primejdii. Că pentru acéia au dat Dumnedzău sa aibă

împărații, craii, domnii, cârmui-torii țărilor, să aibă svétnici pre lângă sine, cu carii vorovindū o treabă, să frământa cu voroava lucrul unul una, altul alta răspundzindū, să lămurește lucrul care este mai spre îndemână. Iară ce fac domnii singuri den gândurile sale sau den șoapte, rar lucru iese la folos, că încă în lume omū n-au născutū până acmu ca acéia, să nu-i trebuiască voroava cu svat, că deși gâceste cârmuitorul câte o treabă, încă tot să nu să încreadză c-au gâcitū, până nu să întărește părerea lui cu voroava si altor părerii. Deci, ce ai gânditū că este bine, dacă să mai tocmescū cu gândul tău, ce ai gânditū că este cu cale, încă a doi sau a trei socoteala, fără greș pre acéia lucru să stai, că nu te va înșela. Iară ce-ți pare numai a singur că este bine și alții toți dzic că este într-altū chip, să nu crédzi acéia socoteală, că te amăgește. Multe lucruri ne păru că sintū gâcite, iară apoi, dacă mai lași vremea socotelii, afli departe, mai pre urmă, într-altū chip. La mulți domni mare smentele am vădzutū den șoapte sau nesfătuit, amu în vacul nostru. Fără sfatū au făcut Vasilievodă lovitul tătarilor la Brătuleni pe Prut și apoi prada a toată țara, nespuse de agiunsū cu câtă robie și plean, dentr-acéia faptă au venit asupra țării. Și așea și Duca-vodă sfātuindū numai cu unul pentru cartea la hanul și-au stricat domniia, den care maziliie mare răsipă și greutăți asupra țării au venit, care era foarte în stat bun pre

atunce și gata lucrurile să rădăce numai cu o orânduiala datorii țărâi toate. Iară den céia maziliia a domniei dentâi a Ducăi-vodă, s-au prilejit trii înnoituri de domnie; una la Belgrad, a Dabijeii-vodă, după care, neplinind anul, a murit Dabijea-vodă, altă domnie tot într-acéiași an, domniia dentâi a Ducăi-vodă, a treia a lui Iliiaș-vodă, cu mare răssipă. Deci trei domnii câte 500—600 de pungi de bani la înnoituri, tot într-un an, cum au putut hi bine? Așea cu șoaptele, numai cu unii nu cu sfat, au făcut și Petreceico-vodă¹, de au lepădat, fără de nice o nevoie domniia țărâi și s-au dus în Țara Leșască, den care faptă să stinge Țara Moldovei astăzi.

Zac. 53. Cneadzul Ragivil, după zăbava sa peste câteva săptămâni în Suceavă, la socru-său, la Vasilie-vodă, pre doamnă sa au pornit pe la Sneatin spre țara sa, iară el singur au lovit pen Ardeal, pe la Racoții, cneadzul de Ardeal, tot cu acéle trebi, pentru rădicarea lor asupra împărăției Turcului.

Zac. 54. Înțeles-am din boieri bătrâni, cum să hie vrând Vasilie-vodă la Suceavă să-și despartă fata de domnu-său, Ragivil, ce n-au priimit ea, doamna Mărie, fata sa, dzicându tătâne-său să fie socotit întâi lucrul, nu mai pre urmă.

Zac. 55. Și cu vrémile până aice istovim o parte de domnie a lui Vasilie-vodă, că până aice, pre cât au fostă fericită domniia aceasta, cu atâta mai cumplite vrémi s-au început de atunce, den care au purces den scădere în scădere această țară până astăzi.

Capulă ală șeptesprădzecè

Âncep. 1. De vréme ce scriitorii cei streini pe lângă poveștile sale n-au trecut cu pomenirea și de lucrurile țărâi noastre Moldovei și cât știm de lucruri trecute în țara noastră, mai multă dintru dânșii știm, cu cale este și noaă a pomeni de vrémile lor, ales povestea lui Hmil, hatmanului căzăcesc, de la care vrémi (ahă) s-au început si râul nostru, în care până astăzi ne aflăm cu acestă pământă la cumplete vrémi și Dumnedzău știe de nu și peste vacul nostru trăitoare.

Zac. 2. Izvorul a tuturor răutăților și pustiității acestor părți, începutul căderii și împușinării Crăiei Leșești, răssipă și pustiitatea și cazacilor, stângerea și țărâi noastre.

Zac. 3. Iară mainte de ce om începe a scrie rădicarea cazacilor cu Hmil hatmanul lor asupra leșilor, stăpânilor săi, a pomeni de cazaci, ce neam sintă și de când sintă supt acestă nume cozac, cu cale că va hi am socotit, audzând pre mulți întrebându de acestă nume a lor, de unde și de cândă ar hi. Deci mulți au dzis că numele lor cozac ar hi de la unu neam ce este peste apa Volghăi, anume cassac, ce acéle deșerte povești sintă.

Zac. 4. Sint cazacii de neamul său ruși, rămășițele de oșteni a cnédzilor rusești, pre carii cu îndelungate vrémi, supuind craii leșești și cădzând și Chio-vul, scaunul Rusii, pre sama leșilor, ei pe Nipru în gios și pe de céia și pe de iasta parte, trăia supt ascultarea crailor leșești, slobodzî de vecinătate, în chipul oștenilor, cu hrana sloboadă pe Nipru, ori cu vânătoria la câmpi, ori cu pascăria până la pragurile Niprului, unde are Niprul în trei locuri praguri, așa den hirea locului făcute, de cade apa de pe stinci, ce sânt în fundul apei, la loc mai gios. Care locuri nici un fél de vasă a trece nu poate, iară vasele lor și acéle a lor încă cu mare grije trecu și de multe ori pe uscată trag vasele, până trecu acéle locuri. Și așé trăia până în dzilele lui Avgustă-crai.

Zac. 5. Acela crai leșăscă vădzându-i oameni cu viață direaptă de oșteni, i-au tras și la lefe și le-au făcut și căpetenii cu tocmală și în rândul său să fie volnici a să buluci și a să oști împotiva tătarilor, ca o pază să fie Crăiei Leșăști, că dodia tatarăi marginile țărâi lor și pre atunce. Și de pe sprinteniia lor, fiindă oameni sprinteni și sălbateci, li-au dzis cozacă, adecă capră sălbatecă, sau că îmblândă ei la câmpi după capre sălbatece si în luncile Niprului, le-au venit acestă nume de atuncea, de le-au dzis cozacă, adecă căpraș. Care nume

și la leși, la o samă de oaste, ales steagurilor ce sintă mai sprintene, le dzic steagurile Căzăcești și până astăzi.

Zac. 6. Apoi Ștefan Bator craiul leșăscă și mai mare aședzare le-au făcut cazacilor, dându-le și hatman să aibă, cu steag, cu doabe, cu trâmbiță și după voia lor să-și aleagă hatmani. Și le-au pozvolit și i-au întărit să facă și vase de Marea Neagră și să facă cazaci răiestrovi, adică de catastiv, până 40.000 de oameni și loc să aibă scaunul său, un ostrov la Nipru, în care este o mănăstire mare, cu câteva alte mai mănunte bescrici, anume Trăhtămirov. Și aceasta este începătura oștilor lor, după ce cădzuse cnezii rusești, de o sută și 50 de ai încoace.

Zac. 7. De pre acéle vrémi, multă nevoie făcea cazacii Crâmului și Țărâlor Turcești, până și Anadolul nu hălăduia. Sinopul, Tropezonul, cetăți mare le-au luat în câteva rânduri și alte orașe mai mici și den-colo de Marea Neagră și dencoace, Varna, Misăvriia, Ahilo, până la Aitos și la Pravadiia pururea prada. Și au lovit și până aproape de Țarigrad, la Eni-Chioi, pre Boază, pre scursura céia, cu care să scură Marea Neagră în Marea Albă, supt cetatea Țarigradului. Și așa dodiind împărăției Turcești, venia de la turci ponoslu pentru prădzi

ce făcea cazacii în părțile lor. Acéle socotindă de la o vréme léșii, pentru să nu strice pacea cu împărăția Turcului, face cazacilor mare strânsoare, oprindu-ide pre mare, care hrană o deprinsesă ei, cu mare dobânde și avuții ce scotea de acoloa. Și cu acéle avuții zidiia beserici de piatră, mănăstiri, cât o mănăstire la Chiev, căriia dzicū Arhanghelii, stă și până astăzi cu o boltă, cea den mijloc, foarte mare și toată bolta acoperită cu scânduri de aramă galbănă și poleite scândurile cu aur. Și pentru să-i oprească de tot, să nu îmbie pre mare, au făcut léșii o cetate, anume Godacul, la pragul cel dentâiu a Niprului, și ținea acoloa câte 2.000 de némți, pedestrime cu pusei, pentru opreală lor, care era foarte cu mare sită cazacilor, ca unor oameni carii altă hrană nu știé, fără oștenia. Și den céia opreală s-au rădicat în câteva rânduri împotriva léșilor, cu Nalivaico hatmanul, apoi cu Sulima, mai pre urmă cu Căzima, hatmanii lor, ce tot îi răzsipea hatmanii leșăști. Până vădzându neticneală cu dânșii, le rădicase și hătmăniile, să nu hie și le trimite câte doi domni comisari mai mari și aceia comisari le făcea giudeță și-i cârmuia. Și cu vremea și alte volnicii le-au stricat toate, cât nu era cazacul cu nemică volnic.

Zac. 8. Așea s-au tras asuprelele lor până la Vladislavŭ-crai, în anul... Acela Vladislav, craiul

leșescă, precum s-au pomenit și mai sus în capul al 16, vădzându-se crăiia în virtute, după atâte izbânde și asu-pra Moscului, cumu-și era așea că mai fericită Crăiia Leșască și în tărie și în tot binile și bivșuguri nici la unu craiū n-au fostū, cum au fostū pe atunce. Pentru acéia bine dzice un dascāl: „Si qui sunt in superiore valetudinis gradu, dum in eodem permanere non possunt, cadunt in deterius”, adecă „Céia ce sintū în scara virtuții acea mai de sus, neputându a sta tot într-acéle stepene, cad foarte la mare slăbiciune”. Așea toate împărățiile, cândū prea să suie la mare tărie, neavându loc să să mai sus suie, cad și purced îndărăptū, cum vedem și Crăiia Leșască.

Zac, 9. Avându acéia crai Vladislav și praxis, adecă știință, ce sântū turcii, cu războiul de la Hotin cu sultan Osmanū, la care războia fusese singur el cu sine, trimis de tată-său, Jigmontū, craiul leșăscū, îndemnatū de papa de Râmū și de venețieni, cu mare făgăduință și cu bani gata de la papa, de anū în anū, pre 12.000 de oaste leafa de la sine și venețienii avându cu turcii începute războaie la Critu, au pus gândul craiul leșăscū numai să înceapă sfada cu turcii. Pentru care treabă și singur împăratul nemțăscū au mărșū, de s-au adunatū la Vratislav, în țara Silezii, care țară împăratului nemțăscu să hotărăște cu lēșii, și acolea, după aședzată

voroava cu împăratul, i-a orânduit Neamțul 12.000 de oaste nēmțască, făcându știre și papa, și împăratul pe la toți crai creștinești, cum este craiul leșăscu ales să hie la toată creștinătatea ghenereal, adecă purtătoriu de oaste împrotiva Turcului.

Zac. 10. Deci întâi Hișpanul o sumă de bani i-au orânduit la crăiia lui de la Neapoli, că să rudiia Vladislav cu împăratul nēmțăscu și cu craiul Hișpanii, fiindu feciori dentr-o nepoata împăratului nēmțăscă. Șfedul iarăș făgăduise 6.000 de oaste și împăratul moschicescū 20.000. Acéle toate vădzând gata Vladislav, au trimis și la cazaci și au chemat la sine pre unu căzacū bătrân, anume Barabaș, și pre Umil, care era pre atunci diiac ostiilor, cum dzicū ei, pisar. Dacă au venit Barabaș și cu Hmil la craiul, cu dânșii au tăinuită cu multe voroave craiul, pentru gătirea lor, pentru Marea Neagră, pentru locuri pe lângă mare. Si au aședzat cu acei amândoi și dintr-acolè toată gătirea, dându cu uricū lui Barabaș hăt-măniia pre cazaci, cu steag pre obicei bătrân și lui Hmil pisariia de oaste, dându-le și câtăva samă de bani gata, să facă vase și ce ari trebui de aceia cale. Și așea gătindū toate craiul, înșălat de domni, carii toți îi făgăduia că or priimi acela sfatū și oastea nēmțăscă amu sosisă păn spre Liov, iară ascunsă giudéțul lui Dumnedzău toate

gândurile omenești le strămută, lipsiia numai săimul, pre obiceiul cra-iei, să fie cu sfatul tuturor și pentru cheltuiile și pentru încălecatul lésilor. Deci, la săimū au stătit lésii împotiva craiului, întrebându pre crai ce pricini ari avea începăturii de sfadă cu turcii, aducându-imate primejdii strămoșului său la Varna1 banuin-dū pre crai că li-au băgatū oști streine în țară, fără știrea lor și cum acéle țări streine numai deodată or da ajutor, apoi ari cade sfada numai pre dâșii. Și să prilejise de murise și hatmanul lor cel vestit, Conețpolschii. Și așe împiedecat craiul, cu lucru gata, s-au poftit la leși să-i pozvolească, cu cheltuiala lui, cu oaste streină, să margă asupra turcilor. Au strigat cu toții, în gura mare, că cât va trece hotarul, or rădica altūcrai. Deci, numai ce i-au căutat a să surupă toate nevoințele a craiului și a merge în vântū.

Zac. 11. S-au tras cuvântul în Țara Leșască păn astăzi, cumū craiul, dacă au vădzutii că-i stau împotiva lésii la acel gândū a lui, în pizma lor au îndemnată pre cazaci să se rădice asupra lésilor, cum s-ari putea a-și cerca lucrul. De față am fostă la Bar, împlăni la școală, la carte, cândă au trecut pe la Bar canțelierul cél mare, anume Osolinschii, om foarte de la inima craiului și mare cap, întorcându-se de la Chievă, unde s-au făcut a merge la moaștile

sfinților ce sântă la Chievă pentru boala lui la picioare. Și de la Chiev au îmbiat pe la câteva orașe Căzăcești și la întorsă au venit pe la Bar, unde era scaunul hatmanii. Era hatman mare, pre urma lui Conețpolschii, Nicolai Potoțchii. Au ședzut vro trei dzile acolo la ospăta, la hatmanul, canțeleariul și sa mira oamenii ce era mai căpetenii, cum nu țin minte să vie una canțelar, să îmbie pen Ucraina. De ieste așa, c-au îmbiat cu acéia treabă, nu știu, iară la ce am fostă de față, scriu.

Zac. 12. Cazacii, macara că alte oști streine, după ce s-au răsipită lucrul si gătirea craiului, cineși în țărâle sale să întorsesă, iară ei tot păziia treaba lor și lucra la vase bărbatește cu banii craiului și să gătiia pre mare. Până oblicindu hatmanul Potoțchii că tot să gătescă cazacii, și supt mână hatmanilor sintu toate părțile acéle, au scris la Barabașă, să părăsască acesta lucru, să-și aducă amente patimile lui Pavliucă și lui Suliina. Deci Barabașă, ca un omă bătrână, vădzândă cartea hatmanului, au lăsat lucrul mai în slabă, socotindu cea de apoi. Iară Hmil tot îndemna bărbatește și pre Barabașă, și pe alți polcovnici, până au trimis hatmanii leșești Potoțchii și Calinovschii, de le-au arsă toate vasele, multe amu gătite de apă. Și au început a veni de la starostii cei leșăști de la margine pâra la

hatmani pre Hmil pisariul.

Zac. 13. Avea Hmil danie de la crai, lângă Cea-hrin, unu locū de odaie. Acolea făcându-și și besérecă lângă odaie și adăugându-să oameni den dzi în dzi, s-au făcut slobodziie, anume Subotov, loc de o milă de la Ceahrin, în câmpi, pe apa Tiasmănului. Și starostiia Ceahrinului fiindū pre sama lui Conețpolschii Horunjii, feciorului lui Conețpolschii hatmanul, ispravnicul lui, anume Ceaplinschii, totdeauna pâria pre Hmil pisariul la stăpănu-său pentru Slobodzia acéia Subotov, dzicândū: „Pentru ce să ție un mujicū târguri?” Și așea prilejindu-să lui Horunjii, stapănul Ceahrinului, a trece cu oști asupra Orului, unde multū pleau au luatū de la tătari și au prădatū atunce ce era pe lângă Ori pre nohai și la întorsul său, au venit la starostiia sa în Ceahrin. Și acolea ședzândū peste câteva dzile, pre gura ispravnicului său, lui Ceaplinschii, au închis pre Hmil și i-au luat și târgșorul lui, carile mai sus pomenim, Subotov, și l-au dat pre sama lui Ceaplinschii. Și de nu 1-ar hi scos un leah den slugile lui Conețpolschii, o slugă bătrână, anume Zațvilinovschii, amu îl pusesă în proașcă, să-l omoară. Ce, hălăduindū Hmilū, pentru rugămentea lui Zațvilihovschii, de moarte, dacă au purces Horunjii, feciorul lui Conețpolschii hatmanul, de Ceahrin în sus, n-au răbdatū Hmil, ce au dzis: „Luatu-mi-au

Ceaplinschii Subotovul și tot ce am avut, iară sabia den mână nu mi-au luat". Și peste puține zile au lăsat Ceahrinul și s-au dus peste Nipru, în olatul Periaslavului. Acolo oblicindu-l hatmanii leșești, au scris la polcovnicul de Periaslav, să-l prindză. Ce, fiindu-i polcovnicul de Periaslav prietin, i-au dat cale. Și așea neavându loc nici peste Nipru, au scăpat la cazacii de la praguri și de acoloa, fără nice o zăbavă, s-au dus în Crâmă, la...1 hanul Crâmului și, la adunarea sa, i-au dzis hanului aceste cuventé:

Zac. 14 „Crăiia Leșască cât și ce slujbe are despre noi, nime ca Crâmul nu este martor. Cu noi lășii ș-au lățit crăiia, cu noi nu bagă în samă nice o împărăție, în nedejdea noastră mai multă să rădică asupra împărăției Turcești și Crâmul să-l ia de la turci cătră crăiia lor amu este gata. Iar ce bine au cazacii și ce volnicii de la dânșii? Robii în Crâm au mai bună viață! Ce-ți adu aminte, luminate hane, slujba noastră, care o am făcut moșului tău, lui Șaan Ghieri-sultan. Nu lepăda de la tine mare izbânde și vestite în toată lumea, nu te lăsa de mare avuție și dobânde, care în puțină vreme pren noi Ț-or veni la mână. Nu lăsa să să mai întărească neprietini! tău și călcătoriul de volm'ciile noastre, Leahul. Au nu vedeți că v-au început a vă călca și pre voi lășii? Câmpii, cât țin între

Nipru și între Nistru, ei stăpânesc cu cetele lor. Bugeacul, cu oamenii săi, în toate dzile îl pradă. Conețpolschii Horonjii v-au prădat până în Or, în ceste dzile. Aceste toate începături sântu. Iată cărțile craiului! Citiți-le, ce ne scriu, să lovim Crâmul, să cuprindem marea. Iară de te vei, îndoi, hane, și n-pi avea la tine credință, feciorul meu la curtea ta zălog oi pune".

Zac. 15. Muātu au statut hanul îndoit după aceste cuvinte a lui Hmil și căuta la ce ari ieși solii ca aceia. La Hmil era cărțile crăiești, cele ce didesă cazacilor pre Barabaș și pre dânsul la Varșeay, supt vremea gătirei asupra turcilor, precum s-au scris mai sus și le furase de la Barabaș Hmil. Iară tot nu priimiia hanul, ce Togai-bei, care era pre atunci bei la Or, au luat asupra sa lucrul, dzi-când hanului: „Dzi că fără știrea ta au fugit niște nohai". Și așea aședzându cu hanul Hmil toate legăturile, au purces depreună cu Togai-bei, deodată cu oaste ca 7.000 de tătari, însă tot într-ales oșteni.

Zac. 16. Potoțchii hatmanul leșesc înțelegându de scăparea lui Hmil la praguri și de turburări care au început a face între cazaci, până nu s-ari îngloti cazacii, să să lățască în amestecături, au purces din Barū spre Cercaz pre Nipru și cu al doilea hatman Calinovschii, dzicându aceștii cuvântu: „Șérpele, până nu ridică capul din iarbă, să-l lovești". Ce aceia iarnă l-au apucat

acolea, cât n-au putut trage oștile nici într-o parte, ce i-au căutat a ierna pre Nipru, pren olatele Cercazului și a Caniovului până în primăvară. Și cât s-au dezvărat, îndată den 8.000 de oaste ce avea hatmanii leșăști, într-ales au orânduit 3.000, cu fecioru-său, Ștefan Potoțchii, pe us-cat și 1.000 de némți și 3.000 de cazaci de pen orașele Niprului cu Barabaș, pre apa Niprului în vase asupra pragurilor, să-i strângă pre cazaci de la praguri, să dea pre Hmil, care amu era bulucit cu 8.000 de cazaci de pen ostroave și 7.000 de tătari cu Togai-bei.

Zac. 17. Vadzându Hmil cu Togai-bei că vine Ștefan Potoțchii în puțină oaste asupra lor, au sfătuit întâi pre acei de pe uscat să-i lovească și așa au făcut. La unu loc ce să chiamă Julta Vodă au dat războia leșilor, carii fiindu în număr cu multu mai puțini' și în locuri depărtate, în câmpi, de la temeiul'său și tătarâi cu călăriia, iară cazacii cu pe-destriia den'sinete împresurându-i, au slăbit în loc leșii și să să apere de năvala lar, s-au pedestrit toată oastea. Iară puțin loc au ținut, de mulțimea care era cu cinci părți mai mulți decât dânșii. Toată acéia oaste leșască și singur Ștefan Potoțchii, Sapiha, Balabanj ce era capete, s-au topită acolea pre câmpi. Ștefan Potoțchii, rănit, au murit în război, Sapiha și Balaban au căduți la robia tătarilor.

Zac. 18. Hatmanii leșăști, audzindū de nevoia celor 3.000 de oaste ale sale, ales Potoțchii avându de fecior grije, au purcesū într-agiutor cu céle 5.000 de oameni ce le mai rămăsesă. Ce a doua dzi după ce au ieșit la câmpi, i-au tâmpinat veste de oameni den războiū scăpați de răssipă oștii sale și de perirea în război lui ' Ștefan Potoțchii. Și înțelegându și de puterea lui Hmil, la carele curea de pe la toate ostroavele cazacii, ca la Mesiiia jidovii și să adăogea și tătarâi, au sfătuit să să întoarcă înapoi. Ce Hmil știindū și de puterea hatmanilor slabă și îndrăzneții după izbândă dentâiū, în loc au purces în urma oștii leșăști și la Unu orașū, anume Corsun, agiungându și pre hatmani, au sărit toate orașele Căzăcești, unii adăogându-se la Hmil, alții țindū trecătorile și sapându drumurile pe la strâmtori, au venit și acéia oaste a hatmanilor la primejdiie, den care puțini leși au scăpatū. Hatmanii amândoi au cădzut la robiie, Sinavschii și alte toate capete1. Gloata, câtă n-au cădzut pre mâna tătarilor, au perit de țărănime.

Zac. 19. Iară oastea ce era trimasa pre apa Niprului, dacă au înțeles de perirea oștii de pe uscat cu Ștefan Potoțchii, s-au burzuluiț pe biietul Barabaș, capul lor, vrândū să ție credința sa, că era căzacū bătrân și vestit Barabașū. Și

de mirat, și nēmții cu cazacii au viclenit, însă era nēmții acéia numai cu nume de nēmți, iară toți den cazaci era făcuți. Au legat o piatră la grumadzii lui Barabaș și l-au aruncat în Nipru si câte capete mai era nemțești cu dânsul. Și după acéia faptă, s-au dus toți și s-au închinat la Hmil.

Zac. 20. Să scrie de acmu léșii ce pojar au purces dentr-aceasta scântéie în multe părți de lume, ce vărsare de singe, ce pustiitate țărâlor, ce surupare și slăbiciune puterii Crăiei Leșești, ce răsipă a mare și nedobândite cetăți, ce robii și plean de creștini în mânuile păgânești. Noi să ne întoarcem la ale noastre. Și de aș avea la cineva pentru acesta lucru vreo hulă, că letopisețul acesta mai multă de lucruri streine pomenește, decât de loc de țară, făcut-am acestă cursă, pentru să să dezlege mai bine lucrurile țărâi, care la ce vréme s-au prilejit. Și acéia să să știe că această țară fiindă mai mică, nice un lucru singură den sine, fără adunare și amestec cu alte țări, n-au făcut.

Zac. 21. S-au cutremurată toate țărâle acéstea prinpregiur de năprasnica turburarea Crăiei Leșești. Insă țara cu nărocul, cu cârma și vâlfă vestitei domniei Ini Vasilie-vodă, câțva ani si după ce să rădicase Hmil, au stătut neclătită de nimea, până la anul... într-acestă an

Începătorul spre mare scădere țărâi, întorcându-să tătarâi den Țara Leșască cu plean, bugegenii și o samă de crâneni au lovit la întorsul său pren țară și ca o oaste ce trecea, nu poate hi să nu și strice ceva. Au venit pruténii și de pe alte văi pe lângă Prut cu jalobă la Vasilie-vodă, jeluindă că-i pradă tătarâi și le strică pâinile. Și într-una de dzile, prilejindu-se Vasilie-vodă vesel la masă și viindă jalobă iară pre tătari că strică țara, cum au fostă la masă vesel, au chemat îndată căpitanii, dându-le poruncă să purceadă într-acea dată cu toți slujitorii și din slugi boierești și din târgă, cineși ari vrea în dobândă, să lovască pre tătari. Au făcută îndată porunca căpitanii și neamul den hirea sa a muldovenilor lacomi la dobândă, care cumă au putut și den oraș a dobândi cal, fiindă orașul plin de toată sama de oameni pre atunci și den slugi boierești mulțime și au mărșă depreună cu slujitorii, de au lovit pre tătari fără veste, negân-dindă tătarâi de una ca acéia.

Zac. 22. Era descălecată orda cu temeiul la un satu anume Brătulénii la Răzina, încărcați tătarâi de robi și de plean den Țara Leșască. Nefiindă gata, au intrată ai noștri îndată într-ânșii cu săbiile. Perit-au mulți tătari și le-au luat ai noștri și pleanul și robii, carii numai cu fuga au putut a hălădui dentr-acela feredeu spre Bugeag, ce și pe cale, în multe locuri, le-au

ținută calea ai noștri pe la Lăpușna.

Zac. 23. Multă au stătit boierii, cari să prilejise la acéia masă, mai vârtos Catargiul, să nu se facă graba acel lucru și din socoteala de la masă. Iară ce este să nu treacă, au anevoie să mută cu sfatul. Tătarăi, dacă au scapată la Bugeag, îndată pren câteva capete au făcut știre la hanul cu mare jalobă, cum i-au lovită moldovenii fără veste, tre-cândă ei spre locurile lor, fără nice o stricăciune țărâi și le-au luat atâta plean și atâtea rohi. S-au împlut îndată și hanul, și toate capetele a Crâmului de vrăjmășie, fiindă și simeți pre acéle vrémi, din izbândile asupra léșilor, îndată au trimis știre la împărăție pre Vasilie-vodă și pre toată țara cu pâra că este haină. Și turcilor la mare socoteală, și prepus era domniile cestor țări, așea de tare și de temeinice; ce îndată au pozvolită hanului, să hie volnică a prăda Țara Moldovei, pentru fapta acéia.

Zac. 24. Vasilie-vodă, după acéia faptă, să păziiia foarte cu grije și la împărăție și la curtea hanului. Ce, de îmbe curțile i-au venită înșălăciune, ales de la Sefer Cazi-aga, veziriulă hanului. Așea îl aședzase pre Vasilie-vodă pren cărți cu cuvinte blinde, cât să părea că nici în gândă n-are hanul, nici alte capetele a lor pentru aceia patimă a tătarălor ce petrecusă

aicea în țară. Iară vrăjmășia acoperită mai mult rău aduce.

Zac. 25. în anul 7158<1650>, sfătuind Crimul să răscumpere paguba făcută de Vasilie-vodă ordelor lor la Brătuleni și să curmédze și simeția până în câtă era în Vasilie-vodă, au pornit pre galga-soltan cu oști, cu acela glas că merge să lovască Țara Moschicească. Și hanul didésă știre și lui Hmil singur, să fie gata, să pourceadă asupra lui Vasilie-vodă. Și cât au sosit soltanul, amu mainte Hmil cu oștile gata era anume spre părțile Moscului. Au purces îbe oștile cu mare taină spre Nistru. Sosinclă, îndată au împărțit oastea, o samă de la Soroca, cliréptu spre părțile Sucevei, altă samă spre Orhei și Lăpușna, pân în Prut, oastea tătarască cu cazaci amestecată. Nespusă pradă aceasta este țărâi și de prada de la Ion-vodă cu puțin mai mică (alegându de aceste cumplite vrémi de acmu, cu care toate primejdiile acestui pământ covârșite sint).

Zac. 26. Nu știa nemică Vasilie-vodă șădzându la divan, una după alta veste viind, cum pradă tătarâi țara. Au vădzut la ce au ieșit sfatul de la masă și în deșertu procitind cărțile lui Sefer Cazi-aga, în nedejdea căroră cărți să lăsasă Vasilie-vodă.

Zac. 27. Drâmbă acéia de oști, care era orânduită spre Suceavă, au cuprinsu cât ține Soroca și ținutul lésilor, până în târgu, în Iași, Hotinul, Dorohoiul, Hârlăul, Cernăuții, până în cetatea Sucevei temeiul, iară aripile până în munte agiungându. Cetatea Sucevei apucase Gavrilaş logofătul și câțva boieri de la țară, de să închisésă acolo; au dat cazacilor și tătarâlor o sumă de bani. Iară denafară, la țară, au aflatu țara toată pre acasă, cu dobitocū, cu herghelii, de care era pre atunci plină țara. Plean, robi au luat fără număr multe și case de boieri au robitu. Atunce au luat pre giupâneasa lui Miron Ciogolii stolnicul cu o cucoană a lui, care n-au mai ieșit den robie în véci și au peritū și Murgulețu Ștefan la Cernăuți, pementean vestit între curte. Satele, orașele, toate ardzându și prădându, cu acéia vrăjmășiie era tătarâi asupra țarâi.

Zac. 28. Iară céialaltă drâmbă de oști au lovit Orheiul și Lăpușna și Fălciul pân în Prut. Atunce au robit casa Sturdzii jicnicériului, carele apoi au cădzut și vistiernic mare și multe case întemeiate le-au dus în robie. Iară codrului Chighéciului la Fălciu foarte puțină pagubă au făcut tătarâi atunce, că îndată au năzuitu la codrișorul lor, ce au ei acoloa, anume Chighéciul, pădure nu așea înaltă în copaci, că copacii foarte puținii sintū, cum este deasă și

râpoasă și de spini mai mult decât de altă lemnă crescută. Și s-au apărât chighecenii, de nu le-au putut strica nemică tătarăi.

Zac. 29. Galga-soltan singur cu coșurile și Hmil hatmanul cu tabăra, de la Soroca drept au tras la Țuțora, unde soltanul cu coșurile tătarești au descălecat, iară Hmil cu tabăra căzăcească au stătut pre Vladnie.

Zac. 30. Vasilie-vodă vădzându-se la grije ca aceia și spaimă, că luasă tătarăi pân supt târg hergheliile și a slujitorilor cai le-au apucat, au pornit pre doamna depreună cu casele boierilor pen frân-turile codrilor, pe la Căpotésti, spre Cetatea Neamțului. Iar și singur n-au ținut multe dzile scaunul, ce s-au mutat din lași în nește poieni a codrului, ce-i dzică codrii Căpotéștilor și s-au așădzat acoloa în codru cu curtea, lăsind puținei darabani de apărarea curții, carii, dacă au vădzut mulțimea de tătari, den ceas în ceas adăogându-se și cu cazaci amestecați, au lăsat cu noaptea curtea pustie. Și au ars atuncea tot orașul. Unde și unde au rămas câte o dugheniță. Curtea cea domnească, casele boierilor și tot orașul într-o mică de ceas cenușe au stă-tut, iară mănăstirile au hălăduit, că n-au vrut cazacii să dodiească, den porunca lui Hmil hatmanul, și tătarăi n-au putut, că era și oameni cu sinete

închiși pren mănăstiri. Numai la mănăstirea a Trei Sfetiteji, oamenii ce-au fost închiși acolo au avut primejdie, că ardzându târgul, din para focului s-au aprinsu și mănăstirea. Deci, au căutat o samă de oameni, de arșiță și de groaza focului a ieși pre o portiță ce este în zid, spre hăleșteul orașului și acolo au luat pre mulți oameni în robie tătarâi și mulți oameni s-au și înecat în hălăsteu de groaza robiei.

Zac. 31. Au oblicit sultanul și Hmil hatmanul de fuga lui Vasilie-vodă și au trimis soltanul un mâr-zacū la Vasilie-vodă, mtrebându-l că ce au fugit din scaun? (De șagă lucru este întrebare ca aceasta pre o vréme ca acéia?) Deci, Vasilie-vodă, dăruind bine pre tătarul, au trimis de la sine boieri la soltanul, pre Ghica vornicul de Țara de Gios, iară la Hmil pre Ciogolea spătariul cel mare și au tocmit lucrul cu soltanul, cu daruri și nu cu puțină cheltuială. Și de atuncea au legat Vasilie-vodă banii ce să dau soltanilor den anū în anū și cabaniță și câte... pungi de bani. Iară lui Hmil hatmanul mainte încă de aceasta vréme intrase în gând cuscire cu Vasilie-vodă și pomenind și mainte pren Ciogolești cu soliile pentru fata lui Vasilie-vodă, Roxanda, numai ce au căutat lui Vasilie-vodă a aședza și logodna fetii sale, Roxandei, după Timușu, feciorul hatmanului Hmil, și cu câteva daruri și lui.

Zac. 32. În... dzile, au purces și soltanul și Hmil de la Țuțora spre locurile sale, iar țara au rămas prădată și pen multe locuri pustie, schimbată den fericiaa acea dentâiū. Au ieșitū și Vasilie-vodă den codru în scaun. S-au prilejit atunce în bejeniiile acéle și moartea lui Toderășco logofătul. Făcut-au Vasilie-vodă câtăva jalobă la împărăție pre tătari, pentru stricăciunea țărâi, ce nice un folos n-au făcut. Darabanii la acéia fugă a lui Vasilie-vodă den scaun era gata să jecuiască carăle cele domnești, ce, după ce s-au aședzat Vasilie-vodă în scaun, s-au făcut a le face căutare încinsū cu sabie și némții ce avea, den poruncă, gata cu sinéțele pline, întâi le-au luat darabanilor armele, apoi pre toți, cu capetele lor depreună, i-au închis, pre unii pen temniță, pre aătii i-au trimis la ocnă și cu alte pedepse i-au certatū. Și de atunce țara au purcesū tot spre rău, den anū în anū, până astădzi.

Zac. 33. Nu cu o certare numai ceartă direaptă mâniia lui Dumnędzău, dacă să pornește spre vreo țară, ce după ieșitul tătarâlor au lovit mare omorū în oameni și aice în oraș și pen tara toată.

Zac. 34. La anul, Hmil hatmanul cu mare mulțime de oști Căzăcești și singur hanul, până cu 70.000 de tătari, strânse oaste și de pe la

cerchieji și de la toată Dobrogea, au purces asupra craiului leșesc, căroră oști craiul leșască Cazimir le-au ieșit înainte la un târgșor anume Berestecico, cale de a treia dzi de la Cameniță în sus, cu 40.000 de oaste leșască, în care oaste m-am prilejit și eu.

Zac. 35. Nu era toate voievodziile sosite, nice Litfa, că Litva avea de cazacii de peste Nipru mare dodeială. Și au ieșit craiul leșască cu acela război birui-toriu și asupra tătarilor, și asupra cazacilor, cit au căutat hanului a lua fuga și lui Hmil hatmanul a-și lăsa tabăra cu toată oastea. De care izbândă a leșilor, dacă au înțeles Vasilie-vodă den Ionășcuță pârcălabul de Hotin, l-au îmbrăcat cu haină cu soboli, avându nedejdea că cu acéia izbândă a leșilor va hălădui de cuscria lui Hmil.

Zac. 36. Iară nu s-au tăiat cu atâta răutățile Țărâi Leșești, că apoi, la anul după izbândă de la Berestecico, așea au perit de rău oastea leșască de cazaci și de tătari, lăsați leșii în nedejdea păcii ce să făcuse la Bela Țercov, cât nici hatman, nici un cap, nici un suflet oi dzice, de 8.000 de oaste pedeastră ce era, n-au hălăduit. Și den oastea călăreață, ce era până la 12.000 de oameni foarte puțini de cei de gios, încă de or hi scăpat cineva, încungiurați de toate părțile de tătari. Iară ce era frunte, tot supt

sabie au mǎrsǔ, cǎ așea aședzase Hmil cu soltanii, cum la cela războiǔ un rob sǎ nu ia tǎtarâi, ce tot supt sabie sǎ puie, sǎ sǎ mai împuținédze oamenii de oaste den Țara Leșască. Și acolo au perit și singur hatmanul Calinovschii și cu feciorul lui, carele îl avea numai acéia.

Zac. 37. Și într-acesta anǔ au căutatǔ a face lui Vasilie-vodǎ și veseliia fiei sale, Roxandei, dupǎ Timus, feciorul lui Hmil hatmanul cǎzǎcescǔ, tn anul,.'. <1652>.

Zac. 38. Mare netocmala în depotriva caselor și a hirelor! Aceasta parte era o domnie de 18 ai și împǎrǎției cu bivșug și cu cinste sǎmǎnǎtoare, iarǎ céelaltǎ parte de doi ani ieșitǎ den țǎrǎnie. Rușcile⁷ cu „lado, lado², *pen toate unghiurile, ginirile singur fața numai de om, iarǎ toatǎ hirea de hiara.*

Zac. 39. însă câte trebuia la o nuntǎ domneascǎ, nemicǎ n-au lipsit. Și dupǎ câteva sǎptǎminț[^]ce au ședzut Timus aicea în lași cu assaulii, polcovnicii și atamanii sǎi și nepoții lui Vasilie-vodǎ, feciorii lui Gavril hatmanul și lui Gheorghie hatmanul și den feciori de boieri de țǎrǎ, Nicolai Buhuș și Ion Prǎjes-cul, acolo în Ceahrin pentru Timus zelog, au purces cu doamna-și la Ceahrinǔ. Iarǎ Vasilie-vodǎ au rǎmas îndatǎ la prepusuri la turci, pentru urât

numele cazacilor la dânsii și la megiiasi îndată la zarve, ales la Matei-vodă, neprietimil vechiū, care siindu-se de unirea lui Vasilie-vodă cu cazacii și la turci amesteca domniia lui Vasilie-vodă și cu Racoții îndată au stătit în sfaturi. Că amândurora era învrăjbită Vasilie-vodă și amândoi să siia de acéia unire, ales cândū audziia solii ca acéle Racoții de la Vasilie-vodă, cum i-au trimis pre Ștefan Gheorghie logofătul într-un rândū, poruncindu-i să șadză mâlcom Racoții, că-i va face de va vărsa niști galbeni tătarâlor și la ce va sosi, el va vede. Și să prilejisă și solul, unul ca céia care, neavândū cuconi, de atunceși luasă gândū spre domniie și mai multe adăogea spre vrajbă și în locul trébilor stăpânu-său, în solii au asedzatū treaba sa spre domnie și la Racoții, și la Matei-vodă.

Zac. 40. Precum munții cei înalți și malurile céle înalte, cândū să năruiescū de vreo parte, pre cât sintu mai înalți, pre atâta și durât făcu mai mare, cândū să pornescū și copacii cei înalți mai mare sunetū fac, cândū să oboară, așea și casele céle înalte și întemeiate cu îndelungate vrémi, cu mare răzsipă purcegū la cădere, cândū cad. într-acéia chip și casa lui Vasilie-vodă, de atâtea ai întemeiată, cu mare cădere și răzsipă și apoi și la deplină stingere au purces de atunce.

Zac. 41. Ștefan Gheorghie logofătul, care era logofăt mare la Vasilie-vodă, după moartea lui Tode-rașco logofătul, știind Vasilie-vodă pre tată-său, Dumitrașco logofătul, la atâte domnii boieriū ves-titū cu ocine întemeiate, care nici o casă aicea în țară moșii ca acéle, ocine, sate, curți n-au avut. După ce ș-au gătit lucrurile spre domniie, precum s-au pomenit mai sus, la Racoții și la Matei-vodă, au legatū voroava și cu o samă de boieri în țară, cu Ciogoléștii anume și cu Ștefan sărdariul, cuprin-dzându-i cu giurământū să ție taina. Au ales cu sfatul lor, numai să aducă oști Ungurésti și munteneshi asupra lui Vasilie-vodă.

Zac. 42. Sunase amu den la câțva la urechile lui Vasilie-vodă acéstea și întâiū de la un turcū la Focșeani și de la munteni încă au scris, ce n-au credzut Vasilie-vodă.

Zac. 43. Spunū istoriile de Pirū, împăratul epi-roților, că fiindū într-un războiū la Tara Italii împotiva râmlénilor, îmblândū Pyru-âmpăratul în fruntea oștilor sale, tocmindu-și oastea și mutându-se și într-o aripă și într-altă, unul den copiei lui ce-i păziia s-au apropiat și i-au dzis: „Să iei aminte, împărate, cel râmlean pre un cal negru. Den toți alți oșteni, alta nemică nu păzește, numai ș-au pus pre împărăția ta ochii, ori încătro te întorci, elū tot acéia păzește și

cearc, cându și cându să vie asupră-ți cu sulița gata." Au răspunsu Piru copilului: „Cu anevoie este hiecăruia a să feri de ce ieste să hie". Așea să poate dzice și de Vasilie-vodă, domnă cu paza în toate părțile și pe la toate porți, nu s-au putut feri, ce-i era să-i vie asupra și mai ales de pri-rnejdiia den casă foarte cu anevoie a să feri hiecăruia. Zac. 44. Macara că intrase la un sfat cu acéia și Ciogoléstii, și Ștefan sărdariul, iară șagă le părea a sfătui niști lucruri ca acéle, ce șidea uitați, gân-dindă că nu va naște nemică dentr-acélea sfaturi. Iară Ștefan Gheorghie logofătul vădzândă ce soții au dobânditū la acéia sfat, aștepta den dzi în dzi să să vădească sfatul lor despre Ciogolea spătariul la beție, că la câteva mese, bătu, mai vadiia lucrul. Ce, nime nu lua aminte un lucru care în gândū nu încape. Deci, au păzit singur Ștefan Gheorghie logofătul treaba care o luase și însemnase dzua oștilor ungurești și muntenești, să iasă în țară, tocma în serbătorile Paștilor.

Zac. 45. Își trimisese Ștefan Gheorghie logofătul giupâneasa la țară, în pilda că o trimite pentru trébile casei. Iară sângur, tocma în dzua cândū cântă beserică canonul sfântului Andrei de la Critū, la 8 ceasuri de noapte, gătindu-se Vasilie-vodă de beserică, încă nime nu venise den boieri la curte, au mânecat să-și ia dzua bună, dându-i știre de acasă că-i ieste

giupâneasa spre moarte, cu hârtie scornită. Și întrebându Vasilie-vodă pe postelnici cine din boieri este afară, au spus postelnicii că ieste logofătul cel mare, dvréște să-și ia dzua bună, că i-au venit veste de boală foarte grea giupânesăi. Să hie dzis Vasilie-vodă: „Ce omă fără cale, logofătul! Știindu-și giupâneasa boleacă și nu o ține aicea eu sine.” Și i-au dzis să între, să-și ia dzua bună. Au intrat Ștefan Gheorghie logofătul cu fața scornită de mare mâhniciune și ș-au luat voie să margă spre case-și. Spun să hie dzis Vasilie-vodă: „Să afle lucrul pre voia sa.” Neștiutoriū gândul omului spre ce menește! Îndată, fără nemică zăbavă, ca cela cu grije, si nu cu hie ce grije, au purces îndată de olac și într-acéiași dzi au sosit la Bogdana, la satul său supt munți. Și amu era și oastea ungurească toată, cu Chimini lanâș pe potici si oastea muntenească la Râbna cu Diicul spătar iul.

Zac. 46. Spun de Vasilie-vodă că den beserică l-au lovit gânduri de purcesul logofătului, așea fără nădejde. Și așeași de a doa dzi după purcesul lui, au început a vedere a suna glas de unguri și de munteni. La care sunet vădzându-să Ciogoléști cuprinși și lăsați de logofătul, cu care își Știia voroava, au stătut la grije ca acéia, cât pri pășitul lor și pre căutătură, cine le-ar hi luat sama le-ar hi

cunoscut îndată vina. Ce, mirându-se, cum or face, să fugă, să-și lase casele, carii era cu totul aicea în Iași, greu și a doa moarte este si dzilele lor fârșite, poate hi?

cum să dzice, s-au apucat de altă îndireptătura, scriind un răvaș Ciogolea spătariul la Vasilie-vodă într-acesta chip:

Zac. 47. „Milostive doamne. Eu, unul den slujitorii cei streini, mâncându pânea și sarea măriei-tale dentr-atâtea ai, ferinclu-mă de osândă, să nu-mi vie asupra, pentru pâinea și sarea măriei-tale, îți făcu știre pentru Ștefan logofătul cel mare, că-ți este adevărat hiclean și s-au agiunsă cu Racoții și cu domnul muntenescă și sintă gata oștile, și a lui Racoții, și a lui Matei-vodă, să vie asupra mării-tale. De care lucru adevărat, adevărat să credzi măria-ta, că nu este într-altă chip."

Zac. 48. Și dacă au scris răvașul într-acesta chip Ciogolea spătariul, au chemat la sine pre egumenul de Aron-vodă¹ anume loasafu, care era pre acéle vrémi pe la toți boierii duhovnic și cu ispovedanie giurându pre egumenul, să nu-l vădească cine este și întâi să arate răvașul la lordachie visternicul, apoi la domnie, l-au legat cu mare giurământă, așe să facă. Mirându-se călugărul de unu lucru ca acéia, au măsă cu răvașul la lordachie visternicul, care, dacă l-au

înțeles și știind că s-au sunat acéstea și dintr-alte părți, îndată au stătut la mare voie rea, ca un om întreg ce era la toată hirea. S-au lepădat îndată de răvaș și au dzis egumenului numai să margă, să dea el răvașul la domniie. Au mărșă călugărul cu acéia răvaș și l-au dat la Vasilie-vodă și îndată ce l-au înțăles, s-au simțit cuprins de primejdii și au stătut cu mare strânsoare asupra călugărului, să spuie de la cine au ieșit acela răvaș. Au stătut călugărul dentâiu foarte tare, priimind și moartea, iară a vâdi nu poate, că era dat cu taină de ispovedanie răvașul. Și dacă s-au strâns boierii la sfat și arătând călugărului și munca Vasilie-vodă, ca pentru un lucru ca acéia, ce să atinge de domniie și de atâtea case, deci luându-și egumenul și de la vlădica Varlaam, care era mitropolit pe atunci, dezlegare, au spus călugărul, anume cine i-au dat răvașul. Și îndată chemând Vasilie-vodă pre Ciogolea spătariul, i-au spus toate de-amănuntul și cum iese și Ștefan sârdariul tot într-acéia sfat.

Zac. 49. Cu puține cuvinte i-au mustrat Vasilie-vodă pre amândoi Giogoléstii, ce ei amândoi să apăra tare, că i-au fost tot cu credință și n-au priimit acéstea și de i-ari trimite unul macara dentru dânșii, să aducă de grumadzi pre Ștefan Gheorghie logofătul. Și hie dzis Vasilie-vodă: „ân zedară această slujbă

acum: să-mi hie spus acéstea, până era în lași logofătul". Deci, pre Giogolești i-au pus la închisoare, iară în urma logofătului Ștefan au răpedzit întâi pre Sculi, apoi pre Iacomi, ce era vătav de aprodzi și pre Alexandru Costin, cu carte la dânsul, să vie cum mai de sirgă la curte, pentru mare trébi ce au nemerit de la împărăție, însă la mai mare grije au stătut Vasilie-vodă de serdariul, fiindă atâtea oști pre acéia vréme și marginea toată pre sama lui. Ce îndată au scris cărți si la serdariul Ștefan, să vie cum mai de sirgă la curte.

Zac. 50. Să prilejise mainte de aceste începături o treabă de care învățase Vasilie-vodă pre serdariul, să gătédze niști steaguri de slujitori¹, să hie gata și cândă i-ari da știre, să puceadă cu o samă de oameni la câmpi, peste Nistru, că-și deschisese cale negușitorii grecii carii îmbla la Moscă pentru soboli, pre la Tighinea, pentru greul vămii și face scădere vămii aice în țară. Ce pusesă gândă Vasilie-vodă să-i sparie de pe acela drurn, peste câmpi. Cu prilejul acei trébi, scriindă Vasilie-vodă la serdariul să vie cum mai de sirgă la curte și pornindă cărțile, déderă știre ca, iată și serdariul au sosit la curte. Spun că după ce s-au apropiat de orașă Ștefan serdariul și l-au tumpinat o slugă a lui, i-au spus de toate ce să sună în târg și la curte și cum au purces logofătul cel mare

den lași și multe amestecături sintă și cuvinte de unguri. Să hie stătut multă în gânduri serdariul, intra-va în târgă, au întoarce-să-va înapoi. Și-i dzicea o slugă a lui: „întoarce-te, giupâine, că nice la unu bine nu mergi”. Iară osândă trage la plată, au biruită gândul să între în târgă și îndată cum au sosit la gazdă, nemică nu zăbovindă, au măsă la curte.

Zac. 51. Vasilie-vodă, cum au înțeles de serdariul c-au venit la curte, nu s-au încredzut deodată, ce în dooă-trei rânduri au trimis să vadză, adevărat au sosit? Ce, clacă au știut că este în divan adevărat, îndată au ieșit în spătărie si l-au chemată la sine, la adunare. Și i-au fostă spus Vasilie-vodă cum au fostă scris și cărți, să vie pentru treaba acéia, care s-au pomenit mai sus, ce mai bine este c-au venit sângur.

Zac. 52. L-au întrebată după aceste și de lucrurile ce să vădescă despre unguri, cu amestecăturile lui Ștefan Gheorghie logofătul, știe ceva, au ba? Tare s-au apucat serdariul că nu știe nemică, cu mare giurământuri. Și cum să hie el amestecă la unile ca acelea, spre răul stăpânului său, dzicândă cu glas: „Cine au fostă, doamne, mai credzut la mări-ia-ta și cinstit ca mine ? Și m-ai scos den obiele și den sărac m-ai îmbogățit”. I-au dzis Vasilie-vodă: „Așea

știu și eu". Și i-au dzis să margă, să grăiască cu Ciogolea, să audze ce spune Ciogolea spătariul.

Zac. 53. Cum au intrat serdariul în visterie ș-au vădzut pază de siimeni, s-au spăirnântat, știutoare de vina sa hirea și îndată au început a-i spune toate de față Giogolea spătariul. Să apăra sărdariul de toate acelea, ce ca un vinovat într-acéle sfaturi, să apăra slabă. Deci, au cunoscut Vasilie-vodă tot lucrul, iară n-au vrut să-i omoară îndată, așteptându ce s-ar mai înnoi despre Totrușu, unde au rnărsă logofătul. Ce, nepestită vréme, sosi den fugă și Alexandru Costin dândă știre de perirea lui Iacomii vătavul de aprodzi, de străjile Ungurești și de oști ungurești trecute în țară. Atuncea au vădzut Vasilie-vodă asupra sa toată cumpăna, care îi venia asupra, nefiindă gata de nemică, la o primejdiie de sârgă ca acéia.

Zac. 54. Iacomii vătavul de aprodzi, dacă au sosit la Roman, n-au măsă pre caii sei, care avea și buni si de agiunsă, ce ș-au lăsată caii săi la Roman, la hrană ș-au luat cai de olacū1 ca un om deșteptatū tot în bine și ce poate primejdiia neștiutorul. Și i-au dzis Alexandru Costin să nu-și lase caii de lângă sine., ce n-au vrut să asculte prietenescū sfat, ce au purces pre cai proști. Și la Bacău îndată s-au tumpinat

cu străjile Ungurésti, care străji, cât i-au zerit, i-au luat în goană și îndată l-au agiunsu și așeși în goană l-au omorât den pistoale. Iară Alexandru Costin și cine au fostu pre cai mai buni au scăpatu de perire.

Zac. 55. Amu ajungea fruntea oștilor ungurești la Romanu și de la Focșeani au dat știre de Diicu spătariul, cum au trecut și el cu oștile muntenești Focșeanii. Și atuncea au dat pre amândoi Ciogoléstii și pre Ștefan serdariul pre sama siimenilor, de i-au omorât, noaptea înaintea jitniții ce ieste în curtea înluntru1. Adusese și pre Mogâldea, fiindu-i unchiu lui Ștefan Gheorghie logofătul, ce nu l-au omorât, ce l-au luat la pusei până la Hotin cu siny.

Zac. 56. Multu au stătit boierii, mai vârtos lordachie vistiernicul cel mare pre acéle vrémi, să nu piaie Ciogoléstii și Ștefan serdariul, ce temându-să Vasilie-vodă, după apropiatul oștilor Ungurésti, să nu facă și ei vreo zarvă în curte, i-au omorât. Eram pururea în casă eu la lordachie visternicul- și ador-misă foarte cu greu lordachie visternicul do mare scârbă ce avea, cându, pre amiadzănoapte, au dat știre de la curte de perirea Ciogoléstilor și a serdariului. Și dacă 1-am deșteptat, îndată au dzis: „Au, peri-t-au cei boieri?” Și dacă i-am spus că au perit, au suspinat greu, dzicându: „Ah! Ce s-au făcut!”

Zac. 57. Să mira Vasiliie-vodă, încotro va năzui? La turci să temea de pâra țărâi și de lunicoase hirea turcilor și cu grije. La cazaci iarăși să ferii, să nu-și mai strice numele de la turci. Iară a sta împotriva oștilor ce-i venii asupra, nu era cum, nea-vându nici oaste gata și țara toată cu. ură și gata la lucru noou, că Orheiul, ce era capete, era tot de-a lui Ștefan logofătul. Ce-au alesu cu sfatul să năztiască la cetatea Hotinului, răpedzându îndată la cuscrusău, la H mii hatmanul, dându-i știre de toate aceste începături, pre Stamatie Hadâmbul postelnicul cel mare.

Zac. 58. La Cetatea Neamțului era toată inima avuției lui Vasilie-vodă, deci acolo au răpedzit Vasilie-vodă pre Ștefăniță paharnicul, nepotul său, să apuce avuția, și, ori că n-au știut Ștefan Gheorghie logofătul de avuția acéia în Cetatea Neamțului, ori au stătut după lucruri care începuse și n-au socotit acéia bani, iară era mai aproape de dânsul decât de Vasilie-vodă acéia avuție.

Zac. 59. Amu. era oștile ungurești cu Chirini Ianăș, hatmanul lui Racoții și cu Ștefan Gheorghie logofătul la Roman, cându și Vasilie-vodă sculându-se cu toată casa și curtea și cu boierii de curte, au purces den lași spre Hotin. Atuncea, ce slujbă am făcut lui lordachie

vistiernicul, pren multe cuvinte nu lungescă. Iară inima agonesitei lui am trecut la Cameniță și-o am dat la un prietin a tătâne-niieu, anume Mihai stegariul și deplin acéle toate au venit apoi la mâna lui lordachie vistiernicului.

Zac. 60. Solul pre carele trimisese Vasilie-vodă la Hmil hatmanul, precum s-au pomenit, pre Hadâmbul postelnicul, ori că l-au împiedecat logofătul Ștefan pârcălabul de Soroca pre acéle vremi, ori den blăstămată și lipsită hirea hadâmbului, s-au întorsă înapoi. Și aflându pre Vasilie-vodă amu în calea Hotinului, au pârât la Vasilie-vodă pre pârcălabul Ștefan de viclean. Deci i-au căutat a trimite de iznoavă pre alții de la Hotin, iară la hatmanul Hmil. Și au trimis cu al doilea rândă pe Grigorie comisul și pre nepotu-său, Ștefăniță paharnicul și pre Nicolai Buhuș jitnicériul și lor au dat și pentru Ștefan pârcălabul de Soroca învățătură, să-l prindză și să-l trimață legat de la Soroca la Hotin și așea au făcut. Ei singuri au trecut Nistrul la Hmil hatmanul, iară pre pârcălabul Ștefan l-au dată pre sama a unora den Hânțești, carii să ținea lângă Ștefăniță paharnicul, să-l ducă la Vasilie-vodă. Ce, pentru lăcomia sa, aducătorii, să hie a lor ce luasă și ce mai era pe lângă dânsul, l-au omorât pre cale.

Zac. 61. Omă de miratū la întregiia lui de

sfaturi și de înțelepciune, cât pre acéle vremi de-abia de era pementean de potriva lui, cu carile și Vasile-vodă sângur, deosebi de boieri, făcea sfaturi și cu multe ceasuri voroava, așa era de deplin la hire. Iară la statul trupului său era gârbov, ghiebos și la cap cucuiat, cât puteai dzice că este adevăratu Essop la chip.

Zac. 62. Dacă sosi Vasile-vodă la Hotin, s-au așădzat cu tabăra sa aproape de cetate, deasupra. Iară Ștefan Gheorghie logofătul cu Chimini Ianăș și cu Diicul spătariul lui Matei-vodă, cuprindzind scaunul țărâi la Iași, îndată au alergat mulți den toate părțile, de la țară la Iași. Și înglotindu-să, au marsă la Chimini Ianăș, strigându: „Să ne hie domn Ștefan Gheorghie logofătul”. Le-au răspuns Chimini Ianăș: „Pre voie să le hie, precum poftescă”. Spun de Diicul spătariul muntenescă că să ispitia și cu acéia nedejde era, să hie el la domnie.

Zac. 63. Deci, după obicei, au mărș Ștefan Gheorghie logofătul cu câteva gloate de țară la besérecă lui Svetii Nicolai și i-au cetit molitva de domnie Ghedeon episcopul de Huși, fiind mitropolitul Varlaam ieșit la munte, la mănăstirea Sacul. Au stătut domn Gheorghie Ștefan-vodă în anul 7161 <1653>.

Capulă ală optusprădzécè

Âncep. 1. Den cinci simțiri ce are omul, anume vederea, audzul, mirosul, gustul și pipăitul, mai adevărată de toate simțiri ieste vederea. Că pren audzu, câte aude omul, nu să poate aședza deplin gândul, este așea ce să aude, au nu este, căci nu toate sintu adevărate, cate vin pren audzul nostru. Așea și mirosul de multe ori înșală, fiindă multe mirodenii dentâiū grele, iară apoi mare și iscusit miros făcu. Gustul încă este așea, că multe ne păru că sintū dulci, apoi simțimū amărăciune și împotrivă, multe amare că sintū ne păru si sintū dulci. Pipăitul, iară și multe pipăim în chip de une și sântū altele și nu le putem a le cunoaște cu singur pipăitul, fără vedere. Iară vederea singură den toate așadză în adevăr gândul nostru și ce să vede cu ochii, nu încape să hie îndoială în cunoștință.

Zac. 2. Așea și noao, iubite cetitoriule, cu multū mai pre lesne a ne scrie de aceste vrémi, în care mai la toate ne-am prilejit singuri și pentru lungimea capetelor ce s-au scris den îndelungată domniia lui Vasilie-vodă mai sus, den ieșitul cel dentâi den scaunul țărâi a lui Vasilie-vodă, începem a scrie de domniia lui Gheorghie Ștefan-vodă, care ori cu direaptă

cale, ori cu nedirépte mijloace (rădictn-du-se asupra domnului său, au luatŭ domniia), tot unile ca acéstea din orânduiala lui Dumnedzău că sintŭ, să credŭ.

Zac. 3. Îndată ce au şedzut Gheorghie Ştefan-vodă în scaunul domniei, cu sfatul lui Ghimini Ianăş hatmanul lui Racoşii s-a Diicului spătariul lui Matei-vodă, domnului muntenescŭ, au ales şi den oastea ungurească, şi den munteni şi au ales o samă de oameni şi den ţară cu Pătraşco Moreanul hatmanul şi au trimis spre Hotin, în urma lui Vasilie-vodă.

Zac. 4. Ştiia şi Vasilie-vodă de toate ce să lucra în laşi pre urma lui şi trimisă şi al doilea rândŭ de la Hotin sol la cuscru-său, Hmil hatmanul căzăcescŭ şi la ginire-său, Timus, cerândŭ agiutoriŭ cum mai de sirgŭ.

Zac. 5. La lésî încă m-au trimis pre mine, la starostele de Cameniţă, la Patru Potoţchii, feciorul hatmanului Potoţchii, la ieşitul căruia den robie Crâmului mare agiutoriŭ îi didésă Vasilie-vodă cu banii săi. Acéstea aducându-i aminte, îl poftiia să să afle la primejdiia lui. Şi cu acéia solie aflându-1 pre starostele, cale de trei dzile mai sus de Cameniţă, la nişte ocine a lui, îndată au lăsat toate trébile sale şi au purces spre Cameniţă.

Zac. 6. Iară până a sosi starostele la Cameniță, la Hotin, într-o dzi, dau știre lui Vasilie-vodă că iată că sosescū oștile lui Ștefan-vodă asupra-i. Au stătut în gânduri dentâi, să dea războiū cu câți oameni avea cu sine, că încă era toți boierii de scaun cu gloatele sale cu Vasilie-vodă si Boji căpitanul cu lefecii și darabanii cu Căra căpitanul lor și avea și siiméni vro 60 și némți foarte buni, 100. Iară dacă au vădzut răceala tuturor și slujitorilor, și căpitanilor, pre carii avea mare nedejde, pentru mila ce le făcuse cu multe vrémi înainte, s-au apucat de trecătoarea Nistrului, suspimndū pre Boji căpitanul și pre Cară căpitanul de darabani.

Zac. 7. Aicea s-au cădzut a pomeni mai sus pentru avuția cea ce era la Cetatea Neamțului, la care trimisesă pre nepotu-său, Ștefăniță paharnicul, Vasilie-vodă. Acolea până a clăti de la Hotin, au so-sitū toate deplin la Vasilie-vodă. De care, dacă au dat știre că sosește și Ștefăniță paharnicul, cu toate deplin, s-au bucurat Vasilie-vodă, dzicândū: „De acmu înainte, până în cămeșe mi-oi da și n-or ride neprietenii”.

Zac. 8. Și așea, Vasilie-vodă, trecândū Nistrul cu o samă de boieri, anume Toma Cantacuzino vornicul, , Gheorghe hatmanul,

lordachie visternicul ji cu f câți boieri mai era strânși de casa lui, boierii céielalți toți și slujitorii cu pușcile s-au întorsă spre lași, la 'domnă tânar. Și tâmpinându-se cu oștile lui Ștefan-vodă în dumbrăvi, aproape de Hotin, până a să încrede unii cu alalti, au trecut câteva ceasuri, supt care zăbavă au trecut Vasilie-vodă Nistrul cu toate casele boierilor, însă nu fără mare pagubă în carăle boierilor la trecătoare și mai multă de târgoveți! de Hotin, carii, vădzându spaima și graba la trecătoare, precum face vréme ca acéia, au dat jacă în rămășița carălor și multe haine scumpe, argmturi au apiicată, câtu de atuncea știu îmbogățiți pre câțva hotinceni.

Zac. 9. Apucase oștile lui Ștefan-vodă pre o samă de némți netrecuți încă și dându și den cetate Mo-gâldea paharnicul (de care s-au pomenit c-au fostu până la Hotin legat la pusei) den săcalușe si năva-lindă și slujitorii de a lui Ștefan-vodă, au perit putinei némți la trecătorea cu podul. Iară da și siimenii lui Vasilie-vodă de peste Nistru den sméțe, cât nu să putea coborî nime la vad.

Zac 10. N-am fostă într-acea dată acolè, la trecătorea acéie, că trecusăm Nistrul mainte, precum am pomenit, iară am înțeleș de ceia ce au fostă acolea de față, cum singur Vasilie-vodă

și idea de căia parte de Nistru preunscăuieș. Au slobodzit târgoveții (și spun că cu învățătura Mogâldei paharnicul) un săcaluș, den care sacaluș glonțul foarte pre aproape au lovit de Vasilie-vodă. Scârnavă și nebuneasca faptă și nu fără osândă cât de târdziu.

Zac. 11. Nu pociu tăcea aice pentru cetatea Hotinului, ce nesocoteala a o lăsa îndată pre mâna altuia, de nu de altă nedejde pentru trecătoarea, în care să hie fără grije, s-au cuvinit să să puie oameni sinețași. Și ce oameni? 30 de nēmți să hie pus, să o ție despre oastea Muldovei și despre unguri cu aii. Au n-au fostu hrană? Pâinea a unui satu de la Hotin ar hi putut a ținea un anū, sau câtă era numai în tirgū. Și acéia cetate, oricine va vrea să socotească, va afla că au fostu a răssipei casei lui Vasilie-vodă pricina. Și de mi-i întreba, îți răspundzū, că de ar hi fostu doamna lui Vasilie-vodă în cetatea Hotinului, nu la Suceavă, n-au fostu în puterea lui Ștefan-vodă a bate cetatea Hotinului, cum au bătut fără grije cetatea Sucevei, că și așea venise Vasilie-vodă cu soltanii până în Prut, cu oști tătărăști, ce i-au întorsū hanul, că sosiia craiul leșăscū. S-au cum ar hi bătut Ștefan-vodă cetatea Hotinului și Hmil era la Husiatin, cale de o dzi de Hotin? Ce multe ar hi pututū a lucra Vasilie-vodă și domniia tot neclătită la Poartă îi sta, până târdziu, după luatul cetății Sucevei.

Zac. 12. Nime dară să nu vinuiască sfaturile de acmu. Vedzi ce greșele s-au făcut la cei vestiți svét-nici. Și acela lucru era în putere a face, iară vrémile de acmu nu sântu în putere și nici un sfat nu încape la greu ca acesta, fără de mărturiia că este sosită perirea. Dzicem că de ar hi cutare și cutare, acum ar hi într-altu chip. Iară nu sintu vrémile supt cârina omului, ce bietul om supt vrémi. Multe și mari smintéle am apucat și în dzilele celor mai bătrâni, iară îți agiurigă aceasta una, cu lăsarea fără oșteni cetății Hotinului, den care lăsare ieste răssipă toată avuției lui Vasilie-vodă cu casa.

Zac. 13. Pentru cetate, tumpinându-mă în cale cu Cotnarschii, credincios pisariul lui Vasilie-vodă (că el veniia de la crai trimis până la răscoale de Vasilie-vodă și eu mergeam în sus, la starostele de Cameniță), m-au întrebat, ca un om deplin ce era: „Grijit-ău bine cetatea Hotinului Vasilie-vodă? Pus-au oamenii săi și pușcile, au ba?” Am răspuns că nice un seninū, la purcesul mieu, să să grijască cetatea, n-am vădzut. Au suspinat Cotnarschii, cum ar hi știut că să va lăsa nesocotită cetatea acéia. Iară poate hi că giudéțul lui Dumnedzău spre ce trage, cu anevoie să mută cu sfatul omenescū.

Zac. 14. Întră Vasilie-vodă în Cameniță, cândū am sosit și eu cu veste, că iată sosește și

starostele de Cameniță, cu mare făgăduință și cu căldură, să se afle la aceia vreme, precumuși au fostă așa.

Zac. 15. N-au împlut Vasilie-vodă cu pribegia sa o lună în Cameniță și veni știre, cum Timus, feciorul hatmanului Hmil, cu 8.000 de oaste în-tr-ales căzăcească, trece la Soroca Nistrul. Acum caută hirea de prietină leșască. Macara că cazacii până la inemă leșilor intrase cu sabia și Vasilie-vodă o casă cu capul lor și în nedejdea lor de a-și răscumpăra domnia, nice o opreală sau vreun bănat despre cineva n-au avut, ce, cum au venit fără grije așa, cându i-au fostă voia, au ieșit. Fără numai de un polcovnic anume Condrățchii, ce era cu o mie de leși de paza marginii, avea siială Vasilie-vodă. Ce p'repunea ca niște oameni streini, de siială, ai noștri. Iară nici aceia nici un gând rău, nice puterea aceia, să strice lui Vasilie-vodă ceva, n-au avut.

Zac. 16. Timus cu oastea cum au trecut Nistrul, n-au mai așteptat să se adune cu socru-său, Vasilie-vodă, ce, de la Soroca, întinsă la Coiceni au tras oastea și acolo au trecut Prutul.

Zac. 17. Luându veste Ștefan-vodă de Timus că vine întinsă asupra leșilor, Diicul spătariul domnului muntenesc pre porunca domnu-său,

să nu se sune de tot lucrul, că au întrat cu oștile lui în raiava împăratului, să întorsesă cu câteva dzile înainte și Chimini Ianăș, ori temându-se de vreo sminteală oștilor și den vreun hiclenșug de țară, ori stiind soliile s'tapânului său, lui Racoții, la Hmil pentru Crăiia Leșască, că să agiungea Racoții cu Hmil pentru crăiia la lēși de atuncea, și-au por-nitū și el toată pedestrimea ce avea, némți și cu pușcile pe la codrul Căpotēștilor, pre Cobăle, dreptū la potica Difuzului, numai el singur cu călărimea rămăsese, pren rugămintea lui Ștefan-vodă, în lași, și-au strânsū și Ștefan-vodă oastea de țară cătăva, ca la 12.000 de oameni și au ieșit deasupra Popricanilor împotriva cazacilor.

Zac. 18. Timus, dacă au trecut Prutul, au purces spre Popricani cu tabăra legată. Ieșise o samă de oșteni a lui Ștefan-vodă înainte, peste Jijiia, în chip de harții și au coborât Ștefan-vodă și darabanii la Jijiia, la vad. Iară puțin lucru au ținut harțul oștenii lui Ștefan-vodă, i-au împinsū îndată călăreții lui Timus. Și era și ai noștri, carii ținea cu Vasilie-vodă, pe lângă Ștefăniță paharnicul, den Hănțești și den Hânțești o samă și câți cercheji de-a lui Vasilie-vodă, carii toți aceste mărseșe cu boierii cei trimiși de Vasilie-vodă la Hmil hatmanul.

Zac. 19. Cazacii, cum au împinsū pe călăreții

ce le ieșisă den oastea a lui Ștefan-vodă înainte, au purces orbi la vad cu toată tabăra și unii pre pod mai mulți pe lângă pod, că era Jijia mică, au dat cu tabăra. Care năvală vădzându darabanii, au plecat fuga de la vad la deal, spre rediu și oastea (céialaltă ce sta deasupra, pre culme, nedându-le nice un agiutoriū, i-au agiunsū pre coasta Popricanilor călăreții lui Timus și el singur și au cădzut acoloa multe trupuri den bieții darabani. Alții, carii au hălăduit până în rediu, ș-au scutit viața cu pădurea.

Zac. 20. Vădzându acéia primejdiie a darabanilor, Ștefan-vodă și Chimini Ianăș au tras oastea mai spre lași și au tocmit de îmbe părțile de drum călărimea. Și era acéia oaste și de țară și la Ghimini Ianăș, cât să putea, la 24.000 fără greș să socotească. De ar hi fostă la un gândū, ce era? Nedându război cazacilor, să le închidză hrana și drumurile den toate părțile, ce ar hi făcut cu tabăra Timus?

Zac. 21. La suitul taberii Căzăcești pre coastă, la deal, sărisă o samă de oșteni de țară și înfrânsésă pre călăreții lui Timus, de i-au băgat până în tabără. Și acoloa în deal, dacă s-au suitū toată tabăra, că era îndesară, s-au aședzat pre mas și acoloa au mas preste noapte. Iară den oastea lui Ștefan-vodă, într-acea noapte, mulți lăsându oșteniia, au măsū

spre casele lor.

Zac. 22. A doua zi, Timus cu tabăra legată au purces dreptă asupra oștilor lui Ștefan-vodă, spre oraș, fără nici o siială, dodeindu-i moldovenii câte oarece de pe de laturi. Ce vădzându Ștefan-vodă și Chimini lanăș că scade oastea și într-acea noapte s-au scursă în giumătate, până între vii au ținut drumul orașului, iară dintre vii au luat Bahluiul în sus și câțiva boieri de casa lui Ștefan-vodă cu totul.

Zac. 23. Timus într-acéiași dzi, după ce au îm-pinsă oștile lui Ștefan-vodă, au intrat în târg ș-au descălecat în curțile cele domnești și tabăra iezise toată înaintea curții și penpregiur. Și au ședzut așa, cu tabăra iezită, până la [venirea socru-său, lui Vasilie-vodă, în lași de la Cameniță. Iară până a sosi Vasilie-vodă, au prădat cazacii codrii lașilor de la drumul Căpotéștilor, până aproape de Huși, și scosesă fără număr vită, care apoi, dacă au sosit Vasilie-vodă, pre câtă au aflată nemâncată, tot câte un zlotău au dat cazacilor pre vită și au dat știre la oameni de ș-au luat vita, care o au cunoscută.

Zac. 24. Mulți au perit atuncea de cazaci, oameni neștiutori ce sântă cazacii oploșiți în târg. Alții merge să să închine la Ștefăniță paharnicul, carele era cu Timus, ce nu aגיעă până la Ștefăniță, că-i tum-pina

cazacii și-i omorâia, între carii și Tăutul armașul și alții mulți ș-au pus capetele de cazaci.

Zac. 25. Pre Vasilie-vodă vestea de izbândă lui Timus l-au tumpinată la Zvancea cu care veste Grigorie comisul singur mersesă și l-au îmbrăcat cu haină cu soboli. Și îndată au trecut Nistrul la Zvancea, că cetatea Hotinului nice într-un chip n-au vrut să o dea târgoveți! cu pârcălabul lor, cu Hâjdău, ori că au vrut așea de credincioși să hie lui Ștefan-vodă, care lucru n-aș da să hie într-ai noștri până într-atâta nevoița pentru singură credința, ori că s-au siit pentru jacuri ce făcuse târ-goveții în carăle boierilor, pecum s-au pomenit, și slobodzise câteva săcalușe în sânșur Vasilie-vodă. Și aceasta ieste pricina, nu alta. Și în câteva rânduri au trimis Vasilie-vodă la Hâjdeu, carele era pârcălab pus de Ștefan-vodă, și la târgoveți, cu mare giură-mânturi, ce nici într-un chip n-au vrut să dea cetatea și au ținut vro doao luni, până la a doa venire a lui Ștefan-vodă den Țara Muntenească, îi încun-giurase Vasilie-vodă și cu niște némți ai săi, de-i bătea și tot au ținut cetatea toata vara închisă. Așea cu anevoie să agonesése ce să pierde odată.

Zac. 26. Vasilie-vodă dacă au sosit la Iași, după sfat ce au făcut cu ginere-său, cu Timus, s-au mutat Timus cu tabăra la Gălata, iară

Vasilie-vodă au rămas în curte, gătindu-să asupra lui Matei-vodă, cu mare gătire, dându-știre țărâi să încalece tot omul, iertând pre toți de toate vinile, de ari hi și greșit cineva, împrotiva domniei.

Zac. 27. Aicea caută cum nu să poată trece ce ieste să hie, că după izbândă acéia, Vasilie-vodă să hie întorsu pre ginere-său înapoi, și să se hie așădzat iară cu paza trébilor la împărăție, întărin-du-să cu slujitorii streini, cum avea avuție, nime n-ar hi mai venit asupră-i. Și așea-i sfātuia pre Vasilie-vodă și o samă de boieri. Ce, în nedejdea neîndoită pre oști Căzăcești, ce avea Vasilie-vodă, să-și răscumpere strâmbătatea despre Matei-vodă în-tâi și mai pre urmă și despre Racoții, cumu-și dzi-cea Timus că den Țara Muntenească pen Ardealu să va întoarce, au biruit sfatul, numai să margă asupra lui Matei-vodă. Iară nu omul, ce Dumnedzău sfarâmă războaiele, precum dzice Scriptura.

Zac. 28. Nu să cade să trecem poticala nemților de șaugăii țărâi noastre, la munți pre Oituzu, de care némți s-au pomenit că-i pornise Chimini lanș den lași înainte pen strâmtori de-a diréptul. Și apoi, amu în munți, s-au îndemnat șavgăii de la Ocnă și au ținut calea pedestrimei aceia a lui Racoții și cu sfatul a unuia den

șavgăi, dacă să vor apropiia de némți, să cadză toți la pământ, până va trece focul sinéților, cum dau némții odată toți. Așea au făcut, cădzindū toți la pământ. După ce s-au stâmpărat sânețele, până a găti al doilea dresū némții, au intrat șavgăii într-ânșii cu coase și cu topoară, ce au ei lungi în coade și-au perit câțva némți acoloa de dânsii, cât le-au căutat aceii pedestrime a lăsa și pușcile în munți și de-abia s-au dezbărat de șaugăi bulucurile acélealalte de némți. Pentru care fapte a șavgăilor, apoi Alexandru Costin, fiindū po-vață dată den lași acelor némți, au ședzutū un anū încheiat în temniță la Făgăraș, în obedzi.

Zac. 29. Ștefan-vodă până în Trotuș au măsū cu Chimini lanăș, iară den Trotuș, avându nedejde pre Matei-vodă de agiutor mai de sârg și trăgea și boierii în Țara Muntenească și poate să hie că și patima nemților de șavgăi făcea oarece sială, s-au despărțit de Chimini lanăș și au luat Totrușul în gios pren Focșeani, în Țara Muntenească.

Zac. 30. Aicea în lași, până la purcesul lui Vasilie-vodă în Țara Muntenească, au perit Cotnarschii pisariul leșescū de credință a lui Vasilie-vodă, omū deplin la toate trébile, de Timus ginerile lui Vasilie-vodă, den hirea lui acea de tiran ce era și de om sălbatecă și fără

nice o frică de Dumnedzău, scornindū pricină
că ieste leah și el opriia pre Vasilie-vodă să nu-
și dea fata după Timus. Deci, într-o dzi au trimis,
poftindu-1 de la Vasilie-vodă, să-l trimață, că-i
ieste de treabă. Negândindū Vasilie-vodă de
una ca acéia, l-au trimis la dânsul, la Gălata
mănăstirea și acoloa dacă au măsū, au învățat
pre cazaci de ai săi cu săbiile gata. După
voroava ce-au avut scornită cu dânsul, la ieșitul
de la voroava lui, au dat cazacii, ce era gata de
acéia faptă, cu săbiile într-insul și l-au omorât cu
mare tiranie, fără nice o milă. De care faptă a lui
Timus, deaca au audzit Vasilie-vodă, numai nu
să otrăviia de voie rea. Și îmbლა Timus cu acéia
gândū și pre Toma vornicul si pre lordachie
visternicul, tot dentr-acéia pricină, dzicândū că
acești doi cu Cotnarschii opriia pre Vasilie-vodă
să nu dea pre doamna Roxandra după dânsul.
Deci îmbლა si ei cu dzilele amână si s-au cerșut
de la Vasilie-vodă să-i lase să margă la țară. Ce
Vasilie-vodă nu-i lăsa și au poroncit la ginere-
său că mai bine mortū să hie, decât să hie
boierii, carii are la inimă sa cu toată credința, la
grije ca acéia. Sau cu ce inimă or veni céialalți
boieri de la țară la dânsul? Deci l-au mal mutat
de la gândul lui. Însă boierii acești doi tot cu
fereală îmbლა și tot pre ascunsū noaptea pe la
poarta despre casăle despre doamna veniia la
Vasilie-vodă. De care toate suspina greu
Vasilie-vodă și-și frângea mânule de ginere ca

acéia.

Zac. 31. Au purces Vasilie-vodă den Iași în Țara Muntenească cu al treilea rândă asupra lui Matei-vodă domnul muntenesc. Și întâi Timus cu tabăra căzăcească și al doilea conac au stătit la Podul înalt pre Bârlad și acolo au făcut Timus oștilor Căzăcești căutare și le-au împărțit de la Vasilie-vodă lefe și căpeteniilor și oștenilor tuturor. Era de capete Căzăcești cu acéia oaste polcovnici Bohun anume și altul Nosaci, vestiți și vechi cazaci. Și tot acolo, fără nice o vină, Timus, pentru un cu-vânt ce au dzis în sfat Bohun, au scos sabia Timus și au lovit pre Bohun într-un umăr, de caTe rană în toată calea acéia Bohun au îmbiat cu mâna legată. Acéia om cu hirea de hiară sălbatecă era Timus! Nu cutedza nime un cuvânt, den polcovnici, să dzică, să îndireptédze lucrurile oștilor. Ce, dendată, pre purtatul trébilor, ce era den Timus, omă tânăr și fără nice o socoteală, să cunoștea că nice la un folos nu vor ieși lucrurile.

Zac. 32. De acolo au purces ostile în gios și amu Vasilie-vodă în frunte cu oastea de țară și să adaoge den dzi în dzi oastea de țară de pretutindere și până la marginile țării s-au strânsă de toată oastea de țară, ca 8.000 de oameni.

Zac. 33. Matei-vodă, domnul muntenesc, luându veste de scosul lui Ștefan-vodă den Muldova de oști Căzăcești, trimisesă pre Diicul spătariul său, să strângă toată oastea de la marginile țărâi sale, să hie la hotar între țări de straje și cu dânsul și Ștefan Gheorghie-vodă, ciracul lui. Avea și Ștefan-vodă ca 300 de oameni într-ales călăreți și câțva feciori de boieri tineri cu sine. Și întâi strajea lor, pentru limbă ce trimisese, s-au ivit în gura Berhéciului, mai sus de Tecuci, pre care o au gonit oamenii lui Vasilie-vodă câțva loc. Ce, sărind târdzâu, le-au pierdut urma.

Zac. 34. Venise apele Sirétiului mare, pentru care au căutat oștilor câteva dzile a face zăbavă, până a să face pod peste vase. Și așea trecându oastea, a doa dzi de la Șiret, au intrat pre la Focșeani în Țara Muntenească și îndată, fără nici o milă, au dat foc orașului și ori pre undeși agiungea cazacii, fuma a bieților lăcuiitori nevinovați lăcașurile, odăile și hrana.

Zac. 35. Sta în tocmală cu oștile sale și Diicul spătariul a lui Matei-vodă, nu departe de oraș, de Focșeani, la o vale căriia-i dzic Milcovul cel Mare, cu altă nume Cucata. Acelui pârau râpile pusesă despre oștile lui Vasilie-vodă și oastea sa tocmisă de Ceielaltă parte, stol toată oastea într-un șireag tocmită, ca 9.000 de oameni, că și

de lefecii a lui Matei-vodă o samă era cu dânsul și oastea de țară, câtă are Țara Muntenească de la București, dincoace, până în margine, toată era acoloa adunată și acoloa și Gheorghie Ștefan-vodă cu vro 300 de muldoveni. Și așa în rândă tocmită oastea muntenească aștepta pre Vasilie-vodă și pre Timus.

Zac. 36. Întâi li s-au arătat Vasilie-vodă cu oștile sale și au stătit frunte și muldovenii, iară cazacii își tocmită tabăra pe urmă. Și atâta au stătit muntenii la război, cât au făcut oarece harțuri cu muldovenii peste pârâu, trecându muldovenii și apoi trecându-i muntenii iar dencoace, așa în două-trei rânduri, până au trimis Vasilie-vodă nemiți ce avea și s-au supus pre supt maluri. Deci au luat călărimea muldovenilor și malul dencoalea. Iară cât au vădzut muntenii apropiată tabăra cazacilor de pârâu, au purces în răzspă, cine încotro i-au părut. Gonit-an muldovenii și o samă de călăreți și den cazaci, până la Râbnic, iară n-au perit oșteni așa mulți den munteni, c-au luat devreme fuga.

Zac. 37. După acéia răzspă a oștilor muntenești, care s-au făcut mai multă den prostia Diicului spătariului au fost, că niciși trebuia să aștepte el până într-atâta pe oastea ce era cu foc și el numai cu călărimea, au

purces Vasilie-vodă cu Timus spre Târgoviște, stricându și ardzându ce le-și sta înainte. Iară Matei-vodă, domnul muntenescu, lu-ându veste și de răzspă oștilor sale la margine și că vine asupra lui întinsă Vasilie-vodă cu Timus, nemică cu acéia sminteală a oștilor dentâi nu s-au spăimântat, ce, strângându-și oastea de țară și lefecii ce avea, au purces și el den Târgoviște și ș-au ales Ion foarte bun de dânsul, la o poiană între lalomița apă curatoare și între un pârau foarte tinos și de trecătoare rău, la un sat anume Hintă. Și acolo au stătut cu mare inimă, nu așe oștilor sale, cum elă singur, așteptându pre Vasilie-vodă. Trimisesă Matei-vodă și altă samă de oameni, siiméni și lefecii o samă, Diicului spătariului la margine într-agiutor. Ce, dacă s-au tâmpinat cu veste că s-au răssipit oastea acéia cu Diicul spătariul, au purces oastea acéia înapoi și i-au agiunsă la Teleajina fruntea oștii lui Vasilie-vodă. Au stătut muntenii călări la vadă, pentru să să mai depărtédze pedestrimea.

Zac. 38. Părut-au și lui Vasilie-vodă și lui Timus că va hi acoloa Matei-vodă sângur cu toată oastea', la Teleajina. Apoi dacă s-au vădzut că ieste oaste puțină, au dat oștenii lui Vasilie-vodă pre trei locuri préste apă și n-au stătut muntenii, ce s-au dat înapoi. Iară gonașii îndată au agiunsă și pe siiméni și acéia dându-

să înapoi, s-au apărat pen niște dumbrăvi, ce sântu acoloa. Și dândū știre lui Vasilie-vodă de săiménii acéia, au purces și sângur Timus cu o samă de oaste călare căzăcească, lăsându tabăra pre urmă cu Vasilie-vodă. Și dacă au agiunsū Timus au descălecat pre cazaci gios, la năvală, asupra săimenilor. Ce, tot au măsū, apărându-să foarte tare den focū siiménii, până au intrat într-altă pădure, ce era lunca Praovii și nu le-au stricat nemică cazacii păn în noapte, bătându-se den foc, fără ce au picat și den săiméni și den cazaci. Din cazaci au perit și doi sotnici atuncea.

Zac. 39. Vesel Matei-vodă că i-au hălăduit siiménii și c-au putut răspunde focului cazacilor, lūându mare inema și nedejde dentr-acéia tâmpinare siimé-nilor cu cazacii. Iară Timus, după acéia goană, n-au vrut să să întoarcă la oaste, pre care au apucatu-o noaptea, cât au trecut apa Teleajinii, ce au rămas cu masul la unu satu, anume Cocoréștii la niște case boierești. Aflându casele pline de toate bucatele, singur au pus de au dat focū caselor, dacă s-au sculat de la masă amețit de vin.

Zac. 40. A dooa dzi, oastea trudită den cale și obosită tabăra, necercându ce locū este înainte, unde și cum stă și în ce loc neprietini și cum departe, de-abii de'au îngăduit vro două,

trei ceasuri, au și dzis trâmbișile de purcesul oștilor. Multă au stătu Vasile-vodă, sfătuindu-l să rămâie acéia dzi, să răsuflă oastea, să strângă bine toată și să cerce locurile și pe altă loc, nu pe acolo, pre.unde anume alesesă' Matei-vodă, să-i hie îndemână a sta împotiva. Ce, cui să dzicea aceste, sau cu cine să sfătuiia? Cu unu omă în hirea hierălor. Polcovnicii carii era, unul un cuvântă nu cutedza să dzică, că numai pentru un cuvântă, cu sabiia zmultă da ca-n-tr-un dulău într-ânsul. Și Bohun polcovnicul cu mâna legată de rană cu sabie, făcută de dânsul, îmbla ca fără sine.

Zac. 41. Aicea caotă aceasta izbândă den ce și cum s-au prilejită lui Matei-vodă și ca acéia izbândă, care nu să va hi prilejit alta ca acéia în toată viața lui, câte au avut den războaie în dzilele sale. Că cine ari putea să creadză în socoteală, să să înfrângă oastea căzăcească cu tabără, de oaste cum ieste oastea muntenească? Nu să defăima, ce, ori pedestrașul, ori călărețul vei socoti, nu vei afla să hie de potrivă sinetașului căzăcesc. Ce vei dzice: „Fost-au acolo sirbi, unguri, léși, nu numai munteni". Așea ieste, léși au fostă putini. Ce ari hi făcut ei numai, de ar fi fostă tocmală în oastea căzăcească pre obiceiul lor ? Iară pre unguri și pre sirbi nu-i aleg den munteni, nici sântu siiménii, sârbii sau ungurii atocrna cu

focul cazacilor, cum nice darabantul muntenesc. Eu, ce ieste partea mea, toată izbândă aceasta a lui Matei-vodă de la Hintă (alegându deosebi voia și orânduiala lui Dumnedzău, numai pre socoteala omenească grăind) ieste den nebuniia lui Timus întâi și den bărbăția și a lui Matei-vodă al doilea, însă den nebuniia lui Timus cu câțva mai mult, că socotind vitejiia lui Matei-vodă de atunci, cum îmbla pe denaintea oștilor sale, îmbărbătându în frunte, să să hie apropiat toată oastea căzăcească cu tabăra legată, nu rumtă, cum au rumtu-o Timus în trei părți să să hie lipit, să înceapă a da la ténchiu, nice ar hi scăpat Matei-vodă fără primejdi-ia sau morții, sau ranei mai grelei, de cum i s-au prilejit tot atunci, nice săiménii ar hi ținut mult împotriva focului lor. Ce toată pricina au fost izbândii aceia nebuniia lui Timus, care nice voroviia cu nime, nici întreba de polcovnicii săi sau de cineva. Oastea obosită cu atâta cale tot într-acéia dzi, cu tabăra rumtă în trei părți, precum ieste marșul și tocmai în război, socotește.

Zac. 42. Ce, dacă au vădzut Vasilie-vodă că cu sfatul nu folosește nemică, au suspinat și lăsinclă în voia lui Timuș toate, au purces cu oastea sa iară în frunte și pre urmă Timus cu tabăra, scârș-când în dinți, cum că să laudă moldovenii că ei au făcut izbândă de la

Focșeani și de la Telejina. Mergea oastea, ales tabăra cazacilor, cu greu pen locuri strimte și tinoase și pre pâ râul Hintei numai un podeț. Și întâi, deaca au trecut oastea lui Vasilie-vodă podețul în poiană, au luat aripa în-a-stânga și s-au pus șirag în rând, împotriva aripii a lui Matei-vodă cei direpte. Iară în direaptă și singur mijlocul au lăsat Vasilie-vodă taberei Căzăcești, împotriva mijlocului și aripii cei den-a-stânga a lui Matei-vodă. Însă tabăra căzăcească, dacă au venit până la un loc, au stătut și n-au vrut Timus să o aducă în rând, alătura cu oastea moldovenească, dzicând: „Lasă, vitejii, moldovenii or bate ei pre munteni și singuri, fără de noi!” (Aicea caută că agiungea aceasta una nebunie la întreagă sminteală.)

Zac. 43. Iară Matei-vodă în tocmală sta într-acesta chip: aruncasă un șanț penpregiurul taberii sale, den apa lalomiții den sus, până în apa den gios și au scos oastea denafară de acel șanț. Den-a-di-reapta au pus curtea, ce să dzice la dâșii roșii¹, și altă oaste de țară și au pus o samă de pedestrime, siiméni. Și acéia aripă era împotriva muldovénilor. Iară el singur au stătut în mijloc cu livinții și cu dărăbanții și cu o samă de săiméni, cu pusei tocmite pentru pedestrime. Iară în-na-stânga, ce să prinde împotriva cazacilor, au pus léșii lefecii și unguri. Și așa, cu oastea scoasă den șanțuri, nu

departe, au stătut și au așteptată pre cazaci și oastea Moldovei.

Zac. 44. Câteva ceasuri au stătut oștile rnuldove-nești, așteptându să să apropie tabăra căzăcească și trimițându rârîdū după rîndū Vasilie-vodă la Timus, să să apropie tabăra, n-au vrut, ce au răspunsū: „Să înceapă dumialor războiul, că oi veni și eu". N-au avut ce face Vasilie-vodă, au mai clătît cu toată oastea și au început muldovenii harțul cu muntenii. Da săiménii lui Matei-vodă în muldoveni cu foc, ce și Vasilie-vodă o sută de némți foarte buni ce avea au trimis să sprijenească călărima Moldovei. Au stătutū némții împotriva focului săiménilor și pre obiceiul său, cum slobodū o dată focul, s-au îndemnat mai multū de giumătate oastea Muldovei și au făcut acéia năvală cu steaguri asupra muntenilor, cât toată curtea, ce să chiamă la dânșii roșii, au dat dos și amu unii și peste lalomițe didése, nesocotindū vadul. Până în corturile muntenilor au mărșū moldovenii cu acéia năvală și nime nu poate să dzică că nu era acéia năvală a mare viteji. Și să hie fostū și tabăra cazacilor odată, alătura, cu focul asupra mijlocului și aripîi cei den-a-stînga a lui Matei-vodă, s-ar hi ales lucrul. Ce, neavîndū Matei-vodă la mijloc, unde era el, nici o treabă și aripa lui Ceielaltă, s-au mutat singur cu capul său în aripa den-a-

direapta, unde era înfrântă de moldoveni oastea lui și au dat îndărăptă călărima Muldovei, întorcându toate pușcile în muldoveni și toată pedestrimea. Și amu viindă mai des focul, s-au dat moldovenii încet iară înapoi și într-acéia desime a focului picându câțva den muldoveni, au perit și căpitanul de nēmți a lui Vasilie-vodă, om oștean diréptă, de neamul său leah. Pușcile nepăfă-site da în muldoveni.

Zac. 45. Și așea puindă Matei-vodă războiul iară la loc la aripa sa den-a-diriapta, Timus, cu nebuniia sa, au rupt numai o samă de pedestrime căzăcească cu o samă de pusei, fără tabără, fără altă tărie și i-au apropiiat de mijlocul oștii muntenești, unde venise iară la loc Matei-vodă și sta îndemnându oastea sa asupra cazacilor, însă era atâta loc încă, cât de-abiia să agiungea cu glonțurile unii pre alalți și lucra pușcile de îmbe părțile. Cazacii pre-ncét tot să apropiia de oastea muntenească pre furiș, că este locul foarte spinosă acela și cândă da pușcile lui Matei-vodă într-ânșii, toți cădea la pământă. Iară aripa den-a-stânga a lui Matei-vodă, unde era și léșii, sta plecată pre cai neclătiți, deprinși léșii și știutori hirii Căzăcești. Vădzându-i fără tabără, pedestrime goală, singură în câmpă, aștepta cu inimă să să mai apropiie cazacii. Timus sta cu tabăra înapoi, des-părțidu-o în două părți, fără nici o socoteală,

până s-au scornit chiotul între cazacii cei den frunte si și-au slobodzit focul. Den care foc au nemerit și pre Matei-vodă un glonțu de sinețu aproape de închietura genunchiului și l-au priceput îndată un paicū și au năvălit la scara lui Matei-vodă, să nu cumva cadză. L-au gonit pre paicul de la sine cu sudalmă Matei-vodă și nearătându-să nemică de rană, au îndemnat oastea sa, ca un deplin oștean. Și atuncea au sărit lēșii diraptū asupra pedestrimei Căzăcești și îndată au înliat cu săbiile într-ânșii și într-un ceasū statură câteva trupuri de cazaci și răniți foarte mulți, că i-au călcatū călăreții păn aproape de tabără. Și după aceasta a doa îndereptătură a oștilor a lui Vasilie-vodă, ales a cazacilor, în carii era toată nedejdea și ochii & tuturor, au cădzut tuturora inimile gios, cât nime n-avea nedejde de izbândă, ce mânăniți toți și înspăimați. Nebunul Timus ce să facă nu Știia, făr de nici o tocmală și nice o rânduială. Striga cazacii: „Dziceți-ne, în vro parte ori să mergem, ori să ne aruncămū șanțuri pre obiceiul nostru". Nu era amu nici sfat, nici orânduiala. Și totodată cu aceste să scornisă un vivor den sus cu ploaie dreptū în fața oștii lui Vasilie-vodă și ca acée furtună, cu sunetul copacilor și cu ploaie răpede, cât să părea că este anume urgiia lui Dumnedzău orânduită asupra cēștiia oști, câtă era despre Vasilie-vodă. Și Matei-vodă cu tunuri adăogea groaza oștii și sămeți amu oștenii lui.

Deci întâi aripa oștii noastre, Moldovei, au purces în răzsipă. Vasilie-vodă, vădzindă a vedere răzsipă oștii sale, s-au mutat cătră tabăra căzăcească, la Timus, carele încă căznia cu tabăra, întâi ce o rumpsése. să o împreune la loc. Pe o ploaie și furtună ca acéia nici de un sporiu nu era, ce, câți au putut a să încălăra cazaci, s-au încălărat și au plecat și Timus cu Vasilie-vodă fuga, lăsându toată tabăra și bieții pedestrași la perire.

Zac. 46. Perit-au în céstă războiă oameni însemnați den boierii Muldovei, Bucium stolnicul den tun lovit și Hristodul cămănarul și den slujitori puțini, den pedestrimea căzăcească câțva den céia ce au fostă în frunte, precum s-au scris, den némții a lui Vasilie-vodă în giurătare. Vii mulți și den oșteni de țară și den cazaci au cădzut pre mâna lui Matei-vodă. Iară și den munteni nu fără scădere în oameni au fostă si mai vârtos primejdiia lui Matei-vodă, cu rana ce i s-au prilejit, den care, cu adevărat și bătrân au fostă, iarn cât ar hi mai putut trăi, rana acéia i-au scurtat rămășița dzilelor, că până la anul, netămăduit de acéia rană, au murit. Că să nu hie fostă rănit, de-abia cineva de ar hi putut scăpa, den muldoveni și cazaci, unde întrasă și cu ce tocmală.

Zac. 47. Așea fârșindă și acesta război

Vasilie-vodă cu Matei-vodă, pe urma si nărocul celorlalte războaie ce au avut mainte, au luat cu Timus câmpii pre la Grădiște, trecându Sirétiul la Vădéni, au venit la Iași, la scaunul său, cu mare mâhniciune tuturor lucrurilor sale.

Zac. 48. Nime nu s-au gândit pentru pedestrima căzăcească să iasă cineva viu den câți rămăsese după fuga oștii ceii călări. De mirat hirea cazacilor la nevoie. După ce li-au fugit toate capetele și hatmanul lor, ei în de sine în loc au rădicat capū și au legat tabăra și s-au apărat până în noapte și apoi noaptea în tabără au făcut focuri de carăle lor și de spini, iară singuri au purces cu tocmală, fără tabără, numai pedestri și au ieșit toți păn într-unul, fără nici o dodeială, aicea în țară.

Capulă ală noosprădzécelé

Âncep. 1. Aicea în Iași, Timus odihnindă după ospățul de la Matei-vodă dzéce dzile, au purces spre țara sa, iară Vasilie-vodă iară s-au aședzat în scaun, că la Poartă îi sta domniia nestricată, însă, nu înde-lungă în pace, 'că cerândă Ștefan-vodă de la Matei-vodă agiutoriă, să margă în țără, i-au dat 400 de săi-méni și den dărăbanții săi cine au vrut de bunăvoie în leafa lui Ștefan-vodă și din livinți o samă. 'Și au în-trată iară Ștefan-vodă în țara cu acel agiutoriă de la Matei-vodă pre la Focșeani și s-au așădzată la Răcă-ciuni, la un sat al său, deodată, așteptândă și altă agiutoriă și de la Racoții cneadzul Ardealului.

Zac. 2. Cu anevoie să tocmăscă doi domni într-o țără! Așea Vasilie-vodă, până a nu să mai îngloti și a să întări partea lui Ștefan-vodă, au ales 800 de oșteni într-ales, orheiieni și lăpușnéni și i-au trimis asupra lui Ștefan-vodă, cu nepotu-său, Ștefan paharnicul, și den sate boierești câtăva samă de oameni, carii ținută calea lui Ștefan-vodă la fuga de la Popricani și omorâșă țărani acéia și pre Morea-nul hatmanul lui Ștefan-vodă.

Zac. 3. Strajea lui Ștefan-vodă era la Bacău,

400 de oameni călări și vro... săiméni și amu era câțva den boieri și feciori de boieri adunați la Ștefan-vodă: Andronic sârdariul, Darie spătariul, Antiphie-aga și alți boieri de mainte cu dânsul. Și cu strajea lui Ștefan-vodă din boieri au fostu Mogllde paharnicul și Sturdzea visternicul. Dacă au simțit venirea lui Ștefăniță paharnicul asupra sa cu oștile lui Vasilie-vodă, s-au dat la o râpă ce ieste aproape de sat de Faraoni anume Valea Saca, și s-au tocmit acoloa stol pre un piscu, alăturându lângă sine și dărăbanții ce era munteni. Și cum venia întinsu' orheienii îa dânșii împiedecați cu trecătoarea râpii aceia ce s-au pomenit, nu trecuți bine toți, au sărit călăreții lui Ștefan-vodă și înloc i-au înfrântu pre orheieni. Au plecatu fuga și Ștefăniță paharnicul și Hânceștii și i-au gonit strajea acéia a lui Ștefan-vodă, până i-au trecut fără vad apa Bistriții. Pre alții, carii au luat drumul spre (Roma.n, i-au gonit până în Roman. Și i-au cuprinsu și țărănimea acéia pre care Ștefan-vodă i-au omorât, iară altora le-au tăiat urechile.

Zac. 4. După acéia izbândă, strajea lui Ștefan-vodă s-au mutat la Săboani, mai sus de Roman, iară Ștefan-vodă de la Răcăciuni s-au mutat la Bacău, adăogându-i den dzi în dzi oameni de Țară de Sus toată și den gioséni mulți. Și acoloa i-au venit și agiutoriul și de la

Racoții cneadzul Ardealului, 1.000 de oameni cu Boroș Ianoș.

Zac. 5. Vasilie-vodă vădzindu-să iară la cumpănă grea și țara îndoită cu urâciune spre dânsul și doamna sa la Suceavă cu toată inema ce avea, cetatea Hotinului era ieșită de suptă ascultarea lui, că era închisă cetatea și tot să ținea pre numele lui Ștefan-vodă, unde era să mai năzuiască nu avea, cazacii amu înfrunțați și rușinați cu Timus în Țara Muntenească și doi neprietini tari pre acéle vrémi, și Racoții și Matei-vodă, să mira ce va face. Iară tot nelăsându-să, scrie slujitori și au tras și orheienii și lăpușnéDii la sine și au răpedzit și la cazaci, și-i lăsase Timus 200 de cazaci cu Hluh polcovnicul. Au făcut și el de toată oastea vro 4.000 de oameni și au ieșitū dentâiū la Movile pre Bahluiū. Apoi, dacă au lovit și al doilea rândū strajea lui, ce era cu Grigorie paharnicul, iară strajea lui Ștefan-vodă au purces spre Târgul Frumos și acoloa, dencoace de Târgul Frumos, la Sirca, s-au tumpinat cu Ștefan-vodă.

Zac. 6. Acest războiū cum au fostū și cum s-au prilejit, nici unii părți nefățăringdū, că nemică nu strică credința așe celora ce scriu letopisețele ca fățăriia, cândū veghe voia unuiē și coboară lucrul cu hula altuia, noi, macara că am hi datori cu pomenire lăudată mai multū lui

Ștefan-vodă, de la carele multă milă am avut, decât lui Vasilie-vodă, de la carele multă urgiie părinții noștri au petrecut, iară dreptatea socotindă, nu poci scrie într-altă chip.

Zac. 7. Deci, den hărnicia domnilor, departe mai în frunte a lui Vasilie-vodă, că s-au aflata pururea în fruntea oștii sale, singur învățându, mutându steagurile și îndemnându, iară Ștefan-vodă în oastea sa de față n-au fostă, ce au stătut departe de la oaste înapoi. Iară numărul oștii și hirea și acelea tot era mai tare Vasilie-vodă și mai mulți oșteni la Vasilie-vodă și mai buni călăreți, însă toți îndoți și hirea neamului lacomă la înnoituri. La Ștefan-vodă era 1.000 de unguri călări, pre atâtea era si moldoveni și era 500 de pedestrași munteni și altă strânsoare. Iară la Vasilie-vodă 3.000 de călări, 400 de cazaci, 200 de săiméni cu darabani. Ce, a vedere au fostă voia lui Dumnedzău spre stângerea casii lui.

Zac. 8. Tocmise oastea sa Vasilie-vodă cuprin-dzindă drumul carele vine de la Târgul Frumos preste Sirca. însă Borăș lanoș, oblicindă că pe la pod este loc râpos, au lăsat drumul și au purces în sus pre costișe, alătore cu pâraul. Vasilie-vodă încă au purces în sus pre culme împotriva lor și au stătut așteptându războiul. Den oastea a lui Vasilie-vodă au ieșit

harțul, iară Borăș Ianoș den oastea sa n-au lăsat, ce s-au arătat mai îndrăznețu cu oastea lui Ștefan-vodă, decât Vasilie-vodă, că au trecut pârâul.

Și lui Vasilie-vodă s-au cădzut, nu harțul, ce cu toată oastea să margă asupra, încet, cu tocmală, alătura cu pedestimea. Ce, așteptând Vasilie-vodă den loc neclătit, céialaltî încă stătuse și deprinși cu izbânde amu în câteva rînduri ei, au sărit întâi muldovenii în frunte și ungurii după dînșii. De acéia săritură a oștenilor a lui Ștefan-vodă, cum s-au dat harțul lui Vasilie-vodă înapoi, cum ieste dédina harțului, cum au plecat și steagurile lui Vasilie-vodă fuga, fără nici o nevoie, care încotro, au stătut cu ochii, oilor, nu oștenilor sămănătoare oaste. Bieții pedestrași n-au apucat nici focul să-l sloboadze deplin, ce îndată, într-o clipală, cum s-ari dzice, ochiului, s-au înșirat steagurile a lui Vasilie-vodă pre Bahlui în gios cu fuga. Iară pedestimea au luat pre Bahluietșu la Cârlegătură. Și cazacii, cu puțină scăderea sa, iară au hălăduit pe la braniște și s-au năzuit la Nistru. Singur Vasilie-vodă, va-dzîndu răzsipă oștii sale, au purces și el deodată foarte cu puținii lângă sine. Apoi s-au strînsu pe lângă dânsul den capete slujitorilor și den Hâncéști unii și l-au luat între sine, apărându-1 cu mare lauda sa și veste și pomenire cinsteșă. La

vréme ca acéia să stai la nevoia domnului, cu cinste vécinică hie-căruia ieste.

Zac. 9. Gonit-au gonașii pre Vasilie-vodă până aproape de Prut și l-au tot apărat carii era pe lângă dânsul, precum s-a pomenit. Și trupuri așea multe n-au cădzut; den oameni mai însemnați: Nechita vamășul și Isar clucériul. Și l-au prinsă viu și pre Gheorghie hatmanul, fratele lui Vasilie-vodă, cădzut cu calul la coborâș.

Zac. 10. Vasilie-vodă, după acesta războiă, au trecut Nistrul la Rașcov și acoloa petrecând câteva dzile s-au mutat la Volodijin, un oraș căzăcesc si de acoloa au trimis pre Tordachie visternicul sol la Hmilă hatmanul, la cuscru-său. Iară Ștefan-vodă, lăsindă lașii, numai ce au venit până la pod și de acoloa orânduindă la scaunul lașilor caimacami, singur au purces cu oștile sale la Suceavă, unde era casa lui Vasilie-vodă și inema toată închisă în cetatea Sucevei, cu Toma vornicul den boieri, avându 80 de săimeni și pușcari de loc și némți 60 lefecii în cetate.

Zac. 11. Ștefan-vodă clacă au sosit la Suceavă au descălecat la un satu aproape, anume Șchéia, în casele lui Toderașco logofătul. Iară înpregiurul cetății s-au îngropat săiménii săi și o samă de unguri ș-au adus

pușcile și de la Hotin și de la Iași și au început a bate cetatea, ce nu-i strica nemică.

Zac. 12. Să adăogea țara de pretutindirea la domnă de iznoavă nou, iar și Vasilie-vodă, unde era, nu dormia. Ce, orice nevoiea pune omul, sorocul lui Dumnedzău, amu orânduit așa, a-l clăti nu poate nime.

Zac. 13. Preste scurte dzile sosi veste cum Timus iară cu 9.000 de oameni întră pre la Soroca în iară și amu lovisă oamenii lui Vasilie-vodă și pre Gru-madzè căpitanul, carele era în câmpii Sorocii cu straje. Și știa Ștefan-vodă că nu s-a lăsa cu atâta Vasilie-A^odă asupra lui, ce agiunsese și el la Racoșii, cneazul Ardealului și la Cazimir, craiul leșesc, cărora amândurora era urât Vasilie-vodă pentru legătura cu cazacii. Deci, de la Racoșii îndată i-au orânduit cu Petchi Iștioan, cu toți săcuii, ca pe 4.000 de oameni, iară craiul leșesc cu polcovnică ce avea la Camenița, anume Condrățchii cu 1.000 de lăși călări, i-au trimis porunca aceasta, de ari veni vro oaste asupra Moldovei căzăcească, să nevoiască CLI toată osirdia, adunmdu-sa cu moldovenii, să-i smintească, care lucru apoi așa au fost.

Zac. 14. Dacă au simțit Ștefan-vodă oastea căzăcească apropiată amu cătră Prut și au

oblicit că tătari nu sântu, nu spre Roman, ce spre Cotnari au purces, știind că sosește și Petchi Iștioan cu oastea ungurească. Vrea să ție calea cazacilor la loc largu, undeva pre Jijie. Și la Cotnariu s-au împreunat cu ungurii și au purces spre Ștefănești, așteptându și pre lēși. Ce, mai zăbovindū lēșii, n-au îndreznit ungurii a să tâmpina cu cazacii. 'Și așea cazacii au trecut codrul pre la Cucorēni, la Suceavă. Iară Ștefan-vodă au rămas pre șleahul lor despre Prut și a triia dzi au sosit și Condrațchii cu 1.000 de leși.

Zac. 15. Timus, cum au sosit la cetate, de a doa dzi s-au desfrânat la jacurile mănăstirilor și întâi asupra Dragomirnei mănăstirii cu pusei au 'mărsu și au bătut mănăstirea. Și dacă i s-au închinat, toate odoarāle, veșmintele în jacū au dat și câți bieți neguțitori era închiși acoloa și mulți den boieri, rușinându cazacii fāmei și fete și nu 'ca creștinii, ce mai multū decât paginii s-au purtat cu 'acēia mănăstire. Și să hie mai avut vrēme cevași Timus, nici o mănăstire n-ar hi hălăduit neprădată odoacă.

Zac. 16. Oștile într-agiutoriū venite lui Ștefan-vodă, și leșăști și Ungurēsti, după ce s-au adunatū la un loc, au mărsu îndată lēșii în frunte. Și dacă au trecut toate oștile codru, au stătit pre 'Sirētiū și acoloa, la unu sat anume Grigoreștii au făcut sfat împreună, Ștefan-vodă

cu Petchii Iștioan ser-dariul lui Racoșii și cu Condrațchii polcovnicul craiului Iesăscu.

Zac. 17. Sfatul alege den loc câtă osebire este între om și om. Întâiu Ștefan-vodă au poftit pre Condrațchii să priimască această cinste de cătră dâșii, cum i-ar părea cu ce tocmală și cu ce socoteală și cu ce rind s-ari cădea să margă cu toții asupra acelui neprietin, să fie toate pre sfatul lui și pre socoteala, ca uului vestit slujitori și știutori obiciai și hirei acelui feliu de oaste a cazacilor. Au mulțemit Condrațchii de acéia cinste, carele îl tâmpină de la Ștefan-vodă și întâi aceste cuvete au dzis cătră Ștefan-vodă și cătră Petchi Iștioan: Eu, carile scriu acéstea, m-am prilejit la acest talmă-cit și la alte, mai pre urmă.

Zac. 18. „âmpărații între împărați, craii între crai, domnii între domni, boierii între boieri, slugile între slugi au osebire unii decât alții cu scaune mai sus și slugile între sine unii decât alții cu cinstea să osească. Graiul, stăpânul meu, cu scaunul său, macara că iese mai sus decât luminatul cneazul de Ardeal, iară dumnealui Petchii Iștioan este la mai mare cinste la stăpânul său. Eu la stăpânul meu sântu mai de gios; dumisale să va cădea să ia cârma asupra dumisale și noi, după porunca dumisale, om face."

Zac. 19. Acéstea dacă am spus cătră Ștefan-vodă și cătră Petchii Iștioan, au răspunsă Petchii Iștioan, cum, macara că 'este la stăpânul său serdar, va și poștește să hie toate pre sfatul lui Gondrațhii, ca unuia' carele amu atâtea războaie au avut cu cazacii și știe rândul și hirea lor. Dacă au înțelesă răspunsul (cum ar hi știut că nu or face ei așa amândoi, cum va sfătui el), au dzis: „De vreme ce mă aleg măriile-sale să să facă pre sfatul și pre socoteala mea, pof-tescă dară pre dumnealor să înțeleagă hirea aceștii feliu de oști, cum ieste și ce sântă cazacii și în ce loc sintă, unde sintă acmu”.

Zac. 20. „Oastea căzăcească dacă apucă să să îngroape, să arunce șanțuri pregiur sine, nu la ce loc, supt cetate ca aceasta, ce hie la ce pârau, nedobândită este. Acmu vedem că încă șanțuri n-au, nici bine cred de numele nostru, că sintă și léși aice. Până mâine, de or și oblici, tot nu or crede. Gap cine le ieste, este și tânar și nebun. Trebuiește, de voim să ne mântuim într-un ceas de acestă neprietin, pre lângă voia lui Dumnedzău, însă să facem așa:

Zac. 21. Oastea den loc de aicea, cât va trece pârau, îndată să să tocmască stoluri, să-și ție cineși, bulucul, rândul, care după care va merge și-și va ține locul. Noi, léșii, om ține fruntea, după noi oștile mării-sale cneadzului de

Ardeal, după oștile ungurești, măria-sa Ștefan-vodă cu oastea sa, că hie cându capetele și mai pre urmă să hie să cade. Ieste, cum înțăleg, de aicea o dumbravă de ține câțva. Deci, până om trece dumbrava, va merge încet oastea, iară cum om trece și or ieși la vedere oștile, nemică neoprindu-se, să pourceadă rândū după rândū în treapădul calului cel mare. Că să hie grije de vreo oaste în câmpū, să ne stea înaintea, acéia grije nu ieste. Ce, cum ne vor vedea, de altă nu s-or apuca, ce îndată de șanțuri să facă. Să facem dară cu toții năvală, până n-au șanțuri și la grabă așea de sirgū, nici sinéțele nu să slobod toate. Iară cetatea că ce va da cu pusei ori cu sacalușe, acelea puțină pagubă fac în oaste, ales care mișcă și la un loc nu stă. Nu toate câte să slobod glonțurile nemerescū, mai largū ieste pe de laturi decât omul. La noi este o poveste, că cine pierde de glontū de tun, tot era de fulger să moară. Mică țintă este omul cu sabie zmultă și mai lesne strelețului a nemeri o vrabie, decât pe un om călare cu arme. Graba pierde, adevărat, de multe ori, iară de multe ori izbândéște. Aicea anume graba trebuiește, cu dânsa să ne mântuim de acestū fél de nepriietin, că într-altū chip, de nu om nevoi să-i spargernū până nu să întărescū cu șanțuri, nice noi, câți sintemū, nice de ar veni singur craiul, stăpânul mieu și înăria-sa cneadzul de Ardeal, nemică nu le vom face. La ce zăbavă va veni

apoi lucrul, să să socotească și noi aicea fără cară, fără hrană, țărâi aceștia va aduce zăbava noastră cu acestă neprietin mare scădere."

Zac. 22. Acéstea sfătuia Condrațchii, care toate primindū și Ștefan-vodă și Petchii Istiuan, s-au slobodzit sfatul și a dooa dzi dez-de-noapte, cum au trecut Sirétiul în vad oastea, au purces deodată, pe cum să alesésă la sfatul de cu sară. Iară numai deodată s-au ținut ungurii de acéia socoteală, până au trecut dumbrava. Iară cât au trecut dumbrava, léșii îndată au purces în bici spre cetate pre la luc-șeni, iară ungurii, cât au ieșit din dumbravă la vedere și au zărit hărății! cazacilor tâmpinat cu fruntea léșilor, că avea Timus cu sine și 200 de tătari, în loc au stătit Petchii Iștuan și Ștefan-vodă. Léșii cum s-au tâmpinat cu tătarăi și cu cazacii călări, îndată i-au împinsū și au statut în tocmală pre culme asupra taberii Căzăcești, așteptându pre oastea ungurească și pre Ștefan-vodă cu oastea de țară, totdeauna trimițându rând după rând, să vie mai curundū, ce n-avea cui dzice. Au așteptatū Condrațchii de doaî ceasuri aproape, să vie ungurii, ce, dacă au vădzut că nu folosește, au suduit în gura mare pe Petchii Iștuan serdariul lui Racoții și pre Ștefan-vodă și au dzis să dzică trâmbița de războiū. Să rupsesse den catane, den oastea lui Petchii Iștuan, vro 200 de catane, foarte de treabă

oameni și den moldoveni pre acéia samă și au purces asupra cazacilor, dreptu supt cetate.

Zac. 23. Cazacii, cum au simțit de lési că sântu, cum au început a săpa șanțuri împregiurul taberii sale. Unii să apăra de lési, alții săpa barbatéște, de arunca pământu pre căruțe și într-o mica de ceas au rădicat șanțu, deodată mic, cât era amu piedică cailor.

Zac. 24. Léșii cu năvala dentâi au măsă până în tabără, ce daca au vădzut că nu vin celelalte oști, s-au dat înapoi cu steagurile, pe după casele Tătărășilor și după beséreca de acoloa și în niște pomeți ce era si au stătit pân îndesară. Și de acoloa apoi s-au mutat în prejma cetății despre Ipotéști aproape de cetate, numai preste un dâmbu, cât covâr-șiia glonțurile den cetate. Au venit îndesară și Petchi Iștuan cu oștile sale și au descălecat pre dâmbu despre lucșeni, iară Ștefan-vodă au venit și au descălecat aproape de lési. Și aceste toate nu-ți scriu, lăudându vreo parte, ce tocma cum au fostu, nu să fac laudă oștii leșăști, am prea mulți de țară martori.

Zac. 25. Preste noapte au făcut cazacii șanțuri și ș-au întărit tabăra, cât nu era a gândi să-i mai dobândească. Și așea s-au plinit toate cuvintele a lui Condrațchii grăite mainte. Nice mai năvălea nime la tabăra lor, ce îmbla numai

cu harțuri și din tătari și den slugile lui Timus ieșii denafară. Iară tătarii au stătut până a triia dzi și fiindu preste hirea lor a hi închiși, s-au cerșut mârzacul carele era cu dănșii, să fie cu voia lui Timus, să-i sloboadze, până nu-și pierdu caii. Ce trăgându-să mârzacul să margă, Timus den mâniie dobitocească i-au tăiatu capul mârzacului. Iară tătarii totuși într-acéia noapte au plecat den tabără și au luat dentâi în sus pe la Cernăuți, apoi pre la Hotin spre Movileu. Acolo, la ținutul Hotinului, le-au ieșit pârcălabul de Hotin, Jora, să le ție calea cu o samă de oameni. Ce, s-au supus tătarii într-o vale și s-au întorsu asupra pârcălabului cu toții și îndată au plecat fuga pârcălabul cu oamenii săi. Și la goană, că i-au gonit tătarii câțva loc, au perit câțva de ai noștri la acél războiaș, fără ispravă. S-au pomenit la sosirea lui Timus la Suceavă, cum au sosit el singur și au măsru la Dragomirna mănăstirea. Iară alte cete pre la toate mănăstirile au purces în j acu. Ce Timus au apucat cu o dzi înainte, de au intrat în tabără, iară celelalte cete de sirgu le-au plătit Dumnedzău plata pentru jacul caselor sale, că au măsru oastea lui Ștefan-vodă de le-au ieșit înainte, de le-au ținut calea și s-au topit câteva cete cu totul.

Zac. 26. Ștefan-vodă, după ce s-au aședzat ostile împregiurul cetății și taberii Căzăcești, au

pus pușcile câte avea și bătea în tabăra căzăcească, cu puțină stricăciune cazacilor, că-și făcuse ei găuri în pământ. Apoi, pentru spaima și cetății, au mutat pușcile în târg și den târgu au bătut și alătura cu cetatea și în tabără. leșii dentăiū cazacii și călări cu harțuri, însă puține dzile. Și după obiceiul său, au dat într-o dzi năvală la pusei în târg și venise aproape de pusei, cât una ce era mai aproape amu o apucase. Ce, și atunci îndereptându-i léșii, s-au întorsū cazacii în tabăra lor și de atunci numai ce ținea șanțurile sale și fura hrană de cai și apă despre apa Sucevei den vale, până au mutat Con-drațchii și dentr-acolea 4 steaguri de léși și i-au închis și dentr-acolea cu acéia straje. Și apoi au mutat și ungurii o samă de oameni și așa au rămas cazacii închiși și strânși de toate părțile.

Zac. 27. Cândū să lucra acéstea la Suceavă, craiul lișăscū Cazimir cu 40.000 de oameni coborâia asupra cazacilor, de care coborâtul craiului știindū Ștefan-vodă, au trimis la craiul, cerândū agiutoriū den oastea sa, să-i poată sparge pre cazaci de supt cetate și tot într-acéia dată și la Racoții cneadzul Ardealului. De la amândoi fără zăbavă au venit agiutoriu, ca pre craiul leșăscū, timpinândū soliia la Halici pre Nistru, îndată au pornit pre Dinofū polcovnicul cu 600 de némți, cu 4 pusei și o pivă. Iară de la

Racoții, singur hatmanul lui, Chimini Ianaș, au coborât ca vro 6.000 de oameni. Iară întâi de la craiul leșăscu sosindū nēmții, s-au pus în deal, dreptū asupra cetății, peste drumul carele vine den târgū pre supt cetate. Și au tocmit pușcile și pioa dreptū deasupra taberii și-i bătea foarte tare, cât și pen găuri îi nemeria pușcile și pioa. Și acéle pusei apoi curundū au scurtatū dzilele și a lui Timus, cu dreptū giudețul a lui Dumnedzău, pentru prada care făcuse beséricilor.

Zac. 28. După acéia Chimini Ianaș, dacă au sosit cu oastea cneadzului de Ardeal, au trecut spre locul unde stătusă și Petchii Iștuan, aședzândū și toată tabăra ungurească încă mai aproape de șanțurile Căzăcești.

Zac. 29. Cazacii amu fiindū la mare strânsoare de hrană, închiși den toate părțile, amu pieile de pre cai morți lua și le herbea, și opincile, rădăcini mîncă, obosiți de străji totdeauna și străbătuți de pusei. Timus perit de glonțū de tun, cum dormiia supt cortul său, macara că era în pământū întins, l-au nemerit în picior glonțul, după care lovitură până a triia dzi au stătut mortū. Rădicase pre unul anume Theodorovici hatman, după moartea lui Timus, ce n-avea nici o putere amu cazacii, numai ce era de perire spăimântați. Și într-o noapte,

făcându-să spaimă în tabără a lor, au dat toți ca oile de la șanțuri la podul cetății și acoloa împingându cei de pre urmă pre cei dinainte, au cădzut de pre pod în șanț, fărmându-se, alții pe-ntunérec sărindū de bunăvoie în șanț, și au perit mulți den cazaci într-acea noapte den spaima acéia. Și să să hie știuții de cei denafară spaima ce să făcuse la cazaci, luată era tabăra atuncea.

Zac. 30. Făcusă o năvală némții craiului leșască asupra șanțului căzăcescū cu trei dzile mainte de ce să rănise Timus. Pre amiadzădzi era, cândū Di-nov polcovnicul de némți, socotindū fără grije pe cazaci, au dat știre și la léși și la unguri, la vremea ce vor audzi doba lui, să dea de toate părțile năvală, făcândū el cu oamenii săi năvala la șanțuri. Si așea au fostū, că au măsū némții și cu năvala dentăiū luasă de la cazaci o bucată bună de șanț. Ce, ne-sărindū ungurii și ai noștri de pe alte locuri, să facă cazacilor spaimă, s-au pornit toată căzăcimea cu singur Timus la locul unde cuprinsésă némții și nu din sinéțe, ce apucându drugi, hloabe, sinéțe de a țiiș, au împinsū pre némți de la șanțuri și sărindū după dâșii asupra unii râpi, cum să suie drumul de la târgu pe supt cetate, au perit némți la acéia râpă câțva, cât dzăcea tecsitate trupurile de némți dentr-a-céa năvală la râpă.

Zac. 31. Graiul leșescă sosise la Cameniță, împotriva căruia și Hmil hatmanul, adunat cu hanul, purcesesă. Însă neștiind încă de sosirea craiului la Cameniță, au pohtit Hmil pre hanul să aleagă o samă de oaste tătarască, să răpadză cu Vasilie-vodă, să-i scoată pre doamna lui și averea și pre fecioru-său den chisoare. Au dat hanul pre sama lui Șirim-bei pre Vasilie-vodă și l-au pornit pre la Soroca.

Zac. 32. Ce, într-aceleași dzile, amu neputându a mai trăi cazacii de supt cetate, flămândziți și străbătuți, au legat tocmală cu Ștefan-vodă și Chimini Ianăș (că Condratchii purcesesă bolnav la Cameniță, den care boală i s-au prilejit și moartea) și-au dat cetatea cazacii pre sama lui Ștefan-vodă, cu doamna și cu toată averea a lui Vasilie-vodă. Și ei, pre câți rămăsese, au purces cu tabăra puțină. Cineși cum-părasă cai de la unguri, de la ai noștri și de la lăși, de supt cetate dendată s-au tras pen târgu, apoi pe Suceavă în gios, spre Șiret, cu oameni de zălog de la Ștefan-vodă, să margă cu pace. Și așa s-au fărșit războiul cazacilor de supt cetatea Sucevei.

Capulă ală doodzécilè

Âncep. 1. În mică cumpănă stau lucrurile oame-nești și răssipele a mare case și domnii și bine au dzis un dascăl că lucrurile războaielor în clipala ochiului stau. Amu era Vasilie-vodă sosât cu ordele tătărăști la Prut, la Ștefănești, cândū l-au tumpi-nat vestea, cum amu cetatea au cădzut pre sama lui Ștefan-vodă și cum au perit și Timus și cazacii, câți au rămas, puținii și în giumătate morți și liămne-siți și oblicise și Șirăm-bei, ce era cu Vasilie-vodă. Au stătit o dzi pre sfat, ce ari face cu un lucru ca acesta, știindū că acoloa supt Suceavă era oști câteva și ungurești și leșești. Au ales cu sfatul mârzacilor o samă de tătari, să lovască de-a diréptul la Roman, iară altă drâmbă să lovască direptū supt cetate, că îmbla Vasilie-vodă cu lacrămi, cădzândū la picioarele lui Șirăm-bei și cu multe daruri. Ce, cândū sta lucrul gata și sfatul, numai să pourceagă în ceambururi tătarâi, sosescū de la hanul olocari la Șirăm-beiū, oriunde l-ari agiunge, într-acéia loc să lase toate, macara că ar hi și asupra vreunii trébi si îndată să pourceagă îndărăptū, dându-i știre că iată a treia dzi are război cu craiul leșescū.

Zac. 2. Dacă au înțăles Șirăm-bei porunca hanului de întorsū și cum era de aproape hanul

de craiul leșăscu, au lăsat treaba lui Vasilie-vodă și s-au întorsu într-acéiaș dată cu oștile spre hanul. Iară Ștefan-vodă, luându pre doamna lui Vasilie-vodă cu toată averea și cu ficiorul lui Vasilie-vodă, Ște-făniță-vodă, au purces de la Suceavă spre Roman și cu al doilea conac au stătu în Roman, în mare grije de tătari, de carii amu Știia den străjile sale că au agiunsu Șirăm-bei cu Vasilie-vodă la Prut. Iară luându veste de întorsul oardelor tătăraști, singur s-au aședzat la Roman, în episcopie, iară doamna lui Vasilie-vodă și cu feciorul lui o au trimis la un sat al său cu pază, anume la Buciuléști pre Bistrițe. Ghimini Ianăș den conacul dentâi de la Suceavă pe Muldova, de la Răciuleni, au ales 800 de catane și Ștefan-vodă 300 de moldoveni și au trimis craiului leșescu într-agiutoriū la Cameniță. Și după ce au pornit acéstū agiutoriū Chimini Ianăș cu Ștefan-vodă, în loc de mulțamită craiului pentru agiutoriul lui, carele îl trimisese și el asupra cazacilor, iară cu celelalte oști Chimini Ianăș au trecut în țara sa, la Ardeal, cu izbândă la stăpânu-său, la Racoții. Iară Ștefan-vodă s-au aședzat, precum s-au pomenit, la Roman.

Zac. 3. Aicea pre scurtū ni să cade a pomeni de Condrațchii leahul, polcovnicul craiului leșăscu, carele s-au pomenit că au fostū venit într-agiutoriū lui Ștefan-vodă asupra lui Timus,

că, macară c-au fost om strein, cade-să să nu
să tacă hărniciia lui și hirea deplin ce avea.
Omă ales la lucrurile războaielor, că cine să va
îndemna la bunătăți, de nu să vor lăuda oameni
harnici în lume, den carii unul era ales acest
omă? Tăcut, îți părea că nu Știia nemică, iară
unde trebuia să sfătuiască, izvor și toate cu
mare inemă și pre cale; treaz, neînspăimant la
războaie,, cap oștenilor deplin, singur, unde tre-
buiia, în frunte, cu deplină tocmală învățătoriu.
De multe ori, cu 1.000 de oameni, care avea
supt mâna lui, pre trei mii de tătari au bătut și
pre cazaci cu miile, oriundeși să tâmpina, îi
înfrângea.

Zac. 4. Nu s-au pomenit de semnele ceriului,
carile s-au prilejit mainte de acéstea toate
răutăți și Crăiei Leșești și țărâi noastre și
stângerea casei aceștii domnii a lui Vasilie-
vodă, la rândul său. Că era să să pomenească
la domnia lui Vasilie-vodă, pentru cometa,
adecă steaoa cu coadă, care s-au prilejit cu
câțva ani mainte de aceasta așea de grea
premeneală aceștii domniei și întunecarea
soarelui, în anul cela, în care an s-au rădicat
Umil hatmanul cu cazacii asupra lășilor, foarte
groadznică întunecare în postul mare, înaintea
Paștilor, în anul 7156 <1648>, într-o vineri și tot
într-acela an lăcuste neaudzite vacurilor, care
toate semnele în loc bă-trânii și astronomii în

Țara Leșască a mare răutăți că sintă acestor țări
meniia. Mă vei ierta, iubite cititoriule, căci nu Ț-
am scris aceste semne la locul său. Crede
neputinții oamenești, crede valurilor și
cumplitelor vrémi, întreabă pe ce vrémi am scris
și cât amu scris. Aș hi lipit aceste semne la
rândul său, ce arnu era trecut rândul la izvodul
cel curat si scriitori carii izvodescă, puțini să
află, iară tipar nu-i. Deci aicea de aceste semne
îți dau știre și ales povestea lăcustelor, care cu
ochii cumă veniia am prăvit.

Zac. 5. Cu unu ană mainte de ce s-au rădicat
Hmil hatmanul căzăcescă asupra léșilor,
aproape de secere, eram pre atuncea la școală
la Bară, în Podoliia, pre cale fiindă de la sat
spre oraș. Numai ce vădzum despre
amiadzădzi unu nuor, cum să rădică deoparte
de ceriu un nour sau o negură. Ne-am gândit că
vine o furtună cu ploaie, deodată, până ne-am
timpinat cu nuorul cel de lăcuste, cum vine o
oaste stol. În loc ni s-au luat soarele de desimea
muștelor. Céle ce zbura mai sus, ca de trei sau
patru sulițe nu era mai sus, iară carile era mai
gios, de un stat de om și mai gios zbura de la
pământă. Urlet, întunecare, asupra omului
sosindă, să rădica oarece mai sus, iară multe
zbura alătura cu omul, fără sială de sunet, de
ceva. Să rădica în sus de la om o bucată mare
de ceia poiadă și așea mergea pe deasupra

pământului, ca de doi coți, până în trei sulite în sus, tot într-o desime și într-un chip. Un stol ținea un ceas bun și dacă trecea acéia stol, la un ceas și giumătate sosiia altul și așea, stol după stol, cât ținea de la aprîndzŭ, până îndesară. Unde cădea la mas, ca albinele de gros dzăcea; nice cădea stol preste stol, ce trecea stol de stol și nu să porniia, până nu să încăldziia bine soarele spre aprîndzŭ și călătoriia până îndesară și până la căderea de rnas. Cădea și la popasuri, însă unde mânia, rămânea pământul negru, îpuțit. Nice frundze, nice pai, ori de iarbă, ori de sămănătură, nu rămânea. Și să cunoaște și unde poposiia, că era locul nu așea negru la popas, ca la masul aceii mânii a lui Dumnedzău. Câteva dzile au fostŭ acéia urgie; den părțile de gios, în sus mergea. Și tot atuncea au fostŭ și aicea în țară lăcuste și după acela anŭ și la al doilea, însă mai puține. Și apoi și în dzilile a lui Ștefan-vodă, au fostŭ lăcuste, însă pre unele locuri și nu ca acéia desime ca în céia anŭ, de care s-au scris. Iarna să găsiia în pământŭ îngropate pre multe locuri.

Zac. 6. Ne întoarcem acum iară la povestea de unde am părăsit. Și fiindŭ acéstea toate tot pe o vrême cu lucruri streine, ales cu lucrurile Crăiei Leșești si împreunate, cumŭ ai înțăles la războaiele Sucevei, nu ni să cade să trecem ce

s-au lucrat între craiul leșăscu Cazimir și între hanul Crâmului și hatmanul căzăcescu Hmil, atingându-să toate aceste și de țară. Sta craiul leșesc cu oștile sale supt Cameniță și dacă i-au venit și de la unguri acel agiu-tor, de care s-au scris, luase sfat să purceadă de la Cameniță împotriva hanului și lui Hmil, undeși să va timpina, să le dea război. Ce, luându veste den limbi că au tras toate ordele hanului cătră sine, și pre Șirâm-bei, carele îl despărțise și-i trimisesă în Moldova, să nu flămândească undeva în gios oastea, au socotit să să lipască de Moldova, pentru hrana oștii, la Nistru, și acolo să aștepte pre tătari și pre cazaci. Și așa au făcut: s-au mutat de supt Cameniță și s-au pus tabăra la Zvancea. Și îndată au făcut pod mereu pre coșuri peste Nistru, preste carile îmbla oștenii leșăști, până preste Prut, la pâine, la fânuri, strica și prisecile oamenilor. Și era la Hotin pâine în stoguri, cu mare bivșug într-acela an. Iară mulți den lēși au plătit și cu capetele hrana acéia de oameni de țară, durându-i inema pentru munca sa.

Zac. 7. Hanul cu Hmil, dacă au vădzut că-i trag lēșii la loc tare, să le hie a da războiū numai den frunte, s-au siitū a merge asupra lēșilor, aducându-și aminte războiul de la Berestecica. Ce, Hmil s-au suit în sus și au stătut cu tabăra la Husiatin, iară hanul au

cuprinsă câmpii Cameniții den sus cu ordele sale. Însă n-avè cum să-i ilărnindzască pre lèși, că-i hrăniia Moldova. A merge iarăși asupra lor, la strârntoare, nu vrea, nice lèșii la largū de tot vrea să iasă. Ce iară hanul au trimis pre Sefer Cazi-aga, veziriul său și craiulū pre canțeliarul său supt cetatea Cameniții și acolea s-au legat pace și s-au întorsū oștile, cineși la locurile sale. Și de atunceși Umil au început a strica legătura sa cu tătarii și să cerca la Moscū.

Zac. 8. Vasilie-vodă vădzindu-se în Țara Căzăcească cădzut den domniie, despărțit și de doamna sa și de cuconi și de avere (caută la ce aduce roata lumii mare case, că ce poate fi mai greu decât acéstea; dzicū ca nice moartea) și nici o nedejde nu i-au mai rămas în prietenșugul cazacilor, singur s-au tras cu hanul, la Crâm să margă. Și acolea ședzândū pre obrocul de la hanul în cetatea Ghiuzlăului, câteva luni, apoi de acolea l-au trimis hanul la Țarigrad, la împărăție, pre porunca împărătească.

Zac. 9. Iară Ștefan-vodă cu aședzată domniie la Roman, totū la Roman au ședzut, până i-au venit și steagul de domniie de la împărăție, cu care treabă trimisese boieri și pre Stamatie postelnicul, încă de la Suceavă. Au venit și unu agă mare cu caftan de domniie și cu steagul în Roman de la împărăție. (Caută aicea la ce voie

au fost domniile țărâi, până nu de mult și la ce sint acmu.)

Zac. 10. La Roman petrecind Ștefan-vodă, cerca în toate părțile și acmu unile, apoi altele de a lui Vasilie-vodă tupilate, ori odoară, ori bani. Den dzi în dzi să vâdiia unile la un loc, altele la alt loc. S-au oblicit și la sluga lui credzută încă den boieria lui, anume Gătoaie, un surguci de a lui Vasilie-vodă tupilat la dânsul de câțva preț, trimițându-l pe dânsul la toate ce să lua den casa lui Vasilie-vodă, pentru credința și pre sama lui era odoarale, câte să lua. Multă au stătit în gând Ștefan-vodă, cu ce gând l-au făcut acel furtușag acea slugă a lui. Nu știu ce i-au părut pre dânsul și den-tr-alte semne mai denainte și den fapta aceasta cu surguciul, i-au tăiat capul în Roman, dzicându că: „De ar hi oprit unu lucru ce i s-au cuvinit lui, 1-ași hi iertat eu. El au furat un lucru ce să cuvine unui domn”.

Zac. 11. A prăvi era aievea și pedeapsa și stângerea casei lui Vasilie-vodă și cândai osânda-i osân-diia și pre oamenii de casa lui, ales nepoții lui Vasilie-vodă, pentru multe doară cât au făcut și ei în vrémile sale, sile și scârnăvii. Și întâi pre Ștefăniță paharnicul, feciorul lui Gheorghie hatmanul, încă la Suceavă i-au tăiat capul, apoi pre Alexandru

paharnicul și pre Enachie comisul, feciorii lui Gavril hatmanul, nepoții lui Vasilie-vodă, cu mare munci i-au omorât în Buciulești.

Zac. 12. După ce au luat steag și caftan de domnie Ștefan-vodă în Roman și cu același agă, carele i-au adus steag, au pornit birul și pocloanele împărătești, au venit în Iași în scaun și s-au așezat cu întemeiată de atunci domnie, fără grije, că împărăția era tânără, copil încă. Vezirii era bucuroși să hie lucruri cu pace den toate părțile. Ce domnia Ștefan-vodă fără grije, numai o samă de lăpușnéni, ales Hâncestii, nu era deodată așezați și fugisă Mihalcea Hâncul la turci. Ce, agiungându Ștefan-vodă cu bani la pașea de Silistra, l-au prinsu pașea și l-au trimis în obédzi la Ștefan-vodă. Și l-au iertat și l-au pus armaș al doilea.

Zac. 13. Preste scurte vrémi după așezarea domniei lui Ștefan-vodă ș-au fârșit dzilele sale și Matei-vodă domnul muntenesc, omă fericit preste toate domniile aceii țări, nemândru, blând, drept om de țară, harnic la războaie, așea neînfrânt și nespăimat, cât poți să-l asameni cu mari oșteni a lumii.

Zac. 14. După moartea lui, au ales Țara Muntenescă pre Costantin-vodă, feciorul lui Șărbănuș-vodă. Și macara că era ficior de domn, știut și lui Matei-vodă și altor domni mai

Înainte, tot au fost rănit, numai la nas puțin
lucru era însemnat, încă nu ieșise sufletul din
Matei-vodă deplin, când săiménii și dărăbanții,
carii la acéia simetie să suise din izbânde cu
Matei-vodă, cât nici domnia, nici pre boieri într
nemică nu băga în samă, precum s-au arătat
apoi și aievea fapta lor, au rădicat pre
Gonstantin-vodă domn și au dat cu pușcile și
cu sinétele de veselie. Și acéia domnie a lui
Gonstantin-vodă au dat dzile Tomei vornicului
și lui lordachie vistiernicului. Toma vornicul
cădzuse pre mâna lui Ștefan-vodă de la cetatea
Sucevei, iară lordachie vistiernicul au venit
singur de bună-voie, ca un miel spre
giunghiere, din Țara Căzăcească, că fusese cu
Vasilie-vodă scăpat acolo. Era numai de perire
amândoi frații în Buciulești, închiși amândoi și
porunca mergea una după alta, să-i omoară.
Iară cum au audzit Ștefan-vodă c-au stătut
Costantin-vodă la domnia Țării Muntenesti, în
loc au răpedzit, să nu-i omoară, că era fratele lor
Costantin postelnic în Țara Muntenască,
cumnat cu Costantin-vodă. Și așa au hălăduit
Toma vornicul și frate-său, lordachie vistiernicul,
atuncea de primejdia morții. Singur
Dumnezeu, preste nedejdea omenească
ferește pe cei direpți de primejdii, că ce oameni
au fost acești doi aicea în țara aceasta, ales
lordachie vistiernicul, fără scrisoarea mea
credz că va trăi numele lor în véci într-această

țară de pomenirea oamenilor, den omă în omă.

Zac. 15. Constantin-vodă, domnul muntenesc, cu Ștefan-vodă, amu nu era în viața acéia, cum era cu Matei-vodă, însă era bucuroși amândoi de aședzarea sa, ca niște domnii noaoă. Aicea în țară la noi s-au aședzat pace, numai îmbla pre la margine oști Căzăcești și tătărăști, dodeindu-se cu lésii, însă amu mai slabe războaie decât cele dentâi. Și curundă după acéia, s-au lăsat cazacii de tătari și s-au legat cu împărăția Moscului. Și era la noi în țară amu mai greu de dări, pentru mulțimea lefeciiilor ce ținea Ștefan-vodă pre pilda lui Matei-vodă, den carii nu fu mult și făcură zarvă aicea în lași mare între sine slujitorii.

Zac. 16. Era săiméni de toți. cu cei den Țara Muntenească și cu cei de loc, de aicea, carii fusese în slujbă și la Vasilie-vodă, 1.000 și némți cu Lon-cețchii polcovnicul, 400 călăreți, lési 200 cu Voice-covțchii, căpitanul de lefecii, moldoveni cu lési amestecați cu Rușcit căpitanul 300, lefecii de țară cu Grumadzea căpitanul, 400. Atâta samă de slujitori fiind Ștefan-vodă, nici de la unii zarva nu s-au început, numai de la munteni săiméni și capetele lor și luase în voroava cu sine și pre săiménii cești de loc asupra nemților. Némții era pre giumătate aicea în lași, iară 200 de némți cu

polcovnicul lor îi ținea Ștefan-vodă la Suceavă, în postul mare era, cându săiménii, den nebuniia căpitanilor săi și den semețiia de care să împlusă încă den Țara Muntenească, ș-au dată cuvânt în de sine și au purces bulucuri pen târgu și pre câți némți au aflat pre la ulițe i-au omorât. S-au făcut îndată o spaimă, o zarvă în târg. Némții, unii scăpați răniți la curte, căpitanul lor de-abiia scăpat de la gazdă, câți au putut a strânge de oamenii săi și cu acéia ce era la paza curții într-acéia dzi, au apucat cerdacul în curte, cél de piatră, și s-au orânduit de apărare acolea. Au stătut în mare zarve și spaimă toată curtea și singur Ștefan-vodă la mare spaimă, altor slujitori <au luat> caii a mai mulți pre la odăi. Un năroc au fostă că bulucbașii și căpitanul săiménilor celor muntenești s-au înșelat și au venit la Ștefan-vodă, chemându-i cu blândețe. Ce, cum au vinit înaintea lui Ștefan-vodă, și săiménii să buluciia atuncea toți la un loc în preajma curții, înloc au învățat de le-au tăiat capetele și căpitanului s-a trei buliucbași. Și acéia au fostă potolitul aceii zarve a săiménilor, că cum au înțeles că le-au perit capetele, înloc au purces spre fugă. Acoperise iazul desimea și apoi au luat spre Socola. În șes la ceiriu, la pârâul ce vine pe acolea, stătuse. Și ieșise și oastea asupra lor, toată curtea și slujitorii și némții, peste porunca lui Ștefan-vodă, amu cu steaguri, cu dobe, cât ce

putea, venia să-i agiungă, să-și răscumpere den singele ce le făcuse săiménii lor. Ce au trimis poruncă tare Ștefan-vodă pre la căpitani, cine ari cutedza să facă vreun războiū, cu capul va plăti, numai să să raspundze săiménilor celor muntenești, să-și margă la țara lor, iară cei de loc să rărnâie pre iertare de acéia faptă. Deci au purces muntenii spre codru, can cu fuga și cești de loc o samă, iar o samă ce au rămas, i-au iertat Ștefan-vodă.

Zac. 17. Nu era ca o nemică aceasta zarvă de aicea împotriva faptei care s-au făcut, curundū apoi după aceasta de aicea, în Țara Muntenească, săiménii cu dărăbanții, fapta care de-abiia de sa va afla în vreo țară, ca acéia. S-au rădicat săiménii cu dărăbanții și toți, preste toată țara lor și au abătut la casele boierești cu arme fărămându-i înaintea ochilor giupânéselor lor și cuconilor, fă-cândū răs pre multe locuri de fămeile lor, jecuindū casele și averea. Și nu numai în București, ce și la țara, la multe case, perit-au mulți boieri și negu-țitori jecuiți de dânșii. Iară n-au răbdatū Dumnędzău acéia faptă îndelungă, ce, la ce certare au sositū și ei, citi-vei la rândul său.

Zac. 18. De simeția acéia acelor slujitori și faptă așea Scânavă și de-abiia audzită într-alte țări, supt mare grije și ca-ntr-o robiie fiindū

Constantin-vodă la slujitorii săi, nu ce poruncia el, ce ce vrea ei să facă face, au agiunsă pre taină la Racotii craiul de Ardeal și aicea la Ștefan-vodă domnul de Moldova, cerându agiutoriū la mare nevoia sa de slujitori. Racotii, om tânăr, în bine și mare avuție, zbura cu gândul în toate părțile a-și face ceva veste, bucuros acestui prilej, îndată s-au gătit cu oști în Țara Muntenească, dându știre și la Ștefan-vodă aicea, numai să porceadă, să să adune cu dânsul la apa Teleajinului. Numai ce i-au căutat și lui Ștefan-vodă a porcede de aicea cu oștile sale. Ș-au întrat Ștefan-vodă în Țara Muntenească pe den sus de Focșeani și Racotii s-au pogorât den țara lui pre apa Teleajinului.

Zac. 19. Dacă s-au oblicit aievē la curtea lui Constantin-vodă ca coboară și craiul și Ștefan-vodă cu oști, au strânsă căpeteniile slujitorilor și le-au dat știre de neprietinsugul lui Racotii, cum vine asupra scaunului lui. „Ce să hiți gata și nespăimați, precum ați fostū la atâtea războaie, tot cu izbânde, ales aceia slujitori fiindū, cari vestite oști în lume, Căzăcești, au înfrântū”. Acelea audzindū, striga toți pân într-unul: „La ei, la ei, numai să ni-i arăți”. Și așea gătindu-se Constantin-vodă, au porces den București și de la al doilea conac au fugit de la dâșii spre Dârstor spre pașea de Silistra, că să agiunsésă și cu pașea, dându-i știre de toate aceste.

Zac. 20. Vădzându-se săirménii și dărăbanții înșelați de Costantin-vodă, nemică den nebuniia sa n-au scăzut, ce în loc au rădicat domnū pe Hrizica-vodă anume și i-au pus surguciū în capū. Îndată acel Hrizica-vodă au răpedzit cărți în toată Țara Muntenească, dândū știre că den mila lui Dumnedzău au stătut domnū Țărâi Românești; de sârg să să strângă țara la dânsul, la Telejin. Un aprod de-a acelu domnișor cu cărți cădzindū și pre mâna lui Ștefan-vodă, că neștiindū nemică de oști, mergea la slujitorii de giudețul (cum dzic la dâșii) Buzeu-lui, să încalece cu toții, au dat în străjile noastre. Și dentr-acélea cărți și din rostul aprodului au înțeles Ștefan-vodă toată povestea și de fuga lui Constantin-vodă și de rădicarea la domniie lui Hrizică-vodă.

Zac. 21. Ștefan-vodă cu oștile sale amu era la Sărata, iară Racoții den munți nu coborâse. Ce, nu era fără grije la noi, să nu vie acél domnișor întâi, să ne lovască pre noi, până a coborî Racoții cu oștile sale. Deci, neștiindū nemică de Racoții, în ce loc este, nu s-au suitū mai sus Ștefan-vodă, ce au stătut pre câmpii Buzeului preste trei dzile și într-aceleași dzile s-au coborât oștile sale Racoții în șes pre Teleajin. Și nedescălecat bine încă cu toata tabăra, i-au dat știre străjile lui, cum sosescū săirménii la vad, pedestriimea și pușcile. La mare

turburare și spaimă căduse Racotii, așa degrabă oaste simața apropiată și cu Ștefan-vodă încă neîmpreunat, că acolo era să se împreune oștile. Să nu fie fost Gaudi căpitanul de nemi a lui Racotii la cumpănă, era să hie făcut săiménii o pozna oștilor Ungurésti.

Zac. 22. Că cum au auzit de la Gherghițe, unde rădicasă pre acel domnișor, capetele săiménilor și dărăbanților de Racotii, că ieste mai aproape cu oștile lui și cum cu moldovenii încă nu este împreunat, au sfătuit să margă, să lovască întâi pre Racotii. Cum le-au spus capetele sfatul, cum au început a striga toți în toate părțile: „Haida, haida, la ei, la ei”. Neașteptându nice porunca, nice vremea, nici tocmală, nici pre lângă sine vreo tabără, cum să cade unii pedestrime să margă, ce, care cum putea mai înainte, cum ar fi la lucru gata, mâna bivolii carii trăgea pușcile¹, tot în biciu, nice la un loc încă strânsă oastea, ce care cum putea, buluc după buluc mai tare. Și cum au sosit la vadul Teleajinului, cum au început a da cu sinétele și deodată sa stoliia, până ari agiunge și celelalte bulucuri. Iară ce tocmală să hie la o oaste care era ca un roi fără matcă. Pușcile cum au sosit la apă, bivolii pre hirea sa, nădușiți și de căldură, că era vara și de osteneala călii pripiți, cum au vădzut apa, cum au năvăliții într-apa preste oameni și au băgat pușcile într-apa

după sine.

Zac. 23. Toate acéstea socotindú neamțul Gavdi, căpitanul lui Racoții, au îmbărbătat pre Racoții să-și tocmască oastea, iară el singur, cu pedestrima toată némțască si cu pușcile, au purces și au stătit împotriva lor la vad și au tocmit pușcile spre săiméni și au început a da den tunuri în săimeni. Da și săiménii din sinéțe și din pusei, câte mai rămăsese nentrare într- apă. Iară nu fu zăbavă, ce, cât s-au apropiat oastea lui Racoții și Gavdi le-au datú foc, odată, cum dau némții, au și început a să mesteca săiménii și dărăbanții cu domnișorul lor. Și vădzindú Racoții turburarea lor și lucruri fără temei, au și început și pe den sus și pe din gios a trece oastea pen vaduri. Și îndată au purces toată pedestrima muntenească și domnișorul lor cu călărimea, de câtă avea cu sine, în răssipă. La fugă, ce sporiú să hie pedestrașului înaintea călărețului? îndată i-au agiunsú ungurii, călărimea. Nu era altă, fără direaptă osândă pentru faptele lor și nu războia sau vreo apărare, ce direaptă mesér-niță. Trupurile dzăcea polog pre șleah și spinii de la laturi plini de trupuri omenești. Și multe bulucuri încă nesosite, pre carii, cum și undeși i-au tâmpinat, așa dzăcea, până în Ploesti. Avut-au în ceasta zarvă Racoții oaste cu sine ca 12.000 de oameni.

Zac. 24. Lui Ștefan-vodă Racoșii, îndată cât au sosit la Telejin, didesă-i știre să vie cum mai de sârg. Și au mărșă într-acéia noapte cu oastea câteva ceasuri, iară tot războiul nu l-au apucat, ce dizdimi-neată ne-au tâmpinat vestea de spartul săiménilor. Ce tot au mai mărșă în urma lui Racoșii, carele cu toată tabăra purcesése îndată după munteni. Aproape de Ploești au stătit Racoșii cu oastea tocmită în două părți și Ștefan-vodă cu oastea sa pre mijloc trecându, au mărșă de s-au adunat cu Racoșii. La adunarea lor au slobodzit toată pedestrimea lui focul și tunurile și apoi au purces oștile pre otace. Ștefan-vodă au avut cu sine până la 5.000 de oameni și foarte într-alesă oaste.

Zac. 25. Tot într-acéiași dzi, după descălecatul lui Racoșii, au poftit Racoșii îndată pre Ștefan-vodă la masă, vesel și voios de izbândă ce au făcut. Cium-poiășul cu cimpoi de urșinic la dvorbă cu dzicături. Și apoi, dacă s-au mai veselit, au poftit pre Ștefan-vodă pentru surlari să dzică și au dzis și surlarii. Era lângă Ștefan-vodă un mârzac, anume Rusten-mârza, pre acéia au poftit Racoșii să-l vază și dacă l-au vădzut om sprinten, cu dzea îmbrăcat și cu cojoc îmbrăcat cu soboli peste dzea, că-i purta Ștefan-vodă bine, cum și pre alți slujitori — debiia de au avut la vreo domnie în țară milă,

cum au avut la acéia domnă — l-au pus pre mârzacul Racoții la masă. Și au petrecut acéia dzi cu masa, până aproape de sară. A doa dzi au purces oștile pre Praova în gios. Și aproape de Gherghiță, a tria dzi, luându veste Constantin-vodă de răssipă săiménilor, au ieșit înaintea lui Racoții cu 300 de oameni. Și după adunarea și cu Constantin-vodă, Racoții au trecut Praova pre pod și s-au aședzat cu tabăra și a sa și cu amândoi domnii la Gherghiță.

Zac. 26. A doa dzi după descălecatul oștilor, au făcut Racoții masă mare și au cinstit pre amândoi domnii. El singur în capul mėsăi, den-a-direapta Ștefan-vodă, den-a-stânga Constantin-vodă. Boierii lui cu boierii amânduror țărâlor vârstați; în fruntea tuturor Chimini lanăș hatmanul lui. Vrei vedea cum înghite Racoții, mari și înalte gânduri, cum s-ari vedea crai preste crai și domnă preste domni. Orbă nărocul la suiș și lunecos a stare la un loc, grabnică și de sâng pornitoriă la coborâș. Toate acéstea turcii prăviia cu coada ochiului, aceste tovărășii țărâlor acestora.

Zac. 27. După aceasta petrecanie, Racoții orân-duindă pre Borăș lanăș cu 2.000 de oameni și Ștefan-vodă lefecii săi și léși și muldovenii, să margă în urmă, unde ari înțelege

vreo strânsoare de săiméni ori de dărăbanți, să-
i cerce. Iară Racotii s-au în-torsu la Ardeal și
Ștefan-vodă în țară, iară Con-stantin-vodă la
București. Și atunci să vedzi de sârg și plata
săiménilor s-a dărăbanților în toată Țara
Muntenească de Constantin-vodă.

Zac. 28. Câți săiméni au rămas de la războiul
cu Racotii la Telejina și capetele lor n-au răbdat
mulți în Țara Muntenească să rămâie, ce unii au
trecut Dunărea, iară alții, câți au rămas, n-au
hălăduit de moarte, nice unul. Și nu până la o
vréme i-au cercat Gonstantin-vodă, ce vro doi
ani. Undeși să oblicia săiman sau dărăbanțu,
îndată îl înțepa. Plin câmpul și pre lângă
București și pe lângă alte orașe de trupurile lor
înțăpate. Și cum aducea cineva la divan ori fără
divan si striga: „Doamne, ia, și iesta au fostu
săiman!” în locu-1 înțepa și cine-1 aducea lua
plașcă, cum dzic muntenii. Până într-atâta să
suisse certarea lor, cât den pizmă unul pre altul
giura c-au fostu dărăbanțu și înloc pieria. Să
făcea unora și năpăști den pizmă, care den
oameni nu lipsește în lume nici dănăoară. Ce
giura pentru dânsul alți oameni și hălăduia sau
de striga: „N-am fostu, n-am fostu dărăbanțu”,
giura céia ce-i prindea, c-au fost și înloc îl
înțepa.

Zac. 29. Făcut-au bogată dobândă Țărâi

Muntenești Borăș lanăș și ai noștri, până și la olatele cele turcești n-au hălăduit. Fost-au în ceambuluri și mârzacul céia, de care s-au scris, Rusten-mârza, ce, acolo au rămas în Țara Muntenească, aproape de Dunăre tâmpinându-se cu niște slujitori călări muntenești. Lovisă și pre unguri muntenii la sat la Călugăreni, pre sânгур Borăș lanăș, ce apoi pre urmă i-au purtat rău slujitorii lui Ștefan-vodă. Fost-au acéstea în anul 7163 <1655>.

Zac. 30. După acéstea toate ce s-au lucrat în Țara Muntenească, aicea domniia lui Ștefan-vodă au fostū în pace, de să poate dzice că are casa acé'a pace, lângă cărei alta lipită de părete arde. Așea și țara noastră nu să poate dzice că au fostū cu pace temeinică, cândū răutățile din Țara Leșască șt den cazaci nu ieșia.

Zac. 31. Să rădicase pre acéle vrémi un tâlhariū anume Ditinca, carele a vederea, fără siială, îmbla în ținutul Hotinului și a Cernăuților și porunciia satelor. Ce, au trimis Ștefan-vodă pre Bucioc stolnicul cu o samă de slujitori și i-au spartū și toți oamenii lui i-au răsipit. Și tot într-acéiași anū au purces hatmanii leșești asupra cazacilor iarna și au poftit și de la Ștefan-vodă agiutoriū. Și le-au dat 700 de oameni într-ales slujitori cu Voicehovschii căpitanul. Ș-au măsū

lêşii asupra lui Hmil hatmanul, carele pierdzându nedejdea în tătari să-şi scoate lucrurile la cap asupra lêşilor, să lepădase de tătari şi să legasă cu Moscul. Şi au făcut lêşii într-acea iarnă mare răutăţi, împreunaţi cu tătarâi şi cu ai noştri în Țara Căzăcească şi închisese pre Hmil hatmanul cu moscalii la un loc, foarte fără veste şi cu puţin lucru n-au luat toată tabăra moschicească şi a cazacilor. Iară o samă de cară cu 24 tunuri au rupt. Ce, acéia gerî şi viscol au lovit, cât multă oaste de îmbe părţile au perit de frig. Şi să pomeneşte acéia război, de-i dzică Driji Pole, până astăzi.

Zac. 32. La anul după acéstea, împlut Racoţii Gheorghii, cneadzul de Ardeal de duhuri spre mare lucruri, îndemnat şi de şvedzi, carii rădicase şi ei cu Carol Gustavū, craiul lor, asupra lêşilor oaste, au început a să agiunge cu Hmil hatmanul căzăcescū, să hie în Țara Lêşască crai Racoţii. Şi de atuncea îmbla solii şi a lui Racoţii la Hmil hatmanul şi a lui Hmil la Racoţii.

Zac. 33. S-au întunecat soarele într-acel anū, la luna lui iunie, cu mare groaze, cât perise soarele cu puţin nu toată lumina, tocma amiadzădzi şi mulţi oameni, neştiindū a să feri de o întunecare ca acéia şi privindū la soare multū, au pierdut vederea în toată viaţa lor.

Zac. 34. La anul după aceasta, împreună
craiul șvedzăscă cu cneadzul de Prusi, domnul
de Bran-deburgă, cuprinsésă toată Crăiia
Leșască, scaunele amândoa, și Varșavul, și
Cracăul, înfrângându cu războiul de față pre
craiul leșescă cu toată oastea lui. După care
izbândă Șvedul, cum s-au dzis, cuprinsésă mai
toată Țara Leșască și i să închinase și hatmanii
leșăști, neavându încătăro lua, că din-tr-acolea
Șvedul, dencoace Hmil hatmanul cu oștile
Căzăcești și cu câțva voievodzi moschicești,
craiul leșăscă singur, Cazimir, ieșit den țara sa
în Țara .Némțască. N-ari hi gândit nimé să iasă
Crăiia Leșască de supt cumpăna ca acéia! Iară
aceste lucruri mai de-amănuntul să să cerce,
cine va vrea, la hroni-grafii lor. Noi ne
întoarcem la ale noastre.

Zac. 35. Dacă au vădzut craiul șvedzăscă că
el să stăpânească o crăiie preste mare, cum
este Șve-dzască și alta dencoace de mare cum
ieste Crăiia Leșască, nu ieste în putință, și
neamurile osebite și din lége și din obiceiuri și
hatmanii leșești încă îndată l-au părăsit și s-au
dat spre nemți, au îndemnat pre Racoții,
cneadzul Ardealului, numai să vie asupra Crăiei
Leșăști și cu acéia solie au trimis și la Umil
hatmanul Șvedul. Deci au stătut Racoții pre
gătire cu oști, trimițându și la domni, în Țara
Muntenească și aicea la noi. Deci Hmil

hatmanul i-au pornit 20.000 de cazaci cu Anton polcovnicul într-agiutoriū și Constantin-vodă, domnul munténescū pre Odivoianul căpitanul său, cu 2.000 de oameni, iară Ștefan-vodă, domnul nostru pre Grigorie Hăbășescul, sărdariul său și cu Frățița, căpitanul de Fălciu, iară 2.000 de oameni. Și s-au adunat toate aceste oști, și ale noastre și cele muntenești cu cazacii la Cernăuți, ș-au întrat în Țara Leșască pe la Sneatin.

Zac. 36. Racoții trăgându oastea preste munți, au coborât în Țara Leșască pe la un oraș anume Strâi si acoloa și céstelalte oști Căzăcești, muldove-nești, muntenești i-au ieșit înainte. Și au luat pre supt munți îndată la Cracau, la scaunul Crăiei Leșești, care oraș era amu cuprinsū de șvedzi. Și luându Cracăul orașul Racoții pre sama sa, au purces spre Varșeav și acoloa s-au împreunat cu craiul șvedzăscū. Spun de craiul șvedzăscu să hie dzis, după ce au vădzut oastea ungurească: „Nu vei stăpâni tu pre léși cu aceasta oaste!”

Zac. 37. împăratul nemțescū, vădzindū nevoia léșilor de șvedzi și craiul de Daniia așijdere temându-să de puterea șvedzilor, să nu crească până într-atâta, au stătut la un sfat amândoi, să nu lase Crăiia Leșască să cuprindză Șvedul. Și îndată, craiul de Daniia au

Întrat cu oștile sale în Țara Șvedului și împăratul nemțescău au dat craiului lesescău agiu-toriu. Deci, numai ce i-au căutat craiului șvedzăscău a lăsa pre Racoții și a merge <ân> apărarea țărâi sale. Apoi și Racoții ce au pățit în Țara Leșască, că nu om lungi mai multă, numai scrie scriitorii lor anume Toppeltin. El dzice pre scurtă așea: „Ce au petrecut lésii de Racoții, să scrie lésii. Iară la ce au sosit Ardealul den ceste îmblete a lui, noi 0 mie de ani să plângem cu lacrimi”.

Zac. 38. Lésii, cum au lipsit craiul șvedzăscău de lângă Racoții, îndată s-au îmbărbătat și hatmanii lor și Cearnetchii-voievodul și încă puțină oaste având la un loc au lepădat carele și numai cu călărima, sprinteni s-au făcut a fugi de Racoții, până l-au tras cu oștile lui aproape de Litva. Deci au răsărit și i-au luat dosul și așea Racoții, Vădzându-să înșelat, au lăsat pre Gavdi căpitanul său cu o samă de pedestrime la un oraș anume Briscea Litovsca, sânur s-au întorsă înapoi cu lésii în spinare la toate conacele. Didése lésii știre și la hanul și amu purcesése și hanul cu oastea lui, cu toată, asupra lui Racoții. Au pierdut sărita Racoții curundă, însă nedejdua cazacilor, carii dacă l-au adus până la Meji Boje, la un târgu în Podoliia, au stricat toate podurile pre urma sa. Și de acolea au plecat fuga și ai noștri la Nistru și muntenii. Și așea au cădzut Racoții în mâna

lêşilor, cerându-şi de la dânşii viaţă cu răscumpărare de doao milioane, să le dea lêşilor bani, pentru care bani zălog luându lêşii pre Apafi, fratele cneadzului de acmu Ardealului.

Zac. 39. Amu apropiindu-se cu oştile hanul, au făcut creştineşte cu Racoţii lêşii, l-au luat şi l-au slobodzit în ţara lui. Iară oastea lui cu Chimini Ianăş lăsată, toată au mărşu în robii Crâmului. Spun de nişte steaguri de catane, că cu năvală pen tătari ş-au făcut cale şi au hălăduit. Iară mainte decât aceste tâmplări, nemişii de Ardeal să rupsesse de la Racoţii, fără voia lui, năzuind la ţara lor pe aicea, pen ţară, pe la Câmpul-Lungă. De carii dând ştire Racoţii la Ştefan-vodă, au trimis Ştefan-vodă la Câmpul-Lungă, de le-au ţinut calea. Mare osândă pre oameni, câţi s-au topit atuncea unguri în ţara la noi, în munţi! Zălogul, care s-au pomenit mai sus dat lêşilor de la Racoţii, au şedzut până au murit la Liov şi banii n-au mai luat lêşii.

Zac. 40. Nu s-au pomenit de prada lêşilor în Ţara Ungurească, când Racoţii îmbla pen Ţara Leşască spre Litva, iară Liubomirschii cu 4.000 de oameni au intrat în ţara lui Racoţii şi multe sate şi târguri au arsă.

Zac. 41. într-acestă an ş-au sfârşit şi Hmil

hatmanul căzăcescū dzilele sale, începătura și izvor a toate răutăți acestor părți de lume, a multe țări, cetăți, stingere și răzsipă. Purcesésă cu oastea sa îri tâmpinarea lui 'Racoți, înțelegându de Racoții la ce slăbiciune au sosit de léși și de hanul cum au măsū asupra lui. Ce, nu să știe cu ce gândū mergea si el, că spun că scârșca în dinți, amu în tabără bolnav si dzicea: „Ah! De mi 1-ar da Dumnedzău pre mâna mea pre acél dulău scurtul" Așea sintū cazacii la tovărășiie de nedejde! Ce, curundū într-acesteș dzile, au murit Hmil hatmanul în tabără, precum s-au pomenit.

Zac. 42. Preste voie era turcilor aceasta înălțare a lui Racoții, cât amu poftiia să iasă la Crăiia Leșască și împreunarea lui cu aceste două domnii, de Muldova și de Țara Muntenească. Și era la turci lucruri slabe, împăratul încă tânar. Au sfătuit capetele o samă și au alesū pre Chiupruliul, omū cu hirea tare și vrājmaș, ș-au grăitū împărătésăi, îmmei împăratului: „De nu s-a pune un om ca acesta ispravnic împărăției, Ardealul, Muldova și Țara Muntenească sintū ieșite den mâna împărăției". Deci cum au stătut Chiupruliul la vezirie, cum au luat asupra sa toate și întâi au stătut după lucruri de casă a aședza, a lămuri léfele, cine cât ia fără ispravă de la împărăție, pre mulți omorându den capete. Apoi aședzându acéstea

toate, au pus gând rău pre Racoții și pre aceste doao domnii.

Zac. 43, Ștefan-vodă vădzând patimile și răzsipă lui Racoții și temându-să de hanul, că era în sus, au purces den lași la Suceavă. Și de atuncea, den vrême în vrême aștepta și asupra sa primejdie. Și hanul, după ce au luat toată oastea lui Racoții în robie și toate capetele Ardealului și pre Chimini Ianăș, hatmanul lui Racoții, între carii den boierii Ardealului au fost rob și Apafi Mihai, carele ieste acmu cneadză de Ardeal, trimisese hanul doi agi mari ai săi, unul la împărăție, să știe împărăția de izbândă lui și altul la Ștefan-vodă, cu poruncă să iasă hanului la Țuțora înainte. Și au luat cu acéia spaimă de la Ștefan-vodă câteva pungi și au trecut spre Crâmă pre la Orhei și pe la Lăpușna. Ștefan-vodă, după trecutul hanului, au venit în lași.

Zac. 44. Toată povestea să Știa la împărăție de Ștefan-vodă și de Costantin-vodă, cum sintă la sfat cu Racoții una și cum i-au dat asupra lésilor oaste, iară și lésii cu laudă mare asupra țărâi, cazacii așijderea, pentru moartea lui Timus. Veziriul sângur amu să gătia asupra lui Racoții și la domnii amândoi trimisese porunca pre un agă mare de la împărăție, anume Uzun Ali-bei (spun de aceștii turc c-au fost cap

mare la turci și cu sfatul lui s-au ales la vezirie Chiupruliul și apoi de Chiupruliul au perit), întrebându pre domni, apuca-se-vor ei să margă amândoi asupra lui Racoții cu oști, să facă această slujbă împărăției, să să curățască și de faptele sale cu amestecăturile ce avuse cu Racoții? Și atuncea spun că pusese gându Chiupruliul să aducă pre Vasilie-vodă den Edi Cula, de undo era închis, să-l puie crai la Ardeal în locul lui Racoție, care lucru nu știu cum ar hi putut fi pentru lége, iară puterea ce nu lucrează?

Zac. 45. Care poruncă dacă au venit la Ștefan-vodă aicea și pre atuncea purcesese Ștefan-vodă la munte, să aleagă loc de mănăstire care să cheamă acmu Cașinul, de la Răcăciuni m-au trimis pre mine în Țara Muntenească, sfătuindu-se cu Constantin-vodă, ce răspunsu vor da, viindu-le ammdurora o poruncă și la un prepus fiindu amândoi la împărăție și amândooă domnii atocma într-un chip de primejdie aproape. Iară nestătătoare și lunecoase hirile omenești! La greu și la nevoie cineși de sine să stea și apoi și cela și celalaltu mai lesne pieru! Și nice era putere alta, siliia care de care să iasă inai bună, cu primejdiia altuia la împărăție.

Zac. 46. Nu s-au apucat de acela sfat

Constantin-vodă cu Ștefan-vodă, ce încă să temea să nu iasă ceva de la dânsul, să vădească la împărăție Ștefan-vodă, ce-au răspuns: „Cum ari socoti dumnealui, fratele nostru, mai bine, așea să raspundze lui Uzun Ali-bei și să ne facă știre, pre acéia cale să răspundem și noi". Au priceput Ștefan-vodă îndată îndoită inema lui Constantin-vodă și meșterșugul și au scris la Uzun Ali-bei, cum el este gata pre toată porunca împărătească, unde va hi voia măriei-sale veziriului, acolo va merge cu toată oastea sa. Însă nu era acestă răspunsă den toată inemă.

Zac. 47. Constantin-vodă s-au apucat îndată de pungi, să-și tocmască domniia cu banii, că era avuția lui Matei-vodă neclătită încă, cu multe pricine la împărăție, dzicându că el n-au luat domniia cu sabiia sau cu nescai oști streine, ce l-au ales țara după moartea lui Matei-vodă și el, de mare sile a lui Racoție și a lui Ștefan-vodă, temându-se de dânsii, au dat puțină oaste, carii niciși era munteni, ce mărgineni de Muldova, cât să hălăduiască de la scârbă lor. Și cu de acéstea siliia să-și tocmască domniia.

Zac. 48. Vizirul deac-au vădzut că nu să apucă ei să sfădească cu Racoții și nu va face nemică cu aceasta, au stătut asupra domnilor, numai să vie să sărute poala

împărăției de domnie și să-și margă iar la domnii. Atuncea s-au apucat Ștefan-vodă la Uzun Ali-bei deodată că va merge, pe de altă parte giuruia toată avuția sa, numai să-l ierte vezirul de venit la Țarigrad. Și acéia au mâncat capul apoi a lui Uzun Ali-bei, că domnilor așa au răspuns vezirul, că de ari împlu unul câte o casă de galbeni de aur, nu poate acestu lucru să nu vie aicea. „Și de vor veni, iară domni vor fi. Iară de nu va veni Ștefan-vodă, într-un ceas oi pune pre acesta”, arătându pre Ghica vornicul carele era capichihaia lui Ștefan-vodă la Poartă. Spun de Ghica vornicul, cum au dzis acestu cuvântu veziriul, el au și alergat de au sărutată poala veziriului.

Zac. 49. Iară cât putem a înțelege den mulți și den multe lucruri pre urmă, adevărat de ar hi măsă Ștefan-vodă la Poartă, domnă ar hi ieșit iară, că era Ghiupruliului cu mai mare veste să aducă pre domni la poala împărăției, pre carii îi ține împărăția la prepus de hainie. Și spun de Vasilie-vodă că mare grije avea că va veni Ștefan-vodă la Poartă și să hie dzis în taină: „Să nu-l aducă dracul aicea!”

Zac. 50. Iară cu anevoie este a merge de bunăvoie la grije și cumpăna vieții, știindu-se la atâtea meste-cături și avându acolea la Poartă atâte pârâși greci, cărora să luase tot ce avea la

Începutul domniei lui și mulți au și perit, că au fost la începutul domniei aceștia mare jacuri a oameni streini, ales a greci, de oamenii lui.

Zac. 51. Începuse Ștefan-vodă și să lucra tare mănăstirea Gașinul, iară la anul după urdzitul ei, i-au venit maziliia, viindă domnă în scaunul țării Ghica-vodă, însă întâi lui Constantin-vodă, cu câteva luni, cu Mihnea-vodă.

Zac. 52. Domniia lui Ștefan-vodă au fostă cu mare bivșug țării la toți anii domniei sale, care s-au trăgănat tocmai 5 ani, în pâine, în vin, în stupi, mare roadă în toate. Om deplin, capă întregă, hire adâncă, cât poți dzice că născu și în Moldova oameni. La învățături solielor, cărților la răspunsuri, am audzit pre mulți mărturisindă să hie fostă covârșindă pre Vasilie-vodă. Mesele și petrecaniile ceștii domnii de-abia la o vreo domnie să să hie prilejit, nu fără mare desfrânăciune la lucruri peste măsura curviei. Slujitorii mila și cinstea care au avut la această domnie n-au avut nice la o domnie, de cândă odoacă țara. Iară cum i-au plătit slujitorii lui la maziliie, citi-vei mai gios, la intratul Ghicăi-vodă în țară si la ieșitul lui den țară, în Țara Ungurească. Ieșirea lui Ștefan-vodă den țară au fostă în anul 7165 <1657> tocma pre acéia vreme i-au venit maziliia, pe ce vreme au scos

și elă pre Vasilie-vodă din scaună.

Capul doadzecî și unul

Âncep. 1. Iară domniia Ghicăi-vodă, cum s-au prilejit, s-au pomenit la domnii trecute, cum fiind capichehaia la Poartă, au ieșit la domnie. Era aicea în țară den dzilele altor domni, negușitoria țiindă, până la domniia lui Vasilie-vodă. Fiindă de un neam cu dânsul, arbănaș, l-au trasu-1 Vasilie-vodă la curte și deodată la boierii mai mănunte, apoi la vorniciia cea mare de Țara de Giosă au agiunsă. Și țiindu-i Vasilie-vodă de credință, l-au trimis la Poartă capichihaia, vădzându-l și om cuntenit la Ț toate și scumpă, cum să cade hie cândă capichi-hăiei să hie. Și așea au stătit de tare cu Vasilie-vodă, cât, până în vremea ce s-au luat amu cetatea Sucevei cu doamna lui Vasilie-vodă, la toate răscoale, la pribegii, câte să prilejise lui Vasilie-vodă, de au ieșit în doao rânduri den scaun și după sminteala sa și în Țara Muntenească cu cazacii, tot au ținut domniia lui Vasilie-vodă nestricată la împărăție, până ce au sosit Ștefan-vodă la Roman, după izbândă de cetatea Sucevei. Atuncea trimițindă Ștefan-vodă pre Stamatie postelnicul cu câțva boieri de țară, să-i isprăvască steag de domnie și aicea pre fecioru-său, pre Gligorașco, care apoi a fost domn în Țara Muntenească, îl trimisese în Țara Ungurească, la închisoare. Deci n-au avut

ce mai face și împotriva unii țari și audzindū de fecior la închisoare, au stătut și el cu boierii lui Ștefan-vodă alătura pre trébile lui Ștefan-vodă și au venit și singur cu aga, carile au venit cu steagul¹ și cu alți boieri în țară.

Zac. 2. Ștefan-vodă socotindū iară acéia care socotise și Vasilie-vodă în Ghica vornicul, că este om de capichihăie, neavândū gândū să poată să iasă unul ca dânsul la domnie, l-au făcut de casa sa, cu nepoată-sa, fata Sturdzii visternicului, după feciorul lui, Gligorașco postelnicul. Și după ce l-au făcut cuscru de casa sa, pre feciorul său boie-rindu-1 cu agia, pre Ghica bătrânul l-au trimis iară la capichihăie, la Poartă și au fostū pe trébile lui Ștefan-vodă, până ce i-au venit mazillia. Chemin-du-1 veziriul Chiupruliul la sărutarea poalei împărătești și necutedzândū a merge Ștefan-vodă la Poartă, au datū Ghicăi vornicului domniia țărâi.

Zac. 3. Purces-au Ghica-vodă spre țară cu doi agi, den carii era unul musaip la împărăție și întâi pre Izmail-aga (carele apoi au cădzut agă spahiilor), Schimni-ceauș. Ștefan-vodă îmbla legănân-du-să, încotro va lua, că era unii de-i sfătuia să margă la cazaci, ce era acéia sfat fără teméiū, cândū vedea că de acolo Vasilie-vodă, cuscru fiindū lui Hmil, nu s-au putut pune în

picioare, până au stăut cu gândul numai să porceagă spre Racoșii, de la care avea cărți cu giurământ, să nu se lase unul pe altul, până or avea o pâine, să o împarte.

Zac. 4. Aicea caută ce mulțemită au avut Ștefan-vodă de slujitorii săi cei miluiți: La Podul Leloai, când era Ștefan-vodă, s-au rădicat slujitorii toți, să jecuiască carăle. Și să nu hie fost Gligorașco-vodă, ficiorul Ghicăi-vodă, arătându-le mare certare, n-ar hi fost fără acéia. Striga: „Lefe, lefe să ne dea!” Acéia mulțemită au făcut atuncea lui Ștefan-vodă slujitorii pentru mila, care n-au avut slujitorii nici la o domnie.

Zac. 5. De la Târgul Frumos Ștefan-vodă, dăruind cu un surguci pe Gligorașco-vodă, domnesc, l-au întors cu slujitorii la Iași, iar el, lovind pre la Buciu, la Cumănești, au intrat în munți în Țara Ungurească. Ghica-vodă peste puține zile au intrat în Iași, tot într-acela an 7165<1657> înainte de Paști cu o săptămână.

Zac. 6. Și într-acéiași an veziriul împărăției, Chiupriliu, porcegându asupra Ardealului, mersese poruncă și la hanul să încalece și amu era în Bugeac hanul. Și încă bine neaședzat Ghica-vodă, stând îndată după gătire la oaste, că-i venise și lui poruncă să încalece cu toată

țara, veni veste cum Ștefan-vodă trece munții cu oaste în țară. Și viindă întinsă, au stăcut cu tabăra dencoace de Roman, la Săboani, iar pre Tălmaci paharnicul îl trimisese cu străji spre Târgul Frumos. Cu puține dzile mainte de aceasta veste de Ștefan-vodă, au perit Grumadzea căpitanul de Ghica-vodă.

Zac. 7. Precum era Ghica-vodă plecat spre sânge, cu mare cuntenire 1-am cunoscut aicea, că era câteva cărți a o samă de boieri prinse la mâna lui, cu care chema pre Ștefan-vodă să vie, că avându Ștefan-vodă mare priietinșug cu Săfer Cazi, veziriul hanului, carele îi scrie de multe ori: „Ce porți grije de mazilie? Au așea de neputérnici ții tu pre hanii de Crâm, că de ari vrea să ție un domnă de Muldova supt aripa sa, nu l-ari putea să-l ție și préste voia altora?" Și așea atunci pre Stamatie postelnicul au poruncit la Ștefan-vodă, cum va trece hanul spre Țara Muntenească, el să vie în scaun. Iară ce le ieste lor a batgiocuri pre creștini? Și așea viindă Ștefan-vodă în nedejdea lui Sefer Cazi-aga și Ra-coții vădzându asupra sa greul ce-i venia, era bucuros să să tulbure țările aceste în vrun chip.

Zac. 8. Ghica-vodă îndată au răpedzit pre Stamatie postelnicul la hanul, macara că era cartea lui la Ștefan-vodă scrise, prinsă de

Ghica-vodă, că venise de curundă Stamatie de la Crâm. I-au giurat că n-are nici un bănat, ce iară pre dânsul nedejdea lase, să tocmească acestă lucru. Au mărșă postelnicul Stamatie și au stătut la Sefer Cazi-aga, veziriul hanului și au scos pre singur Șărâm-bei aicea împotriva lui Ștefan-vodă. Nu vrea Sefer Cazi-aga, ce i-au arătat Stamatie postelnicul mare stricăciune țărâi, de să va face într-altă chip. Ce și agiutoriu era foarte ciudat, că venise Șirâm-bei cu vro 300 de tătari și nici la puțin războiă ce au fostă la Strungă, n-au fostă, nice s-au apropiat.

Zac. 9. Ghica-vodă după ce au răpedzit pre Stamatie postelnicul la hanul în Bugeag și vădzindă apropierea lui Ștefan-vodă, au purces spre Țuțora și la Țuțora prște puține dzile s-au împreunat cu Șirâm-bei, făgăduindă și hanului și lui, pentru osteneala lui, daruri. Au purces în frunte Șirâm-bei și feciorul Ghicăi-vodă, Gligorașco-vodă. Și măr-gândă toată noaptea acéia și pre amiadzădzi, a doa dzi au sosit spre Târgul Frumos. De la Podul Leloaiie străjile care trimisese înainte Gligorașco-vodă au dat de strajea lui Ștefan-vodă în Crivești, cu care era Tâlmaci paharnicul.

Zac. 10. Au simțit Tâlmaci oastea că vine, au silit să nu sa arate cu oastea sa, ce de după niște piscuri au purcesă spre Strungă. Mai

sprinteni oameni numai ce au fost, au venit la podeșu pre drumul carele merge de la Târgul Frumos spre Roman și acolea, până a sosi și ai noștri cu oastea, dentăiū voroava, apoi au început ai noștri și sfada. Iară dentr-acéia voroava dentăi sosise la urechile lui Șirăm-bei că ieste hitlénșugū. Pentru acéia, nice s-au apropiat de oaste. Săjângrcșise amu șagă, cândū au sosit steagurile oștii noastre și pre vo sută de tătari, că pre mai mulți nu-i lăsa Șirăm-bei. Și la harțul acela de ai noștri au cădzut cu calul Gavriliță-aga pre atuncea de darabani și-i apucase harțul lui Ștefan-vodă. Ce au săritū niște tătari și de ai noștri o samă și l-au scos, iară rănit în cap foarte cu grea rană și la o mână cu scădere la dégite. De ai lor încă s-au rănit câțva, den care rane au și rāurit unit. Ce, dacă s-au apropiat steagurile den partea Ghicăi-vodă și cu tătarāi, n-au mai stătut nici harțul lor, nice Tălmaci paharnicul cu steagurile, ce au plecat fuga spre Șchei. Și acolea, aproape de Șchéi, s-au întorsū o samă de oșteni a lui Ștefan-vodă și niște unguri ce fusese cu Tălmaciū paharnicul și la cela întorsū a lor au perit vro 30 de oameni, ai noștri gonași, ce era mai în frunte și au apucat și vii i-au dus la Ștefan-vodă, unde era cu tabăra, la Săboani.

Zac. 11. Cum au oblicit Ștefan-vodă den limbi că este adevărat Șirarn-bei cu capul său,

n-au stătit, ce niște nēmți ce avea, vro 80 pedestri, i-au trimis la vad la Șiret, să apere vadul, iară el singur cu oastea călare au plecat fuga. Și de atunci n-au mai vădzut Muldova în toată viața sa Ștefan-vodă.

Zac. 12. A sosit la Sirétiu și Gligorașco-vodă cu toată oastea, ce n-avea cum să treacă Sirétiul îndată, că era mare și să vedea în céia parte și pedestrimea, care dacă au audzit c-au fugit Ștefan-vodă, ei s-au apropiat de Siret și s-au închinat la Gligorașco-vodă, pre carii apoi Ghica-vodă bă-trânul pre toți i-au dat în robia tătarălor a lui Șirăm-bei, care faptă necreștinească nimé nu o laudă. Și mult au stătit fecioru-său, Gligorașco-vodă, să nu să facă un lucru ca acela, niște oameni închinați fără război, creștini, ce n-au avut ce face. Și dacă au venit în lași Ghica-vodă, au mai omorât pre niște vornicei a lui Ștefan-vodă, fără nice o vină, numai căci au fost slugi.

Zac. 13. Și cu aceste fapte au ieșit Ghica-vodă vărsătoriu de sânge la vârstă bătrânéțelor ce era. Și așa, mântuit de Ștefan-vodă, au stătit după gătire la oaste și de împreunare cu hanul. Au purces cu oastea, ca cu 7.000 de oameni în Țara Muntenească și den Țara Muntenească, amu împreunat cu hanul și avea hanul 2.000 de cazaci cu Hanenco polcovnicul

de Omani, au intrat în Țara Brașéului. Acolea, ieșind den Brașéu o straje, i-au lovit tătarâi fără veste, cât până la Brașéu de-abiia de au scăpat cineva dentr-acéia straje.

Zac. 14. Pre unde am intrat în Țara Ardealului, în mijlocul munților era o palanca de zid și tras zidiul den râpă a unui munte, până în râpă altui munte. Acolè să hie pus nescare pedestrime ungurii, fără vărsare de sânge n-ar fi fost intratul nostru. Ce, cându am sosit noi, am aflat palanca și locul acéia pustiu de oameni. Au dzis Hanenco polcovnicul căzăcesc: „O! doamne, cum n-ai dat toate unor neamuri? La noi la cazaci, de ai hi dat aceste locuri, cine ari putea să între în țara noastră?”

Zac. 15. Dencolea, despre Timișvară¹, amu în-trase Chiupruliul vezirul și dencoace hanul cu domnul nostru de Muldova și cu Mihnea-vodă, domnul muntenesc. Cine poate deplin să scrie prada, stricăciunea, robii Ardealului de pre acéle vremi și părților aproape de Ardeal? Oastea Ghicăi-vodă au luat atunceși în Țara Brașéului, care să chiamă cu altă nume Bârsa, trei pălănci, den care pălănci bieții oameni închiși, toți în robii au mărșă tăta-rălor vécinică.

Zac. 16. într-una den céle pălănci, gândind Ghica-vodă că va hi multă avuție în cetățuie,

câncul era arnu tecsită oastea, plină palanca de
tătari, au intrat si el cu mare nevoie înlontru,
unde nu era locul unui domn să între. Puțin au
lipsit de nu s-au nădușit de desime acolo și cu
puțin suflet de-abia au ieșit și lovit de un tătar în
cap. Nimé să nu bănuiască, căci să pomenescă
acéstea, că létopiseșile nu sintă numai să le
citească omul, să știe ce au fost în vrémi
trecute, ce mai mult să hie de învățătură, ce
ieste bine și ce ieste rău și de ce-i să să
ferească și ce va urma hie cine: domnul den
faptele domnilor, care cum au fost si cu ce
veste și pomană, să ia urmă de viața, boierii
urmându pre boierii cei cinsteși și înțelepți,
slujitoriul a slujitoriū, că cineși după breasla sa,
cine urmadză pre cel cinsteș, cinstit, cine
urmadză pre cel rău, rău ieste și rău să va
săvârși.

Zac. 17. Den Țara Bersii au purces oștile pe
mijlocul Ardealului, spre scaunul acei țări, unde
era de pază a curții crăiești, cum dzic ei, niște
haiduci, deci și curtea și orașul Belgradul într-o
mică de ceas au stătut cenușe. De acolo s-au
despărțit Șirâm-bei de la hanul, cu carele s-au
poftit și Gligo-rasco-vodă și au agiunsă cu
prada până în olatele de Ungurimea de Sus. Și
la Sibii, iară adunându-se oștile, au lovit pre la
Oradia și au trecut la Inău, care oraș veziriul
amu luase. Și vădzându că nici o oaste nu este

nicăiuri, au lăsat pre pașea de Buda, Sinan-pașea, să tocmască cetatea și să o aședze cu oaste și i-au orânduie și pre domnul nostru, pre Ghica-vodă și pre Mihnea-vodă depreună. Iară veziriul singur, Chiupruliul, înțălegând și de niște amestecături la împărăție, precum era tânăr încă împăratul, s-au întorsă cu mare sârguială la Țarigrad, iară noi cu acél pase am ședzut până la Simedriu, de am tocmie înăul. Și au mai luat pașea de Buda niște pălănci pe aproape și cu Șirăm-bei despărțit Gligorașco-vodă au luat o cetățuie anume Almașul. Și de la cěl pașea au luat Borcea lanoș domnia de Ardeal.

Zac. 18. De la iulie, în care lună purcesesă Ghica-vodă, la dechevrie, pre la svetii Nicolai, au sosit în Suceavă și-au iernat într-acè iarnă Ghica-vodă în Suceavă, pentru mare omor ce era aicea în lași. Hanul dentr-acea cale, dacă au sosit în Crâm, au omorât pre veziriul său, pre Seferi Gazi-aga, pre porunca Chiupruliului, că oblicise veziriul îmbletele lui într-aceste țări și dzicea el totdeauna hanului: „Nu te lăsa de toate să îmblie în voia turcilor. Nu de toate să-ascuți, că ei, pre cât le vei îmbla în voie, pre atâta să suie în cap!”

Zac. 19. Borcea lanoș, unul den slugile lui Ra-coții, au luat domnia, cât să să potoale

turcii. Și pentru să vadză turcii că este adevărat împotriva lui Racoșii, cât au purces oștile, îndată s-au făcut a cere de la turci agiutorū și îndată au venit porunca și la Mihnea-vodă în Țara Muntenească și la Ghica-vodă aicea, să-i dea lui Borcea Ianoș agiu-toriū. Deci, îndată i-au trimis și Ghica-vodă cu Nicolai Cârnu agiutoriū ca 1.000 de oameni, ce n-au făcut zăbavă multă acolo.

Zac. 20. La anul 7166< 1658>, Racoșii, ca acela ce să îneacă, de sabie goală să apucă, iară au coborât cu oști în Ardeal, încă fiindū cetățile Făgărașul, Oradiia, Sibiiul cu oamenii lui. Iară Borci Ianoș cu turcii s-au închis în Gliujvarū spre partea turcească. Și având și Costantin-vodă prilej bun, ca 4.000 de oameni, lefecii și Ștefan-vodă amu mai slab ti cu 500 de oameni, au pus gândul iară să facă amestecături în îmbe țărâle. Și așea au orânduit pre Constantin-vodă iară în Țara Muntenească și pre Ștefan-vodă aicea în țară. Și stândū așea sfatul, trimisese Ștefan-vodă cu bani pre Tâlmaci paharnicul m părți Căzăcești, să facă oaste, pohtindū pre hatmanii leșăști să nu apere acestū lucru. Și amu strângea oameni Tâlmaci în Mo-vileu, iară acolea, la Racoșii, s-au schimbat sfatul într-altū chip.

Zac. 21. Mihnea-vodă domnul muntenescū,

om fără de nice o frică spre Dumnedzău, fără nice un teméiū, tiran dreptū fantastic, adecă buiguitoriū în gânduri, au pus gândū să să hăinească pre turci. Și mirându-se, cum va face să n-aibă siială de boieri ce era capete Țărâi Muntenesti, cu mare și nespuse tiranie, 30 de boieri, tot fruntea aceii țări, au omorât ș-au pus pre voia sa boieri. Și după această faptă, au răpedzit la Racoșii, dându-i știre că, ori la ce-i va scoate norocul și vremea, este tovarăș împotriva turcilor cu dânsul. Care lucru înțălegându Racoșii, dentâi n-au credzut pre Mihnea-vodă, apoi, dacă i-au trimis giurământuri și au vădzut adevărată voia lui, că este împotriva turcilor, au schimbat sfatul și au lăsat Țara Muntenescă să cârmuiască Mihnea-vodă despre acéia aripă, fiindū pre loc cu domniia și cu prilej de oaste, iară pre Constantin-vodă l-au orânduit asupra Moldovei, avându iarăși și Constantin-vodă oaste mai gloată și prilej a ținere oaste. Pre Ștefan-vodă l-au oprit, făgăduindu-i că, de va da Dumnedzău lucrurile spre folosul lui, iarăși elū va hi la domnie și așea au rămas Ștefan-vodă înapoi. Nicolai Cârnu l'încă vădzindū coborârea lui Racoșii și amestecate lucruri, au venit cu oastea ce să trimisese.

Zac. 22. Acésea audzindū Ghica-vodă că să lucreadză la Ardeal, cum iară să găteadză amestecături asupra țărâi, au trimis la hatmanii

leșăști pre Gligorie paharnicul, să nu priimască lucruri carile sintă împotriva împărăției, de face Ștefan-vodă lefecii în țara lor asupra țărâi. Ce hatmanii leșăști prea lesne s-au apărat, dzicând că în partea cazacilor să fac acelea, nu la dânșii. Și era Ghica-vodă cu tabăra într-acea vară la Cârniceni, ce dacă au vădzut de sfatul într-altă chip schimbat la Racoții și au oblicit că și Mihnea-vodă adevărat împotriva împărăției hain și Constantin-vodă gata să vie asupra țărâi, dreptă peste munți să coboară, s-au mutat cu tabăra la Capul Stâncii, despre Țuțora, în preajma Bugeacului.

Zac. 23. împărăția înțelegându de aceste turburări la Ardeal, stându veziriul după paza mării despre oști cu galionuri Veneției, trimițându la hanul, numai ori singur, ori pre un soltan cu oștile Crâmului să trimață în ceste țări împotriva Ardealului. Ce, încă nu sosise în Bugeag soltanul, cândă dencoace Constantin-vodă au intrat cu oști în țară pre Oituz și în Țara Muntenescă Mihnea-vodă au intrat în turci. Pre unii i-au omorât, pre alâii mulți au și bote-dzat, câțiși s-au aflat turci în țara lui, ori slujitori de ai lui, ori agi, ori neguțitori. Și așea s-au început ca de iznoavă amestecăturile în ceste țări. Mihnea-vodă după această faptă, singurii, sprinten, au mărșă de s-au adunat cu Racoții de față, în munți la strajea ungurească, unde venise și

Racoții și și-au dat credința unul altuia. Și s-au întors Mihnea-vodă în Târgoviște, unde era toate oștile lui strânse și Racoții i-au dat o samă de némți ai săi și catane. Și au purces Mihnea-vodă în olatele turcești asupra Giurgiuului singur, iară o samă de oaste asupra Brăilei, iară pre Cornia despre Mehediia și preste Dunăre, ardându și prădându. El singur au luat Giurgiuul și l-au ars și Brăila iară au ars oștenii lui și au ars și Galații atunci tot acéi căpitani ai lui și la Dobrogea, asupra Hârsovei au trecut oastea. Ce acéia den loc n-au îmbiat bine, ce de-abia au scăpat de turci.

Zac. 24. Acéstea s-au început în Țara Muntenească, iară aice Constantin-vodă cu 5.000 de oameni au venit asupra Ghicăi-vodă. Avea limbi Ghica-vodă și de la Roman apucate de ai noștri și amu de la Podul Leloaie și vădzind apropiate oastea, au scos și Ghica-vodă toată călărimea împotriva lui cu Hăbășescul hatmanul și Grigorie paharnicul. Iară singur Ghica-vodă cu toată pedestrimea și cu pușcile au trecut la Țuțora în céia parte Prutul. Feciorul său, Grigorașco-vodă, era amu purces la Țarigrad la dvorbă.

Zac. 25. Oastea Ghicăi-vodă, de care s-au spus, călărimea, dacă au trecut lașii noaptea, au mas în râpile Tăuteștilor și acolo au făcut

sfat capetele, cum să să dea război cu singuri călăreții, fără focii, fără pedestrime. Și cu Constantin-vodă amu să știa den limbi că era și némți călări cu foc și săiméni pedestri și oastea ungurească, nu este cu cale și fără sminteală, ce au ales cu sfatul numai să să întoarcă toată oastea la céialaltă oaste și numai 200 de oameni, ca-n chip de straje, să să arate oștii lui Constantin-vodă. Și așa au purcesă oastea îndărăptă, iară 200 de oameni cu Voicihovschii căpitanul au purces pre Bahlui în sus și mai sus de Movile, îndată s-au tumpinat cu oastea lui Constantin-vodă, viindă în tocmală.

Zac. 26. Oastea noastră, care să întorsese cu Hăbășescul hatmanul, n-au păzit calea spre Țuțora, ce hatmanul sângur descălecat la mănăstirea lui Aron-vodă și cu alți boieri, iară oastea de pe supt steaguri au împlut târgul, pen pivnițe slobode cu vinuri, pen case, pen poduri, morți beți pre ulițe, pren toate pivnițele, îi bătea căpitanii, să-și margă la steaguri, ce, care bătu ascultă, la grabă ca acéia? Căpitanul Voicihovschii, dacă au vădzut în târgă mai toată oastea bată, s-au oprit de laturea târgului cu oamenii ce era cu dânsul. Iară Constantin-vodă, dacă au spsit amu la văiuga Copoului, au stătut, gândindă că este oaste în târgă supusă. Iară dacă au vădzut că nu ieste oaste, ce ieste o glogozală deșartă, au luat cu oastea pe

deasupra Copoului și pentru vii și acoloa, la capul viilor, ș-au tocmit în tocmală oastea și au stătut.

Zac. 27. Era lésii a lui Ștefan-vodă, carii fusésă la dânsul Iefecii, cu Constantin-vodă în frunte și o samă de catane. Cu acéia ai noștri beți fără porunca nemerui, fără nici o tocmală, au început harțul întrândă beți cu săbiile zmulte pân în șiragurile Ungurésti. Au căutat și noao a sta cu Voice-hovschii căpitanul, să nu pieie atâtea oameni și au stătut harțul acéia mai bine de un ceas, neputându a-i dezbara nice într-un chip pre oamenii beți den-tr-acéla loc. Și amu perise de cei 4 oameni și să apropiia încet toată oastea. Am purces pen tir g dreptă, gonașii au dat după noi, însă numai până la marginea târgului și au stătut Constantin-vodă pre loc, până au cercat bine târgul și curtea. Și oblicindă de Ghica-vodă la Țuțora, n-au băgat oastea pen târgă, cum au făcut ai noștri, ce alătura cu târgul, peste valea ce să dzice la noi Cucata, trecându cu oastea, au purces întinsă în urma noastră cu oastea tocmită, apucându pre mulți de ai noștri în târg, carii au plătit scurnpă acéia vin ce-i gătise, îndată cu capetele sale.

Zac. 28. Oastea noastră, cum era răzsipită den purtatul prostă, așa și cu mai mare proastă au venit poruncă, numai să li să dea războiă.

Amu aproape de Capul Stencii, dreptu pre culme, au stătu toate steagurile a noastre în tocmală și au așteptat pre oastea lui Constantin-vodă.

Zac, 29. Amu nu léșii, ce draganiia némțască era în frunte tocmită la Constantin-vodă cu foc și un stol toată céialaltă oaste, căriia nu era a noastră depotriva, că și mai puțină cu mult și fără foc, oaste călăreață numai. Iară preste poruncă nea-vându cum hi într-altu chip, au săritu steagurile noastre întâi la dânșii și mai ales căpitanul Voice-hovschii ca un mare viteaz și acmu, aicea și la toate trébile, hie cându slujitoriū deplin, înloc au luat pre catane ce era în frunte la harțu în sabie și până la némți au cădzut acéia mai toți, fiindu la acești ai noștri și cai mai proaspeți. Și au dat steagurile lui Voicehovschii drept în focul nemților, den care foc înlocu au picat câțva slujitori de ai noștri și un stegar de a lui Voicehovschii. Iară nemică nespăimându-se ai noștri de acéia cădere a celor slujitori, intrase amu cu săbiile în némți, cât n-ar hi putut a mai da foc al doilea rândū, așa să amestecase, îndată au năvălit toată oastea și si aripile oștii lui Constantin-vodă, deci numai ce au căutat să să dea îndărăpt steagurilor noastre. S-au prilejit la întorsul oștii noastre peste trupuri de unguri, carii cădzuse la tâmpinarea dentâi, un ungur cădzut de rană,

lăsat în loc de mort, au apucat o suliță care cădzuse lângă dânsul și vădzându că fug ai noștri, au apucat sulița și au tâmpinat pre un slujitorii de ai noștri dreptu pen vintre și înloc au cădzut bietul slujitoriū de pre cal gios.

Zac. 30. Încătro era a năzui oștii noastre, era loc foarte rău și îndată coborâșul Jijii, singură Jijia de trecut rea și tinoasă, nice de vad, nici de-notatū. La pod nu încăpea și buldzându-se, cădea de îmbe părțile pe lângă pod acei de pe de laturi într-apă, cât de îmbe părțile pe lângă pod cuprinsă era Jijia de cai și de oameni. Și acoloa multă oaste de a noastră au perit și mai mulți de apă. Au cădzut și vii câțva pre mâna lui Constantin-vodă și mai aleși den boieri: Bucioc, Buhuș sulgériul cél mare pre atuncea și Gavriliță Costachie jitnicér mare pre atuncea. Pre boieri, dacă i-au dus la Constantin-vedă, îndată i-au pus iară la boierii și slobodzi, fără nici o pază. Peste podul Jijii n-au mai gonit oastea lui Constantin-vodă, ce au stătut pre deal la mas cu toată oastea. Iară Ghica-vodă cu oastea amu spăimată s-au sfătuit și cu noaptea au purces spre Lăpușna cu pedestrimea și cu pusei, răpedzindū îndată de olac la el-agasi de Bugeag dându-i știre de aceste toate.

Zac. 31. Mărs-au darabanii bine păn în Lăpușna, acoloa pre loc răsuflându o dzi

oastea, a doua dzi agiunși darabanii de Constantin-vodă cu giuruită de milă și de lefe, dimineața s-au sculat și-au apu-cată pușcile câte era, depreună și cu săiménii au purces înapoi, făcându gâlceavă mare căpeteniilor si cine ari rămânea, cu moartea lăudându-i-să. Care gâlceavă a lor vădzându boierii pre câți era, să nu-i apuce cu de-a sila, s-au dat în laturi. Iară singur Ghica-vodă au ieșit la dâșii cu șlicul amână, rugân-du-să să hie îngăduitori, nu mai mult de cinci-șase dzile, spuindu-le adevărat venirea sultanului. Ce n-au avut cui dzice, nebunite gândurile prostimei și turburate și s-au aflată ca aceia, carii nu s-au rușinat de chip de domnă, ce l-au împinsă de la pusei pre Ghica-vodă si au purces cu pușcile spre lași. Iară curundă au luat plată deplin pentru faptele sale, precum vei câți mai gios.

Zac. 32. Rămâindă Ghica-vodă numai cu boierii, n-au cutedzat să mai zăbăvascja la Lapușna, ce au purcesă spre Tighinea, pre Bâcă până la Luțni și acoloa au așteptat pre el-agasi. Iară darabanii și cu săiménii au venit aicea în lași și s-au închinat la Constantin-vodă cu toții și de la Movileu într-acés-teși dzile au venit și Tâlmaci paharnicul cu câțva de' a lui Ștefan-vodă. S-au mirat Constantin-vodă de săiméni și de dărăbanți, carii cu toții era până la 700 de oameni cu foc și cu tunuri.

Zac. 33. Și așa Constantin-vodă aședzându-se în scaunul țărâi, au trimis și la Țarigrad, cercându cu făgăduință să-și tocmască domniia, ce n-au apucat să-i vie răspunsul, nici era cum, ce om era Chiupruliul vezir pre atuncea, că într-acéleși dzile au sosit pre Botna și el-agasi cu o samă de oști. Și s-au mutat și Ghica-vodă de pre Bâc la Botna și amu împreunat cu el-agasi au stătit la Căușeni, până au sosit și sultanul.

Zac. 34. Turburarea a lui Racoții amu era la știrea împărăției și hainiia a Mihnii-vodă. Deci asupra lui Racoții era orânduit Ali-pașea, veziriul de Buda, iară asupra Mihnii-vodă, galga-sultan den Crâm. Și atunceși veni veste și de schimbarea Ghicăi-vodă den 'domniia Muldovei în Tara Muntenească cu domniia aceii țări, în locul Mihnei-vodă. Iară aicea în țară, în locul Ghicăi-vodă, au dat domnia lui Ștefăniță-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, care lucru, pentru să nu să rășchire boierii de pe lângă Ghica-vodă asupra vremii acéie, s-au tăinuit multe dzile acestu lucru, apucându-să Ghica-vodă că va primeni acestea într-alt chip. Și tot cum ar hi pentru trébile sale, au stătit împotriva lui Constantin-vodă cu sultanul.

Zac. 35. Galga-soltan, macara că-i venisă amu de la împărăție porunca să rădice pre

Ghica-vodă de la Muldova și să-l ducă, să-l puie domn în Țara Muntenească, aflându lucrurile în Moldova iară așa amestecate, să nu lase pre Constantin-vodă, hainul împărăției, în scaunul țărâi, au purces în sus pre Prut și au stătut cu coșuriile la Bolota, mai gios de Țuțora. Și acoloa făcându sfat, singur au rămas cu coșurile ș-au oprit pre Ghica-vodă lângă sine, iară oastea toată sprintenă de război tătarască și pre toți boierii cu câtă gloată avea, au dat supt mâna lui Ahmet-aga el-agasi de Bugeag și au purces el serdariu asupra lui Constantin-vodă la lași.

Zac. 36. Luându veste Constantin-vodă de sol-tanul că este amu așa aproape, ș-au rădicat oastea den târgu și s-au mutat la Gălata de Sus, și acoloa au pus darabanii noștri și pe săiméni și câți pedestrași au avut și elu, de au săpat un șanțu pe deasupra pârlului, carele să desparte den pârlul Bârno-vei și vine pre supt Gălata de Sus și acoloa după șanțu au descălecat toată pedestrimea, iară călărimea în deal și au stătutu acoloa cu tabăra toată.

Zac. 37. Oastea tătarască, cum au purces stoluri după stoluri și dacă s-au strânsu toată la Cîric, au început a dodei întâi cu harțuri, mîrgîndu tătarîi până la pârlu. Vărsa focul darabanii fără ispravă în harțu, cum ari vedea

mare năvală, așa strica iarba fără de nici o treabă și pre nime nu răniia, care lucru era îndată semnū de mare frica lor. Toate acéstea socotia el-agasi, om de-abia în toate ordele Crâmului altul al doilea la sprinteniie și la lucrurile războaielor. Iară îndesară o samă de săiméni de ciia ai noștri, ce să închinase la Constantin-vodă, s-au îndemnată și au ieșit den șanțuri, viindū pre iazū, pre lângă pârau, au venit până în podul Bahluiului și trecândū podul preste Bahlui, ce era pre atuncea mai gios de iazū și așa să sime-țise câtă pedestrime era si-n șes dencoace de pod ieșise câte 5—6 la un loc și apucase și case câteva în'Broșteni și da în tătari cu sinéțele. Iară și atuncea era de mirat, că pre nime nu răniia, fără doi cai, ci au rănit supt tătari la acél ieșit a lorū.

Zac. 38. Acéia semeție a lor vădzândū el-agasi, au încălecat sângur ș-au coborât în șes pre Bahluiū și fiindū și doao steaguri de unguri, iară elū singur au îndemnat pre niște tătari sprinteni asupra săi-ménilor, ce era în șes. Ș-au sărit tătarai drept asupra săiménilor, cu sinéțele la obraz săiménii fiindū. Și cum n-ari crede nime să margă tătarul la foc, așa îndrăznețū, au măsū, alesū cum am vădzut pre unu tătar bugegean drept asupra a doi săiméni cu sinéțele în pravilă, au măsū și de aproape amu au slobodzit amândoi sinéțele în tătari, iar nici

pre unul nu l-au nemerit. Cu sabiia zmultă
tătarul, pre unul l-au rănit, iară pre al doilea săi-
man l-au dus viu la el-agasi. Așea să cunoștea
de atuncea pedeapsa oștii lui Constantin-vodă!
Iară în céia parte de Bahluiū, în ceiriū, fugiia
céle două steaguri de catane de la o vréme
numai de un tătar, cu mare ocară și răs între toți
că fugiia atâtea oameni de unul si fugindū da
înapoi cu pistoalele în sus, nevădzândū unde
dă!

Zac. 39. Amu îndesară era acest harțū;
preste noapte au ieșit den târg tătarâi la mas
preste ceiriū, iară darabanii și săiménii un ceas
n-au stătit, toată noaptea au dat cu sinéțele și
nu câte unul, ce totodată ca-n chip nemțască,
strica iarba fără ispravă în vânt. Ne-am gândit
întâi că or hi dodeindū tătarâi, ce n-ave dodeială
de nime, numai să cunoaște bine lucrurile
blăstămate și-nspăimate,

Zac. 40. A doa dzi, vineri să prilejisă, deci
tătarâi război să facă n-au vrut, ferindū vinerea,
care dzi la dânșii să ține, cum ținem noi
dumineca din dzilele săptămânii, ce au ședzut
gata, cu caii amână până spre amiadzădzi. Au
chemat el-agasi pre boieri la sine și le-au spus
cum într-acéia dzi nu-i sloboade legea lor să
margă asupra nemăruia, iară ei de ar veni,
atuncea război om face. Și au întrebat de boieri,

ce le-ari părea și lor, în ce chip, a dooa dzi ari merge asupra lor și den ce parte s-ari lovi și ce loc ieste, unde stă oastea lor. Acéstea vorovindū cu boierii, că era om în faptele sale denafară de hirea tătărăscă, așea de blândū, lin și la treaba oștii deplin, acéstea vorovindū, numai ce să audziră dobele și trâmbițele în oastea lui Gonstantin-vodă și s-au vădzut fără zăbavă și clătirea oștilor la vale, spre Bahluiū. Și așea au ieșit toată oastea la șes, cu pedestrimea, cu pușcile, cuprindzindū oastea lor de la pâ râul ce vine alătura cu iazul, până la Galata de Gios și așea, cu acéia tocmală, au purces spre pod cu oastea Constantin-vodă.

Zac. 41. Au încălecat și tătarâi, era de toți ca 3.000 de oameni și de ai noștri, moldoveni, vro 300 de oameni și i-au tocmīt el-agasi pre tătari și pre ai noștri dencoace de Ciricū, pre podișū asupra Tătărășilor, așteptândū pre Constantin-vod'ă în tocmală.

Zac. 42. La Constantin-vodă de toată oastea va hi fost la 8.000 de oameni, în șes, la ieșitul harțului tătărăscū înainte, peste Bahluiū, n-au ieșitū de la dâșii la harțū nimé. Slobodziia pușcile câteodată și era pușcile bune și mari, de acéle pusei ce făcuse Ștefan-vodă Gheorghie la Liov, dară 'așea da de bine dentr-ânse]e, cât nu să lovască pre cineva, ce sunetul glonțului nu

să audziia pre nicăiurea. Acéia tocmală era. Și să gândiia că ori înspăima pre tătari numai cu sunet, ce nu să sparie neprietinul cu sunet în darn, fără moarte.

Zac. 43. Dacă au sosit oastea lui Constantin-vodă la Bahlui, s-au apucat de trecătoarea Bahluiului și dacă au vădzut el-agasi că are gândū să treacă oastea Bahluiul, au pus un tatar bătrân la o movila, care este de acoloa, de unde sta oastea tătarască mai spre Aron-vodă, asupra Ciricului, învățându-l cât va vedea de acolo, că va începe a să sui oastea lui Constantin-vodă spre malū, pre la marginile Tătărășilor la deal, să să învârtească pre movilă de trei ori. Si așa au făcut tatarul. Deci, cum au vădzut semnul de la movilă, de unde era tataru), el-agasi întâi singur, ca un leu și după dânsul țoală oastea, cu glas: „Halla, halla, halla", au purces. Au slobodzit darabanii și săiménii toți focul și pușcile, de care durât a sinéțelor să oprisă tătarăi câțva, iară dacă vădzură că nu cade nime den sinéțele lor, au răbdat, pân-au început a să mai rări focul. O samă de darabani, cum au vădzut că să stâmpără focul și tătarăi tot stau, de la coadă unii au plecat fuga înapoi, pre carii, cum i-au zărit tătarăi că fug, cum orbi au năvălit și au întrat în pedestrime cu săbiile zmulte. Să prăvești moarte, să vedzi osândă și așa de sâng vărsare de sânge de oameni! Era

trei iazuri de trupuri, cum sta trei rânduri de pedestrime, unul preste altul de pe supt mal, până în pârau Bahluiului. Constantin-vodă au luat drumul cel mare spre Scântéia, călăreții care încotro au putut, unii pre Bahlui, alții pen Cârlegătură și s-au topit mulți unguri și den călărime și mulți au dat și de pe iaz în hălășteu, mulți ș-au pus capetele si pen codri. Iară carăle a lui Constantin-vodă toate au rămas la mănăstirea lui Pătru-vodă, la Galata de Sus. Și așea mult tătarăi n-au gonit, ferindu-se de păduri. Atuncea au cădzut la robie și Băleanul banul de la Craiova de Țara Muntenească. Aicea în oraș era mănăstirile pline de bieții oameni târgoveți și sărăcimea au dat toată bani, de s-au răscumpărat ca den robie.

Zac. 44. Soltanul după această izbândă, luându pre Ghica-vodă cu sine, după porunca împărăției, au purces pre la Huși în Țara Muntenească și acolo, fără nici un război cu Mihnea-vodă, l-au aședzat la scaun, fugind den Târgoviște Mihnea-vodă și simțindu-se în faptele sale cele mai multă dec? t păgânești, cu furiș la Racoți, în Ardeal, unde-si s-au borât curând și sufletul în prăpăștile iadului. Și cum scrie sfânta Scriptura: „H norme IUMAT friv civ ujgMOAi" <„Perit-au pomenirea lui cu sunet" >. Așea spun că l-au otrăvit Racoți. Făcuse el o zarvă pe la Dârstor, pe la Giurgiuv cu turcii,

până a-i veni vestea de răzsipă lui Constantin-vodă de aicea, care, de au făcut vreo vitejiie acoloa, să scrie muntenii. Iară aicea au venit Ștefan-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, în scaună.

Capulă ală doodzăci și doi

Zac. 1. Ștefăniță-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, toată domniia a lui Gheorghie Ștefan-vodă fiindă aicea cu îmma-sa în opreală, de carele siindu-să boierii să nu iasă la domnie în viața lor, ales boierii carii era de casa lui Ștefan-vodă, îndemna pre Ștefan-vodă să-l semnédze la nas. Ce n-au priimit Ștefan-vodă, dzicindă: „Om muri noi până atuncea, până va hi unulă ca acesta domnă”, că era copilaș mic încă pre atuncea Ștefăniță-vodă. Iară dacă au ieșit Ștefan-vodă Gheorghie den domniie ș-au venit Ghica-vodă în scaun, aducându-și aminte binele, mila și cinstea care au avut de la Vasilie-vodă, pre doamna sa și cu feciorul au trimis în Țarigrad cu cinste. Era încă Vasilie-vodă viu, închis la Edi Cula și dacă au mărșă în Țarigrad doamna lui Vasilie-vodă, era slobodă a merge la domnu său. Iară pre Ștefăniță-vodă l-au dat Vasilie-vodă la prietini, la carte și agiungându amu la ai..., mergea câte cu un răvaș si la veziriul Chiupruliul cel bătrân, la nevoile sale. Spun, dacă l-au vădzut veziriul amu voinic, au dzis: „Voinic fecior are Vasilie-bei!” Și așea, fără zăbavă, au ieșit la domnie Ștefăniță-vodă, mutându veziriul pre Ghica-vodă în Țara Muntenească, ca pre un om bătrân, pentru aședzarea aceii țări, după mare

răskoale ce făcuse Mihnea-vodă în Țara
Muntenească.

Zac. 2. Bine nu s-au aședzat aicea în scaun
Ștefăniță-vodă și acoloa Ghica-vodă în Țara
Muntenească, în anul dentliu a domniilor lor,
Constantin-vodă au și lovit iară fără veste pre
Ghica-vodă și așa degrabă, cât cu noaptea au
plecat fuga din scaun Ghica-vodă din București
și au apucat Con-stantin-vodă scaunul Țărâi
Muntenești iară.

Zac. 3. Soltanul era în Bugeag; îndată i-au
marș porunca de la împărăție să margă asupra
lui Con-stantin-vodă și îndată au purces
sultanul. Iară Constantin-vodă au strânsă oaste
foarte bună, că și țara venise la dânsul toată și
s-au tăbărât în munți la loc așa de tare, cât
sultanul, dacă au înțeles ce oaste are și în ce
loc ieste, nu să gândia că așa lesne îl va lua,
că avea și léși, și némți, și unguri, și sirbi lefecii,
că încă nu fârșisă banii a lui Matei-vodă. Ce,
într-o dzi au ales soltanul 300 de tătari într-ales
și le-au dat poruncă, oricum, numai să străbată
la locul acéia unde era tabăra lui Constantin-
vodă. Și au purces tătarâi și s-au tâmpinat cu o
straje a lui Constantin-vodă, care straje
vădzându că vin tătarâi, s-au dat înapoi și
luându-i tătarâi în goană, tabăra céialaltă, nu să
să apuce de război, în ce loc era, ce acéia

spaimă le-au cădzut asupra, cum, care încotro au putut, au plecat fuga și au lăsat toată tabăra pustie. Numai Constantin-vodă, vădându spaimă ca acéia, ș-au strânsu lefecii ce avea ș-au purces preste munți în Ardeal. Hiclenșug au fostu a muntenilor, că n-au vrut să să puie împotriva împărăției, au ce urgiia lui Dumnedzău au fostu la acéia spaimă, că spun că numai șépte tătari au fostu acéia ce au gonit și au răzbit până la tabără, cât s-au mirat și singur sultanul. Deci, după această izbândă, au ședzat soltanul iară pre Ghica-vodă, carele era fugit la pașea de Dârstor.

Zac. 4. Constantin-vodă, după fuga sa den Țara Muntenească, n-au măsă la Racoșii, ce în număr ca la 800 de oameni, tot într-ales lefecii, s-au suit cu munții alăturea în sus și aproape de Maramorăș, pe la Bistrița, au luat potica preste munți, pre la Dorna și au ieșit pre la Câmpulungu a țărâi noastre și trecându mai pe den sus de Suceavă, au lovit pre la Hotin și au trecut Nistrul la cazaci pre la Movileu, ispitindu-să și despre acéia aripă.

Zac. 5. Ștefăniță-vodă aicea, ca un om tânăr, nevrându soru-sa, doamna Roxanda, să vie pre scrisorile tătâne-său s-a lui în țară, den Rașcov, care târgu îi didésă H mii, după moartea feciorului său, lui Timus, au trimis oaste asupra

Rașco-vului, să-l bată și să o ia cu de-a sila. Ce n-au putut face nemică ai noștri Rașcovului, numai ce au făcut zarvă cu cazacii. Când și când aștepta prilej ca acela cazacii să lovască aicea în țară și prilejindu-se a nemeri lui Constantin-vodă la dâșii înloc i-au făgăduit oaste.

Zac. 6. În Țara Muntenească, după fuga acéia ce făcuse Ghica-vodă de Constantin-vodă, veziriul scârbit pre dânsul, nu preste multă vréme au trimis pe pașea de Dârstor de l-au luat den scaun și au dat domniia în locul lui, feciorului său lui Grigorie-vodă.

Zac. 7. Și așea, tot într-acéiași an, anul dentâi a domniei lui Ștefăniță-vodă, toamna, au venit Constantin-vodă cu oastea căzăcească și asupra lui Ștefăniță-vodă ispitind în divuri, în chipuri, să încapă la domnie, nu fără agiutoriu și îndemnarea a lui Racoșii, că și Racoșii, încă aședzat nu era și-n Ardeal o cetate anume Oradiia cu oamenii lui Racoșii aședzată, pre atuncea o bătea Ali-pașea, care au și luatu-o, ieșind o făméie den cetate și arătând turcilor apa de unde veniia, de-ncungiura cetatea. Acéia apă abătându-o turcii de la cetate în laturi, au luatu-o, vestită între cetățile Ardealului.

Zac. 8. Înțelegându Ștefăniță-vodă că trece Constantin-vodă Nistrul la Soroca, au ieșit la

Coicéni cu oastea sa și-au pus tabăra acolo, însă oastea era pre puțină, că țara într-acéia foamete era într-acéia ană, cât mănca oamenii papură uscată în loc de pâine, măcinându-o uscată. Și de pe acéia foamete poreclia și pre Ștefăniță-vodă, de-i dzicea Papura-vodă. Ce vrémile și voia lui Dumnedzău nu sint în voia domnilor.

Zac. 9. Iară și pre câtă oaste era, o trimisesă Ștefăniță-vodă toată în frunte înainte pre Răut cu Catargiul și cu Grigorie paharnicul și cu Mihalcea Hâncul sârdariul și călărașii de țară și toți mazilii cei mai sprintini, aproape de 2.000 de oameni. Și așea oastea acéia foarte cu proastă tocmală, cu orânduiala serdarilor ce era fără crieri, au lovit Chiașca cazacul noaptea, numai cu 300 de oameni și au răzșipit toată oastea acéia, cu mare ocară, oaste numai den sunet răzșipită, nice gonită de cineva. Iară tot adunându-să la loc, amu pre giumătate decât era întâiū, au stătut de straje, până au sosit și Constantin-vodă cu tabăra la dânșii, carele, dacă au luat veste den limbi că este la Coicéni Ștefăniță-vodă, au luat în gios, trăgându oastea la Prut, la Zagarancea. Și să nu hie dat această veste un căpitan leah, anume Voicehovschii, că Constantin-vodă este amu mai gios de noi cu oastea, de străjerii noștri l-am hi știut atuncea cândū ar hi trecut Prutul. Deci au purces și

Ștefăniță-vodă în gios pre la Posadnici și trecându târgul pre deasupra mănăstirii lui Aron-vodă, au trecut la Tomești, pre Bahlui și acolo au stătut cu oastea. Iară Constantin-vodă într-acea noapte au mas la Prut de căia parte.

Zac. 10. A doa dzi Constantin-vodă s-au apucat cu cazacii de trecătoare, iară Ștefăniță-vodă au luat Prutul în gios, în preajma Bugeagului, că îndată au răpezit la el-agasi de Bugeag. Și era cu Ștefăniță-vodă și balgi-bașea hanului cu vro 100 de tătari, den care tătari și de ai noștri au ales Ștefăniță-vodă și au mărșu supt tabăra căzăcească, amu Prutul trecută, de au luat den oastea lui Constantin-vodă limbă,

Zac. 11. Au spus limba, cum sint cu Constantin-vodă 5. 000 de cazaci den toate polcurile aleși și 1.000 de lefecii a lui și cum mergea Constantin-vodă drept la Iași. Acelea înțelegând Ștefăniță-vodă, cu sfatul lui balgi-bașea, au luat cu tot de-a dinsul pre Prut în gios, în tâmpinarea lui el-agasi și s-au tâmpinat cu el-agasi de Bugeag la codrul Chighéciului.

Zac. 12. Trimisese Constantin-vodă în urma lui Ștefăniță-vodă 500 de oameni cu Durac, căroră și Ștefăniță-vodă, trimițându înainte să cerce pre Hăbășescul și pre Voicehovschii căpitanul, înainte numai cu o sută de oameni.

De la Obileni s-au supus oamenii lui Constantin-vodă și s-au făcut a fugi céia ce să arătasă, pre carii gonindu-i ai noștri, au ieșit toată strajea lor. Deci, numai ce au căutat a pleca cestora ai noștri fuga. Era cu ai noștri și tătari puținei, în carii era și un comis a soltanului, ce venise pentru poclonul lui la Ștefăniță-vodă. Au perit acolea acéia om a soltanului și alți doi tătari cu dânsul, năvălindă preste Jijiia după cei dentâi ce să arătasă. Apoi la trecutul Jijii înapoi, li s-au înglodat caii. Îl apucase alt tătar pre comisul acéia a sultanului după sine pre cal, ce apoi au pus capul și el și comisul acéia.

Zac. 13. Dacă s-au tâmpinat Ștefăniță-vodă cu Șah Bulat-aga, el-agasi de Bugeag, ca 2.000 de oameni cu dânsul și cu Ștefăniță-vodă pre 1.000 de oameni, au purces drept asupra lui Constantin-vodă la lași. Amu adunase la sine Constantin-vodă pre vlădici și câțva boieri suseni¹. El-agasi îndată au ales o samă de tătari sprinteni și i-au trimis să lovască lașii fără veste. Și așea degrabă au lovit, cât au luat orașul în lungii, de au apucat mulți oameni în robie den târgă. Constantin-vodă vădzândă că-i vin tătarii asupra, au ieșit cu tabăra și au stătut cu oastea de laturea târgului, pre pârlău Căcăinii, mai gios de podul lui Ștefan-vodă. Iară Ștefăniță-vodă cu el-agasi au cuprinsă

Tătărașii.

Zac. 14. Mergea ai noștri o samă mai bine, departe asupra taberii, decât tătarâi și săiménii îi bătea den sinéte de după case. Într-acéiași dzi au ieșit o samă de capete Căzăcești la el-agasi la voroava și cerea de la dânșii el-agasi să dea pre Constantin-vodă și să margă ei slobodzi. Pre un păr au stătut atuncea viata lui Constantin-vodă, că solii amu pozvoliia, ales Stamatenco, carele era mai mare pre cazaci. Numai cazacii singuri den sine, den făgăduința lui Constantin-vodă că pe tot omul va da la Movileu câte 20 de lei și dândū o samă de bani la sotnici și mai mult lui Chiașco sotnicul, au strigat cazacii până într-unul, chiuindū „HfX<iH CMB.A Haun» Ht rXHEHfr" adecă: „Să nu piară cinstea noastră", or sta și acest lucru nu or face. Spun să hie luat bani de la Constantin-vodă și el-agasi.

Zac. 15. A dooa dzi pre amiadzădzi, au purces tabăra legată den loc și la suitul malului pre de laturea Tătărașilor, să hie fost o tocmală și nevoința lui el-agasi, era de-a să rumpere tabăra la acela loc de ai noștri. A doa năvală au făcut ai noștri amu pre deal spre Aron-vodă și mfrânsése pe pedestrimea căzăcească până în cară și au picat acoloa cazaci, iară și supt ai noștri cai s-au aflat răniți câțva și morți.

Zac. 16. Și așa au hălăduit Constantin-vodă și dentr-acéia dată de supt cumpăna mare a vieții, n-au mai cercat zarve de atunci, ce s-au aședzat în Crăiia Leșască. Mărs-au Ștefăniță-vodă cu el-agasi în urma cazacilor până preste Prut, iară petrecătorilor, nu oștenilor și gonașilor sămănători. Și s-au întorsu el-agasi la Bugeag, iară Ștefăniță-vodă în Iași. Cazacii cu Constantin-vodă au trecut la Movileu Nistrul și acoloa mare nevoie au avut de cazaci pentru lefe.

Zac. 17. Bine nu s-au mântuit Ștefăniță-vodă de el-agasi de Bugeag, au sosit și pașea de Silistra, Mustafa-pașea și cum au sosit, au descălecat drept la curtea cea domnească și au strânsu toți boierii la sine și întrebându-i de aceste oști Căzăcești, cum de au venit asupra țărâi împăratului, faeindū pre boieri haini, i-au luat pre toți, câțiși au fost boieri, de i-au închis, țiindū rău și pre Ștefăniță-vodă și făcându-i omū de nemică. Au ședzut aicea trei dzile, cu mare cheltuială și sile în orașu de oștenii lui și la purces au ales den toți boierii pre Toma vornicul și pre Șeptelici hatmanu si pre Prăjescul vornicul în pază și până n-au dat 60 pungi de bani, nu i-au slobodzit pre boieri, carii mai sus să pome-nescū, amu de la marginea țărâi.

Zac. 18. Ștefăniță-vodă toate faptele acéstea

a pașii dându știre la Chiupruliul veziriul și amu și Vasilie-vodă ieșisă den Edi Cula slobod, înloc au răpedzit la pașea de l-au dus la Țarigrad și cu puțin de n-au perit sângur pașea; iară chehaia lui au plătit acéle fapte cu capul.

Zac. 19. într-acest anū ș-au fârșit dzilele vieții sale și Vasilie-vodă, domnū vestit între domnii țărâi și cu fericită domniie. Ștefăniță-vodă, cât s-au dezvărat, îndată i-au venit poruncă să trimită oastea în Țara Ungurească și de la munteni iară așea, asupra lui Racotii și au trimis Ștefăniță-vodă pre Voicehovschii căpitanul de lefecii cu 1.000 de oameni și pre Mihalcea H incul serdariul.

Zac. 20. Sărascher de la împărăție era asupra lui Racotii un pase, anume Săidi-pașea. Nu-l pot uita turcii până astăzi pre acél pase și acéia orn era de războinic și tare, cât (precum spunea și ai noștri de dânsul) eu hatmanii cei vestiți în lume poate să să puie hirea lui. Cu acela adunându-se și oastea muntenească și a noastră, au purces asupra lui Racotii și la Cliujvar, la oraș, le-au ieșit Racotii înainte cu oștile sale.

Zac. 21. Pașea n-avea mai mult de 6.000 de oameni, fără oastea cestor două țări, însă, cum spun, neînfrânt om la războaie. Iară Racotii avea 8.000 de oameni, de mare scumpete ce

avea acél om, că de ar hi avut oaste mai multă, cum era oastea turcească puțină atuncea asupra lui, la dânsul era acéia dată izbândă. Și cum au fost acela război, n-am vrut să-l trecem cu pomenirea.

Zac. 22. Tocmise Racotii toată pedestrimea sa și pușcile den-a-direapta, împotriva muldovenilor s-a muntenilor, știindă că aceste neamuri împotriva focului nu stau. Iară singur cu capul său, cu toată călărimea (că avea aleasă călărime), au stătut împotriva oștii turcești.

Zac. 23. Iară Săidi-pășea tocmise pre 2.000 de munteni și pre 1.000 de muldoveni den-a-stânga sa, iară călărimea turcească o samă în frunte înaintea sa, iară o samă de călăreți și o dată cu pedestrimea, câtă avea și cu pușcile, au stătut pe după călărimea ceii dentâi. Și dacă au tocmisit așa oastea, au chemat toate capetele, și-a noastre și muntenești, și le-au dat poruncă așa: „Câinilor! Iacă eu oi purcede drept asupra ghiaurului .și nu cu altă armă, numai cu sabia. Den voi carele să va apuca, ori de arcă, ori de altă armă, aceluia capul îi voi tăia și întâi voao, capetenilor. Deci, eu cum oi purcede și oi începe războiul, voi să treceți preste pedestrime și să loviți oastea neprietenului den dosă. Dacă oi înfrânge, că știu eu că oi înfrânge, unul den voi să nu cumva să apuce de iacă, să

descalice cineva la vreo boarfă sau să alerge după cai slobodzi cineva, să prindză, ce să goniți strânși pre nepriietinul, ca de goană sinteți voi mai buni decât oastea a mea ceastălaltă. Și aceasta învățătură să țineți, cum vă dau poruncă. Iară că nu oi bate pre nepriietinul, nime den voi să nu gândească, că eu știu că oi bate."

Zac. 24. Și după aceasta poruncă, cum au sosit capetele oștii noastre la bulucurile sale, au și purces pașea întâi cu oastea, așea tocmită cum s-au dzis și ai noștri alătura. Dacă s-au apropiat turcii de oastea lui Racoții, au sărit Racoții cu toată oastea o dată, sânghur fruntea cu aleși catane ce avea și îndată au înfrânt toată călărimea turcească, câtă era în frunte și așea au buldzipu-o, cât începuse a da preste pașea, carele venea cu temeiul pre urmă. Ce, au stătut pașea singur cu sabiia zmultă, oprindă oastea care o înfrânsesă den frunte ungurii. Și pășind singur cu sine și cu bulucul său înainte, s-au amestecat oștile turcești în săbii cu ungurii. Ce turcii pre carii îi buldziia sânghur cu chipul său pașea, au lovit și aripa cea de muldoveni și de munteni asupra pedestrimei lui Racoții, amu den dosul lui Racoții, că trecuse Racoții înainte și rămăsesă și muntenii și muldovenii amu can înapoia lui. Au slobodzât focul némții lui Racoții și pușcile în ai noștri, care focă nesuferindă ai

noștri, s-au dat în loc înapoi, ca-n chip de fugă. Acoalea mare greșeală au făcut Racoții, de n-au pus lângă pedestrime și ceva călăreți. Să hie încălecat pe munteni și pre muldoveni, atunci când i-au înfrânt focul, n-ari hi mai îndireptat în véci ai noștri. Ce, dacă au vădzut ai noștri că altă grije n-au, fără numai focul, cum s-au deșertat sinétele, cum s-au întorsă o samă de căpetenii, ales Voicehovschii căpitanul și Cantimir, pre atunci ceaș la munteni, care apoi ani fost și serdar aicea în țară și alții și îndată după dânșii toată oastea. Și până a împle némții sinétele, deșertate fiind, au intrat ceștea-lalti cu săbiile zmulte în pedestrime și îndată au amestecat toată pedestrimea și au pornit-o în răzsipă, rămâind și pușcile și armele pedestrimei în deșert. Și așa vădzând ungurii perirea pedestrimei sale și amu în dosul său, i-au început a slăbi și mai vartos luptându Racoții sângur în război l-au rănit un turcū drept în cap cu rană foarte grea, den care rană i s-au prilejit și moartea.

Zac. 25. Vădzând ungurii pre Racoții domnul său așa cu grea rană, l-au și apucat catanele între sine și s-au abătut în lături, cum au purces toată oastea ungurească în răzsipă. Goană așa grea n-au fost, că turcii pre obiceiul său n-au gonit, ai noștri încă, fiind aproape îndată de păduri, nu s-au lățit cu

goana. Și așa au fost fârșitul și lui Racoșii, domn în mare fericie născut, între cei fericiți cnédzi, mare fericit. Dară la ce nu aduce nesățioasă hirea oamenească la măriri. După această izbândă asupra lui Racoșii, Săidi-pasea au aședzat tot Ardealul în partea împărăției și oștile noastre le-au slobodzit pre acasă.

Zac. 26. Aicea în țară în cest an domniia cu pace Ștefăniță-vodă preste toată vara, iară bine n-au sosit oastea céia ce era trimasă la Ardeal, au și venit poruncă și alta de la împărăție, să purceadă singur Ștefăniță-vodă la Nepru, să fie de agiutor acoloa pașii de Silistra și hanului la lucrul unor cetăți, care au făcut împărăția din pajiște pre Nipru, pentru apărarea cazacilor, să nu poată îmbla pre mare. Numai ce au căutat a purcede Ștefăniță-vodă și-n cale mergându, amu de Tighinea aproape, pe Bâcă, la un sat anume Luțénii, au cădzut în boală foarte grea, lungoare, care boală au priceput îndată doftorul că trebuie să ia sânge, ce n-au ascultat și adăogându-să boala și ales toamna amu, așa de greu l-au cuprinsă herbințeala, cât până la Tighinea au stătut frănitic, adică buiuguit de hire. Cu chipul ciumii era boala, că i-au ieșit și bolfa la o mână, însă nu era ciuma, ci direaptă lungoare carii boale îi dzic doftorii maligna. Și cât au trecut la Tighinea Nistrul, au stătut a treia dzi mortă. De acéia boală au murit acolo și

Dumitrascu Dră-guțăscu de la Suceavă, om cunoscut și ales la toată curtea. Hirea aceștii domnii a giudeca nu putem, că nu era încă coptu în vârstă sa. Multe să cunoaș-tea într-ânsul den hirea tătâne-său, iară la mânia răpitorul.

Zac. 27. Turcii agalarii de Tighinea, cum au audzit de moartea lui Ștefăniță-vodă, încă nu era ieșit sufletul, s-au înglotit și au venit să ia ce or găsi domnescu tot pre sama împărăției. Puțin lucru au lipsit de nu s-au făcut mare zarvă între noi și între turci, că intrase ca-n chip de jac în tabără o samă de dâșii. Ce, daca au statut cu boierii la socoteală, nu le-au oprit boierii, ce le-au răspunsu: „Luați! Ce, apoi să nu dați de mai mult samă!" Și luându-și sama agii, să nu dea apoi mai multu de precum or lua, s-au lăsatu.

Zac. 28. Boierii după fârșitul lui Ștefăniță-vodă, îndată au ales pre Chirița Dracon' Ruset', carele apoi au cădzut și domn și cu dânsul și pre Alexandru Costin postelnicul și i-au răpedzit îndată la împărăție, dându știre de moartea lui Ștefăniță-vodă și să arate mare rugăminte țării pentru domn de țară și să pomenească îndată de Dabijea vornicul, însă nu era cu știrea tuturor pentru Da-bijea-vodă, alții trăgea cu alte chipuri, pre carii să-i treacă condeiul nostru pentru urâtă pomenire. Iară oasele lui Ștefăniță-vodă luând

boierii cu sine, au purces deodată pre Nistru în sus, pe de céia parte și trecându la Bilacău Nistrul. Și au venit în Iași și l-au astrucat în mănăstirea tătâine-său, care să pomenește pre numele Trei Svetitelei.